

14

Temmuz günleri

Petrograd'ta fırtına şiddetleniyor

İkili iktidara dayalı rejim, süreklilik gösteren ve giderek derinleşen bunalımın ürünüydü. Milyonlarca insan devrimin ayak sesleriyle uykusundan uyanınca belirsizlik katlanılmaz hale geldi. Kitleler söylem arasındaki tutarsızlığa katlanamazlar; bu, devrimci bir dönemde bir diğer zamanda olduğundan daha da geçerlidir. Nitekim, yıllardan sonra nihayet uykusundan uyanmış insanlar uzlaşmacı liderlerin ekmeğe, toprağa, barışa, ulusal baskıdan kurtuluşa olan açıklıklarını gidermeleri için sabırla ve pasif bir şekilde beklemeyeceklerdi.

18 Haziran'da Kerenski Almanya ve Avusturya'ya karşı askeri bir saldırıya girişti. Burjuvazi ve genel kurmay, bu yolla derin bir bölünmeye uğramış halkı ulusal bir amaç etrafında bir araya getirebileceğini ummuştu. Daha önce belirttiğimiz gibi, Kerenski 16 Haziran günü askerlerin önünde yaptığı şaşaalı bir konuşma sırasında saldırı kararını duyurmuştu. 18 Haziran'da güneybatı cephesindeki Yedinci ve Onbirinci Rus Orduları Avusturya topraklarındaki Lvov istikametine doğru saldırıya geçtiler.

Saldırı resmi olarak 19 Haziran'da Petrograd'ta ilan edildi. Ertesi gün, başkentteki çeşitli garnizonlar kendilerinden cepheye gitmeye hazır olmalarını isteyen emirler aldılar. Birinci Makineli Tüfek Alayı'na 500 adet makineli tüfeği işler halde hazır bulundurması için bir haftalık süre tanınmış, 21 Haziran'da ise alay personelinin üçte ikisinin cepheye sevkini öngören bir 'reorganizasyon planı' alay komutanlığına iletilmişti. Bu, Geçici Hükümet'in Şubat Devrimi'ne ka-

tilmiş birliklerin silahsızlandırılmayacağı veya Petrograd'tan bir başka yere sevk edilmeyeceği vaadini unutmamış olan askerleri öfkelendirdi. Makineli tüfek alayı askerleri daha sonra 'Alman proleter-yasına karşı savaşmak üzere Alman cephesine gitmeyip bunun yerine kendi kapitalist bakanlarına karşı savaşma' kararı aldıklarını açıkça bildirdiler.

30 Haziran günü alaya daha çok sayıda askerin ve makineli tüfeğin cepheye sevkini öngören bir diğer emir ulaştı; ortada bunun alayın tamamen tasfiyesinin bir başlangıcı olduğu yolunda söylentiler dolaşıyordu. Bunun üzerine birlik 2 Temmuz'da yığınsal bir gösteri düzenledi.

Bolşevik Askeri Örgüt liderleri ayaklanma ateşinin körüklenmesine açıktan açığa yardımcı oluyorlardı.

3 Temmuz'da alayda yapılan bir toplantıda

askerlerden I. M. Golovin, I. Kazakov, K. N. Romanov ve I. İinski (Bolşevik Askeri Örgütü kolektifinin tüm üyeleri) derhal hükümet darbesine girişilmesi yanısıra konuşmalar yaptılar. İinski, Askeri Örgüt'ün bir üyesi olarak garnizonun geri kalanının harekete geçirilmesi sorumluluğunu üstleneceği vaadinde bulundu. Birinci Makineli Tüfek Alayı askerleri, altında Golovin'in ve birliğin Bolşevik Askeri Örgütü'nün diğer üyelerinin imzası bulunan büyük boy bildirilerle şehri ve çevresini boydan boya dolaştılar. Tespit edilebildiği kadarıyla, diğerlerinin yanısıra şu birliklere temsilciler gönderildi: Moskovski, Özel Piyade, Birinci Piyade, 180. Piyade, Pavloski, İsmailovski, Finliandski, Pedrogratski İhtiyat Alayları ve Altıncı İstihkam Taburu, Zırhlı Araçlar Tümeni, Vyborg bölgesinde yer alan Novyi Parviainen, Novyi Lesser, Ruski Reno, Erickson ve Baranovski gibi fabrikalarla Narva bölgesindeki Putilov fabrikaları. Bunlara ek olarak, Kronştad, Oranienbaum, Strelna ve Peterhoff'taki askeri üsüllere de temsilciler gönderildi. Makineli tüfekçiler, genellikle öğleden sonra saat 3'e 5 arasında makineli tüfek dolu kamyonlarla geldiler ve aceleyle kendi başlarına veya alay ve fabrika komiteleriyle birlikte kitlesel toplantılar örgütleme giriştiler. Akşamın ilerleyen saatlerinde, Moskovski Alayı, 180. Piyade Alayı, Finliandski Alayı, Özel Piyade Alayı, Pavloski Alayı ve Altıncı İstihkam Taburu ayaklanmaya katılan birlik-

ler arasında sayılabilecek duruma gelmişlerdi. Vyborg bölgesindeki fabrikalar makineli tüfekçileri taşıyan kamyonlar görülür görülmez üretimi durdurdular ve işçilerin pek çoğu silah temin edebilmek için askerlerin peşine düştüler. Kronştad'taki yaklaşık 10.000 silahlı denizci ve Putılov fabrikasından 30.000'e yakın işçi çok geçmeden diğerlerine katılacaklardı.⁽⁴⁾

Bunlardan hiçbiri Lenin'in hoşuna gidecek türden gelişmeler değildi⁽²⁾

Lenin'in sabırsızlık ve maceracılığa karşı uyarıları

Birinci Makineli Tüfek Alayı'yla diğer askeri birlik ve fabrikalarda bulunan sıradan bolşeviklerle Bolşevik Askeri Örgütü'nün liderleri silahlı gösteriler düzenlenmesi için baskı yaparlarken ve hatta Geçici Hükümet'in yıkılmasından söz ederlerken, Lenin, tekrar tekrar, işçilerin, askerlerin ve köylülerin bolşevizme kazanılması faaliyetinin sabırla sürdürülmesinin zorunlu olduğu uyarısında bulunuyordu.

13 Haziran'da şunları yazdı:

Sosyalist proleterya ve partimiz mümkün olduğunca sakin ve soğukkanlı olmalı, büyük bir dayanıklılık ve ihtiyatlılık sergilemelidir. Bırakın ilk harekete geçenler müstakbel Cavaignac'lar olsun. Petrograd işçileri, güç toplayarak ve bu baylar sözden eyeleme geçmeye karar verdikleri zaman gerekli olacak direnişe hazırlanarak uygun zamanın gelmesini kollayacaklardır.⁽³⁾

21 Haziran'da aynı görüşlerini yineledi:

Bu genel ve temel gerçek, yani çoğunluğun kapitalistlere bağımlı menşeviklerin ve sosyalist devrimcilerin küçük burjuva politikasına güveniyor olması, partimizin durumunu ve hareketini belirliyor.

Hükümetin politikasını açığa vurmaya yönelik gayretlerimizi sürdürmeliyiz ve geçmişte yaptığımız gibi, koordine edilmemiş, örgütsüz eylemlere bel bağlamak konusunda işçileri ve köylüleri bıkmıyıp usanmadan uyarmalıyız. Bu, halk devriminde bir safhadır.

emperyalizmin o bildiğimiz gerçek yüzünü gizlemeye hizmet eden, küçük burjuva yanlısamalardan ve küçük burjuva retoriğinden oluşan safha.

Bu safhaya bir son vermek gerekir. Gelin buna olabildiğince hızlı, olabildiğince sancısız bir şekilde son verilmesine yardımcı olalım. Bu, halkın en sonuncu küçük burjuva yanlısamalardan kurulmasını ve iktidarın devrimci sınıfa transferini sağlayacaktır.⁽⁴⁾

Ne var ki, ateşli bolşevik kadrolar Lenin'in sabırlı olunmasına yönelik çağrılarını giderek daha az kulak vermeye başladılar. 20 Haziran tarihli bir bolşevik askeri konferansına ilişkin olarak, konferansa katılanlardan biri şunları hatırlıyordu:

Beklemenin yersiz olduğu, dolayısıyla iktidarı ele geçirme zamanının gelip çatığı görüşü partinin bazı çevrelerinde büyük ölçüde hakim durumdaydı. Lenin bu tür görüşlere ateşli ve keskin bir biçimde karşı çıktı. Lenin'in görüşleri konferansa katılanların büyük bir bölümü üzerinde düşüncüklüğü ve hatta tatminsizlik yarattı.⁽⁵⁾

Bir diğer katılımcı, Lenin'in konuşmasının 'ateşli' kadrolar üzerinde 'soğuk duş' etkisi yaratmış olduğunu söylüyordu. Aşağıdaki paragrafta, Lenin'in derhal bir ayaklanma başlatılmasına yönelik giderek artan eğilime nasıl karşı çıktığını görüyoruz:

Bir provokasyonun içine sürüklenmemek için özellikle uyanık ve dikkatli olmalıyız. Atacağımız yanlış bir adım her şeyi bozabilir. Eğer şu an iktidarı ele geçirmeye yetenekliysek, iktidarı almış olduğumuz için onu elde tutmaya da yetenekli olduğumuzu düşünmemiz saflık olur.

Fraksiyonumuzun Sovyet içindeki gerçek ağırlığı nedir? Diğerlerini boşverelim, iki büyük şehirdeki Sovyetlerde bile kaydadeğer olmayan küçük bir azınlık durumundayız. Bu gerçek neyi gösteriyor? Bu gerçeği yok sayıp bir kenara itemeyiz. Görünen gerçek şu ki, kitlenin çoğunluğu kararsızlık gösterip duraksamakla birlikte hala sosyalist devrimciler ve menşeviklere inanıyor.

Proleterya partisi, iktidarı ciddi bir biçimde (Blankici yöntem-

lerle değil) elde edebilmek için sabırla, sağa sola yalpalamadan, kitlelere her gün sahip oldukları küçük burjuva yanılımaların yanlışlığını gösterip açıklayarak Sovyet içinde nüfuzunu arttırmak için savaşmak zorundadır.

Olayların hangi yönde gelişeceği önceden kestirilemez. Zaman bizim lehimize işliyor.⁽⁶⁾

Petersburg Komitesi'nin Lenin'e tahammülsüzlüğü

Petersburg Komitesi, mevcut durumu değerlendirmek üzere 20 Haziran günü acil bir oturumda bir araya geldi. Yapılan tartışmalar, Komite içinde yalnızca küçük bir azınlığın Lenin'in görüşlerini paylaştığını gösterdi. İlkın, hükümetin derhal devrilmesinden yana olan aşırı bir grup vardı. Bu grubun üyelerinden I. K. Naumov, ağır bir eleştiriye girişerek partiyi 'liderlikten yoksun' olmakla suçladı ve bolşeviklerin Sovyete bir ultimatom vermesi için çağrıda bulundu. Ya Sovyet iktidarı kendi eline alacaktı, ya da bolşevikler gelişen hareketin komutasını ele alma görevini üstleneceklerdi: "Politik eylemlerden kaçınmamız halinde politik açıdan iflas ettiğimizi kanıtlanmış olacağız. Merkez Komitesi'nin zaman kazanmayı amaçlayan uzlaşmacı politikası eleştirilere direnebilecek durumda değildir." Bu aşırı grubun diğer üyeleri şunlardı: M. Ia. Latsis, I. N. Stukov, P. A. Zalutski, A. Dylle.

Bunun dışında ortada yer alan bir grup daha vardı; bunlar, Geçici Hükümet'e karşı kesin bir eyleme girişmesinin hükümetin saldırısının kaçınılmaz olarak bozgunla sonuçlanıncaya kadar birkaç gün ertelenmesini öneriyorlardı. M. P. Tomski ile V. V. Volodarski bu grubun liderleriydiler.⁽⁷⁾

Askeri Örgüt zinciri daha da geriyor

Merkez Komitesi, Petersburg Komitesi ve Askeri Örgüt'ün bazı üyeleri 22 Haziran'da resmi olmayan bir toplantı yaptılar. Petrograd Askeri Örgütü birlik liderlerinin tümü Merkez Komitesi'nin benimsemiş olduğu ihtiyatlı tutumu katlanılmaz buluyordu. En ilginç ifadeleri kullananlar Birinci Makineli Tüfek Alayı'ndan Semaşko ile Birinci Piyade İhtiyat Alayı'ndan Saharov oldu:

Onbeş binin üzerinde makineli tüfek askerinin fiili komutanı durumunda olan Semaşko, Merkez Komitesi'ni partinin gücünü 'net olarak kavrayamamakta' suçlayarak açıkça çoğunluktan yana tavır aldı. "Hemen hemen tüm garnizon bizim yanımızda" diyen Saharov sözlerini şöyle sürdürdü: "Askerlerin sözleri, hepsinin aktif operasyon talebinde bulunması gerçeğinde özetleniyor; kendilerini kararlar almakla sınırlandırmaya karşılar ve bunun kendilerini hiçbir yere ulaştırmadığını söylüyorlar." Askeri Örgüt birlik temsilcileri arasından yalnızca eski bolşevik, Birinci Makineli Tüfek Alayı'nın terfi etmesi yasaklanmış subayı ve Petrograd Sovyeti üyesi olan M. M. Lasheviç Merkez Komitesi'nin tutumunu destekler şekilde konuştu: "Şimdi taktiklerinizi belirlerken daha dikkatli ve temkinli olmak zorundayız; ne var ki, son birkaç gündür yapılan konuşmalarda eksik olan şeyin bu olduğunu görüyorum." Lasheviç, konuşmasını aynı ciddiyetle sürdürerek şunları söyledi: "Bolşevizmin nerede bitip Anarşizmin nerede başladığını tespit etmek çoğu zaman imkansız görünüyor."⁽⁸⁾

'Pravda' ve 'Soldatskaia Pravda'

Pravda, Merkez Komitesi'nin sonraları Lenin'in doğrudan kontrolü altına girmiş olan günlük yayın organı idi. *Soldatskaia Pravda* ise, fiili özerkliğe sahip bulunan Bolşevik Askeri Örgüt'ün günlük gazetesiydi. Haziran'ın sonlarıyla Temmuz'un ilk günlerinde iki gazete birbirinden radikal bir biçimde ayrıldı.

Pravda hükümetin sıklıkla izleyen günlerde son derece temkinli bir yaklaşım sergilerken, *Soldatskaia Pravda*'daki yazılara bir hayli keskin ve sınırlandırılmamış bir üslup hakimdi. Gazetede, bolşeviklerin hala proleteryanın çoğunluğunu kazanmak zorunda olduğuna dair hiçbir değiniye yer verilmedi. Bunun yerine, derhal ve doğrudan eylem çağrısında bulunuldu. Böylece, (hareketin örgütlenmesine henüz başladığı) Temmuz Günleri'nin hemen başında, *Pravda*'nın dikkatini Petrograd Sovyeti'nin kontrolünü ele geçirme kampanyası üzerinde yoğunlaştırdığı bir zamanda, *Soldatskaia Pravda*'nın baş sayfasında L. Çubunov imzasıyla kışkırtıcı bir makale yayımlandı; makale şu sonuçlara varıyordu:

Yoldaşlar! Burjuvazinin selameti için katlandığımız fedakarlıklar

yeter. Zaman uyuma değil harekete geçme zamanı. Yoldaşlar! Burjuvazinin iktidarına son verin; bunlar 'zaferi tamamlamak için savaş' çığlıklarını atıyorlar, öyleyse bu lanet olası cehenneme göndermek için cepheye koşun. Şimdiden milyonlarca insanın canını alıp bir o kadarını sakat bırakarak benzeri işitilmemiş bir açlığa, sefalét ve yıkıma yol açmış bu korkunç savaş hepimizi tüketmiş bulunuyor.

Herkes uyanın. Sosyalist devrimciler ve menşevikler sizleri aldatmak istiyorlar. Sizleri karşı-devrimi bozguna uğratmak üzere her an hazır olmaya çağırıyorum. Karşı-devrim Plehanov ve Rodzianko liderliğinde Nevski bölgesine doğru sinsi sinsi yaklaşıyor. Çok geçmeden 'Kara Yüzler' ortaya çıkacaklar; fakat siz, yoldaşlar, tüm gücünüzle kazanılmış özgürlüğü korumak için savaşacaksınız. Tüm iktidar işçilerin, askerlerin ve köylülerin ellerine geçmeli. Burjuvaziyi ve tüm yandaşlarını iktidardan uzaklaştırın. Tüm coşkunla haykırın: Tüm iktidar işçi ve Asker Vekilleri Sovyetleri'ne!⁽⁹⁾

Parti üyeleri arasında disiplinsizlik

Stalinist efsaneye göre, dikkate değer olmayan birkaç istisna dışında bolşevikler her zaman Lenin'in istediği doğrultuda hareket etmişlerdi ve parti fiili olarak monolitik bir parti idi. Oysa gerçek böyle değildir. Lenin, parti üyelerini kendi görüşlerine kazanabilmek için tekrar tekrar mücadele vermek zorundaydı. Nisan'da başlıca sorunu partinin üst düzey liderliğine hakim olan tutuculuğun üstesinden gelmek iken, Haziran sonları ve Temmuz başlarında alt düzeydeki liderlerle sıradan üyelerin devrimci sabırsızlığıyla mücadele etmek zorunda kalmıştı.

Çoğu durumda, parti üyeleri, parti disiplinine açıktan açığa meydan okumadan, Merkez Komitesi'nin emirlerinin özüne karşı hareket ettiler. Örneğin, Petersburg Komitesi'nin 27 Ağustos tarihli bir toplantısında, M. I. Kalinin, Temmuz başlarında bolşevik ajitatörlerin kitleleri yatıştırıyor görünürlerken gerçekte onları harekete geçmeye teşvik ettiklerini ileri sürüyordu.⁽¹⁰⁾

Benzer şekilde, Askeri Örgüt lideri Nevski, olayın üzerinden yıllar geçtikten sonra anılarına dayanarak yazdığı bir makalede şunları söylüyordu:

Bazı yoldaşlar bugünlerde şu soruyu soruyorlar: Temmuz olaylarını Merkez Komitesi mi, Askeri Örgüt mü başlattı? Yoksa hareket kendiliğinden mi patlak verdi?. Gerçeği saklamaya gerek yok; biz, Askeri Örgüt'ün sorumlu liderleri, özellikle ben, Podvoiski, Mekhonoşin, Beliakov ve diğer aktif işçiler yaptığımız ajitasyon ve propagandayla ve askeri birliklerdeki muazzam nüfus ve otoritemiz sayesinde gösteri sırasında ortaya çıkan ruh halini kıskırttık. Nitekim, makineli tüfekçilerin (1 Temmuz tarihli) gösterisinden haberdar olan Askeri Örgüt, kitlelerle konuşmaya ve onları gösteriden vazgeçmeye ikna etmek için Örgüt'ün az çok popüler bir söylevci olarak beni görevlendirdi; onlarla konuştum, ancak öyle bir konuşma yaptım ki, ancak çok aptal bir insan benim söylediklerimden gösteri yapmamak gerektiği sonucunu çıkarabilirdi.⁽¹¹⁾

Lenin ve Temmuz Günleri

4 Temmuz günü, sayıları yarım milyonu bulan askerlerle işçiler, üzerinde 'Geçici Hükümeti devirin', 'On kapitalist bakamı indirin', 'Tüm iktidar işçi ve Asker Vekilleri Sovyetleri'ne' gibi sloganların yazılı olduğu pankartlarla caddelere döküldüler. Merkez Komitesi, o sıralar Finlandiya'da ikamet eden Lenin'den Petrograd'a gelmesini istedi ve Lenin 4 Temmuz sabahı doğrudan bolşeviklerin yönetim merkezi olan Kşesinskaya Konağı'na geldi.

Kronştağlı bir bahriyeliler kitlesi gelip Lenin'den bir konuşma yapmasını istediğinde, Lenin bu isteğe uydu ve çok kısa bir konuşma yaptı. Rahatsızlığı yüzünden konuşmasını çok kısa tutmak zorunda olduğunu belirtip bunun için özür dileyerek söze başladı. Ardından, Petrograd işçileri adına Kronştağ'ın devrimci halkına 'selamlarının' iletilmesini istedi. Nihayet, 'Tüm iktidar Sovyetlere' sloganının tarihin tüm zigzaglarına karşın muzaffer olması gerektiği ve muzaffer olacağı konusunda şüphesi bulunmadığını ifade ederek 'kararlılık, sabır ve temkinlilik' çağrısında bulundu.⁽¹²⁾ Lenin'in konuşması dinleyicilerde düşüncüklüğü yarattı.

Kronştağlı bir bolşevik, Lenin'in böyle bir zamanda başşıl bir gösteri yapılmasının zorunluluğu üzerine yaptığı vurgunun pek çok bahriyeli açısından beklenmedik bir sürpriz olduğunu hatırla-

yor. Bu bolşevik, anılarında, savaşmak için can atan silahlı insan külesinin kendisini barışçıl bir silahlı gösteriyle sınırlı tutabileceğine yalnızca Anarşistlerin değil, ayrıca bazı bolşeviklerin de inanmadığını yazıyor!⁽¹³⁾

Temmuz Gösterisi'ndeki paradoks

Gösteri, o sıralar başkentte güvenebileceği askerlerden tamamen yoksun halde bulunan Geçici Hükümeti kolayca yerinden edebilirdi. Ancak, bolşevikler iktidarı alsalardı acaba onu ellerinde tutabilirler miydi?

Bolşevikler Ekim'de iktidarı ele geçirdiklerinde, ayaklanmadan sonra muazzam güçlüklerle yüz yüze kaldılar. Kitlelerin bolşeviklerin iktidarının bir alternatifi bulunmadığına mutlaka ikna edilmeleri gerekiyordu. Temmuz'da, Petrograd proleteryası bile böyle bir sınava hazır durumda değildi. İktidara el koyabilecek durumda olmalarına karşın bunu Sovyetlerin Yürütme Komitesi'ne bıraktılar. Bolşevikler ancak 31 Ağustos'ta Petrograd Sovyeti'nde çoğunluk haline gelebildiler. Parti'nin kendisi bile iktidara gelmeyi mümkün kılacak yolun ne olduğu konusunda net bir fikre sahip değildi. Lenin bununla ilgili olarak şunları yazıyor:

Olayların bugün gösterdiği gibi, partimizin 3-4 Temmuz'daki asıl yanışı, Sovyetlerin politikalarındaki bir dönüşüm sayesinde politik değişikliklerin barışçıl bir gelişim süreciyle *bala* mümkün olabileceğini düşünmesi oldu; oysa, gerçekte, burjuvaziye verdikleri tavizler sonucu menşevikler ve sosyalist devrimciler öylesine eli kolu bağlı hale gelmişlerdi ve burjuvazi öylesine karşı-devrimci bir rol oynamaya başlamıştı ki, barışçıl bir gelişme artık mümkün olmaktan çıkmıştı.⁽¹⁴⁾

Eğer proleterya sabırlı ve ne yapacağından emin halde olmasaydı, askerlerin sabırlı ve temkinli olmaları pek beklenemezdi. 5 Temmuz'da hükümetin Lenin'i Alman ajanı olarak gösteren iftirasının etrafa yayılmasıyla birlikte, Petrograd'taki askerler bolşeviklerle aralarına mesafe koydular. Pek çok askerın 'bolşevikliği'nin kendiliğinden bir karaktere sahip olduğu ordunun hareket halindeki birliklerinde durum daha da kötüydü -bu askerler bolşeviklerin 'Toprak,

Barış ve Ekmek' sloganına yakınlık duyuyorlardı, ancak kendilerini hiçbir biçimde partiyle özdeşleştirmiyorlardı.

Diğer eyaletler, Moskova da dahil olmak üzere, Petrograd'ın çok gerisinde bulunuyorlardı. Böylece, Temmuz Günleri'nde

Bolşeviklerin Moskova Komitesi'nin oturumlarında sert tartışmalar baş gösterdi. Partinin aşırı sol kanadına mensup -Bubnov gibi bireyler postanenin, telgraf ve telefon istasyonlarının, *Russkoe Slovo*'nun yazı işleri bürolarının işgal edilmesini -yani ayaklanmaya giden yola çıkılmasını önerdiler. Genel olarak çok ılımlı bir tavır sergileyen Komite, Moskova'da kitlelerin böyle bir eyleme hiçbir şekilde hazır olmadığını dikkate alarak bu önerileri kesin olarak reddetti. Bununla birlikte, Sovyet'in vetosuna karşın bir gösteri düzenlenmesi kararlaştırıldı. Dikkate değer büyüklükte bir işçi kitlesi, Petrograd'taki sloganların aynılarını haykırarak ancak onun çok gerisinde kalan bir coşkunluk içinde Skobelevski Meydanı'na doğru yürüyüşe geçtiler. Garnizon kesinlikle bir bütün olarak davranmadı; yalnızca tek tek birliklerden katılmalar oldu ve bunlardan yalnızca biri gösteriye bütünüyle silahlanmış olarak geldi.⁽¹⁵⁾

İşçilerin ve askerlerin çoğunluğu bolşeviklerin gösteri çağrısına nymadılar.

Temmuz Günleri'nin bundan çok daha büyük paradoksu, Petrograd'ın kendisinde dahi bolşevikleri destekleyen kitlelerin birbiriyle çelişkili bilinç düzeyleri sergilemesiydi: Sovyet iktidarı çağrısında bulunmak ve daha önce yapmayı reddetmiş oldukları şeyin aksine, Sovyet'in sosyalist devrimci ve menşevik liderlerinin iktidarı ele alabileceklerine ilişkin yanılsamaları beslemek. Bu paradoks, yumruklarını sallayarak Viktor Çernov'a seslenen bir işçinin haykırışında ifadesini buluyordu: "Dinle sefil adam: İktidara sana uzatıldığında onu almayı bilmelisin."⁽¹⁶⁾ Troçki şunları yazar:

Olaçakları hesaba katmadan bir ara iktidarı ellerine teslim etmek istedikleri kuruma karşı silahlı direnişe girişen işçilerle askerler amaçlarından saptılar. Böylece, sahip oldukları muhteşem kitle hareketi siyasi eksenin belirleyicisi olma şansu yitirmiş oluyor-

Lenin, Temmuz Günleri'nde, kolaylıkla yapabileceği halde iktidarı ele geçirmeyi reddetmekte bütünüyle haklıydı. Olaylardan iki ay kadar sonra dönüp geçmişe baktığında şunları yazıyordu:

Eğer bolşevikler 3-4 Temmuz'da iktidarı ele geçirmeyi amaçlamış olsalardı, halkın ve hatta işçilerin çoğunluğu ordudaki generallerin, kırsal alandaki toprak ağalarının ve şehirlerdeki kapitalistlerin karşı-devrimci politikaları konusunda o günlerde henüz bir deneyime sahip olmadığı için, yanlış bir şey yapmış olurlardı.⁽¹⁸⁾

Gericilik devrim harekete geçirdi. İktidarı ele geçirmeye bütünüyle hazır hale gelmeleri için, işçilerin Kornilov'un karşı-devrimci darbesini yaşamaya gereksinimleri vardı.

Lenin geri çekilmeyi öğretiyor

Silahlı gösterinin bir ayaklanmayla son bulmaması gerektiğine inanan Lenin, gösterilere son verilmesinin zorunlu olduğunu ileri sürdü; kitleler böyle bir girişimin kesin bir zaferle sonuçlanamayacağını kendi deneyimleriyle öğrenmiş durumdaydılar. Sovyet'in menşevik ve sosyalist devrimci liderleri işçiler, askerler ve iktidarın sorumluluğu karşısında ölümcül bir korkuya kapılıyorlardı ise, bu durumda hiçbir güç onları iktidarı almaya zorlayamazdı. Dolayısıyla, Bolşevik Parti Merkez Komitesi, 5 Temmuz'da gösteriye son verilmesi çağrısında bulunan bir broşür yayımladı:

Yoldaşlar! Pazartesi günü caddelere çıktınız. Salı günü gösteriyi sürdürmeye karar verdiniz. Dün sizleri barışçıl bir gösteriye çağırdık. Bu gösterinin amacı, sloganlarımızın gücünü, ağırlığını, önemini, bunların insanların savaştan, açlıktan, yıkımdan kurtulabilmeleri açısından gerekliliğini tüm çile çeken, sömürülen kitlelere göstermekti.

Gösteri amacına ulaştı. İşçi sınıfının ve ordunun öncüsünün sloganları sahip oldukları görkeme yakışır şekilde ilan edildiler. karşı-devrimcilerin nadiren açtıkları ateş gösterinin genel havasını

bozmaya yetmedi.

Yoldaşlar! Mevcut politik bunalım göz önüne alındığında amacımıza ulaşmış bulunuyoruz. Bu yüzden gösteriye son vermeye karar verdik. Bırakın herkes greve ve gösteriye barışçıl ve örgütlü bir şekilde son versin.

Gelin bunalımın daha da derinleşmesini bekleyelim. Gelin gücümüzü hazırlamayı sürdürelim. Yaşam bizden yana; olayların gidişatı sloganlarımızın doğruluğunu gösteriyor.⁽¹⁹⁾

Ne var ki, geri çekilme zorunluluğunu bolşevik liderlerin hep kabul etmedi. Aynı günün akşamı Petersburg Komitesi'nin bazı elelerinin yaptığı bir toplantıda Vyborg Bölge Komitesi adına parti genel grev aracılığıyla ayaklanmayı alevlendirmesi gerektiğini sunan Latsis bunlardan biriydi.

Lenin, daha önceleri geçici bir süre saklanmış olduğu Renokasının bekçi kulübesinde Petersburg Komitesi'nin Yürütme Kurulu üyeleriyle görüşüğünde, genel grev ilanına şiddetle karşıtı. Yürütme Kurulu üyelerine ödevini iyi yapamamış öğrenciler davranarak, onlar adına aşağıdaki işe dönme çağrısını kaleme aldı:

RSDİP Petersburg Komitesi Yürütme Kurulu, Merkez Komitesi'nin 6 Temmuz tarihli *Listok Pravdy*'de yayımlanmış (ve ayrıca Petersburg Komitesi tarafından da imzalanmış) kararına uygun olarak, işçileri yarından, yani 7 Temmuz sabahından itibaren yenisinden işbaşı yapmaya çağırır.⁽²⁰⁾

Bolşevikler Temmuz Gösterisi'nden Çınabilirler miydi?

Her ve işçi kitlesi Bolşevik Parti Merkez Komitesi'nin isteğine ayı olarak silahlı bir gösteri düzenlediklerinde, parti kendisini bu yın dışında mı tutmalıydı? Lenin'in, Parti'nin bu gelişme karşısınçekimsen bir tutum takınamayacağı, kitlelerden ayrı duramayacağı konusunda kuşkusu yoktu.

Partimiz, önlemeye çalıştığımız halde kendiliğinden patlak vermiş olan 3-4 Temmuz kitle hareketini desteklemeyi reddetmiş

olsaydı, halkın haklı bir nedene dayanarak ve kapitalistlerin çıkarına uygun olarak yürütülen bir yağma savaşı olan emperyalist savaşın uzamasına, hükümetin ve Sovyetlerin ekonomik çöküntüyü ve açlığı turmandırıp ağırlaştırmakta olan burjuvaziye karşı tepkisiz kalmasına duyduğu derin öfkeyle eylem içine sürüklenmiş olduğu düşünülürse, bunun pratik anlamı proleteryaaya karşı açık bir ihanet olurdu.⁽²¹⁾

Lenin, Temmuz Günleri'nden iki yıl sonra şunları yazıyordu:

Kitleler savaşa giriştiklerinde yanlışların yapılması kaçınılmazdır; ancak komünistler *kitlelerin yanında kalmayı sürdürürler*, bu yanlışları görürler, bunları kitlelere açıklar ve anlatırlar, yanlışları düzeltmeye çalışırlar ve büyük bir azimle sınıf bilincinin kendiliğindenlik üzerine galebe çalması için çabalarlar.⁽²²⁾

Bolşevik Parti, işçilerin ve askerlerin giriştikleri eylemlerin sorumluluğunu üstlenmekten kaçınmazdı. Onları lidersiz halde bırakıp karşı-devrimciler tarafından boğazlanmalarına göz yummak yerine, yenilgiyi onlarla birlikte yaşamak daha yeğ idi. Nitekim, Bolşevik Parti'nin hareketin başına geçmiş olması sayesinde, gericiliğin Temmuz Günleri sırasında ve sonrasında kitlelere indirdiği darbe dikkate değer ağırlıkta olmakla birlikte öldürücü olamamıştır. Yitirilen insan sayısının onbinlerle değil, onlarla ölçülmesi bu sayede olmuştur. İşçi sınıfı mücadeleden daha deneyimli, daha olgun ve daha uyanık bir şekilde çıkmıştır.

Temmuz Günleri'nin öğrettiği dersler

Lenin, olaylardan hemen sonra, Temmuz Günleri'nden çıkan dersleri hiçbir tereddüte düşmeden, açık ve keskin bir biçimde özetledi. 7 Temmuz'da kaleme aldığı 'Üç Bunalım' başlıklı yazısına 20 ve 21 Nisan, 10 ve 18 Haziran, 3-4 Temmuz siyasi bunalımlarının bir karşılaştırmasını yaparak başlar: "Bu üç bunalımda müşterek olan şey, her yöne doğru yayılan kitlesel bir hoşnutsuzluk, burjuvaziye ve onun hükümetine karşı duyulan kitlesel öfkedir."

Bununla birlikte, söz konusu bu hoşnutsuzluk her bir bunalım sırasında kendisini değişik bir şekilde ifade etmiştir. Birinci Nisan

bunalımı 'fırtınalı, kendiliğinden ve bütünüyle örgütsüz' bir karaktere sahipti. Haziran bunalımında, 'gösteri çağrısında bulunan bolşeviklerdi ve sert bir ultimatodan ve Sovyetler Kongresi'nin getirdiği doğrudan yasaktan sonra gösteriye son verildi; bundan sonra, 18 Haziran'da, bolşevik sloganların ağırlığının açıkça gözlemlendiği genel gösteri yaşandı.' 'Üçüncü bunalım, bolşeviklerin 2 Temmuz'da onu kontrol altına almak için gösterdikleri çabalara rağmen 3 Temmuz günü kendiliğinden patlak verdi. 4 Temmuz'da doruğuna ulaşan bu gösteri, 5 ve 6 Temmuz günlerindeki sert karşı-devrime yol açtı.'

Son olarak,

olayların karşılıklı ilişkileri içinde değerlendirilişinden çıkarılması gereken belki de en öğretici ders şu ki, bu üç bunalımın *hepsi* devrimimizin tarihinde yeni olan bir gösteri formu ortaya koydu: devrimin ve karşı-devrimin daha keskin bir biçimde yaşandığı, hareketin dalgalar halinde yükseldiği ve hızlı bir yükselişin ardından ani bir düşüşün yaşandığı, az çok geniş bir dönem içinde ortada kalan unsurların elendiği karmaşık türden bir gösteri. Üç bunalımda da, hareket kendisini *gösteri* formunda ortaya koydu. Bir hükümet karşıtı gösteri -olayların biçimsel açıdan en doğru tanımı bu olmalı. Ancak, meselenin esası şu ki, bu sıradan bir gösteri değildi; onda bir gösteriden dikkate değer biçimde daha fazla, ancak bir devrimden daha az olan bir şeyler vardı. Devrimin ve karşı-devrimin *birlikte* patlak vermesi, ortada kalan unsurların keskin ve kimi zaman ani bir biçimde elenmesi, proleteryanın ve burjuva unsurların kendilerini fırtınalı bir biçimde ortaya koyuşları idi.⁽²³⁾

Lenin, Temmuz Günleri'nden bir başka önemli ders daha çıkardı: taktik ve sloganların nesnel durumdaki genel değişime uygun olarak süratle değiştirilmesi zorunluluğu.

Tarihin keskin dönüm noktalarında ilerici partilerin dahi bir süre için kendilerini yeni duruma uyarlama yeteneğini gösteremedikleri, daha öncesi için doğru oldukları halde şimdi bütün anlamlarını -tarihteki keskin dönüş 'ani' olduğu için- 'ani' biçimde yitir-

miş sloganları yineledikleri sık sık görülmüştür. Bu durum kavranmadığı sürece, içinde yaşanan günün en acil sorunlarının anlaşılması olanaksızdır. Her özgül slogan, belli bir politik durumun özgül niteliklerinin bütünlüğünden türetilmek zorundadır. 4 Temmuz'dan sonra Rusya'daki bugünkü politik durum, 27 Şubat ile 4 Temmuz arasında kalan dönemdeki durumdan radikal bir biçimde farklılık göstermektedir.⁽²⁰⁾

Her şeyden önce, iktidarın barışçıl bir biçimde işçi sınıfına transferi olasılığı artık mevcut değildi:

3 ve 4 Temmuz günlerindeki hareket, bir gösteri aracılığıyla Sovyetleri iktidarı almaya teşvik etmeye yönelik son girişimdi. Bu, sosyalist devrimcilerin ve menşeviklerin kontrolündeki Sovyetlerin karşı-devrimci askerleri Petrograd'a sevk ederek, devrimci alayları ve işçileri silahsızlandırıp bunları dağıtarak, bolşeviklere karşı girişilen şiddet ve zorbalık eylemlerine göz yumup bunları hoşgörülle karşılayarak, cephede ölüm cezasını yürürlüğe sokarak, vs. iktidarı fiilen karşı-devrimin ellerine teslim ettikleri zamana karşılık geldi.⁽²⁵⁾

Rus devriminin barışçıl gelişimine yönelik tüm umutlar temelli olarak suya düşmüş bulunuyor. Nesnel durum budur: ya askeri diktatörlüğün tam zaferi, ya da işçilerin silahlı ayaklanmasının zaferi; ikincisinin zaferi, ancak hükümete ve burjuvaziye karşı ekonomik tıkanıklığın ve savaşın uzayıp gitmesinin sonucu olarak ortaya çıkacak derin, kitlesel bir başkaldırı ile aynı zamana rast gelen bir ayaklanmayla mümkündür.

"Tüm iktidar Sovyetlere" sloganı, devrimin barışçıl gelişiminin mümkün olduğu Nisan, Mayıs, Haziran aylarına ve 5-9 Temmuz günlerine, yani fiili iktidarın askeri diktatörlüğün ellerine geçtiği zamana kadar olan döneme ait bir slogandı. Bu slogan artık doğru bir slogan değildir.⁽²⁶⁾

İktidarın barışçıl yoldan alınması artık mümkün değildir. İktidar, ancak şu an iktidarda bulunanlara karşı, yani Petrograd'a getirilmiş gerici askerlerin, Kadetlerin ve monarşistlerin desteğine güvenen askeri çeteye, Cavaignac'lara karşı girişilecek kesin bir mücadelenin kazanılmasıyla ele geçirilebilir.

Lenin, Sovyetlerin artık herhangi bir güce sahip olmadıklarını söylüyordu. Bunlar artık 'kuklalardan başka bir şey değillerdi'.⁽²⁷⁾

Mevcut Sovyetler başarısızlığa uğramışlardır ve bütünüyle yenilmiş durumdadırlar, çünkü Sosyalist Devrimciler Partisi ile Menşevik Parti'nin hakimiyeti altındadırlar. Şu an, bu Sovyetlerin durumu, kesilmek üzere mezbahaya getirilmiş ve bıçağın altında acı acı meleyen koyunların durumunu andırıyor. *Bugünkü* Sovyetler muzaffer olan ve zafere koşan karşı-devrim karşısında güçsüz ve çaresiz durumdadırlar. İktidarın Sovyetlere transferi sloganı, 'yalnızca' iktidarın bugünkü mevcut Sovyetlere transferi çağrısından ibaret bir slogan olarak yorumlanabilir ve bunu söylemek, bu çağrıda bulunmak, bugünkü noktada halkı kandırmak anlamına gelir. Hiçbir şey aldatmacadan daha tehlikeli değildir.⁽²⁸⁾

Değneği bükme

Lenin'in Sovyetlerin Temmuz Günleri'nden sonraki konumuna ilişkin tanımı doğru idi. Bu, O'nun değişikliğe uğramış durumu gerçekçi bir biçimde kavrama yeteneğini çarpıcı biçimde gösteriyordu. Olayların üstünden geçen yıllar içinde toplanmış kanıtlar, Sovyetlerin durumunun Temmuz Günleri'nden sonra ne kadar içler acısı bir noktaya geldiğini açık biçimde gösteriyor:

Saratovlu bolşevik Antonov, "menşevik ve sosyalist devrimci yolda faaliyet yürüten Sovyetimizin bütün çalışması tüm anlamını yitirmişti" diye yazıyor: "Yürütme Komitesi'nin toplantılarında sıklıkla uykumuz gelirdi ve işi utanmak bilmez bir noktaya vardırıp sürekli esnerdik. Menşevik söylevcilerin konuşmaları böylesine boş, monoton ve bayağı idi".

Hasta düşmüş Sovyetlerin Petrograd'taki merkezlerine destek olma becerisi giderek daha çok azalıyordu. Smolny ile yereller arasındaki yazışmalar giderek azalmaktaydı: Hakkında bilgi verecek, öneride bulunulacak hiçbir şey yoktu; ortada ne geleceğe ilişkin bir tasarım, ne de yerine getirilecek görevler kalmıştı.⁽²⁹⁾

Esas olarak iktidar mücadelesi için oluşturulmuş bir örgüt olan Sovyetin bu mücadele olmaksızın varlığını sürdürmesi düşünüle-

mezdi

Bununla birlikte, Lenin değneği gereğinden çok büktdü. Sovyet, Temmuz Günleri'nden sonra bütünöyle ölmeydi. Bundan sonra gelen Parti'nin Altıncı Kongresi'nin Sovyetlerin tamamen güçsüz bir halde bulunduğuna ve ikili iktidarın sona ermiş olduğuna ilişkin çikarsamasının yanlışlığı açığa çıktı. Sovyetler bundan sonra hiçbir şey yapmamış olsa dahi, Kornilov günleri bunların hala capcanlı olduklarını kanıtladı.

Ağır, sabırlı bir propaganda faaliyetinin altını çizdikten aylar sonra, Temmuz Günleri sonrası partinin yarı-yasal bir konuma sürüklenmiş olmasından kaynaklanan güç koşullarda, doğrudan mücadeleye yönelik yeni bir başlangıcın devlet iktidarını ele geçirmek açısından zorunlu olduğunu bilen Lenin, vurguyu içinde bulunulan günün merkezi meselesi üzerine yapmak, 'değneği' partinin gücünün artırılmasından yana 'bükme' zorunluluğunu hissetti.

Bolşevizm açısından, Temmuz Günleri'nden sonra ortaya çıkmış değişikliğin önemini olduğundan az göstermek, bunun önemini abartmaktan daha tehlikeli olacaktı. Böylece, Lenin eski değneği bükme yöntemine geri döndü.

Lenin, her şeyden önce, Temmuz Günleri'nden önemli bir ders çıkardı: İlk kez, iktidarın doğrudan ve çok uzak olmayan bir gelecekte ele geçirilmesinin bolşevikler açısından bir zorunluluk teşkil ettiği somucuna vardı.

Lenin'in önerdiği yeni yön değişikliği, ilk defa genişletilmiş Merkez Komitesi'nin 13-14 Temmuz günlerindeki toplantısında görüldü ve reddedildi.⁽³⁰⁾ Ancak, Temmuz-ağustos'taki Altıncı Parti Kongresi'nde Lenin istediğini elde etmeyi başardı.

Bununla birlikte, ileride göreceğimiz gibi, bu tam bir zafer olmadı. Ayaklanma *ilkesinin* kabul edilmesi bir şey, iktidarı fiilen ele geçirme girişiminde bulunmaya hazırlıklı olmak bütünöyle başka bir şey idi. Her devrimci durum, pek çok 'bilinemez'e karşılık düşer ve bu bir ayaklanma eylemi için özellikle geçerlidir. Bu koşullarda tutuculuk ve çekingenlik büyük bir avantaj getirir. Fakat bunu tartışılacağı yer burası değil; aksi taktirde konudan uzaklaşmış olacağız.

15

Gericiik harekete geçiyor

Geçici Hükümet, Sovyet Yürütme Komitesi'nin rızasıyla 4 Temmuz'da Petrograd Askeri Bölgesi Komutanı General Polovtsev'e Petrograd'ı silahlı gruplardan arındırması, Birinci Makineli Tüfek Alayını silahsızlandırması ve Kşesinskaya Konağı'nı işgal etmesi için yetki verdi.

5 Temmuz günü, askeri bir müfreze şafak sökerken Pravda'nın basımevine geldi. Ancak, askerler Lenin'i yakalamak için geç kalmışlardı; Lenin, Ekim öncesi ilk gizli ikametgahına gitmek üzere binadan ayrılmıştı. Müfreze Pravda'nın basımevinde arama yaptı, orada görevde bulunan işçileri ve askerleri tutukladı.

Polis memurları, askerler ve Kazaklar gün boyunca sayısız operasyon düzenlediler. Silah yüklü kamyonlara el koyarak şüpheli görünen işçileri, askerleri ve denizcileri silahsızlandırdılar; Nava üzerindeki köprüleri kuşatarak ya da köprü başlarına çok sayıda nöbetçi dikerek bunların işçi mahallelerindeki barikatların arkasından kaçmalarını engellediler.

Kabine'deki bakanların 6 Temmuz akşamı geç saatlerde yaptıkları bir toplantıda şu karar alındı:

Savaş süresince polis memurlarını, askerleri, diğer askeri görevlileri orduda yeni demokratik sistem altında yürürlükte bulunan

yasalara ve askeri otoritelerin bu yasalarla uygunluk içindeki emirlerine itaatsizliğe kışkırtan herkes vatana ihanet suçuyla cezalandırılacaktır.⁽⁶⁾

Bu karamameyi Lenin, Zinovyev, Kamanev gibi önde gelen bolşevik liderlerin tutuklanması emri izledi; bundan birkaç gün sonra Mezhrainostsy'nin liderleri, Troçki ve Lunaçarski için tutuklama emri çıkarıldı.

7 Temmuz'da, Geçici Hükümet Temmuz Günleri'ne katılmış olan askeri birliklerin dağıtılması ve bunların personelinin Savaş ve Deniz Kuvvetleri Bakanı'nın isteği doğrultusunda diğer birlikler arasında paylaşılması emrini verdi.

Sağ aşırı önlemlere başvuruyor

Bolşevikler baskı altına alındı. Bolşevik basın tamamen kapatıldı. Yüzlerce bolşevik tutuklandı, işçilerden bazıları öldürüldü. Gerici-lik öylesi boyutlardaydı ki, bolşevik olmayanlar bile korku ve telaş içindeydiler. Nitekim, menşevik Voytinski dönemle ilgili olarak şunları hatırlıyor:

İbre sağa kaymıştı. Ayaklanmaların bastırılmasında rol üstlenmiş gerici güçler devrimin başarısızlığından faydalanmaya çalışıyorlardı. 'Vigilantlar' (kentlerde asayişin sağlanmak üzere oluşturulmuş yasadışı silahlı komite üyelerine verilen ad -ç.n.) şehirlerde kol geziyor, şüpheli buldukları evlere zorla girerek aramalar yapıyorlardı. Kamuoyunda kesin önlemler alınması gerektiği yolunda bir kanaat vardı.⁽⁷⁾

Yeni hükümet ilkin aramaları, tutuklamaları, silahlara el koymayı ve halihazırda başlamış olan her türden baskı yöntemini dinamik bir biçimde devam ettirdi. Kendi kendisini yetkilendirmiş polis memuru grupları, askeri okul öğrencileri ve zengin ve moda düşkünün gençler, kendisini 'güçlü bir hükümet' gibi göstermeye çalıştığı çok açık olan yeni rejimin 'yardımına koşmak' üzere ileri atıldılar. Yalnızca isyancı alay ve taburların silahsızlandırılmasıyla yetinilmedi; dikkat ve enerjinin oldukça büyük bir kısmı işçilerin Kızıl Muhafızları'nın silahsızlandırıldığı işçi bölgelerinin denetimi için harcandı. Toplanan silahların sayısı çok büyük rakamlar-

daydı.

Ele geçirilebilen her bolşevik tutuklandı. Kerenski ve asker dostlarının bolşeviklerin köktünü kazımaya çabaladıkları çok açıktı.⁽⁸⁾

Karşı-devrimciler, bolşevik örgütleri yıkıma uğrattıktan sonra diğer işçi gruplarına karşı saldırıya geçtiler. Stalin o günlerdeki durumu şu şekilde anlatıyor:

Bolşeviklerden sonra şimdi de Sovyet partilerine ve Sovyetlere yönelerek saldırılarını genişletiyorlar. Petradskaja Storna ve Okhta'daki menşevik bölge örgütlerini parçalayıp dağıtıyorlar. Nevskaja Zastava'daki metal işçileri sendikasının şubesini yerle bir ediyorlar. Petrograd Sovyeti'nin bir toplantısını basıp üyelerini (Vekil Sakharov) tutukluyorlar. Yürütme Komitesi üyelerinin izini bulup yakalamak üzere Nevskii Havzası'nda özel gruplar oluşturuyorlar.⁽⁹⁾

Çapulculuk, şiddet ve bazı hallerde ateş açma eylemleri şehrin çeşitli bölgelerinde sürdürüldü. Bolşevikler yalnızca işçi bölgelerinde güven içinde hareket edebiliyorlardı.

Taşra şehirlerindeki toprak komiteleri kitlesel tutuklamalarla yüz yüze kaldılar. İçişleri Bakanı Çereteli, 17 Temmuz'da 'kırsal bölgelerdeki ilişkiler alanında tüm keyfi eylemlere son verilmesini amaçlayan acil ve etkin önlemler' alınması için bir dizi emir yayımladı.⁽¹⁰⁾

8 Temmuz'da, Güneybatı cephesi komutanı General Kornilov, makineli tüfeklerle ve cephanelikle geri çekilmekte olan askerlerin üzerine ateş açılması için emir verdi.⁽¹¹⁾ 12 Temmuz'da cephe- de ölüm cezası uygulaması yeniden yürürlüğe sokuldu.⁽¹²⁾

Daha önce belirttiğimiz gibi*, 16 Temmuz günü Kerenski'nin çağrısıyla bir araya gelen üst düzey ordu komutanlarının yaptıkları toplantıda ordu içindeki komitelere, Sovyetlere ve 1 Numaralı Emir'e karşı saldırının başlatılması oybirliğiyle kararlaştırıldı. Kerenski, bu saldırının tek ve topyekün bir saldırı değil, aşamalı olarak uygulanacak bir saldırı olması gerektiğini düşündüğünü ve generallerden bu noktada ayrıldığını söylemişti**. 18 Temmuz'da General Kornilov

* 8. Bölüm'e bkz.

** 10. Bölüm'e bkz

tüm Rus Orduları Başkomutanı oldu. Ukraynalılara ve Finlilere karşı sovenist Büyük Rus saldırıları yeni bir ivme kazandı.* Fabrika yöneticileri, fabrika komitelerini baskı altına alma ve işçilere karşı lokavt uygulama konusunda geniş bir kampanya başlattılar.** Rusya'daki kapitalistlerin başta gelen örgütü olan Ticaret ve Sanayi Kongresi 19 Temmuz'da şu bildirimde bulundu:

Hükümet, geçtiğimiz aylar boyunca, Rusya'nın ve Rus ordusunun itibarının zedelenmesinin ve gözden düşmesinin sorumluluğunu üstlenmek zorunda olan İşçi ve Asker Vekilleri Sovyetleri'ne uyararak Rus halkının ve Rus ordusunun zehirlenmesine ve disiplinin tamamen bozulmasına göz yumdu. Rusya'nın kurtarılması, ancak hükümetin ülkeyi parçalanmaya götüren. Sovyet diktatörlüğüyle her türlü ilişkisini tamamen kesmesiyle mümkün olabilir. Eğer anavatanı kurtarmak için bir diktatörlük yönetimine ihtiyaç duyuluyorsa, böyle bir yönetim ancak ulusal coşkudan doğan, tüm parti ve sınıfların üzerinde, gerçek anlamda ulusal bir iktidar olabilir.⁽⁶⁾

Saklandığı yerden çıkıp yeniden boy gösterme cesaretini gösteren Kara Yüzler'in eski lideri V. M. Purişkeviç, 'Ben inançlı bir monarşistim ve inançlarımı hiçbir zaman değiştirmeyeceğim' diyerek şu ilanda bulundu: "Hükümetin hükümet olmanın gereğine uygun şekilde davranması, kendisine çeki düzen vermesi ve İşçi ve Asker Vekilleri Sovyeti'ni dağıtması gerekir."⁽⁷⁾

Uzlaşmacılar yeni arayışlara giriyor

Temmuz Günleri'nden sonra, menşevik ve sosyalist devrimci liderler Şubat ayından bu yana olduğundan da korkak bir tutum sergilemeye başladılar. Lenin bu durumu canlı bir şekilde tasvir ediyor:

Merdivenden adım adım inin beyler. Sosyalist devrimciler ve menşevikler burjuvaziyle uzlaşmak üzere adımlarını attıkları andan itibaren kaçınılmaz olarak dengelerini kaybettiler ve merdivenin

* 13. Bölüm'e bkz.

** 12. Bölüm'e bkz.

en alt basamağına yuvarlandılar. 28 Şubat'ta Petrograd Sovyeti'nde burjuva hükümete koşullu destek vaat ettiler. 6 Mayıs'ta hükümeti çökmekten kurtardılar ve saldırı konusunda hemfikir olmak suretiyle onun hizmetkarları ve savunucuları durumuna düşmeyi kabullendiler. 9 Haziran'da, devrimci proleterya karşı girilen şiddetli bir kin, yalan ve iftira kampanyasında karşı-devrimci burjuvaziyle ortaklık kurdular. 19 Haziran'da yağma ve talan savaşının sürdürülmesini onayladılar. 3 Temmuz'da, iktidarı bütünüyle Bonapartistlerin eline teslim etmelerinin başlangıcı anlamına gelmek üzere, gerici askerlerin göreve çağrılmasına rıza gösterdiler. Beyler, merdivenden adım adım inin.

Uzlaşmacıların kapitalistlerin ve ordu komutanlarının önündeki bu dalkavukluğu rastlantısal değildi. Her şeyden önce, bu uzlaşmacı tavır küçük burjuvazinin doğasında içkin olan bir tavidir.

Küçük mülk sahiplerinin gerçek bir efendi durumuna gelebilmek, 'güçlü' bir işveren, bir burjuva konumuna yükselebilmek için her yola başvurduklarını, 'daha iyi bir mevkiye gelmek' için her şeye katlandıklarını kuşkusuz herkes gördü. Kapitalizm hakim güç olduğu sürece, küçük mülk sahibi için bir kapitalist durumuna gelmekten (ki bu şans, en iyi ihtimalle yüz küçük mülk sahibinden ancak bir tanesi elde edebilir), ya da yıkıma uğramış bir insan, bir yarı-proleter, ve nihayet bir proleter durumuna düşmekten başka bir seçenek yoktur. Aynı şey siyasette de geçerlidir: Küçük-burjuva demokratlar, özellikle de bunların liderleri, burjuvazinin peşine takılma eğilimi gösterirler. Küçük-burjuva demokratların liderleri, büyük kapitalistlerle bir uzlaşmaya varma olasılığı konusunda vaatlerde bulunup güvenceler vererek kendi insanlarını teselli ederler; en iyi olasılıkla ve çok kısa bir süre için, çalışan kesimin üst katmanlarının küçük bir bölüntüsü için kapitalistlerden bazı küçük tavizler koparırlar; fakat her belirleyici konuda, her önemli meselede, küçük-burjuva demokratlar her zaman onun güçsüz bir uzantısını teşkil ettikleri burjuvazinin peşine takılmışlardır ve mali sermayedarların elinde itaatkar bir araç olmuşlardır.⁽¹⁰⁾

Ne var ki, uzlaşmacılar hem sağla bütünleşmek için ellerin-

den gelen çabayı gösteriyor, hem de bundan aşırı korkuyorlardı. Menşevik ve sosyalist devrimci liderler bolşeviklerin hesabı görüldükten sonra generallerin, Kazakların ve Kara Yüzler'in bu kez kendilerine saldıracaklarından korkmamış olsalardı, bolşeviklerin topluca imha edilmesine çoktan razı olurlardı. Generallerin yanısıra Kadetler, yalnızca bolşeviklerden değil, fakat ayrıca Sovyetlerden de kurtulmak istediklerini giderek daha açık bir şekilde belli etmişlerdi. Bunu görmek için Stavka'daki 16 Temmuz tarihli konferansta söylenmiş sözleri hatırlamak yeterli olur.* Benzer şekilde, Kadetlerin gazetesi Rech, Temmuz Günleri'nden sonra Çernov ve Tsereteli'ye acımasızca saldırarak bunları 'Zimmerwaldçiler' ve 'vatan hainleri' olmakla suçlamıştır. Öte yandan, sosyalist devrimci ve menşevik basın sık sık bir karşı-devrim tehlikesine dikkati çeken yazılar yayınlamıştır.

17 Temmuz'da, Tsereteli bir yandan sola karşı bir hareketle sokaklardaki tüm gösterileri yasaklıyor, diğer yandan sağa aşırıya gitmeme uyarısında bulunuyordu: "Hükümet, 3-5 Temmuz günlerinin devrime yönelik tehlikeli ve hain darbesi gibi anarşik gösterilere daha fazla müsamaha gösteremez."

Bununla birlikte, Geçici Hükümet, ülkeyi geri götürebilmek, halkı kendi devrimci mücadelesinin meyvelerinden yoksunlaştırmak, küçük bir azınlığın çıkarları uğruna ülkenin ve geniş halk kitlelerinin çıkarlarının ihanete uğradığı ve satıldığı eski sistemi yeniden inşa edebilmek için ülke içindeki huzursuzluklardan ve cepheye yaşanan talihsizliklerden yararlanma girişimi içinde başını kaldıran karşı-devrimin ülkeyi tehdit ettiğinin de çok iyi farkındadır.

Hem anarşik, hem de karşı-devrimci girişimleri kararlılıkla ve boyun eğmez bir biçimde bastırmak hükümetin en önemli görevlerinden birini oluşturuyor.⁽¹¹⁾

Uzlaşmacıların Miliukov ile Lenin arasında gösterdiği tereddüt ve kararsızlığın sonucu, bolşevizmi ezme işi kötü, plansız programsız bir şekilde yaşama geçirildi. Liberal Nabokov daha sonraları

* 8. Bölüm'e bkz.---

şunları yazacaktı: "Temmuz başlarında, hükümet otoritesinin kendisini tekrar toparlamış görüldüğü kısa bir dönem yaşandı; bu, ilk bolşevik ayaklanmanın bastırılmasından hemen sonraki dönemdi. Ne var ki, Geçici Hükümet bu fırsattan yararlanabilecek durumda değildi ve o anın uygun koşullarının elinden kayıp gitmesine izin verdi. Böyle bir fırsat bir daha hiçbir zaman doğmadı."⁽¹²⁾

Geçici Hükümet'in devrimci sola karşı havlaması ısırmaktan çok daha kötüydü -kararsızlık, başarılı bir karşı-devrimi gerçekleştirmede sonuç veren etkin bir yol değildir.

Şimdi gelin Temmuz'daki silahlı gösterilere katılmış askeri birliklerin dağıtılmasına yakından bakalım. Genelkurmay Başkanı General C. D. Romanovski şu planı önerdi: Petrograd garnizonundaki alaylar, Temmuz hareketlerine katılım derecelerine göre üç kategoriye ayrılmalıydılar. Gösterilerde eksiksiz ya da buna yakın derecede yer alanlar birinci kategoriye oluşturacaklardı. Buna göre, birinci kategoriye giren birlikler olan Özel Piyade Alayı, Birinci, Üçüncü, 176. Piyade İhtiyat Alayları ve Birinci Makineli Tüfek Alayı, hep birlikte Askeri Örgüt'ün garnizon içindeki güç merkezini oluşturuyorlardı. Bu birlikler tamamen ve daimi olarak dağıtılacak, sahip oldukları personel ise (cezaevindekiler hariç olmak üzere) cepheye gönderilecekti. Askerlerin gösterilere bütün bir birlik olarak değil, tek tek bölükler halinde katıldıkları alaylar ikinci kategoriye oluşturuyorlardı. Moskovski Alayı, Pavlovski Alayı, Üçüncü Tüfek Alayı, İkinci Makineli Tüfek Alayı ile Güney İstihkam Taburu bu gruba dahil edildiler. Bu birliklerin yalnızca suçlu bulunan unsurlarının dağıtılması öngörülmüştü. Nihayet, gösterilere aktif olarak katılmamış, ama bazı askerleri gösterilere katılma suçu işlemiş birlikler üçüncü kategori içinde yer alıyorlardı. Garnizonun birinci ve ikinci kategori dışında kalan tüm alayları bu grubun içindeydiler; bu alaylardan içlerindeki tüm yıkıcı unsurları temizlemeleri istendi. Romanovski'nin bu planı, içindeki en güvenilmez yüz bin unsurun tasfiye edilmesi suretiyle garnizonun personel sayısının azaltılmasını önermek anlamına geliyordu.⁽¹³⁾

Hükümet, bu planı çok yarı-gönüllü bir biçimde yaşama geçirdi.

Güven duyulmayan alayların dağıtılması siyaseti, en yıkıcı unsur-

lardan oluştuğu düşünülen takviye bölüklerinin cepheye sevk edilmesiyle sınırlı kaldı. En azılı yüz bin askerin dağıtımının yapıldığını söylemek bunu fiilen yerine getirmekten daha kolaydı ve bu durum söz konusu politikanın sınırlı kalmasında kısmen de olsa rol oynamış görünüyordu -doğal olarak, binbaşı ve albaylar bu tür yer değiştirmelerle hiç ilgili değillerdi. Sonuç olarak, birinci kategori içinde yer alan Özel Piyade Alayı ile Birinci ve 180. Piyade İhtiyat Alayları askerleri Ekim Devrimi sırasında bile hala başkentte bulunuyorlardı. Benzer şekilde, Birinci Makineli Tüfek Alayı, 180. Piyade İhtiyat Alayı ve Özel Piyade Alayı dışında, isyancı askerlerin silahsızlandırılması tasarısı hiçbir zaman fiilen uygulanmadı. Dahası, ayaklanmaya iştirak etmiş olan Kronştad birliklerine ve Baltık filosuna bağlı gemilerin personeline karşı kayda değer ceza tedbirleri uygulanmadı.

Ayrıca, hükümetin sivilleri silahsızlandırma planları da yerine getirilmedi. Pek çok fabrikada işçiler Bolşevik Merkez Komitesi'nin 7 Temmuz tarihli önerisine tam olarak uydular ve silahlarını hükümet askerlerine karşı doğrultmak yerine ellerindeki silahları sakladılar. Buna ek olarak, silahsızlandırılma tehdidi altındaki alayların silah ve cephaneliklerinin bir kısmı işçilerin eline geçti.⁽¹⁵⁾

Engels'e göre, Fransa'da, işçiler her devrimde silahlanmış olarak ortaya çıkmışlardı ve "bu yüzden, devlet idaresini elinde bulunduran burjuvazinin ilk emri işçilerin silahsızlandırılması idi".⁽¹⁵⁾ Oysa, Rus burjuvazisinin karşısında silahlarının elinden alınmasına izin vermeyecek kadar iyi örgütlenmiş bir Rus proleteryası vardı.

Tsereteli'nin toprak komitelerinin anarşizan eylemlerine karşı etkin önlemler alınmasını isteyen genelgelerinin yayınlandığı günlerde, hükümet toprak satışlarına sınırlama getiren bir kararnameyi resmen yürürlüğe koydu.⁽¹⁶⁾ Bu gecikmiş kısmi tedbir sağın öfkeyle homurdanmasına yol açtı.

Temmuz Günleri sonrasında bolşevikler

5 Temmuz'dan sonra bolşeviklere karşı kullanılan başlıca propaganda silahı, Lenin'in bir Alman ajanı olduğu suçlamasıydı. Bu suçlamayı 'kanıtlamak' üzere çeşitli belgeler üretilmişti: bir grup *Ermolenko* (eski istihbarat servisi organı) üyesi ile tüccar Z. Burshtein'in, Po-

lonyalı devrimciler Ganetski ve Kozlovski'nin şimdilerin ateşli düzen taraftarı olan eski devrimci Parvus ile mali ilişkileri olduğuna ilişkin tanıklığı gibi.

Lenin, Zinovyev ve Kamanev, 11 Temmuz'da Gorki'nin gazetesi *Novaya Jizn*'de (*Pravda* o sıralar kapatılmıştı) yayımlanan bir mektupla bu suçlamaları yalanlamışlardı. Lenin ve arkadaşları, bolşevik gazete *Sotsial-Demokrat*'ın henüz daha 1915 yılında Parvus'u 'Hindenburg'un postalarını yalayan bir döknek' olmakla suçladığına dikkati çekiyorlar, 'ne kişisel olarak ne de Parti adına Kozlovski ya da Ganetski'den bir kuruluş bile almadıklarını' söylüyorlardı. Lenin ayrıca 6 Temmuz tarihli özel bir broşürde Ganetski'nin partili bir yoldaş olmadığını belirterek şunları yazıyordu: "Ganetski ile Kozlovski bolşevik değil, Polonya Sosyal Demokrat Partisi üyeleridirler. Bolşevikler Ganetski ya da Kozlovski'den para almamışlardır."

Lenin'in almak zorunda olduğu ilk kararlardan biri, kendisini savunmak üzere mahkemeye çıkıp çıkmama konusundaydı.

Troçki'ye "Şimdi artık hepimizi vuracaklar, çünkü bunun için en uygun zamanı yakaladılar" diyordu.⁽¹⁷⁾ Bir süre tereddüt gösterdikten sonra kararını verdi; kendisini alıp cezaevine kapatmalarına izin vermeyecek, Zinovyev ile birlikte gizlenecekti:

Eski Adalet Bakanı Pereverzev'in Pazar günü *Novoe Vremya*'da yayımlanan mektubuyla birlikte, karşı-devrimin partisinin Lenin ve diğerlerinin 'casusluk olayı' konusunda en ince ayrıntılarına kadar düşünülmüş bir tertip içinde olduğu iyiden iyiye gün ışığına çıktı.

Pereverzev, doğruluğu kanıtlanmamış suçlamalardan askerleri partimize karşı kuşkırtmak (bu bizzat kendi ifadesidir) için yararlandığını açıkça itiraf etmiş bulunuyor. Bu itiraf, daha dün kadar kendisini sosyalist olarak isimlendiren eski Adalet Bakanı'na ait. Pereverzev artık bakan değil, fakat yeni Adalet Bakanı'nın Pereverzev ve Aleksinski'nin yöntemlerini benimsemekte tereddüt edip etmeyeceğini söylemeye hiç kimse cesaret edemez.

Karşı-devrimci burjuvalar yeni bir Dreyfus olayı yaratmaya çalışıyorlar. Beilis olayını tezgahlamış olan Rus gericileri Yahudilerin çocuk kanı içtiklerine ne kadar inanıyorlardıysa, bunlar da bizim 'casusluk' olayımıza o kadar inanıyorlar. Bugünkü Rusya'da ada-

letin hiçbir güvencesi yok.

Bugün Rusya'da, kendi burjuva düzenini oturtmuş ülkelerde mevcut anayasal güvenceler kadar olsa bile, yasal bir zeminin varlığından söz edilemez. Bugün kendimizi mevcut otoritelerin ellerine vermemiz, kendimizi bize karşı ancak iç savaş durumunda görülen her türlü itham ve saldırıya başvurmaya hazır bekleyen azgın karışı-devrimci Miliukov'ların, Aleksinski'lerin, Pereverzev'lerin ellerine teslim etmek anlamına gelecektir.⁽¹⁹⁾

Buradaki 'iç savaş durumu' ifadesinin anlamını kavrayabilmek için Karl Liebknecht ve Rosa Luksemburg'un yazısını hatırlamak yeterlidir. Nitekim, Lenin geleceğin muhtemel gelişmelerinin nasıl kestirilebileceğini biliyordu.

Aralarında sol kanat liderlerin de bulunduğu pek çok insan Lenin'in saklanmasıyla ilgili bir şey olacağını düşündü. Troçki, bunun isabetsiz bir karar olduğu kanısındaydı.

Troçki, Lenin'in gizlenmesi için ortada hiçbir neden olmadığı, aksine, kamuoyu karşısına geçip kendisini savunmanın her bakımdan kendi yararına olacağı kanısındaydı; saklanması halkın kışkırtılmasını biraz daha büyütmekten başka bir şeye yaramayacak, oysa böyle bir tavır kendi durumunu daha da güçlendirecekti. Troçki'nin kanılarını paylaşan Kamanev tutuklanıp cezaevine konmayı kabullenmeye karar verdi.⁽²⁰⁾

13-14 Temmuz günlerinde toplanan Altıncı Parti Kongresi'nde, Volodarski, Manuilski ve Lasheviç de aralarında bulunduğu bir grup delege, üzere Lenin'in gizlenmekten vazgeçip ortaya çıkması gerektiği görüşünü dile getirdi. Manuilski şunları söyledi:

Yapılmaz gereken şey, Lenin'in yargılanmasını yeni bir Dreyfus olayına çevirmektir. Elimizde sivri bir mızrakla savaşa girmeliyiz. Devrimin çıkarları ve partimizin prestijinin korunması bunu gerektiriyor.⁽²⁰⁾

Ancak, Kongre, Lenin'in mahkemeye çıkmaması gerektiği yolundaki bir karar tasarısını benimsedi.⁽²¹⁾

Yine değneği bükme yöntemine başvurmuş olan Lenin, düşmanın acımasızlığının en üst düzeye erişebileceği günlerde yaşadığına inanmaya hazırdı. 'Anayasal yanılsamalar' tuzağına düşmek niyetinde değildi.

Sukhanov gibi Lenin'in kendisine yöneltilen ithamlar karşısında suçsuz olduğuna inanan fakat onun niçin mahkemeye çıkmaktan sakındığını anlayamayan insanlar, Lenin'in bu tavrını kavrayabilmekten uzak bir düşünce tarzına sahiplerdi:

Mahkeme ne kadar tarafgir olursa olsun, adalet güvencesi ne kadar küçük olursa olsun, nihayet Lenin tutuklanmaktan başka hiçbir riskle karşı karşıya değildi. Bu, son derece özel, benzeri görülmemiş, akla mantığa sığmayan bir şeydi. Bir başka insan olsa, en olumsuz koşullarda bile bir araştırma yapılmasını, mahkeme önüne çıkarılmayı talep ederdi. Bir başka insan olsa, kamuoyu önünde durumunu aklamak için olabildiğince canlı, enerjik bir biçimde mümkün olan her yola başvururdu. Uzun sözün kısası, onun (Lenin'in ç.n.) yapması gereken şey bu olmalıydı.⁽²²⁾

Gerçekten, pek çokları böyle bir durumda 'kamuoyunun gözünde aklanma' kaygısına düşme yanılgısını gösterebilir ve yaşamlarını ciddi olarak riske sokabilirlerdi.

Lenin, 6 Temmuz'dan 25 Ekim'e, yani Ekim Devrimini gününe kadar gizlendi. İlk, Zinovyev'te birlikte Petrograd dolaylarında Sestoret'sk adlı bölgeye yakın ormanlık alanda kamp kurdu ve birkaç hafta süresince burada kaldı. Geceleri ve yağmur yağdığı zamanlar ot yığınları arasına sığınıyorlardı. Ardından, ateşçi kılığına bürünerek bir lokomotif içinde Finlandiya sınırını geçip ülkeden ayrıldı ve eskiden Petrogradlı bir işçi olan Helsingfors polis şefinin evinde gizlenmeye başladı. Daha sonraları Rus sınırına yakın bir Fin kasabası olan Vyborg'a geçti. Eylül ayı sonundan itibaren gizli olarak Petrograd'ta yaşadı ve ayaklanma günü -yani yaklaşık dört aylık bir süreden sonra- tekrar ortaya çıktı.

Bolşevik Parti, baskı ve zulümlerden fazlaca yara almadan varlığını sürdürmeyi başardı. Bununla birlikte, bazı sıradan parti üyelerinin Lenin'e karşı yöneltilen ithamlardan çok ciddi ölçüde etkilenip şaşkınlığa düştükleri doğrudur. Nitekim, Vyborg bölgesinde bu-

lunan muazzam büyüklükteki Metallist fabrikasında kurulu bolşevik örgütün Yürütme Komitesi, Sovyet'e tam destek vaadinde bulunan bir karar tasarısını benimsedi ve yerel parti örgütünü Sovyet'in kontrolüne verdi. Komite, Bolşevik Merkez Komitesi ile Petersburg Komitesi'nin sahip oldukları otoriteden feragat ederek 'yüzbin bolşevik işçinin Alman ajanı olmadıklarını gösterebilmek için' yargılanmak üzere mahkemeye çıkmalarını talep etti. Yürütme Komitesi'nin benimsediği karar tasarısı, yeni bir Merkez Komitesi ile Petersburg Komitesi seçecek bir konferans toplanıncaya kadar fabrika komitesinin yüksek düzeyde parti örgütlerinden bağımsız hareket edeceğini açıkça belirtiyordu. Tasarı, 16 lehte, 4 aleyhte ve 4 çekimser oyla kabul edildi.⁽²³⁾

Benzer şekilde, Tiflis bölgesindeki bolşevikler 7 Temmuz'da Sovyet Merkez Yürütme Komitesi'ne olan güvenlerini ifade ederek, 'silahlı ya da silahsız, izin verilmemiş gösterilere' katılmaya karşı çıkan uzlaşmacı partilere katıldılar.⁽²⁴⁾

Partiye yeni katılmalar üzerinde ciddi bir kontrol sağlanamıyordu; Petersburg Komitesi'nin 10 Temmuz'daki toplantısı sırasında da görüldüğü gibi, tüm bölgelerde işçiler karamsar bir ruh haline sahiplerdi.⁽²⁵⁾ Lenin'e yönelik iftira kampanyası partili olmayan işçiler arasında oldukça etkiliydi. Toplantıda söz alan delegeler partiden ayrılan işçiler de olduğunu, ancak bunların bir hayli küçük ölçekte kaldığını söylüyorlardı. Vyborg'tan gelen bir delege "Partiden kitlesel ayrılmalar söz konusu değil" diyordu. İkinci Gorodski bölgesinden gelen delege de aynı sözleri yineledi. Nerva bölgesinden bin delege şu bildirimde bulundu: "Partiden ayrılmalar tek tek bireylerin ayrılması olarak karakterize edilebilir."⁽²⁶⁾

Toplantıya Nevski bölgesini temsilen katılmış olan delege söylentilerin ve 'bulvar gazeteleri'nde yazılanların bölgesindeki işçilerin çoğunluğu üzerinde etkili olduğundan yakınırken, Kolpinski bölgesinden bir delege, gösterilerin ezildiği andan itibaren işçilerin 'bolşeviklere karşı bir ruh haline' büründüklerini belirtiyordu. Porokhovsky bölgesi temsilcisi (bu, Temmuz Günleri'nin hemen ertesinde çalışmakta oldukları fabrikadan atılan altı bolşevik işçiden biriydi), bolşeviklere yönelik iftiralar ve bolşeviklerin sürekli göz hapsinde bulundurulmalarından yakındı ve kendi bölgesindeki işçilerin durumunun 'durgun bir göl'ü andırıldığını söyledi.⁽²⁷⁾

Bolşevikler, 10 Ağustos'ta Nevski bölgesinde yapılan belediye seçimlerinde çok kötü bir sonuç aldılar: Bolşevikler toplam 42.000 oyun yalnızca 4.822'sini, sosyalist devrimciler ise 31.980'ini almışlardı.⁽²⁸⁾

Latsis günlüğüne şunları yazmıştı:

9 Temmuz. Şehirdeki bütün basım evlerimiz tahrip edilmiş durumda. Hiç kimse gazete ve broşürlerimizi basmaya cesaret edemiyor. Gizli bir yayın faaliyetinde bulunmaya zorlanıyoruz. Vyborg bölgesi herkes için bir sığınma yeri haline geldi. Hem Petrograd Komitesi üyeleri, hem de Merkez Komitesi'nin aranan üyeleri buradalar. Komitenin Renaud fabrikası bekçisinin odasında Lenin'in de katılacağı bir konferansı var. Genel grev ana tartışma konusunu oluşturuyor. Bu konuda komite içinde bir ayrılık var. Ben grev çağrısında bulunulmasından yanayım. Lenin, duruma ilişkin açıklamalarda bulunduktan sonra grevin iptal edilmesi gerektiğini ileri sürüyor. 12 Temmuz. Karşı-devrim zafer kazanmış görünüyor. Sovyetler güçsüz durumdadır. Azgın bir şekilde öne atılan Yunkerler menşeviklere de saldırmaya başladılar. Partinin bazı seksiyonları kendilerine olan güvenlerini yitirmiş durumdadır. Partiye yönelik yeni üye akını kesilmiş durumda. Ancak saflarımızdan kitlesel ayrılmalar da henüz söz konusu değil.⁽²⁹⁾

Kolomna'dan Moskova Bolşevik Bölge Komitesi'ne iletilen bir raporda şunlar belirtiliyordu: "3-5 Temmuz'dan sonra örgütlü yoldaşlar arasında bir gerileme yaşandı. Örgütten ayrılmalar oldu. Vi selki'de 'kitlesel kıyım havası' egemendi ve 'örgütün ortasına ateş düşmüş' gibiydi; Latviya seksiyonunda 'kısmi bir bölünme' yaşanmış, bazıları örgütten ayrılarak menşeviklere katılmıştı".⁽³⁰⁾

Moskova'daki bölgelerden birinden gelen raporda şunlar anlatılıyordu: "560'ı son derece kararlı unsurlar olmak üzere toplam 1.500 üyeye sahiptik. Lenin'e yönelik iftiralar buradaki işçiler üzerinde etkili oldu."⁽³¹⁾ 15 Temmuz'da, Moskova Komitesi'ne, "asker kaçaklarından yüzde beşinin örgütten ayrıldığı" bildirildi.⁽³²⁾ Serpukhov bölgesinde '135 kişi partiden ayrılmış' bulunuyordu.⁽³³⁾

16 Temmuz'da yapılan bir bolşevik şehir konferansında, Vasilevski Ostrov'dan gelen bir delege, birkaç fabrika dışında kendi böl-

gesinde durumun 'genel olarak' iyi olduğunu bildirdi: "Baltık'taki fabrikalarda ise sosyalist devrimciler ve menşevikler bolşevikleri işletmelerden dışarı atıyorlardı." Buralarda gericilik aşırı boyutlara ulaşmıştı; öylesine ki, fabrika komitesi ölen Kazakların cenazesine katılmakla kalmamış, ayrıca bolşeviklerden cenazeye katılmalarını isteyen bir genelge yayımlanmıştı. Bununla birlikte, parti üyeliğindeki resmi kayıtlar gerçekten önemsiz oranlardaydı. Bölgenin bütününde, dört bin üyeden yalnızca yüz kadarı partiden açıkça ayrılmıştı. Ancak saldırıların ilk günlerinde kendilerini sessiz sedasız partiden geri çekmiş olanların sayısı bundan çok daha fazla olmuştu. Minichev adlı bir işçi o günlerle ilgili olarak şunları hatırlıyordu: "Temmuz Günleri, saflarımızda kendi gölgesinden korkan, parti kimliğini çiğneyip yutan, partiyle hiçbir ilişkisi olmadığını ileri süren türden insanların da bulunduğu gösterdi." Bununla birlikte, şunu da tereddütsüz ekliyordu: "Fakat bunların sayısı pek fazla değildi." Şliapnikov ise şunları yazıyor: "Temmuz olayları ile buna eşlik eden örgütümüze yönelik şiddet ve iftira kampanyası, Temmuz ayının ilk günlerinde olağanüstü boyutlara ulaşmış etkimizin (nüfuzumuzun) gelişimini kesintiye uğrattı. Partinin çekirdeği yarı-yasadışı hale geldi ve esas olarak sendikalara, atölye ve fabrikalardaki komitelere yaslanan savunma amaçlı bir mücadeleye zorlandı."

Bolşeviklerin Almanlara hizmet ettiği suçlamasının Petrograd işçileri -en azından bunların dikkate değer bir kısmı- üzerinde etkili olmaması mümkün değildi (diye anlatıyor Troçki). Tereddüt gösterenler partiden ayrıldılar. Partiye katılmak üzere olanlar tereddüte düştüler. Hatta partiye henüz katılmış olanların önemlice bir kısmı partiden ayrıldı.⁽³⁴⁾

Moskova'daki durum bundan pek farklı değildi. Piatnitski şunları hatırlıyor: "Burjuva basının saldırıları Moskova Komitesi'nin bazı üyeleri arasında bile panik yaratmıştı." Örgüt, Temmuz Günleri'nden sonra sayısal olarak kan kaybına uğramıştı. Moskovalı işçi Rarekhin şunları yazıyor:

Yaşadığımız olağanüstü güç bir an aklımdan hiç çıkmayacak: Zamoskvoreski Bölge Sovyeti'nin genel kurulu oturuma başlamak

üzereydi. Çok sayıdaki bolşevik yoldaşımızdan hiçbiri etrafta görünmüyordu. En dinamik yoldaşlarımızdan olan Steklov yanıma geldi ve sözlerini hiç sakınmadan bana şunu sordu: "Lenin ile Zinovyev'in yakalanıp kapısı mühürlenmiş bir tren içinde getirildikleri söyleniyor. Para karşılığı Almanlar için çalıştıkları doğru mu?" Sorular karşısında yüreğim burkuldu. Diğer bir yoldaş -Konstantinov- yanıma geldi: "Lenin nerede? Ortadan sıvışıp gitti, diyorlar. Şimdi ne olacak?" Bir süre bu tür soruların ardı arkası kesilmedi.

Bu canlı tasvirler o zamanların ileri işçileri arasında yaşanan durumu çarpıcı biçimde yansıtıyor. Moskovalı topçu subayı Davldovski şunları yazıyor: "Aleksinski tarafından yayımlanan (Lenin'in yabancılar için çalışan bir ajan olduğunu 'kanıtlayan') belgeler tuğayda korkunç bir şaşkınlık yarattı. Büyük çoğunluğu bolşevik olan bizim tuğay bile bu alçak iftiralarla etkilendi. Tüm inanç ve özgüvenimizi yitirmiş görünüyorduk."

O sıralar bir Merkez Komitesi üyesi olan ve Moskova bölgesindeki faaliyetin öncülüğünü yapan V. Yakovleva şunları yazıyor:

Temmuz Günleri'nden sonra, yerel örgütlerden gelen tüm raporlarda kitlelerin ruh halinde keskin bir gerilemenin yaşandığı, daha kötüsü partimize yönelik bir düşmanlığın mayalandığı belirtiliyordu. Bazı yerlerde konuşmacılarımız dövülmüştü. Parti üyeliğinde hızlı bir düşüş yaşanıyor; özellikle güneydeki şehirlerde bazı örgütlerimiz tamamen çökmüştü.⁽³⁵⁾

Temmuz Günleri'nin hemen ardından gelen dönemde, bolşevizmin nüfuzu bazı yerlerde çok ciddi ölçüde, bazı yerlerde ise yok denecek kadar azaldı. İşçiler ve askerler arasındaki aksi tesir genel olarak derin ve kalıcı olmadı. İlkın, bolşeviklerin durumunun ciddi ölçüde sarsıldığı bölgelerle ilgili bazı bilgiler aktarmak istiyoruz.

Kiev'de 26 Temmuz'da yapılan belediye seçimlerinde bolşevikler kullandıkları 174.492 oydan yalnızca 9.520'sini (yüzde 5) alırlarken, sosyalist devrimci-menşevik Blok 63.576, Ukrayna Sosyalist Devrimciler Partisi 35.238 ve Kadetler 15.078 oy aldılar.⁽³⁶⁾ Vladimir'de 30 Temmuz tarihli belediye seçimlerinde sosyalist devrimciler 22,

menşevikler 10, Kadetler 15, bolşevikler ise yalnızca 6 sandalye kazandılar.⁽³⁷⁾

Aynı gün İaroslav'da yapılan seçimlerde 103 sandalyeden 35'ini sosyalist devrimciler, 34'ünü menşevikler, 12'sini bolşevikler aldı.⁽³⁸⁾

10 Ağustos tarihli Odessa seçimlerinde sosyalist devrimciler 66, Kadetler 15, Yahudi Bloğu 14, menşevik-Bund Bloğu 8, Ukraynalı sosyalistler 5, Enternasyonalistler ve bolşevikler 3 sandalye kazandılar.⁽³⁹⁾ 15 Ağustos'ta Samara'nın 11 bölgesinde yapılan seçimlerde sosyalist devrimciler 13.800 oy kazanırlarken bolşevikler yalnızca 4.900 oy alabildiler.⁽⁴⁰⁾ 30 Temmuz günü Tula'da yapılan seçimlerde menşevik-sosyalist devrimciler Bloğu 85, Kadetler 7 ve bolşevikler sadece 5 sandalye kazandılar.⁽⁴¹⁾ Bundan iki gün sonra Tula'daki İşçi ve Asker Vekilleri Sovyeti bolşeviklerin garnizon içinde ajitasyon faaliyetinde bulunmalarını yasakladı.⁽⁴²⁾

Bununla birlikte, ülkenin diğer bölgelerinde durum çok farklıydı. 26 Temmuz günü Petrograd'taki 6.000 Putilov işçisi bir toplantı düzenledi; bolşeviklerin sosyalist devrimci ve menşevik liderlerin karşı-devrimci siyasetine karşı verdikleri mücadeleyi destekleyen bir önerge oybirliğiyle kabul edildi.⁽⁴³⁾ 8 Ağustos'ta, 8.000 Putilov işçisinin katıldığı bundan daha büyük bir toplantı, Bolşevik Merkez Komitesi'nin Moskova Devlet Konferansı'na karşı yürüttüğü muhalefete destek olunmasını öngören bir karar tasarısını oybirliğiyle benimsedi.⁽⁴⁴⁾

3 Ağustos'ta Novyi Lessner ve Staryi Lessner'de sağlık fonlarının idaresi için yapılan seçimlerde bolşevikler sandalyelerin yüzde 80'ini, sosyalist devrimciler yüzde 15'ini, menşevikler ise yüzde 5'ini aldılar. O güne kadar menşevikler fon idaresinde hep çoğunluğu oluşturmuşlardı. Erickson telefon fabrikasında 60 sandalyeden 38'ini bolşevikler, 14'ünü sosyalist devrimciler, 7'sini menşevikler kazandı. Treugolnik fabrikasında bolşevikler 100 sandalyenin 70'ini aldılar. Oysa o zamana kadar bu fabrikada sosyalist devrimciler çoğunluğu hep ellerinde tutmuşlardı.⁽⁴⁵⁾

Petrograd'ta 20 Ağustos'ta yapılan belediye seçimlerinde bolşevikler 184.000, sosyalist devrimciler 205.000, Kadetler 114.000, menşevikler 24.000 oy aldılar.46 Sıkhanov şunları yazıyor:

Oyların yüzde 37'sini alan sosyalist devrimciler birinci sırada yer

aldılar; ne var ki, Mayıs seçimleriyle karşılaştırıldığı zaman bu sonuç onlar açısından bir zaferi değil, esaslı bir gerilemeyi ifade ediyordu. Temmuz'un galipleri olan Kadetler toplam oyların beşte birini almışlar ve bölgesel seçimlerden bu yana konumlarını olduğu gibi korumuşlardı. Sadece 23.000 oy alabilen bizim menşevik listemiz ise içler acısı durumdaydı. İyi ama yegane gerçek galip kimdi? Son zamanlarda çamura saplanmış, ihanetle ve rüşvet almakla suçlanmış, moral ve maddi açıdan tam bir bozguna uğramış, daha birkaç gün öncesine kadar başkent'in hapisanelerini tıka basa doldurmuş olan bolşevikler. Üstelik tam da bir daha geri gelmemek üzere ortadan kaldırıldıkları düşünüldüğü, insanların hiçbir ilgi göstermedikleri bir sırada. Nasıl oldu da tekrar ortaya çıkabildiler? Bu şeytanca sihir nasıl gerçekleşti?⁽⁴⁷⁾

Bolşevikler, Temmuz Günleri'nin hemen ardından Petrograd'ın yanısıra pek çok şehirde kendilerini toparladılar. 6 Ağustos'ta Kronşad'ta düzenlenen bir toplantıda 15.000 işçi, asker, denizci ve köylü bolşevik liderlerin tutuklanmasını kınadılar, karşı-devrimci hükümeti protesto ettiler.⁽⁴⁸⁾ Aynı gün Helsingfors'ta düzenlenen benzeri büyüklükte bir başka toplantıda, Geçici Hükümet'in karşı-devrimci siyasetini protesto eden, iktidarın Sovyetlere devredilmesi, sanayide işçi kontrolü vb. taleplere destek veren bir önerge oybirliğiyle kabul edildi.⁽⁴⁹⁾

6 Ağustos'ta Lugansk'ta yapılan belediye seçimlerinde bolşevikler 75 sandalyeden 29'unu kazandılar.⁽⁵⁰⁾ Reval'daki seçimlerde toplam 69.681 oydan 21.648'ini (yüzde 31'ini) bolşevikler, 15.198'ini (yüzde 22'sini) sosyalist devrimciler, 8.273'ünü (yüzde 12'sini) menşevikler aldı.⁽⁵¹⁾

Nijni-Novgorod bölgesinde, İşçi Vekilleri Sovyeti'nin 3-4 Ağustos günlerindeki oturumunda 54 sosyalist devrimci, 36 menşevik, 10 Bundçu, 28 bolşevik vardı.⁽⁵²⁾

20 Ağustos'ta Tver'de yapılan belediye seçimlerinde 36.355 oydan 10.661'ini (yüzde 29'unu) bolşevikler aldı.⁽⁵³⁾

İvanovo-Voznesensk'te 27 Ağustos'ta yapılan seçimlerde kulanılan 33.709 oyun 20.164'ü (yüzde 60'ü) bolşeviklere verilmişti.⁽⁵⁴⁾

505.780 işçi ve askeri temsil eden Urallar İşçi ve Asker Vekilleri Sovyeti'nin 17-21 Ağustos günlerinde toplanan İkinci Kongre-

si'nde, menşevikler yalnızca 23 vekille temsil edilirlerken bolşevik grubun vekil sayısı 77 idi.⁽⁵⁵⁾

Bolşevik Parti baskılara karşın gelişmeye devam etti. Baskılar partiyi daha da çelikleştirdi. Lenin, bolşevizme karşı yöneltilen iftiralardan aslında ona şeref kazandırdığını düşünüyordu:

Bolşevikler, cumhuriyetçi emperyalistlerin kullandıkları bu baskı yöntemlerine maruz kalma şerefine nail oldular. Genel olarak, bir bolşevik şairin şu ünlü dizelerini kendisi için yazdığını varsayabilir:

Kulağına övgü dolu sözler çalınıyor,
Bunlar kulakta hoş bir tını bırakan güzel sözler değil,
Öfkeden kuduranların vahşi çığlıkları!

çoğu zaman, burjuvazinin sınırsız nefretini kazanmış olmaları, iftira ve saldırıya uğrayanların, baskı altına alınanların proleteryanın davasına inançla ve samimiyetle hizmet ettiklerinin en iyi kanıtıdır.⁽⁵⁶⁾

Bonapartizm

Güçler dengesindeki büyük değişimden ve Temmuz Günleri olaylarından sonra, Lenin siyasi rejimin niteliğini tanımlamakta gecikmedi. 29 Temmuz'da *Raboçi soldat'* ta yayımlanan *Bonapartizmin Başlangıcı* adlı makalesinde şunları yazdı:

Kerenski'nin kabinesinin bonapartizme doğru giden yolda ilk adımları atan bir kabine olduğuna kuşku yok.

Bonapartizmin en başta gelen tarihsel belirtisini biliyoruz: devlet iktidarının destek bulmak üzere askeri kliğe (ordunun en gerici unsurlarına) dayanarak birbirine düşman olan ve birbirini az çok dengeleyen sınıf ve güçler arasında manevra yapması.⁽⁵⁷⁾

Bonapartizmin geliştiği toprak, bir iç savaşın eşiğinde gelip dayanacak ölçüde aşırı boyutlara ulaşmış toplumsal gerilimlerdi.

20-21 Nisan'da olduğu gibi, burjuvazi ile proleteryan arasındaki sınıf mücadelesi 3-5 Temmuz'da son sınırına erişti ve ülke iç savaşın eşiğine geldi. Bu sosyo-ekonomik koşul bonapartizmin kla-

sik temelini oluşturur. Bundan sonra, kendisine çok benzer diğer koşullar bu koşula eşlik ederler; burjuvazi Sovyetlere karşı hoşnutsuluğunu açıkça dile getirip sözlü saldırılarda bulunur, ancak onları dağıtacak güçten *benîz* yoksundur; buna karşılık, Tsereteli, Çernov ve yandaşları tarafından kötüye kullanılmakta olan Sovyetler burjuvaziye karşı ciddi bir direniş gösterecek güçten bugün yoksun durumdadırlar.

Toprak sahipleri ve köylüler de iç savaşın eşiğinde yaşamaktadırlar: toprak ve özgürlük talebinde bulunan köylüler, eğer mümkün olabilirse, ancak tüm sınıflara en olmadık vaatlerde bulunup verdiği sözlerin hiçbirini yerine getirmeden durumu idare etme becerisini gösteren bir bonapartist hükümet tarafından kontrol altında tutulabilirler.

Budalaca bir saldırganlık ve askeri başarısızlıklar tarafından yaratılmış olan ve (burjuvazinin emperyalist programını yürütebilme arzusunu gizlemek üzere) ülkeyi kurtarmaktan bahsederek tuntu-raklı söylevleri moda haline getiren durumu da bunlara eklerseniz, bonapartizmin toplumsal-siyasi temelini kusursuz bir resmini elde etmiş olursunuz.⁽⁵⁸⁾

Demokrasinin varlığı bonapartizmin ortaya çıkmasını olanaksız kılmıyordu. Aksine:

Derhokratik koşulların varlığının bonapartizmi engellediğini düşünmek çok büyük bir yanılğı olur. Aksine, sınıflarla sınıf mücadelesi arasındaki belli bir ilişkiye karşılık düşen bonapartizmin ortaya çıktığı durum tam da böyle bir durumdur (Fransa'nın tarihi bunu iki kez doğrulamıştır).⁽⁵⁹⁾

Bununla birlikte, Kerenski'nin bonapartizmi I. Napolyon'un ya da yeğeni olan III. Napolyon'un bonapartizminden bir hayli farklıydı; bundan çok daha istikrarsız ve dayanıksızdı:

1917 yılındaki Rus bonapartizmi, çeşitli açılardan 1799 ve 1849'lardaki Fransız bonapartizminden farklılıklar gösterir; Rusya'da devrimin önemli görevlerinden bir tanesinin bile yerine getirilmemiş olması bunlardan biridir. Tarım sorunu ile ulusal sorunun

çözümüne kavuşturulması için verilen mücadele henüz yeni yeni ivme kazanıyor.⁽⁶⁰⁾

Kerenski'nin bonapartizmi bir karikatürden ibaretti:

Kerenski ve onu bir maşa olarak kullanan karşı-devrimci Kadetler, devrim ilerlemediği sürece, ne kararlaştırılmış tarihte kurucu meclisi toplanmaya çağırabilirler, ne de kurucu meclisin toplanmasını erteleyebilirler. Öte yandan, emperyalist savaşın uzamasının neden olduğu yıkım, giderek artan bir hızla daha büyük bir yıkıma doğru yol almaya devam ediyor.

Rus proleteriyasının ileri bölüntüleri, çok fazla bir kan kaybına uğramadan Haziran ve Temmuz Günleri'ni savuşturmayı başardılar. Proleterya partisi, onun varlığına ve sistematik bir biçimde halka verdiği mesajlara kısa sürede son vererek beklenmedik (görünüşte beklenmedik) bir bonapartist baskıyı engelleyecek taktikleri ve örgütlenme biçim ya da biçimlerini seçme konusunda her türlü olanağı elinde bulunduruyor.

Brakın, parti, bonapartizmin başladığı, Kerenski, Avksenteev ve beraberindekilerin 'yeni' hükümetinin halihazırda iktidarda bulunan karşı-devrimci Kadetlerin ve askeri kılığın taktığı maskeden başka bir şey olmadığı, karşı-devrim tamamen çöktürülmedikçe halkın barışa, köylülerin toprağa, işçilerin 8 saatlik işgününe, yoksulların ekmeğe kavuşamayacakları gerçeğini halka açıkça ve gür bir sesle anlatsın.⁽⁶¹⁾

Moskova Devlet Konferansı

Eğer Lenin'in Kerenski rejimini Temmuz Günleri'nden sonra bonapartist bir rejim olarak nitelendiren çözümlemesinin fiilen doğrulanmayı gerektirdiği düşünülürse, Moskova Devlet Konferansı bu konuda verilecek en kusursuz kanıtı teşkil eder. Söz konusu konferans, baştan sona bonapartizmin bir göstergesi gibidir.

Geçici Hükümet, kendi siyasetine kamıoyu desteği sağlamak için 12-15 Ağustos günlerinde Moskova'da bir Devlet Konferansı düzenledi. Konferans, her sınıftan ve meslek grubundan temsilcinin kendi görüşlerini ifade edeceği bir danışma toplantısı olarak düşünülmüştü. Dört Çarçı Duma'den (488), kooperatiflerden (313),

sendikalardan (176), ticari ve endüstriyel kurumlara bankalardan (150), belediyelerden (147), Birleşik İşçi, Asker ve Köylü Vekilleri Sovyetleri Yürütme Komitesi'nden (129), İşçi, Asker ve Köylü Vekilleri Sovyetleri'nden (ki her biri 100 delegeye sahipti) gelen delegeler oturumlara katılan 2.414 delege arasında en geniş delegasyonları oluşturuyorlardı. Konferansta sağ ve sol arasında nazik bir denge oluşturulmasına çalışılmıştı. Bununla birlikte, konferansta mülk sahibi sınıfların örgütlerine bu sınıfların nüfus içindeki sayısal çokluklarıyla orantısız biçimde temsil yetkisi tanınmış olması Temmuz-sonrası dönemin gericiliğine işaret eden bir belirtiydi.

Bolşevikler konferansı boykot etmeye karar verdiler. Ancak, kendi varlıklarını hissettirmek üzere Moskova'da bir genel grev çağrısında bulundular; *Izvestia*'nın da 13 Ağustos'ta itiraf etmek zorunda kaldığı gibi, genel grev çok başarılı oldu:

Konferans esas olarak olağanüstü koşullarda toplanıyor. Tramvaylar işlemiyor; kahvehaneler ve lokantalar kapalı. Sovyetin dünkü toplantısında Moskova proleteriyasından greve katılmaması talebinde bulunulması kararlaştırılmıştı; ancak Moskova proleteriyasının konferansa olan tavrı öylesine düşmanca ki, gece geç saatlerde Merkez Sendikası'nun düzenlediği bir toplantıya tüm işletmelerden temsilciler katıldı. 400.000 proleter temsil eden delegeler, hemen hemen tam bir oybirliğiyle, greve katılmaktan yana oy kullandılar.⁽⁶²⁾

Benzeri işi bırakma eylemleri, Moskova'nın diğer kasabalarının yanı sıra, Kiev, Kostroma, Çaritsin gibi gözden uzak yerleşim merkezlerinde de gerçekleşti.

Genel grev, Devlet Konferansı'na katılan delegelere, sesi konferansın düzenlendiği opera binasında duyulmasa bile bolşevizmin sapa sağlam ayakta olduğunu açıkça gösterdi. Bolşeviklerin Petrograd'taki yeni yayın organı Proletari, kapatılmadan önce konferansla ilgili olarak şu soruyu soruyordu: "Petrograd'tan Moskova'ya gittiniz oradan nereye gideceksiniz?"⁽⁶³⁾

Kerenski açılış konuşmasında sağ ile sol arasında bir denge kurmaya çalışıldığını açıkça gösterdi. Bolşeviklerin ismini doğrudan annadan, onların yönelimine ilişkin olarak bir tehdit savurdu: Hü-

kümete karşı yeni bir girişim 'acımasızca ve kanlı bir şekilde' bastırılacaktı. Bu sözler konferansın her iki kanatı tarafından hararetle alkışlarla karşılandı. Bundan sonra, ilkinin tamamlayıcı bir tehditte daha bulundu; bu ikinci tehditin yönetildiği kişi henüz konferanstaki yerini almamış olan Kornilov idi: "Kim olursa olsun, hükümete yönelik her türden ultimatomun sahibini en yüksek iktidar organının iradesine, ve onun başkanı olarak benim irademe nasıl tabi kılacağımı iyi biliyorum." Bu sözler de şiddetli alkışlarla karşılandı, ancak alkışlayanlar yalnızca konferansın sol kanatını oluşturan delegelerdi.⁽⁶⁴⁾

Kerenski'nin ardından, aşırı sağı temsilen bir dizi konuşma yapıldı.

Genelkurmay Başkanı General Kornilov kürsüye çıkarken, solun delegelerinin oturdukları sıralar dışında tüm dinleyicilerden dinlemek bilmeyen alkışlar yükseliyor. İşçi ve Asker Vekilleri Sovyetleri temsilcileri dışında tüm dinleyiciler oturdukları yerden kalkıp kürsüye ulaşmış olan Genelkurmay Başkanı'nu ayakta alkışlıyorlar. Salonun çeşitli yerlerinden ayağa kalkmayıp yerlerinde oturmaya devam eden solcu delegelere yönelik öfke dolu bağrışmalar işitiliyor. Haykırışlar giderek yükseliyor: "Alçaklar! Ayağa kalksanıza!" Salonun bu bölümünden hiçkimse ayağa kalkmıyor; ardından bu bölümden birisinin haykırışı işitiliyor: "Uşaklar!" Dinlemek bilmeyen gürültü daha da artıyor.⁽⁶⁵⁾

Ordu içindeki anarşiden söz eden Kornilov, disiplini sağlamak üzere alınmış tedbirleri dile getirdi:

Ordu anarşiye karşı amansız bir mücadele yürütmektedir ve anarşi ezilecektir. Devrimden sonra anlayış ve ruh hali ordu kurumuna yabancı kişiler tarafından meclisten geçirilmiş olan bir dizi yasal düzenleme bu orduyu içinde kuralsızlığın, keşmekeşliğin hüküm sürdüğü sıradan bir kalabalık haline getirmiştir ve onu ordu olmaktan çıkarmaktan başka hiçbir işe yaramamıştır. Disiplinin olmadığı bir ordu düşünülemez. Yalnızca gücü çelik bir disiplinle pekiştirilmiş bir ordu, yalnızca komutanlarının tek ve sarsılmaz iradesiyle yönetilen bir ordu zafere ulaşma yeteneğine sahip ola-

bilir ve ancak böyle bir ordu zafere layık olabilir. Subayların saygınlığı artırılmalıdır. Cephe gerisi birlikleri olmayan bir ordu tasavvur edilemez. Cepheye benimsenmiş ve uygulamaya konmuş olan önlemler cephe gerisindeki birlikler için de geçerli olmalıdır.⁽⁶⁶⁾

General Katedin Kornilov'dan daha açık sözlü ve daha acımasızdı:

Anavatanın selameti için şu önemli tedbirlerin alınması gerektiğini düşündük: (1) Ordu siyasetin dışında tutulmalıdır (sağcı delegelerden gelen alkışlar, çığlıklar: 'Bravo!') (Not: *Russkoe Slovo* gazetesine göre: solda heyecanlı bir dalgalanma ve gürültülü bağrışmalar: 'Bu bir karşı-devrimdir!'; oturum başkanının zili çalar). hem ordu, hem de cephe gerisi (sağdan yükselen haykırışlar: 'Doğru!' 'Bravo!'; solda homurdanmalar), Alay, bölük ve bataryalar ile, hakları ve görevleri kesin bir biçimde iç uygulama alanına sınırlanması gereken Kazak birlikleri (komiteleri) dışında hem ordu, hem cephe gerisi... (sağdan gelen alkışlar. Doğru! Bravo! sesleri... soldan homurdanmalar) (3) Askerlerin Haklarına İlişkin Bildirge yeniden gözden geçirilmelidir (sağdan gelen alkış ve bağrışmalar: 'Doğru!'; soldan yükselen uğultu) ve askerlerin görevlerine açıklık getiren bir deklarasyonla bütünlenmelidir (bağrışmalar: 'Bravo' 'Doğru söylüyor!'; alkışlar); (4) En sıkı önlemlere başvurulur ordu içinde disiplini arttırmak ve sağlamlaştırmak gerekir (gürültüler; sağdan yükselen bağrışmalar: 'Doğru!'); (5) Cephe gerisi ve cephe hattı birbirinden ayrılmaz bir bütündür ve ordunun savaş gücünün garantisi bu bütünlüktür; cepheye disiplini güçlendirmek için gerekli görülen tüm tedbirlerin cephe gerisinde de uygulanması gerekir (bağrışmalar: 'Doğru!' 'Bravo!'); (6) yönetici personelin disiplini sağlamaya yönelik hakları yeniden düzenlenmelidir (sağdan gelen haykırışlar: 'Bravo!' 'Doğru!', alkış tufanı; solda gürültü ve ıstıklar); ordu liderlerine eksiksiz yetkiler tanınmalıdır (sağdan yükselen çığlıklar: 'Doğru!' ve alkışlar).

Cepheye ölümcül sıkıntılara düşüldüğü bir tehlike anında, siyasi ve ekonomik dağılmanın sonucu olarak içeride tam bir çöküş

yaşanması durumunda, ülkeyi nihai yıkımdan kurtarabilecek olan yegane şey, eli kolu dar parti ya da grup programları tarafından bağlanmamış (sağdan gelen bağrışmalar: 'Doğru!', alkışlar), her adım atışında kaygıyla dönüp birtakım komitelerin ve Sovyetlerin tepkisinin ne olduğuna göz atma zorunluluğu duymayacak (sağdan yükselen alkışlar ve 'Bravo!' sesleri) becerikli ve deneyimli kişilerin yönetiminde (bağrışmalar: 'Bravo! Bravo') olacak gerçekten güçlü bir hükümettir. Merkezi ve yerel düzeyde yalnızca bir tek iktidar olmalıdır. Devlet iktidarının merkezi ve yerel komitelerle Sovyetler tarafından gaspedilmesine derhal ve sert bir şekilde son vermek gerekir. (Not: *Russkoe Slovo*'da şunlar yazılır: Soldan protestolar yükselir, bağrışmalar duyulur: "Atın şunu dışarı! Karşı-devrimci!" (Sağdan gelen alkış tufanı).⁽⁶⁷⁾

Bundan sonra, solun temsilcilerinden

Sovyet Başkanı Çekidze, solun uzun süre dinmek bilmeyen yoğun alkışları arasında konuşma yapmak üzere kürsüye yürüdü. Kürsüye geldiğinde, salondan alkışlar ve 'Yaşasın devrimin lideri!' çığlıkları yükseldi: "Yurttaşlar! Biraz önce demokratik kurumların -ve İşçi ve Asker Vekilleri Sovyetleri Yürütme Komitesi, Köylü Vekilleri Sovyetleri Yürütme Komitesi gibi örgüderin- derhal ilga edilmesi gerektiği öne sürüldü, buna rağmen sözlerime bu kurumlara değinerek başlamam gerektiği kanısındayım."⁽⁶⁸⁾

Çekidze'nin konuşmasını salondan yükselen 'şiddetli alkışlarla' tamamladığı yazılıyordu. Solcu delegelerle merkezin bir kısmı Yoldaş Çekidze'nin konuşmasını coşkulu alkışlarla karşılamışlardı.⁽⁶⁹⁾

Moskova *guberniası* Zemstvo İdare Heyeti Başkanı'nın sağı temsilen yaptığı konuşma, yine Zemstvo'nun solcu temsilcisinin konuşmasıyla dengelenmişti.⁽⁷⁰⁾ Donanmanın sağcı temsilcisinin -Komutan Kallistov'un- konuşmasını⁽⁷¹⁾ Donanma Merkez Komitesi temsilcilerinden biri olan Abramov'un yaptığı konuşma dengeliyordu.⁽⁷²⁾ Abramov, hazırladığı konuşma metninin dışına çıkarak General Kaledin'in sözlerine karşılık verdi:

General Kaledin'in Kazaklar adına yaptığı, Asker ve İşçi Vekilleri

Sovyetleri ile ordu içindeki askeri örgütlerin varlığına derhal son verilmesi talebini dile getirdiği konuşmaya bir yanıt olarak, biz bunun ancak ve ancak Rus donanmasının varlığının son bulması halinde başarılacak bir arzu olduğunu ilan ediyoruz.⁽⁷³⁾

Konferansın sonlarına doğru, birlik ve devlete bağlılık açısından örnek olduğu düşünülen grubun, Kazakların içinde bile derin bir ayrılık olduğunu gün ışığına çıkaran bir olay yaşandı. Sovyet delegasyonundan genç Kazak subayı Nagaiev, emekçi Kazakların Kaledin'in arkasında olmadıklarını bildirdi. Cephedeki Kazakların Kazak liderlere güvenmediklerini söyledi. Bu doğrudu ve konferansın en acınası yanına işaret ediyordu. Gazetelerdeki raporlar konferansta yaşanan en fırtınalı görüntüyü aktarıyorlar: Sol Nagaiev'i çığınca alkışladı, 'Yaşasın devrimci Kazaklar!' çığlıkları işitildi. Sağdan öfkeli protestolar yükseldi: "Bunun hesabını vereceksiniz!" Subayların oturduğu sıralardan bir diğer ses işitildi: 'Alman marklarından ne haber!' Vatanseverliğin başvurduğu son argümanlar olan bu sözler, çaresizliğin bir ifadesi olmalarına karşın, bir bomba etkisi yaratırlar. Bütün salonu cehennem bir uğultu kapladı. Oturdukları sıralardan ayağa fırlayan Sovyet delegeleri subayların oturduğu bölüme doğru ileri atılarak yumruklarıyla onları tehdit ettiler. 'Provokatörler!' diye bağırıyorlardı. Konferans başkanının zili sürekli çaldı. Bu an gerilimin kavgaya dönüştüğü bir an gibiydi.⁽⁷⁴⁾

Kerenski, kapanış konuşmasında anlaşmazlıkların üstünü örtülebilmek için elinden geleni yaptı:

Yurttaşlar, burada işittikleriniz çeşitli görüşlerin, çeşitli çıkarların uzlaştırılmasının ve meseleler hakkında ortak bir anlayışa varmanın çok güç, hatta bazen olanaksız olduğunu açıkça gösteriyor mu? Ortak iradeye ve ortak hedeflere varılabilmesi için içtenlikle çabalayan hükümetin yüz yüze bulunduğu muazzam güçlük işte budur. Burada dile getirilmiş olan düşünceleri özetlemeye girişmeyeceğim. Yalnızca, burada söylenmiş olan her şeyin ülkenin çıkarları ve selameti adına rehberlik ve koordinasyon görevini yerine getiren Geçici Hükümet tarafından dikate alınacağını ifade etmek istiyorum. (Hafaretli alkışlar). Her konuşmacı, kendi

kavrayış ve bilincine göre, yalnızca ve yalnızca devletin, anavatanın çıkarlarını korumak, onun sıkıntılarına çare bulmak için konuştuk ve hepimizin ortak kaygısı olan bizler için en yüce, değeri en ölçülemez olan ve herkesin anavatan olarak adlandırdığı varlığın bekasını koruma çağrısında bulundu.⁽⁷⁵⁾

Bu noktada, Şubat rejimi samimiyetsizliğinin zirvesine ulaşmış oluyordu. Yaşadığı zihinsel gerginliğin yüküne daha fazla dayanamayacak durumda olan Kerenski, melodram olarak nitelenebilecek umutsuz yakarılarla sözlerini tamamladı:

Bırakın yüreğim duygusuz bir taş dönsün. Bırakın insanlara olan tüm inancım yitip gitsin. Bırakın düşlerimde insanların için besleyip büyüttüğüm çiçekler solsun ve ölsün. (Salondan yükselen çığlıklar: 'Hayır! Buna izin verme!') Bütün bu güzel duygularım bugün bu kürsü önünde küçümsenip aşağılandı, ayaklar altında çiğnendi. Şu halde onları ben de yüreğimden fırlatıp atacağım. Bu duygularıma bir son vereceğim. (Salondan yükselen çığlıklar: 'Bunu yapamazsın. Yüreğin bunu yapmana izin vermez!') İnsanları çok seven bu yüreğin anahtarını sulan dipsiz derinliklerine fırlatıp atacak ve yalnızca devletin bekasını düşüneceğim.⁽⁷⁶⁾

Moskova Devlet Konferansı'nı izleyen günler, Eylül başlarında Kerenski'nin bonapartist rejiminin istikrarsızlığın cisimleşmiş biçimi olduğunu söyleyen Lenin'in bu saptamasının ne kadar doğru olduğunu gösterdi.

Tüm çabalar esas olarak gelişmelerin gerisinde kalmamaya, mevcut durumda ve sınıf mücadelesinin seyrinde ortaya çıkan değişimleri işçilere ve genel olarak emekçi halka mümkün olduğu ölçüde açıklamaya yöneltilmelidir. Partimizin başta gelen görevi hala budur; durumun son derece kritik olduğunu, her eylemin bir patlamaya sonuçlanabileceğini ve bu yüzden zamanından önce girişilmiş bir ayaklanmanın en büyük hasara yol açabileceğini halka anlatmamız gerekir. Aynı zamanda, söz konusu kritik durum -muhtemelen korkunç bir hızla- işçi sınıfını kontrol edilemez bir değişimin sonucu olarak ortaya çıkmış yeni bir durum içinde kendisini karşı-devrimci burjuvaziye karşı savaşmak ve iktidar kazanmak zorunluluğuyla yüz yüze bulacaktır.⁽⁷⁷⁾

16

Kornilov darbesi

Aşırı sağın komplosu

Moskova Devlet Konferansı, ikili iktidarın, uzlaşmacıların tüm çabalarına karşın, kaçınılmaz olarak iç savaşa ve diârşinin bir tarafının diğerini tasfiye etmesine yol açtığını açıkça gösterdi. Cephedeki olaylar iki taraf arasındaki nihai çarpışmayı yakınlaştırıyordu. Ne var ki, 18 Haziran saldırısının 3-4 Temmuz günlerinde kendiliğinden gelişen silahlı gösterilere yol açmış olduğunu gören sağ, gizli hesaplar peşindeydi ve cepheye alınan yenilgiler sağın komplosuna hız kazandırıyor.

Riga, 21 Ağustos'ta Almanların eline geçti. Kornilov'un Moskova Konferansı'ndaki konuşması, burjuva basının 'savaşmayacak askerlere' ve 'çalışmayacak işçilere' karşı genel saldırısı için bir işaret oldu.

Stankeviç, "bolşevikler, subayların bolşevizmin yatağını kurutmak amacıyla şehri bile bile Almanlara terk ettikleri söylentisini yaymaya başlamışlardı; bu söylentiler, ciddi hiçbir savunma ya da direnişin söz konusu olmadığını bilen ordu içinde, inandırıcı bulundu" diye yazıyor. Gerçek şu ki, henüz daha Aralık 1916'da General Ruzski ve General Brusilov, Riga'nın 'kuzey cephesinin işlerin aksi gittiği şehri', ancak idamlar yöntemiyle kurutulabilecek bir 'propaganda yatağı' olduğundan yakınmışlardı.⁽⁷⁸⁾

İşçiler ve askerler, karşı-devrimcilerin -devrimin kalbi olan- Pet-

rograd'ın Almanların eline geçmesinden memnuniyet duyacaklarından şüpheleniyorlardı. Bu kuşkuya kapılmaları için ellerinde kanıt da vardı. Nitekim, Duma'nın eski başkanı Rodzianko, *Utro Rossii* gazetesine verdiği demeçte, Petrograd'ın Almanlar tarafından alınmasının bir nimet olacağını, bunun Sovyetleri yıkacağını ve devrimci Baltık donanmasından kurtulmanın olanaklı hale geleceğini belirtiyordu:

Petrograd tehlikede. Kendi kendime şunu söylüyorum: "Tanrı Petrograd'ı korusun." Petrograd'ın düşmesi halinde merkezi devrimci örgütlerin yıkılacağı korkusunu yaşayanlar var. Bunlara yanıt olarak, eğer bu örgütlerin hepsi yıkılırsa bundan sevinç duyacağımı söylüyorum; çünkü bu örgütler Rusya'ya felaketten başka bir şey getirmeyecekler.

Petrograd'ın düşmesiyle birlikte Baltık donanması da yıkıma uğrayacak. Ancak bundan üzüntü duymamız için bir sebep olmayacak; savaş gemilerinin pek çoğu tamamen moral çöküntü içinde.⁽²⁾

Devrimin en güvenilir tanıklarından John Reed, mülk sahibi sınıfların dikkate değer büyüklükte bir kısmının devrimin zaferi yerine bir Alman zaferini tercih ettiklerine şahitlik yapabileceğini söyler. Reed, diğer örneklerin yanısıra, Moskovalı bir tüccarın evinde geçirdiği bir akşamdan söz eder: "Çay sırasında masada birlikte oturduğumuz on bir kişiye 'Wilhelm'i mi, yoksa bolşevikleri mi tercih edersiniz?' diye sorduk. Sonuç bir'e karşı on'la Wilhelm'in lehineydi."⁽³⁾ Reed, kuzey cephesinde, 'askeri bir yenilgiyi asker komiteleriyle birlikte çalışmaya tercih edeceğini açıkça söyleyen' bir subayla da görüşmüştü.

19 Ağustos'ta Kornilov Kerenski'ye bir telgraf yolladı: "Petrograd bölgesinin bana bağlanmasının zorunluluk olduğunu ısrarla ileri sürüyorum". General, açık açık ellerini başkente doğru uzatıyordu.

Kerenski şunları yazıyor: "Savinkov 22 Ağustos'ta General Kornilov'dan diğer şeylerin yanısıra bir süvari kolordusunun Hükümet'in emrine vermesini talep etmek için benim isteğim üzerine ordu kargahına gitti." Savinkov, elçi olarak Kornilov'a gönderilmesinin

nedenini şu şekilde açıklar:

Petrograd'ta sıkıyönetimi fiili olarak uygulamaya geçirebilmek ve bir yabancı gizli servisten aldığımız bilgilere göre Alman kuşatmasıyla ve Finlandiya'daki bir ayaklanmayla bağlantılı olarak yeniden bir saldırı için hazırlık yapmakta olan bolşevikler, başta olmak üzere, Geçici Hükümeti kendisine karşı herhangi bir girişim karşısında savunmak için General Kornilov'dan bir süvari kolordusu istemek.⁽⁴⁾

Kerenski'nin Petrograd'a askeri idare getirebilmek için Kornilov'la gizli planlar hazırladığının en iyi kanıtı, koplunun bir parçası olan General Alekseev'in söyledikleridir. Alekseev'in Milyukov'a gönderdiği 12 Eylül tarihli bir mektupta şunlar yazılmıştı:

Hükümet üyeleri Kornilov'un faaliyetlerinden habersiz değillerdi. Sorun Savinkov, Filonenko ve bunlar aracılığıyla Kerenski tarafından tartışıldı. Kerenski'nin katılımı şüphe götürmeyecek kadar kesindir. Üçüncü Süvari Kolordusu'na bağlı tümenin Petrograd'a doğru ilerlemesi, Kerenski'nin Savinkov aracılığıyla iletilmiş emirlerinin sonucuydu. Aşağıdaki kısa telgraf (bolşeviklerin beklenen eyleminde ifadesini bulan) anlaşmanın hangi düzeyde gerçekleşmiş olduğunu sana gösterebilir: "27 Ağustos. 2.30. Savaş Bakanı Yardımcısı'na. Birlikler 28 Ağustos akşamına doğru Petrograd'ın varoşlarında toplanacaklar. Sizden 29 Ağustos günü Petrograd'ta sıkıyönetim ilan etmenizi rica ediyorum. No. 6394. General Kornilov."

Sanırım, bu telgrafın önemi, açıklamaya girişmeye yer vermeyecek kadar açık. Harekete katılmış ve bir nedenden ötürü belli bir anda bundan vazgeçmiş hükümet üyeleri, 26-27 Ağustos gecesi - yani hemen hemen Kornilov'un 6394 sayılı telgrafı çektiği bir zamanda - Kornilov'u genelkurmay başkanlığı görevinden uzaklaştırmaya karar vermişlerdi. Ancak bu noktadan sonra askerlerin hareketini durdurmak ve eylemi iptal etmek artık olanaksızdı.⁽⁵⁾

Başbakan Kerenski, kendi hükümetinin bir kanadının ve kendisine iktidarı vermiş olan Sovyetlerin arkasından, üyesi olduğu Sos-

yalist Devrimci Parti'den gizli olarak, rejimde köklü bir değişiklik yapılması konusunda ordunun en yüksek kademesindeki general-lerle gizli planlar yapmıştı. Fakat, son dakikada askeri bir diktatörlüğün kendisini de generallerin ellerine teslim edeceği korkusuna kapılmıştı. Sukhanov şunları yazıyor:

Kerenski, tıpkı Kornilov gibi, bir burjuva diktatörlüğüne geçilmesi amacına uygun hareket etmişti (yine, Kornilov gibi bunun farkında olmasa bile).

Bu ikisi, bu diktatörlüğün taşıyıcısının kim olacağı sorununda ayrı düşmüşlerdi. Birisi borsanın, sermayenin, rantiyerlerin temsilcisiydi; diğeri de böyleydi, fakat ayrıca durumu hala geniş ölçüde belirsiz küçük-burjuva demokrat zanaatçıların, *Intelligentska*nın, üçüncü sınıfın (the third estate: Devrimden önceki Fransız burjuvazisine atıfta bulunuluyor -çn.), ev endüstrisinin ücretli menajerlerinin ve tüccarların temsilcisi durumundaydı.

Bununla birlikte, her ikisinin de birbirine ihtiyacı vardı. Her ikisi de, kendi amaçları için birbirini kullanmaya çalışıyordu. Kornilov finans dünyasının, sermayenin ve rantiyerlerin mutlak diktatörlüğü için çabalıyordu, fakat Kerenski'yi demokrasinin elindeki rehine olarak kabul etmek zorundaydı. Kerenski büyük ve küçük-burjuvazinin oluşturduğu bloğun diktatörlüğü için çabalıyordu, fakat müttefikine *gerçek iktidarın fiili kullanıcısı* olarak ağır bir haraç ödemek zorundaydı. Her biri, final anı gelip çatığında durumun gerçek ve resmi patronunun kendisi olmasını garanti altına almaya çalışıyordu.⁽⁶⁾

Kerenski, 'Kornilov'un ayaklanmasının başında olması koşuluyla, bir 'Kornilovcu' idi'.⁽⁷⁾

Ne var ki, Kerenski son dakikada -Kornilov'un askerleri Petrograd'a girme emrini almazdan önce- Kornilov'un kucagından inip ona karşı tavır alınca, komplo suya düştü. 27 Ağustos'ta Kornilov aşağıdaki ulusal genelgeyi yayımladı:

26 Ağustos günü General Kornilov Devlet Duması'nın üyelerinden Vladimir Lvov'u bana gönderdi ve benden, kendi isteği doğrultusunda ülkeyi yönetecek yeni bir hükümet oluşturabilmesi

için, Geçici Hükümet'in tüm askeri ve sivil iktidarı kendisine terk etmesini istedi.

Ülkede özgürlüğün ve düzenin korunması için zorunlu olan tüm önlemleri alıyorum; yeri geldiği zaman bu önlemler konusunda halka gerekli bilgiler verilecektir.

Aşağıdaki emirlere uyulmasını istiyorum:

1. General Kornilov'un genelkurmay başkanlığı görevini Petrograd'a giden yolu tutan kuzey cephesi komutanı General Klembovskii'ye devretmesi ve General Klembovskii'nin Pskov'da kalmayı sürdürürken genelkurmay başkanlığını geçici bir süre için üstlenmesi;

2. Petrograd şehir ve uezdinin sıkıyönetim altına girmesi ve bunun sıkıyönetim ilan edilmiş bölgeler için getirilen düzenlemelerle genişletilmesi.⁽⁸⁾

General Kornilov'un tepkisi, gösterdiği çabaların Rusya'yı yalnızca bolşevizmden değil, fakat aynı zamanda Sovyetlerden de temizleme amacına yönelik olduğunu açıkça ortaya koyuyordu. Kornilov, halka yönelik yayımladığı bildiri de şunları söylüyordu:

Rus Halkı! Büyük anavatanımız can çekiyor. Ölüm saati yakın. Açıkça konuşmaya zorlanan ben, General Kornilov, Sovyetlerin bolşevik çoğunluğunun basıncı altındaki Geçici Hükümet'in Alman genel kurmayının planlarıyla ve eşzamanlı olarak, her an Riga kıyılarında ortaya çıkması beklenen düşman güçlerle tam bir uyum içinde hareket ettiğini söylüyorum. Hükümet orduyu çöktürüyor ve ülkenin üzerine dayandığı temelini altını oyuyor.⁽⁹⁾

General kolayca başarıya ulaşacağından emindi; nihayet bütün yüksek rütbeli subayların, iş dünyasının önde gelenlerinin, İngiliz ve Fransız büyükelçileri başta olmak üzere ülkedeki yabancı elçilerin desteğini kazanmış durumdaydı.

28 Ağustos günü, Stavka'daki Dışişleri Bakanlığı temsilcisi Prens G. N. Trubetskoi, Bakan'a aşağıdaki telgrafi yolladı:

Mevcut durumun gerçekçi bir biçimde değerlendirirsek, tüm komuta personelinin, subayların ezici çoğunluğunun ve ordunun

en iyi, en savaşkan birliklerinin Kornilov'u izleyeceği gerçeğini kabul etmek durumundayız. Cephe gerisinde, bütün bir Kazak ordusu, askeri okulların çoğunluğu ve savaş birliklerinin en iyileri Kornilov'un safına geçecekler. Söz konusu fizik güce ek olarak, askeri kurumun zayıf durumdaki hükümet organları üzerindeki üstünlüğünü, halkın sosyalist olmayan tüm kesimlerinin verdiği moral desteği, toplumun alt kesimleri arasında mevcut düzene karşı hoşnutsuzluğun giderek artmasını belirtmek gerekir. Halkın ve şehirlerde yaşayan kitlelerin çoğunluğu mevcut düzene karşı bir kayıtsızlık içindeler ve fırsattan yararlanmak isteyen her girişime itaat edecekler. Hiç kuşkusuz, Mart sosyalistlerinin ezici çoğunluğu da saf değiştirip onların yanında yer alacaklardır.⁽¹⁰⁾

Petrograd'a doğru yürüyüşe geçen birliklerden biri olan Beşinci Kafkas Süvari tümeninin komutanı General Krasnov'a, Moghilev'den ayrılmadan önce şu güvence verilmişti: "Kerenski'yi savunacak hiçkimse yok. Seferiniz yalnızca bir gezinti olacak."⁽¹¹⁾ Sorun yalnızca Kerenski'yi savunup savunmama meselesinden ibaret olsaydı, Kornilov'ın sadece çok küçük bir direnişle karşılaşması mümkün olabilirdi. Oysa, Stavka'da inzivaya çekilmiş olan Prens Trubetskoi kitlelerin ruh halini bütünüyle yanlış değerlendirmişti. Aynı şey General Krasnov için de geçerliydi.

Lenin'in kararlı öncülüğü

Yarı-legal durumda bulunan, Kerenski hükümeti tarafından baskı altında tutulan ve liderleri yine bu hükümet tarafından Alman ajanı olmakla suçlanıp iftiraya uğratılan Bolşevik Parti, Kornilov'a karşı mücadele edebilmek için, bu baskı ve iftiraların sahipleriyle -Kerenski, Tsereteli ve bunların beraberindeki diğer kişiler- fiili bir ittifak kurma yolunda adımlar atmakta bir an için tereddüt etmediler.

Lenin'in bu son derece kritik günlerde kaleme aldığı yazılar, o zamana kadar yazdıkları arasında en net ve en keskin olanlarıdır. Merkez Komitesi'ne gönderdiği bir mektupta Lenin şunları yazıyordu:

Kornilov ayaklanması hiç beklenmedik (böyle bir anda ve böyle bir biçim içinde beklenmedik) bir gelişme ve olayların seyrinde

inanılamayacak kadar keskin bir dönüm noktasını teşkil ediyor. Her keskin dönüm noktası gibi, taktikleri gözden geçirmeyi ve değiştirmeyi gerektiriyor.⁽¹²⁾

Ne var ki, taktiklerde köklü bir değişikliğe gitmek bir gereklilik olmakla birlikte, Lenin, "ilkesizliğe düşmenek için daha da dikkatli ve temkinli olmak gerektiği" uyarısında bulunuyordu. İlkesel ayrılıklar saklanmaya çalışılmamalı, geçici müttefikin konumuna yönelik eleştiriler zayıflatılmamalı, ayrılıkların üzeri örtülmemeliydi.

Benim inancım şu ki, ilkesizliğe düşenler (Volodarski gibi) hükümeti savunma fikrine, ya da (diğer bolşevikler gibi) sosyalist devrimcilerle birlikte Geçici Hükümeti destekleyen bir blok fikrine kayan insanlardır. Bunların tutumu tamamen yanlış ve ilkesiz bir tutum. Biz *ancak* iktidar proleterya devredildikten sonra, bir barış önerisinde bulunulduktan sonra, bankalarla yapılan gizli anlaşmalara ve bunlarla kurulan bağlara bir son verildikten sonra -ancak bunlardan sonra- savunmacı bir tutumu benimseyeceğiz. Ne Riga'nın işgali, ne de Petrograd'ın işgali bizi hükümetin savunucusu durumuna getirecektir (Volodarski'nin bu yazdıklarını okuması beni çok sevindirir). O günler gelinceye kadar biz bir proleterya devrimini savunuyoruz; biz savaşa karşıyız ve biz hükümetin destekçisi değiliz.

İçinde bulunduğumuz *şu anda bile* Kerenski'nin hükümetini desteklememeliyiz. Aksi ilkesizliktir. Şu soruyla karşılaşabiliriz: "Kornilov'a karşı savaşmayacak mıyız?" Elbette ki savaşacağız, savaşmalıyız! Ancak bu ikisi aynı şey değil; burada bir ayrım çizgisi var, uzlaşmacılığa düşen ve olayların kendilerini *sürükleyip götürmesine* izin veren bazı bolşeviklerin üzerine basıp geçtikleri bir çizgi.

Kornilov'a karşı savaşıyoruz, *tıpkı Kerenski'nin askerleri gibi savaşacağız*, fakat biz Kerenski'yi desteklemiyoruz. *Bunun aksine*, onun güçsüzlüğünü sergiliyoruz. Burada bir fark var. Bu ince, kolayca görülemeyen, ama son derece esaslı ve unutulmaması gereken bir fark. Ülkenin savunulmasından, devrimci demokratların birleşik cephesinden, Geçici Hükümet'in desteklenmesinden vb. söz eden ifadelere karşı, bunlar *içli boş ifadeler*

oldukları için, amansızca mücadele etmeliyiz. Şunları söylemeliyiz: Zaman *eyleme geçme* zamanıdır; siz, sosyalist devrimci ve menşevik baylar, bu modası geçmiş ifadeleri döne döne kullanıp durdunuz. Şimdi zaman eylem zamanıdır; Kornilov'a karşı mücadele devrimci bir tarzda yürütülmelidir, kitleleri ayağa kaldırarak, onları mücadelenin içine çekerek ve onları tutuşturarak (Kerenski kitlelerden, halktan *korkuyor*).

Bolşevik taktiklerde Kornilov ayaklanmasının yol açtığı değişim neydi?

Kerenski'ye karşı mücadelemizin *biçimini* değiştiriyoruz. Ona duyduğumuz düşmanlığa bir an bile ara vermeden, ona karşı bugüne kadar söylediğimiz sözlerden bir tekini bile geri almadan, onu iktidardan devirme görevimizden vazgeçmeden, bugün yüz yüze bulunduğumuz durumu *dikkate almak* zorundayız. Kerenski'yi hemen şimdi devirmeyeceğiz. Ona karşı savaşa görevimiz *farklı bir biçimde yaklaşacağız*, yani, (Kornilov'a karşı mücadele eden) halka Kerenski'nin *güçsüzlüğünü ve kararlılığını* göstereceğiz. Bu geçmişte de yapıldı. Ne var ki, bugün bu *en önemli şey* haline gelmiş bulunuyor ve değişimi oluşturan şey de bu.

Kornilov ayaklanmasına karşı bir tepki içinde bolşevik taktiklerde yapılan değişiklik, parti ajitasyonunun ana teması olarak Kerenski'den bir dizi 'kısmi talep'te bulunulmasını içermek zorundaydı:

Milyukov'un tutuklanması, Petrograd işçilerinin silahlandırılması, Kronştad, Vyborg ve Helsingfors'taki askerlerin Petrograd'a çağırılması, Duma'nın dağıtılması, Rodzianko'nun tutuklanması, toprakta taşınmaz mülklerinin köylülere devredilmesinin yasallaştırılması, tahıl ürünleri üzerinde ve fabrikalarda işçi kontrolünün yaşama geçirilmesi, vs. Bu talepleri yalnızca Kerenski'ye karşı değil, ve *Kerenski'den yerine getirilmelerini istemek amacıyla değil*, Kornilov'a karşı mücadele içinde *beyecana gelmiş* olan işçilere, askerlere ve köylülere yönelik olarak dile getirmeliyiz. Onların coşkusunu canlı tutmalıyız, Kornilov'dan yana tavır

alan general ve subayların haddini bildirmeleri için onları yüreklendirmeliyiz, onları toprağın derhal köylülere devredilmesi talebini dile getirmeye sevk etmeliyiz, onları Rodzianko ve Milyukov'un tutuklanmasının, Duma'nın dağıtılmasının, *Rech* ve diğer burjuva gazetelerin kapatılmasının ve bunlara karşı soruşturma açılmasının zorunluğu olduğunu söylemeliyiz. Özellikle 'Sol' sosyalist devrimcileri bu doğrultuda tavır almaya zorlamak gerekiyor.

Tüm bu taktik değişikliklerde, Lenin devrimin merkezi sorunu olduğunu bir an bile unutmamak gerektiğini tekrar tekrar vurguladı:

Proleteryanın iktidarı ele geçirmesi hedefinden uzaklaşmış olduğumuzu düşünmek yanlış olur. Hayır. Bu görevin yerine getirilmesine bir hayli yaklaşmış bulunuyoruz, ama *cepbeden değil*, yan taraftan. *İçinde bulunduğumuz şu an*, Kerenski'ye karşı fazlaca doğrudan cephe almamız gerekir; ona karşı *dolaylı* bir biçimde, yani Kornilov'a karşı giderek daha aktif, gerçekten devrimci bir savaş yürütülmesi talebini öne çıkararak tavır almalıyız. Bu savaşın gelişimi tek başına *btz* iktidara taşıyabilir, ancak propagandamız sırasında bundan olabildiğince az söz etmeliyiz.⁽¹³⁾

Bu yalın ve dikkatle seçilmiş ifadelerle, stratejideki en temel, en keskin değişim anlaşılır bir biçimde ortaya konmuş oldu.

Lenin'in net bir biçimde ortaya koyduğu doğrultuyu izleyen bolşevik ajitasyon, Kornilov darbesinin yenilgiye uğratılmasında yarışamsal bir öneme sahipti. 27 Ağustos'ta, Sovyet Yürütme Komitesi içindeki bolşevik fraksiyon, koalisyon hükümeti ile Kornilov yanlısı generaller arasındaki mevcut mücadelenin devrimci fetihlerin tasfiyesinin iki yöntemi arasında geçen bir mücadele olduğunu ilan etti. Bildiri bir dizi talepte bulunuyordu: Tüm karşı devrimci generallerin görevden alınması ve bunların yerlerine devrimci askerlerin yürütecekleri seçimlerle yenilerinin getirilmesi; tüm toprak ağalarının topraklarının derhal köylü komitelerine devredilmesi; 8 saatlik iş gününün yasallaştırılması ve fabrikalar, atölyeler, bankalar üzerinde demokratik kontrolün tesis edilmesi; tüm gizli anlaşmaların derhal feshedilmesi ve genel, demokratik bir barış önerisinin sunulması; ve sonuncu fakat en önemli talep olarak tüm iktidarın devrimci işçi-

lere, köylülere ve askerlere devredilmesi.⁽¹⁴⁾

Moskova'daki bolşevik gazete *Sotsial-Demokrat*, 30 Ağustos tarihli sayısında, Kornilov'a karşı tavır almanın hiçbir şekilde Kerenski'ye destek anlamına gelmediğini yazdı: "Devrimci proleterya ne Kornilov'un, ne de Kerenski'nin diktatörlüğüne tahammül edebilir."⁽¹⁵⁾

Kornilov Darbesi'nin çöküşü

Başlangıçta, Kornilov bir başarıdan diğerine koşuyormuş gibi göründü. Troçki şunları yazıyor:

Neredeyse her saat başı, Kornilov'un askerlerinin ilerlemesiyle ilgili her biri diğerinden daha kötü olan mesajlar geliyordu. Burjuva basın bunları adeta saldırıcasına alıp biriktiriyor, bir panik havası yaratıyordu. 28 Ağustos, saat 12.30: "General Kornilov tarafından gönderilen askerler Luga yakınlarında toplanmış bulunuyor." Öğleden sonra, 2.30'da: "Kornilov'un askerlerini taşıyan dokuz yeni tren Oredezht istasyonundan geçti. Öndeki tren, demiryolu istihkam taburu." Saat 3'de: "Luga garnizonu silahlarını bırakarak Kornilov'un askerlerine teslim oldu. Luga istasyonu ve tüm hükümet binaları Kornilov'un askerlerinin işgali altında." Akşam 6'da: "Kornilov ordusunu iki ileri kolu engelleri yararak Narva'dan ilerliyorlar; bunlar Gatçina'ya yarım verst (1 km.ye yakın Rus uzunluk ölçüsü -çn.) uzaklıkta. Diğer iki kol Gatçina yolu üzerinde." 29 Ağustos, sabah saat 2'de: "Hükümet askerleri ile Kornilov'un askerleri arasında (Petrograd'a 33 km. uzaklıkta bulunan) Antropşino istasyonunda çarpışmalar başladı. Her iki taraftan da ölü ve yaralılar var." Akşam saatlerinde ise, Kaledin'in, Petrograd ile Moskova'nın bir tahıl ambarı olarak bilinen Rusya'nın güneyi ile olan bağlantısını kesmekle tehdit eder konuma ulaştığı haberi geldi.⁽¹⁶⁾

Ancak, Sovyetler Merkezi Yürütme Komitesi'nin bir toplantısında, kendi canının kurtarma derdine düşmüş

sağ menşevik Weinstein, kendi fraksiyonu adına 'karşı-devrime karşı mücadele için özel bir komite'nin kurulması önerisinde bu-

lunmuştu. Kuşkusuz bu menşevik öneri kabul edildi. Yeni kurulan bu yapı, daha sonraları Devrimci Askeri Komite adını aldı. Kornilov'un askeri hareketına karşı mücadelenin tüm yükünü omuzlamış olan kurum buydu.

Bu komite ne yapmalıydı? "Komite'ye ön ayak olanlar bu sorunun yanıtı konusunda net bir fikre sahip değillerdi. Her halukarda, komite, Kornilov'a karşı mücadelenin sorumluluğunu üstlenmiş resmi hükümet organlarına her türlü teknik yardımda bulunmak zorundaydı."⁽¹⁷⁾

Bolşeviklerin tavrı ise çok açıktı:

Komite'nin tüm niteliğini, yazgısını ve rolünü belirleyecek olan kesinlikle bolşeviklerdi. Devrimci Askeri Komite, savunmanın örgütlenmesinde, işçi ve asker kitlelerini harekete geçirmek zorundaydı ve bu kitleler, o ana kadar olan örgütlülük düzeyleri ne ise, bolşevikler tarafından örgütlenmişlerdi ve bolşeviklerin takipçisiydiler. O sıralar, bunların örgütü, büyük, gerekli disipline sahip olarak birbiriyle kanaşmış, başkentün sıradan işçi kütleleriyle birleşmiş yegane örgüttü. Bunlar *olmaksızın*, Devrimci Askeri Komite'nin varlığı ciddi bir öneme sahip olamazdı. bolşeviklerle *birlikte*, Devrimci Askeri Komite, her türden işçi ve askerin örgütlü gücünü kullanabilir durumun gelmişti.⁽¹⁸⁾

Devrimci Askeri Komite içinde azınlığı oluşturmalarına karşın, bolşeviklerin Komite'nin *kontrolünü kendi ellerinde tuttukları* çok açıktı. Bu durum, yaşanan şeylerin doğasından kaynaklanıyordu. Her şeyden önce, eğer komite *etddi* bir eylemlilik içinde olmak isteğinde idiyse, bu durumda *devrimci bir tarzda* hareket etmek zorundaydı, yani, Geçici Hükümet'ten, mevcut anayasadan, resmi kurumların hareket tarzından bağımsız bir biçimde hareket etmeliydi. Bunu ise, Sovyet içindeki uzlaşmacılar değil, yalnızca bolşevikler yapabiliirdi. İkinci olarak, kitleleri kontrol etme kapasitesine sahip olma anlamında, devrimci eylemliliğin madde araçlarına sahip olanlar yalnızca bolşeviklerdi.⁽¹⁹⁾

Devrimci Askeri Komite'nin aldığı en etkin önlem işçilerin silahlandırılması oldu.

Bunun bolşeviklerin insiyatifiyle gerçekleşmiş olduğunu söylemeye gerek yok; ayrıca, bolşevikler bu konuyla ilgili olarak bir ultimatom da yayımlamışlardı. Bildiğim kadarıyla, bu, onların Devrimci Askeri Komite'ye katılma konusunda ileri sürdükleri bir önkoşuldu. Komitenin çoğunluğu bu koşulu kabul etmemelik yapmadı. Petersburg'un banliyölerindeki demokratik örgütler, askeri örgütler ve sendikal örgütler, Devrimci Askeri Komite'ye, onun direktifine girmeye hazır olduklarını bildirdiler. Hiçbir gereksiz açıklamaya ihtiyaç duymadan Kronştad Sovyet'i kaledeki (Peter ve Paul kalesindeki) temmuz sonrası yetkilileri tasfiye ederek buraya kendi komutanlarını yerleştirdi. Ayrıca, donanmanın Merkez Komitesi, Merkezi Yürütme Komitesi'nden gelen ilk istekte tutum değiştirip devrimci bir tavrı benimsedi ve -denizde ya da karada- savaşa hazır hale geldi.

Aynı gece (28 Ağustos) ve sabah saatlerinde, bolşevikler işçi bölgelerinde sıkı bir faaliyete giriştiler. Bunların askeri aygıtı tüm kuşlalarda kitlesel toplantılar düzenledi. Silah altında bulunup harekete geçmeye hazır olmayı sağlamak için verilen emirlere her yerde itaat ediliyordu. Smolny, Kornilov'u, aşağı yukarı bütün güç ve olanaklarıyla karşılıyordu.⁽²⁰⁾

Petrograd'ın dört bir yanındaki fabrika komiteleri, süratle, çoğunluğu bolşeviklerden oluşan ve 40.000 kadar işçiyi kapsayan Kızıl Muhafız müfrezeleri oluşturdular. Shlüsselburg Barut Fabrikaları, başkente sandallar dolusu cephanetik gönderdi; Petrograd Fabrika Komiteleri Merkez Konseyi bu cephaneliği Vyborg bölgesi işçileri arasında dağıttı.⁽²¹⁾

Devasa büyüklükteki Putilov fabrikası, Peterhoff bölgesindeki direnişin merkezi haline geldi. Burada, süratle savaş bölükleri kuruldu; fabrikadaki faaliyet gece gündüz devam etti; proleter topçu tümenlerinin oluşturulması için kullanılır halde olan toplar seçilip ayrılıyordu. İşçilerden Minichev, "O günlerde günde on altı saat çalışıyorduk. Yaklaşık 100 topa sahip durumdaydık" diye anlatıyor. Kornilov'un komplosu güce başvurulmadan, bir top güllesi bile ateşlenmeden dağılıp çöktü.

Henüz kurulmuş Vikzhel (Demiryolu işçileri sendikası Tüm Rus-

ya Yürütme Komitesi), çarçabuk savaşa girişmek durumunda kaldı. Demiryolu işçileri, demiryollarında sıkıyönetim ilan edilmesini programına dahil etmiş olan Kornilov'un zafere erişmesinden özellikle korkuyorlardı. Bunlar, çılgınlar gibi çalışarak, Kornilov'un ordusunun geçişini engellemek için raylar üzerine barikatlar inşa ettiler.⁽²²⁾

Demiryolu işçileri o günlerde üzerlerine düşen görevi başarıyla yerine getirdiler. Öncü birlikler garip bir biçimde yollarından sapıp yanlış yönlere gidiyorlardı. Alaylar yanlış tümenlere katılıyor, cephanetik kör noktalara sevk ediliyor, kurmay subaylar birliklerle olan bağlantılarını kaybediyorlardı. Her büyük istasyon kendi sovyetine, demiryolu işçileri komitesine ve askeri komiteye sahipti. Telgraf çalışanları, bunları her olaydan, her hareketten, her türlü değişiklikten haberdar ediyordu. Telgrafçılar ayrıca Kornilov'un emirlerini gerekli yerlere iletmeyle görevlendirilmişlerdi. Kornilovuların aleyhine gelişmeler, duvarlara yapıştırılan büyük boy ilanlarla ve ağızdan ağıza, derhal her tarafa yayılıyordu. Makinistler, makasçılar, yağcıları birer ajitator haline gelmişlerdi. Kornilov'un öncü birlikleri yollarını bu koşullarda sürdürdüler ve daha kötüsü, oldukları yere çakılıp kaldılar.⁽²³⁾

Darbe girişimi dört gün sonra çöktü. Troçki'nin sözleriyle, 'ayaklanma gevilemiş, yüzlerce parçalara ayrılmış ve toprak tarafından emilmişti.' Kornilov ve diğer komplocu subaylar, kendilerini ordu içinde yalnız ve sahipsiz bir halde buldular.

Cepheler genelkurmayı desteklemediler. Yalnızca güney-batı cephesi ciddi bir girişimde bulundu. Denikin'in personeli hazırlık için tedbirleri tam zamanında almıştı. Güven telkin etmeyen muhafızların yerine Kazaklar yerleştirildi. Aynı 27'sinde, gece matbaa makineleri ele geçirildi. Kurmay heyeti, duruma hakim olduğundan eminmiş gibi davranıyordu; hatta cephedeki komitenin telgraf makinesini kullanmasını bile yasakladı. Ne var ki bu yanılsama birkaç saatten fazla sürmedi. Çeşitli birliklerden gelen delegeler destekte bulunma önerisiyle komiteye gelmeye başladılar. Makineli tüfek ve cephanetik dolu zırh araçlar geldi. Komite derhal personelin faaliyetlerinin kendi kontrolü altında olduğunu bil-

đirdi. Ayın 28'inde, saat 3'e geldiğinde gúney-batı cephesinde güç tamamen komitelerin eline geçmiş durumdaydı. Denikin şu şekilde hayıflanıyordu: "Ülkerin geleceği hiçbir zaman böylesine karanlık, bizim acizliğimiz böylesine elem ve utanç verici olmayacak."⁽²⁰⁾

Diğer cephelerdeki durum bundan pek farklı değildi.

Sonuç itibarıyla, Milyukov'un *Rus Devrimi Tarihi* adlı çalışmasında itiraf ettiği gibi, Kornilov askerlerden kopuk olduğu için yenilgiye uğradı:

Aslında, sonucu belirleyen şey, askerlerin bir yerden diğerine mobilizasyonu, ya da, hükümet ya da Kornilov birliklerinin stratejik ya da taktik başarıları gibi öğelerden çok askerlerin içinde buldukları ruh haliydi. Sonuç, -cephede olduğu gibi burada da- alayların komutanları tarafından değil, askerler tarafından belirlendi.⁽²⁵⁾

Kornilov'dan sonra işçi iktidarına barışçıl bir geçiş mi?

Kornilov darbesinin çökmesinden sonraki gün, Lenin yeni durumun gözden geçirilmesi çağrısında bulundu. '*Uzlaşmaya Dair*' başlığını taşıyan bir makalesinde şunları ileri sürdü:

Rus devrimi çok keskin, özgül bir dönüm noktasını yaşıyor; öyle ki, biz, parti olarak, gönüllü bir tavizde bulunabiliriz -dolaysız ve birincil sınıf düşmanımız olan burjuvaziye değil, en yakın rakiplerimiz olan 'yönetici' küçük burjuva-demokratik partilere, sosyalist devrimcilere ve menşeviklere.

Bu partilere bir uzlaşma önerebiliriz, ama ancak bir istisna ve çok kısa süreceği aşıkır olan çok özgül bir durumun gereği olarak. Sanırım böyle de yapmanız gerekir. Bizim açımızdan, bu uzlaşma, Temmuz öncesi dile getirdiğimiz tüm iktidarın Sovyetlere verilmesi, Sovyete karşı sorumlu olacak bir sosyalist devrimciler ve menşevikler hükümetinin oluşturulması taleplerimize geri dönmemizdir.

Şimdi, yalnızca şimdi, belki *yalnızca birkaç gün veya bir iki hafta* için, böyle bir hükümetin kurulması ve bütünüyle barışçıl bir

yoldan bu hükümetin gücünün pekiştirilmesi mümkün olabilir. Bu, büyük bir olasılıkla, tüm Rus devriminin barışçıl bir yoldan *ilerlemesini* sağlayacak ve dünya hareketi içinde barışa ve sosyalizmin zaferine doğru büyük adımlar atılması için istisnai denecek ölçüde önemli bir şans yaratabilecektir.⁽²⁶⁾

Bolşeviklerin önermesi gereken uzlaşma neydi?

"Bolşevikler, hükümete katılma konusunda hiçbir iddiada bulunmadan (proleterya ve yoksul köylülüğün diktatörlüğü gerçekleşmediği sürece böyle bir şey enternasyonalistler açısından imkansızdır), iktidarın derhal proleterya ve yoksul köylülere devredilmesi talebinden ve bu talep için devrimci savaş yöntemlerine başvurmaktan kaçınacaklardır. Belli ve sosyalist devrimciler ve menşevikler için yeni olmayan bir koşul, eksiksiz propaganda örgütlüğü ile kurucu meclisin daha fazla gecikmeden ve hatta daha erken bir tarihte toplanmasıdır.

"Menşevikler ve sosyalist devrimciler, bu durumda (uzlaşmaya erişildiği varsayımında), hükümet bloku olarak, bütünüyle ve yalnızca iktidarı yerel olarak da elinde tutacak Sovyetlere karşı sorumlu olacak bir hükümet oluşturma konusunda hemfikir olacaklardır. 'Yeni' koşulu teşkil edecek şu ye de budur."

Lenin'in önerdiği uzlaşma, ancak her iki taraftaki partilerin -bir yanda bolşevikler, diğer yanda uzlaşmacılar- bunda kendileri açısından bir çıkar bulmaları koşuluyla hayata geçirilebilirdi:

"Bolşevikler, kendi görüşlerini tamamen özgür bir biçimde savunma ve Sovyetler içinde nüfuz kazanma uğraşını gerçekten eksiksiz demokrasi koşullarında sürdürme olanağına kavuşacaklar. Menşevikler ve sosyalist devrimciler ise, halkın ezici çoğunluğunun desteğiyle kendi bloklarının programını yaşama geçirme konusunda her türlü olanağı bir anda sahip olacaklar, kendi açısından Sovyetlerde sahip oldukları çoğunluğu 'barışçıl' bir biçimde kullanma şansını güvence altına alacaklardır."

Lenin, 'Bu mümkün olacak mı?' diye soruyor ve kendi sorusu-

nu şu şekilde yanıtıyor: "Bilemiyoruz, bunu deneyim gösterecek."

"Bu uzlaşma içinde bulunduğumuz şu gün (Temmuz ve Ağustos aylarından sonra; 'barış içinde' geçen sakin zamanlarda iki ay iki onyula eşittir) ne kadar güç olursa olsun, küçük de olsa bunun gerçekleştirilme şansının olduğunu düşünüyorum. Bu şans, sosyalist devrimciler ve menşevikler Kadetler'le aynı hükümet içinde yer almamaya karar verdikleri zaman yarattı!... Bu konuda yüzde bir şans bile olsa, bu olasılığı gerçekleştirmek için girişimde bulunmak hala anlamlı bir çaba olacaktır."⁽²⁷⁾

Her türlü taktik değişikliklerinde, ilkesel olandan ödün vermekten ve oportünizme düşmekten kaçınmak gerekir. 'İktidar Sovyetlere' sloganının içerdiği tehlikelerden biri, bu sloganın anlamının sulandırılarak 'Sovyet çoğunluğunu elinde bulandıran partilerin kabinesi' sloganı haline getirilmesi idi. Oysa, slogan bundan daha derin bir anlama sahip olmalıydı. Devlet iktidarının doğasında köklü bir değişimi gerektirmeliydi:

"Sovyet çoğunluğunu elinde bulandıran partilerin kabinesi', ciddi reformları, hatta sosyalist devrimcilerin ve menşeviklerin programlarında görülen türden reformları gerçekleştirme kabiliyetinden yoksun, baştan sona bürokratik ve tamamen anti-demokratik bir aygıt olan eski hükümet aygıtının bütünü olduğu gibi kalırken tek tek bakanların değiştirilmesi anlamına gelir. 'İktidar Sovyetlere'... sloganının anlamı ise, bu aygıtı ortadan kaldırmak ve bunun yerine yeni ve halka dayalı bir aygıtı, yani gerçekten demokratik Sovyet aygıtını, yani halkın örgütü ve silahlı çoğunluğunun işçilerin, askerlerin ve köylülerin aygıtını koymak anlamına gelir. Bunun anlamı, halkın çoğunluğunun insiyatifinin ve bağımsızlığının, yalnızca milletvekili seçimlerinde değil, fakat ayrıca devlet idaresinde, reformları ve diğer çeşitli değişiklikleri biçimlendirmede egemen kılınmasıdır."⁽²⁸⁾

Slogan, 'halkın insiyatif ve bağımsızlığına' güven duyulması anlamına gelmeliydi:

"Onların devrimci örgütlere inanın; işçilerin ve köylülerin Kornilov'a karşı birliklilik ve öfkelerinde sergilenmiş olan güç, ihtişam ve yılmazlığın aynısını devlet işlerinin tüm alanlarında da göreceksiniz."⁽²⁹⁾

18 Eylül tarihli Demokratik Konferans'ta, bolşevik grup, Lenin'in önerdiği uzlaşmayla uygunluk içinde kalan bir bildiri hazırladı:

"Partimiz kendi programını gerçekleştirebilmek için iktidar savaşını verirken ülkenin emekçi kitlelerinin çoğunluğunun örgütlü iradesine karşı iktidarı ele geçirme arayışına hiç girmemiştir ve bu gün de girmemektedir; bunu burada, tüm ülkenin işitebileceği şekilde bir kez daha ilan etmeyi zorunlu görüyoruz. Eğer tüm iktidar Sovyetlere geçerse, ne sınıf savaşımı, ne de demokratik kamp içinde yer alan partiler arasındaki savaşım ortadan kalkacaktır. Fakat, nüfuz ve iktidar mücadelesi, tam ve sınırsız ajitasyon özgürlüğü koşullarında ve Sovyetlerin aşağıdan sürekli olarak yenilindikleri koşullarda, Sovyet örgütlerinin sınırları içinde gerçekleşecektir."⁽³⁰⁾

Kornilov'dan sonra

Ne var ki, bir hafta kadar sonra Lenin haklı olarak şunları yazabiliyordu: "Sosyalist devrimciler ve menşevikler uzlaşma önerimizi reddettiler."⁽³¹⁾ Bu iki parti, Kornilov darbesinin yenilgiye uğratılmasından sonra dahi, Geçici Hükümet'i desteklemeyi sürdürdüler.

Hükümetin izlediği siyaset her zaman olduğu gibi gericiydi. Kerenski, sanki 26-31 Ağustos olayları hiç yaşanmamış gibi, orında disiplini sağlamak ve köylü isyanını bastırmak için çok çabaladı, ancak başarılı olmadı.

30 Ağustos'ta, Kornilov komposuna bulaşmış ve birkaç gün önce Sosyalist Devrimci Parti'den atılmış olan Petrograd Genel Valisi Savinkov'u görevinden almak zorunda kaldı. Ancak, siyasi açıdan Savinkov'un eşiti olan -ve göreve başlar başlamaz Bolşevik gazete *Rabochii* ile Maksim Gorki'nin gazetesi *Novaya Zbiza*'i kapatan Palçinski derhal bu göreve atandı.

3 Eylül'de, Kornilov'un görevini de üstlenmiş olan Kerenski, Başkomutan sıfatıyla, Çarlık döneminde Kurnay Başkanı olan ve bu

görevi hala elinde bulunduran General Alekseev ile birlikte, ordu ve donanmaya yönelik bir emir yayınladı:

"General Kornilov'un isyanının bir sonucu olarak, ordudaki olağan yaşam bütünüyle bozulmuş durumda bulunuyor.

"Düzenin sağlanması için şu emirleri veriyorum: Askerler arasındaki tüm siyasi mücadelelere derhal son verilmesi... Tüm asker örgütlerin ve bu örgütlerin idarecilerinin, siyasi hoşgörüsüzlük ve şüpheden, herhangi bir müdahaleden uzak kalarak doğru bir tarzda faaliyet yürütmeleri... üst rütbedeki subayların tutuklanmalarına derhal son verilmesi ve bu yetkinin, tamamen, soruşturmaları yürütmekten sorumlu otoritelere, savcılara ve tarafımdan oluşturulmuş olup faaliyetine halihazırda başlamış olan Olağanüstü Soruşturma Komisyonu'na ait olduğunun göz önünde bulundurulması. Komutanların yerlerine yenilerinin atanmasına ve bunların görevlerinden alınmasına derhal son verilmesi ve bu işleri yürütme hakkının yalnızca yetkili organlara ait olduğunun, komite örgütlerinin hiçbir şekilde böyle bir yetkiye sahip olmadığının bilinmesi. Karşı-devrimci eylemlerle mücadele bahanesi altında keyfi müfrezeler kurulmasına derhal bir son verilmesi."⁽³²⁾

Kerenski'nin yayınladığı bu emir, uzlaşmacıların ılımlı gazetesi *İzvestiya*'nın protestosuna neden oldu:

"Kerenski'nin dün yayımlanan ve karşı-devrime karşı savaş yürütmüş, o korkunç günlerde doğarak bir anda devrime sadakatle bağlı tüm halk güçlerinin odağı haline gelmiş komiteleri bir anda dağıtmak isteyen emri karşısında ne söyleyebiliriz?...

"Askerleri yatıştırmak için hala yapılması gereken çok şeyin olduğu, bundan böyle hiç kimsenin karşı-devrimci komploların üstünü örtmeyeceği konusunda onlara güven telkin edilmesinin gerekli olduğu... böyle bir zamanda onları dağıtmak; onlara devrimci kitlelerin örgütlü ve disiplinli olmalarını sağladıkları için çok şey borçlu olduğumuz bugün onları dağıtmak; onları şimdi dağıtmak, içinde bulunulan koşulların hemen hiç kavranmadığını gösteriyor."⁽³³⁾

Sovyetlerin Petersburg'daki bir bölge içi konferansında şu ka-

rar benimsendi: "Karşı-devrimle mücadele eden devrimci örgütlerin dağıtılmaması". Aşağıdan gelen baskı öylesine güçlüydü ki, uzlaşmacı Devrimci Askeri Komite emre itaat etmeme kararı aldı ve yerel branşlarına, "durumun kritikliğini koruduğundan hareketle eski enerji ve dirençle çalışmaları devam ettirmeleri" için bir genelge gönderdi. Kerenski bu gelişmeyi suskunlukla karşıladı. "Yapabileceği başka bir şey yoktu."⁽³⁴⁾

Öte yandan, uzlaşmacı üst liderlik -Sovyetler Merkezi Yürütme Komitesi- 3 Eylül'de emre açık destek verdi:

"Rus devriminin askerleri. Öfkenizi kontrol edin. Subaylara karşı misilleme ya da linç eylemleri olmasın. Bunların ezici çoğunluğu bizim devrimdeki yoldaşlarımızdır...

"Devrimin çıkarları için, linç eylemlerinden sakının.

"Sinirlerinize hakim olun, askerler!

"Linçlere bir son verin!"⁽³⁵⁾

Köylü hareketi hızla geliyordu. Hükümet bununla nasıl baş etti? Yeni İçişleri Bakanı menşevik A. M. Nikitin, 7 Ekim günü, milis kuvvetinin gücünün 'güvenilir unsurlar'la pekiştirilmesi çağrısında bulunan bir genelge yayınladı:

"Ülkenin giderek kötüleşen durumu, beni, (*oblast, gubernia* ve belediye) komiserlerine, büyüyerek devam eden ve kontrolü mümkün olmayan bir biçimde ülkeyi yıkıma sürükleyen anarşiye karşı mücadele edebilmek amacıyla halkın tüm makul unsurlarını bir araya getirmeleri için acil çağrıda bulunmaya zorluyor... Eğer yerel koşulların böyle bir şeyi gerekli kıldığını düşünüyorsanız, sizlere, anarşiye mücadele için şehir ve *Zemstvo* yerel hükümetinin temsilcilerinden, yerel garnizonun komutanı ile adli otoritenin temsilcisinden oluşan özel bir komite kurmanızı ve buna dört elle sarılmanızı öneriyorum. Savaş Bakanı tarafından askeri bölge komutanları için yayımlanmış emirle uygunluk içinde, bir milis örgütü oluşturmak için gerekli önlemleri alın; şimdilerde silahlı kuvvetlerden uzaklaştırılan ya da milisi kuvvetlendirmek için işten ayrılmasına izin verilmiş kişiler arasından seçilmiş, güvenilir insanlarla bu milisin gücünü takviye edin."⁽³⁶⁾

Dört gün sonra, 11 Ekim'de, yeni Savaş Bakanı Tümgeneral Verkhovskii, Nikitin'in genelgesini tamamlayan bir başka emir yayınladı:

"Bugünkü milis, devletin bu en başta gelen meselesinin çözümünü garantileyen bir konumda değildir. Ordu, sahip olduğu tüm araç ve deneyimle, hükümet komiserlerine, şehir ve *Zemstvo* örgütlerine yardımcı olmakla görevlidir.

"Ülkede gelişen anarşi, bir gün daha gecikmeden bu görevin yerine getirilmesini zorunlu kılıyor... Şehir ve *Zemstvo* yerel hükümetlerinin isteği üzerine, bu görevin yerine getirilmesi yetkisini, milis içindeki en iyi askerlere, tercihen St. George Süvari Birliği'ne ve yaralanmış askerlere veriyorum."

St. George Süvarileri Birliği, Kornilov'un güvenilir birkaç birliğinden biriydi!

"Demiryollarının güvenliğinin sağlanması amacıyla, en iyi subaylar ve adamlar, tercihen savaşa katılmış ve yaralıları vermiş St. George Süvari Birliği, demiryolu otoritelerinin emrine verilecektir... Atlı muhafızların oluşturulması amacıyla, hükümet komiserlerinin ya da yerel hükümetlerin talebi üzerine, bölge komutanlarını, süvari bölüklerindeki, tercihen savaşa girmiş ve askerlerinden yaralananlar olmuş St. George Süvari Birliği'ndeki en iyi subayları ve adamları (atlarıyla birlikte) bu işe tahsis etmekle yetkilendiriyorum.

"Bu göreve atanmış subaylar ve adamlar, en küçük bir görev savsaklamasında bulunmadan, ya da, bir emre ve askeri disipline en ufak bir itaatsizlik göstermeden, derhal ordu safına katılacaklardır"⁽³⁷⁾

Ne var ki, hükümet, gerçek bir disiplini dayatabilecek güçten yoksun durumdaydı.

Şubat rejiminin dağılması

Ağustos'un son günlerindeki olaylar, ordunun dağılması sürecini büyük ölçüde hızlandı. Stankeviç, Kornilov darbesinden sonra yaşa-

nan günleri şu şekilde özetliyor:

"Komutanların otoritesi, ilk ve son olarak çökmüştü. Genelkurmay Başkanı olan bir generalin devrime karşı harekete giriştiğine tanık olan asker kitleleri, kendilerini dört bir yandan ihanetle kuşatılmış gibi hissediyorlardı ve apolet taşıyan her subayı bir hain olarak görüyorlardı. Kendileriyle sahip oldukları bu hissini doğru olmadığını tartışmaya yeltenenlere de hain gözüyle bakıyorlardı."⁽³⁸⁾

Ordu içindeki menşevik komiser Voytinsky de benzeri şeyler anlatıyor:

"Kornilov olayı, ordunun morali üzerinde yıkıcı bir etki yarattı. Kapanmış bir yarayı -askerlerle subaylar arasındaki güvensizliği yeniden kanattı. Söz konusu iki grubu barıştırmak için gösterdiğimiz bütün gayretler boşa gitti!... Askerler, Kerenski ile Kornilov arasında, kendi komutanlarıyla Mogilev'de siyasetle haşır neşir olan generaller arasında hiçbir ayırım gözetmediler. Onlar açısından, tüm subaylar aynı çetenin üyesiydiler."⁽³⁹⁾

Altıncı Sibiry Kolordusu ve Üçüncü Sibiry Tümeni komutanı tarafından 7-18 Eylül günleriyle ilgili olarak hazırlanmış bir askeri istihbarat raporunda şunlar söyleniyordu:

"Askerler arasında düşmanlık ve kin beslendiği çok açık; en önemsiz olay bile huzursuzluğu artırabilir. Askerler, kendi aralarında konuşurlarken, birbirlerine tüm subayların General Kornilov'la eski rejimin partizanlarının takipçileri olduklarını ve bu nedenle hepsinin yok edilmesi gerektiğini söylüyorlar... Tam bir otorite boşluğu söz konusu ve ortada görevlerin yerine getirilmesini zorunlu kılacak hiçbir güç yok."⁽⁴⁰⁾

Savaş Bakanı, 11 Eylül'de Sosyalist Devrimci Parti Merkez Komitesi'ne hitaben bir konuşma yaptı:

"General Verkhovskii, özellikle Kornilov'un bir asi olduğunun ilanıdan hemen sonra hükümetin yürürlükte olan emirlerin yerine

getirilmesine devam edilmesiyle ilgili olarak orduya talimatnameler gönderdiği gerçeğinin ışığı altında, Kornilov eyleminin bir sonucu olarak ordunun dağılmasının çok canlı bir tasvirini yaptı. Hiç kimse, bir önceki talimatnameyle böylesine çelişki içinde olan bu emrin gerçekliğine inanmak istemedi. Genel olarak, yaşanan şey, kurşunlama, subayların toplantı yaptığı salonların pencerelelerinden içeri el bombası atılması gibi askerler tarafından subaylara karşı girişilen saldırıların artması oldu.⁴¹⁾

Kral Kanut gibi, askerlerin yükselen devrim hareketine karşı Kerenski'nin verebileceği bir yanıtı vardı: disiplin. 18 Eylül'de, Balık donanmasının Merkez Komitesi'nin dağıtılmasını öngören bir emir gönderdi.

Denizcilerin verdiği yanıt şu oldu: "Merkez Komitesi'ni dağıtılmasını öngören kanuna aykırı emir, hükmü olmayan bir emir olarak değerlendirilecektir; bu emrin derhal iptali talep edilmektedir." Yürütme Komitesi'nin araya girmesi, Kerenski'ye üç gün sonra emrini iptal etmesi için biçimsel bir gerekçe sağladı.

Kerenski'nin donkişotvari atılganlığı sınır tanımıyordu. Ekim Devrimi tarafından devrilmezden beş gün önce, 'Daha Sıkı Disiplin Tedbirleri' öngören bir kararname yayınladı:

"Görev, emir ve askeri disiplin ihlallerinin kanuni otoritelere itaati reddetme, savaş emirlerini yerine getirmede başarısızlık, vazifeleri yerine getirmede gönülsüzlük, şiddet eylemleri ya da benzeri eylemler biçimi içinde ciddi düzeyde yinelendiği, ya da, kitlesel düzeye ulaştığı askeri birlikler ve bunların alt bölümleri (taburlar, bölükler vd.), durumlarının açıkça vahim olduğu göz önüne alınarak, ordu komutanının (Askeri Bölge Başkomutanı) ya da cephedeki orduların Başkomutanının otoritesiyle ve ilgili askeri komiserlerin ve uygun askeri komitelerin muvafakatıyla, ya da, Genelkurmay Başkanı ve Savaş Bakanı'nun otoritesiyle, özel disiplin önlemlerine tabi olacaklardır. Bu özel disipline tabi bir birlik veya askeri bir otorite, isminin yanına 'ceza' terimini alacak, seçilmiş askeri örgütlere sahip olma hakkından yoksun bırakılacak, bunun sonucu olarak, böyle bir birlikteki disipline ilişkin yetkiler komitelerden ve disiplin mahkemelerinden alınıp komutanlara verilecektir."⁴²⁾

Bu, gülünç bir durumdu. Besbelli ki tanrılar lanetledikleri kişileri önce aptallaştırıyorlar.

Demokratik Konferans'ın gülünçlüğü

Uzlaşmacı liderler, hükümet içindeki çatıların üstünü örtmek ve hükümete karşı halk desteğinin varlığını kanıtlamak üzere 14-19 Eylül tarihleri arasında bir Demokratik Konferans'ın toplanması çağrısında bulundular.

Sovyetlerde bolşeviklere verilen destek giderek büyüyordu; bolşeviklerin bir Sovyet hükümetinin kurulması için verdikleri mücadele geniş bir destek görmeye başlayınca, menşevik ve sosyalist devrimci liderler, Sovyet Kongresi'ne rakip bir seçenek olarak bu Demokratik Konferansı toplamaya karar verdiler. Her türden örgütü yapay bir şekilde bir araya getirerek kendilerine yeni bir temel yaratma uğraşı içindeydiler. Delegasyonlar örgütler arasında son derece keyfi bir biçimde paylaştırıldı -tek bir kurala sadık kalınmıştır: toplumun en üst katmanlarının alt katmanlarından çok daha güçlü temsil edilmesi! Temsil açısından, *Zemstvo*'lar ve kooperatifler, Sovyetler karşısında daha ağır basıyorlardı.

Bununla birlikte, Demokratik Konferans Şubat rejiminin çöküşünü önleyemedi. Hatta, onun korkunç iflasının gün ışığına çıkmasına yardımcı oldu.

Konferansta, 766 delege bir koalisyon hükümetinin kurulmasından yana oy kullandırken 688 delege buna karşı oy kullandı; 38 delege çekimser oy verdi.⁴³⁾ İki taraf arasında tam bir denge söz konusuydu. Kadetleri koalisyon dışında bırakan bir kanun değişikliği 493'e karşı 595 oyla kabul edildi, oylamada 72 delege çekimser oy kullandı. Ne var ki, sosyalist devrimci Gots'un da söylediği gibi, Kadetler olmadan bir koalisyonun kurulması 'imkansız' idi.

Konferanstaki Sovyet temsilcilerinin koalisyon sorunuyla ilgili oylama sırasında kullanmış oldukları oylar, uzlaşmacıların izlediği siyasetin çökmüş olduğunu açıkça gösterir:

Gruplar	Lehte	Aleyhte	Çekimser
İşçi ve Asker Vekilleri Sovyetleri	83	192	4
Köylü Vekilleri Sovyetleri	102	70	12
Toplam	185	262	16

'Rus olmayan gruplar' arasında, koalisyona karşı olanlar 15'e karşı 40 oyla çoğunluğu oluşturuyorlardı. Kerenski'nin ezilen azınlıklara karşı uygulamış olduğu şiddet politikası meyvesini veriyordu.

Konferans dağılmazdan önce, onu oluşturan grupların -ki bunların toplam delege sayısı 350 idi- her birinin üye sayısının yüzde 15'inden oluşan daimi bir organ oluşturuldu. Mülk sahibi sınıfların kurumlarına ek olarak 120 sandalye verilecekti. Hükümet, kendi adına, Kazaklara 20 sandalye tahsis edecekti. Bütün bunlar hep birlikte bir Cumhuriyet Meclisi'ni, ya da, kırucu meclisin oluşturulmasına kadar ulusu temsil edecek bir ön-parlamentoyu oluşturacaklardı. Bu ön-parlamento, Ekim Devrimi kendisini ortadan kaldırmaya kadar, Şubat rejiminin diğer kurumlarıyla birlikte sürekli tereddüt gösteren zayıf bir kurum olmaya mahkûmdu.

Bolşevizm önündeki bütün engelleri temizliyor

31 Ağustos'ta bolşevikler Petrograd Sovyeti'nde çoğunluğu kazandılar. Sovyet'in başına Troçki getirildi. Ülkedeki en güçlü ikinci Sovyet olan Moskova Sovyeti 5 Eylül'de bolşeviklerin eline geçti ve Geçici Hükümet'e güven duyulmadığını belirten bir karar tasarısı 254'e karşı 335 oyla kabul edildi. Bundan birkaç gün kadar sonra, aynı şey Ukrayna'nın başkenti Kiev'de, Kazan, Bakü, Nikolaev ve bir dizi sanayi şehrinde yaşandı. Fin Sovyetlerinde bolşeviklere verilen destek daha da büyüktü.

Bolşevik gazete *Rabochii*, daha 1 Eylül tarihli sayısında, 126 Sovyetin Sovyet Merkezi Yürütme Komitesi'nden iktidarı almasını istemiş olduğunu duyuruyordu. Sovyetlerin ilk kongresinde seçilmiş olup menşeviklerle sosyalist devrimcilerin hakimiyeti altında bulunan Yürütme Komitesi, bu isteğe uymaya niyetli görünmüyordu; ancak, yerel Sovyetlerdeki hava dikkate değerdi. 5 Eylül'de, Sibirya'nın radikal yerleşim merkezlerinden Krasnoyarsk'ta yapılan bir Sovyet Kongresi'nde bolşevikler çoğunluğu kazandılar; bundan bir gün sonra, Urallar'ın en büyük şehri Ekaterinburg'tan gelen bir mesajda, bu önemli madencilik ve sanayi bölgesinde iktidarın Sovyetlerin eline geçmiş olduğu bildiriliyordu. Ukrayna'daki Ekaterinoslav şehrinde bulunan büyük Brianski fabrikası işçileri, 'Geçici Hükümeti tanımanız mümkün değil' anlamına gelen bir karar alıyorlardı.

İbrenin sola kaydığı Don havzasındaki Volga kasabalarında da net bir biçimde gözleniyordu. Yaz aylarında olduğu gibi daha muhafazakar eyaletlerin Petrograd'ta kopan devrimci fırtınaya karşı duracaklarını düşünmek, artık mümkün değildi.

Daha da dikkate değer olan şey, Kerenski rejiminin can damarı olması dolayısıyla kritik bir öneme sahip olan Finlandiya'daki Baltık donanmasında yaşanan gelişmeydi. 10 Eylül günü, Finlandiya'daki Sovyetlerin bölgesel bir kongresinde bolşevik önergeler büyük çoğunluklarla kabul edildi. Kongreye seçilen sosyalist devrimcilerin hemen hepsi, partinin -giderek güçlenen ve bolşeviklerle aynı doğrultuda tavır takınıp oy veren- sol kanadının üyeleri idi.

Geçici Hükümet'e karşı ajitasyonun başını çeken Baltık donanması, Kornilov olayından sonra keskin bir muhalefet yürütmeye başlamıştı. Donanmanın kendisinin sözde başkomutanı Kerenski'e karşı takındığı tutum, aşağıdaki ifadelerle yer verilen son derece sert bir karar metninde açıkça görülmüyordu:

"Kerenski'nin büyük devrimi ve onunla birlikte bütün devrimci halkı gözden düşüren, burjuvazinin yararına utanmak bilmez bir düzenbazlık içinde bulunan bu siyasi maceracının Geçici Hükümet'ten uzaklaştırılmasını istiyoruz. Devrimin ihanetçisi Bonaparte Kerenski, sana lanetlerimizi gönderiyoruz."⁽⁴⁾

Kornilov darbesinden önce Saratov'daki Sovyetin asker saksiyonunu 260 sosyalist devrimci, 90 menşevik, 50 bolşevik delege tarafından temsil ediliyordu. Kornilov olayı sonrası delege sayısı şu şekilde değişti: 60 sosyalist devrimci, 4 menşevik, 156 bolşevik.

"Belki ülkedeki en keskin değişim, biri Haziran diğeri Eylül'de yapılan iki belediye seçimi arasında kalan zaman içinde, Moskova garnizonu askerleri arasında yaşandı. İlk seçimde, askerlerin yüzde 70'i oylarını sosyalist devrimcilere vermişti; ikincisinde ise bolşevikler oyların yüzde 90'ını aldılar."⁽⁵⁾

Milyonlarca insan kendiliğinden bolşevizme yöneliyordu. Troçki şunları yazıyor:

"O günlerde, gerek askeri, gerekse sivil yerel otoritelerin raporla-

rında, her türden kitle eylemliliği, her keskin talep, sömürüye karşı her türden direniş, ileriye doğru atılan her adım bolşevizmle eş anlamlı hale gelmişti -tek kelimeyle söylersek, bolşevizm devrimin diğer adı olmuştu. Grevciler -ve protesto eylemleri yapan denizciler, askerlerin durumdan hoşnutsuz olan eşleri ve isyan halindeki *mujikler*, "Bu, bütün bu olan şeylerin hepsinin bolşevizm olduğu anlamına mı geliyor?" diye birbirlerine soruyorlardı. Deyini yerindeyse, kitleler, düşünce ve taleplerini bolşevizmin sloganlarıyla özdeşleştirmeye zorlanıyorlardı. Böylece, devrim, kendisine yöneltilmiş silahı kendi yararına kullanmaya başladı."⁽⁴⁶⁾

Haziran Günleri karşı-devrimin ileri hamlesi için uygun bir ortam yaratmıştı; Kornilov darbesinin başarısızlığı ise bolşevizmi ateşleyici bir işlev gördü. Sukhanov'un belirttiği gibi, "Kornilov ayaklanmasından sonra bolşevizm serpilip gelişmeye başladı ve ülkenin her yerinde derin kökler saldı."⁽⁴⁷⁾

17

Devlet ve devrim

Tüm devrimlerde merkezi sorun devlet iktidarındır. Temel sorun iktidarı hangi sınıf alacağıdır. Lenin'in pek çok kez tekrarladığı gibi, devrimci teori olmadan devrimci hareket olamaz; dolayısıyla, onun saklanmakta olduğu Ağustos ve Eylül aylarını devlet ve devrim konusu üzerinde bir çalışmayla harcamış olması şaşırtıcı değildir.

Lenin, 1916 yılının son birkaç ayında bu konu üzerinde sistematik olarak çalışıyordu. 17 Şubat 1917'de, halen İsviçre'de olduğu sıra, Aleksandra Kollontay'a şunu yazıyordu: "Marksizmin devlet konusuna yaklaşımı sorunu üzerine bir makale hazırlıyorum "materyal neredeyse hazır halde elimde)."⁽⁴⁸⁾

Lenin Rusya'ya giderken bu elyazması taslağı Stokholm'de bıraktı. 5-7 Temmuz günleri arasında Kamenev'e yazdığı mektuptan da çıkarsanabileceği gibi, taslak yazılmaya hazır halde bulunuyordu:

"Entre nous (ikimiz arasında kalması kaydıyla -çn.): Eğer beni öklürürlerse, sende (Stokholm'de bırakmış olduğum) *Marksizmde Devlet* başlığı taşıyan notlarımı yayınlamanı rica ediyorum. Defter mavi bir kapla ciltlenmiş durumda. Defter Marks ve Engels'ten, ayrıca Kautsky'nin Pannekoek'e karşı yazılarından alıntılar içeriyor. Ayrıca kaleme alınmış bir dizi düşünce, not ve formülasyon var. Sanırım üzerinde bir hafta kadar uğraşdıktan sonra yayınlanmaya hazır hale getirilebilir. Bu çalışmanın önemli olduğunu düşünüyorum. Koşul şu: Bütün bu söylediklerim ikimiz arasında kalmalı!"⁽⁴⁹⁾

Çalışmanın henüz daha Şubat Devrimi'nden önce bitmiş olduğu ve Lenin'in bu çalışmayı son derece önemli gördüğü mektupta yazdıklarından açıkça anlaşılıyor. Ayrıca, Ekim ayaklanmasından birkaç ay kadar önce yazılmış ve *Devlet ve Devrim* adıyla yayınlanmış nihai taslağın Lenin'in en önemli eserleri arasında yer aldığından hiç kuşku yok.

Eser, devrimci hareketin karşı karşıya bulunduğu en önemli teorik ve pratik sorunları ele alıyor bunlar bugüne kadar geçen zaman içinde öneminden hiçbir şey yitirmemiş, aksine önemi daha da artmış sorunlar.

Marksist Devlet Teorisi'nin yenilenmesi

İkinci Enternasyonal'in 'marksistleri', önde gelen teorisyenleri Kautsky de dahil olmak üzere, marksist devlet teorisini iğdiş ettiler ve kabalaştırıp bayağılaştırdılar. Lenin şunları yazıyor:

"Bugün Marks'ın teorisinin yüz yüze kaldığı şey, tarih boyunca, kurtuluşları için savaşım veren ezilen sınıfların devrimci düşünür ve liderlerinin geliştirdikleri teorilerin sürekli olarak başına gelmiş olan şeydir. Ezen sınıflar büyük devrimcileri yaşamları boyunca takip altında tuttular; onların teorilerini en vahşi, en gad-dar tahrifatlarla, sınırsız bir nefretle ve en acımasız yalan ve iftira kampanyalarıyla karşıladılar. Ölümlemlerinden sonra, tabiri caiz ise, onları zararsız ikonlar haline getirmek, onları putlaştırmak için girişimlerde bulunulur. eşanlı olarak teorileri sahip oldukları devrimci özden arındırılır, teorisinin devrimci keskinliği körleştirilir ve teori kabalaştırılır. Bugün, burjuvazi ve işçi hareketi içindeki oportünistler marksizmi tahrif etmek konusunda ele ele vermiş bulunuyorlar. Bu teorisinin devrimci yanını, devrimci ruhunu çekip alıyor, bunun üstünü örtüyor ve tahrif ederek onu tanınmaz hale getiriyorlar."⁽³⁾

Reformistler marksizmi tahrif ettiler, ama özellikle marksist devlet kavramını. Kautsky'nin 'marksizmi' mekanik ve kaderci idi. Edilgendi ve devrimci değildi. Bütünüyle evrimci ve reformist olan uzun bir dönem Kautsky'yi kapitalist devletin çeşitli tek tek yanları-na karşı eleştirel bir tutum benimsenmeye, ancak sisteme bir bütün

olarak karşı çıkmamaya yönelmişti. Kapitalist devleti yıkmak değil, onun çeşitli yanlarını reforme etmek sürekli yinelenip duran fikir haline geldi. Kautsky için, marksizm sınıf mücadelesinin bir teorisi idi. Oysa Marks'ın kendisi için o sınıf mücadelesinin *proleterya diktatörlüğüne* doğru gelişmesiydi. Nitekim, Weydemeyer'e yazdığı 5 Mart 1852 tarihli bir mektupta Marks şunları söylüyordu:

"Bana gelince, modern toplumda sınıfların varlığını ya da bunlar arasındaki mücadeleyi keşfetmiş olmam beni ayrıcalıklı kılan bir durum değil. Burjuva tarihçiler söz konusu sınıf mücadelesinin tarihsel gelişimini, burjuva ekonomistler sınıfların ekonomik anatomisini benden çok daha önce tanımlamışlardı. Benim yeni olarak yaptığım şey şunları kanıtlamak oldu: (1) *sınıfların varlığı yalnızca üretimin gelişmesindeki özgül, tarihsel aşamalara bağlıdır*; (2) sınıf mücadelesi kaçınılmaz olarak *proleterya diktatörlüğüne* yol açar; (3) bu diktatörlüğün kendisi yalnızca *tüm sınıfların ortadan kaldırılmasından ve sınıfsız topluma geçişten* oluşur."⁽⁴⁾

Dolayısıyla, Marks'a göre, sınıf mücadelesi kavramının kabulü burjuva sınırların ötesine geçmezken, proleterya diktatörlüğü söz konusu sınırı aşar.

Kautsky ve arkadaşları, kapitalist devletin verildiği haliyle alınacağını ve onun kimi yanlarıyla mücadele edilirken bile, bu devlete uyarlanılacağını öne sürüyorlardı. Kautsky, Erfurt Programı (1891)'nda şunları yazıyordu:

"Bu devrim (yani siyasi iktidarın proleterya tarafından ele geçirilmesi), içinde ortaya çıktığı koşullara bağlı olarak çok çeşitli biçimler alabilir. Devrimin şiddet ve kan dökmekten ayrılmaz olduğu hiçbir şekilde düşünülemez.

"Dünya tarihinde, egemen sınıfların zorunluluk karşısında gönüllü olarak teslim bayrağını çekecek kadar akıllı, güçsüz ya da korkak olduklarına işaret eden durumlara halihazırda tanık olmuş bulunuyoruz."⁽⁵⁾

Kautsky'nin teorisi, Birinci Dünya Savaşı'nı izleyen yıllar için-

de meyvalarını vermeye başladı. 1922 yılında yayınlanan bir çalışmasında Kautsky şöyle yazıyordu:

"Marks, Sosyal Demokrat Parti'nin programını eleştiren ünlü makalesinde şunları söyler: *"Kapitalist toplumla komünist toplum arasında, bunlardan birinin diğerine dönüştüğü devrimci bir dönem yer alır. Buna karşılık gelen şey, içinde devletin proletaryanın devrimci diktatörlüğünden başka bir şey olamaya çağrı styasi bir geçiş dönemidir."* Son yıllardaki deneyimlerimizi dikkate alarak, istediğimiz hükümetin niteliğine ilişkin bu pasajı bugün artık değiştirebilir ve şunu söyleyebiliriz: *"Bütünüyle burjuva karakterli devlet dönemi ile bütünüyle proleter karakterli devlet dönemi arasında, bunlardan birinin diğerine dönüştüğü bir dönem yer alır. Ayrıca, buna uygun olarak, içinde devletin genellikle bir koalisyon hükümeti biçimini aldığı styasi bir geçiş dönemi vardır."*⁽⁶⁾

Kautsky, *Materyalist Tarih Anlayışı* adını taşıyan daha sonraki bir kitabında, devrimde silahlı mücadeleye duyulan ihtiyacı bütünüyle yadsıyacak kadar ileri gitmiştir:

"Demokratik bir devlete (mevcut burjuva devlete), sağlamalaştırılmış bir demokrasiye salıp olduğunuz zaman, silahlı mücadele toplumsal çatışmaların çözümünde artık herhangi bir rol oynamaz. Bu çatışmalar başarılı araçlarla, propaganda ve oy verme yoluyla çözüme kavuşturulur. Hatta işçi sınıfının baskı aracı olan kitle grevinin işe yararlığı bile azalır."⁽⁷⁾

Kautsky'ye göre, devlet tarafsız (nötr) bir organdı:

"Modern demokratik devlet, hükümet aygıtının sömürücü sınıflar tarafından kullanılması artık onun (devletin -çn.) temel ve kendisinden ayrı düşünülemez bir özelliği olmaması dolayısıyla, kendisinden önce gelen devlet tiplerinden ayrılır. Demokratik devlet, daha önceki rejimlerde olduğunun aksine, bir azınlığın organı olma eğilimi göstermez; bunun yerine halkın çoğunluğunun, bir başka deyişle emekçi sınıfların organı olma eğilimindedir. Öte yandan, sömürücü bir azınlığın organı olduğu durumda, bu onun doğasından değil, emekçi sınıfların birlikten, bilgiden, bağımsız-

lıktan ya da mücadele yeteneğinden yoksun olmalarından kaynaklanır -bütün bu nitelikler onların içinde yaşadıkları koşulların bir sonucudur.

"Demokrasi, sömürücülerin siyasi iktidarını ortadan kaldırma olanağı sunar; işçilerin sayısının sürekli olarak artış gösterdiği bugün, bu durum giderek daha sık bir biçimde yaşanmaktadır. Durum bu olduğu ölçüde, demokratik devlet sömürücü sınıfların elinde basit bir araç olmaktan daha çok uzaklaşır. Hükümet aygıtı, belli koşullar içinde, ikinciye karşı -diğer bir deyişle geçmişte işlediğinin aksi yönünde- işlemeye başlamış olmaktadır. Bir baskı aracı olmaktan çıkıp işçilerin kurtuluşunun bir aracı haline gelmeye başlamıştır."⁽⁸⁾

Kuşkusuz, Kautsky 1917'den önce açık bir biçimde devrim karşıtı değildi; fakat, devlet konusunda, devrim aracılığıyla devlet aygıtının parçalanmasına duyulan ihtiyaç sorununa hiç değinmeyen reformist yönelimin temel karakteristiği onun düşüncesinde şimdiden gözlenebilir durumdaydı.

Kapitalist Devlet'in parçalanması

Lenin, *Devlet ve Devrim*'de, analizlerine devlet sorununun savaş ve devrim açısından merkezi sorunu teşkil ettiğini belirterek başlar. "Başta gelen görevimiz, Marks'ın devlet konusunda öğretmiş olduklarını yeniden inşa etmektir."⁽⁹⁾

"Devlet, sınıf çelişkilerinin uzlaşmazlığının bir ürünü, bir dışavurumudur. Devlet, sınıf çelişkilerinin nesnel olarak *uzlaştırılmadığı* yerde, zamanda ve oranda ortaya çıkar. Tersinden bir ifadeyle, devletin varlığı, sınıf çelişkilerinin uzlaşmaz olduğunu kanıtlar."⁽¹⁰⁾

". Devlet *sınıf egemenliğinin*, bir sınıfın diğeri üzerindeki baskısının aracıdır."

1918 yılının Ekim-Kasım aylarında, *Proleterya Devrim ve Dönek Kautsky* adlı kitabında, Lenin parlamenter demokrasinin sınıf yapısının altını daha vurgulu bir biçimde çizmiştir:

"Burjuva demokrasisi, ortaçağla karşılaştırıldığında büyük bir tarihsel gelişmeye karşılık düşse de, her zaman için sınırlı, güdük,

sahte ve ikiyüzlü, zenginler için bir cennet, sömürülenler ve yoksullar için bir tuzak, bir akdatmaca olarak kalır ve kapitalizm altında bu şekilde kalmaya yazgılıdır⁽¹¹⁾. Hilekarlık, şiddet, çürümüşlük, yalancılık, ikiyüzlülük ve yoksulların ezilmesi: Modern burjuva demokrasisinin, uygar bir görüntüm verilmiş, cilalanıp parlatılmış dış görüntüsünün ardında gizlenen şeyler bunlardır.”⁽¹²⁾

Kautsky, inci ve kurnaz bir yoldan Marksizmi tahrif ediyordu:

“Teorik olarak, devletin sınıf egemenliğinin bir aracı olduğu, ya da, sınıf çelişkilerinin uzlaşmaz olduğu reddedilmez. Ancak, gözden kaçırılan ya da bilinçli olarak saklanmaya çalışılan şey şudur: Eğer devlet sınıf çelişkilerinin uzlaşmazlığının bir ürünü ise, eğer devlet toplumun üstünde duran ve ‘ona *glderek daba çok yabancılaşan*’ bir iktidar ise, ezilen sınıfın kurtuluşu, yalnızca şiddete dayalı bir devrimin yokluğunda değil, fakat ayrıca egemen sınıf tarafından yaratılmış devlet iktidarı aygıtının *yıkılmaması durumunda* da imkansızdır. Kautsky’nin ‘unuttuğu’ ve tahrif ettiği çıkarsama budur⁽¹³⁾. daha önceki tüm devrimler devlet aygıtını geliştirip mükemmelleştirmiştir, oysa bu aygıtın kırılması, parçalanması gerekir.

“Bu çıkarsama, marksist devlet teorisinde başta gelen temel husustur. Hakim resmi sosyal demokrat partiler tarafından bütünüyle *gözardı edilen* ve, gerçekte (aşağıda göreceğimiz gibi) İkinci Enternasyonal’in önde gelen teorisyeni Karl Kautsky tarafından tahrif edilen şey tam da bu temel husustur.”⁽¹⁴⁾

Proleterya Diktatörlüğü

Kapitalist devlet aygıtının parçalanması ve burjuvazinin ezilmesi zorunludur; çünkü, burjuvazi, kendi ekonomik ve siyasi egemenliğini yeniden inşa etme gayretinden hiçbir zaman vazgeçmeyecektir:

“Marks’ın devlet sorunu ve sosyalist devrim çözümlemesinde başvurduğu sınıf mücadelesi teorisi, doğal olarak, proleteryanın *sıyast egemenliğinin*, onun diktatörlüğünün, yani onun doğrudan halkın silahlı gücüyle desteklenen bölünmemiş iktidarının kabulüne varır. Burjuvazinin devrilmesi, ancak, proleteryanın, burju-

vazinin kaçınılmaz olarak ve delice giriştiği direnişini ezme, tüm emekçi ve sömürülen kitlelerin *hepsini* yeni ekonomik sistem için örgütlenme kapasitesine sahip olarak, egemen sınıf haline gelmesiyle başarılabılır.

“Sosyalist bir ekonominin örgütlenmesi çalışmasında, gerek sömürücülerin direnişini ezme, gerekse muazzam büyüklükteki halk kitlesine -köylüler, küçük burjuvazi, yarı-proleterler- *önderlik etmek* için, proleteryanın zor kullanımının merkezi örgütüne, şiddetin örgütüne, yani devlet iktidarına ihtiyacı vardır.⁽¹⁵⁾ Marksizmi sınıf mücadelesi teorisinin sınırları içine hapsetmek demek, marksizmi daraltmak, tahrif etmek, onu burjuvazi açısından kabul edilebilir bir şey durumuna indirgemek anlamına gelir. Bir marksist, sınıf mücadelesinin kabulünü, *proleterya diktatörlüğünün* kabulüne kadar genişleten kişidir.”⁽¹⁶⁾

Marks ve Engels, 1871 Paris Komünü deneyimini temelinde, kapitalist devletin yerine ne tür bir devletin ikame edileceği, proleterya diktatörlüğünün ne tür bir biçim alması gerektiği konusunda açık çıkarsamalarda bulundular. Marks’ın sözleriyle:

“Komün’ün yayımladığı ilk emir. sürekli ordunun dağıtılması ve onun yerine silahlı halkın geçirilmesi idi. Komün, Paris’in çeşitli bölgelerinden genel oy esasına dayalı olarak seçilmiş, sorumlu ve her an görevden alınabilir belediye meclisi üyelerinden oluşuyordu. Doğal olarak, üyelerinin çoğunluğu işçi, ya da işçi sınıfının onanmış temsilcileri idi. O zamana kadar hükümetin elinde bir araç işlevi görmüş olan polis örgütü derhal siyasi niteliklerinden arındırıldı, Komün’ün sorumlu ve her an görevden alınabilir bir aracı durumuna getirildi. Aynı şey, idarenin tüm diğer dallarındaki memurlar için de geçerliydi. Komün üyelerinden aşağıya doğru her basamakta, kamu hizmeti karşılığı ödenecek ücret, *işçi ücretleri* düzeyinde olmak zorundaydı. Yüksek devlet görevlilerinin ayrıcalıkları ve bunlara verilen temsil ödenekleri, bu yüksek devlet görevlilerinin kendilerinin tasfiye edilmesiyle birlikte ortadan kalktı. Eski hükümetin fiziksel güç aygıtları olan sürekli ordunun ve polis örgütünün dağıtılmasıyla birlikte, Komün, vakit yitirmeksizin manevi baskı aygıtını, rahiplerin iktidarını tasfi-

yeye girdi. Adli görevliler sahte bağımsızlıklarını yitirdiler. bunlar, bundan böyle, seçimle göreve gelen, sorumlu ve geri alınabilir görevliler olacaklardı.¹⁷

Lenin bu sözleri aktarıyor ve birtakım çıkarsamalara varıyor:

"Komün. 'yalnuzca' daha eksiksiz bir demokrasiyi parçalanmış devlet aygıtının yerine geçirmiş gibi görünüyor: düzenli ordunun dağıtılması, tüm devlet görevlilerinin seçimle göreve gelmesi ve bunların geri alınabilir olması. Ancak, gerçekte, bu 'yalnuzca' belli kurumların yerine esas olarak farklı tipte diğer kurumların geçirilmesi anlamında muazzam bir dönüşüme işaret eder; temsil ödeneklerinin ve devlet görevlilerinin parasal ayrıcalıklarının ortadan kaldırılması, tüm devlet memurlarının ücretlerinin 'işçi ücretleri' düzeyine indirilmesi."¹⁸

Kapitalizmde, yürütme (devlet memurları vd.) sahte bir parlamenteler görüntünün ardında gizlenir:

"Komün, parlamenteler bir aygıt değil, aynı zamanda hem yürütme hem de yasama işlevini yerine getiren işlevsel bir organ olacaktı."

'Parlamenteler olmayan işlevsel bir organ' -açıkça ve içtenlikle söylemek gerekirse, bugünkü parlamentelerin ve sosyal Demokrasinin 'süs köpekleri'nin aklını başından alan şeydir bu! Amerika'dan İsviçre'ye, Fransa'dan İngiltere'ye, Norveç'e vs. kadar istediğiniz herhangi bir parlamenteler ülkeyi alın: Bu ülkelerde, gerçek 'devlet işleri' kulislerde kotarılır ve bakanlık daireleri, yüksek düzey yöneticiler ve genel kurmay tarafından hayata geçirilir. Parlamento, 'kaba, bayağı halk'ın aldatılmasını amaçlayan konuşmaların yapıldığı bir sahneden başka bir şey değildir."¹⁹

Bolşevik siyaset, uygulanabilirliği olan bir siyaset idi:

"Biz ütopyacı değiliz; tüm idareden, tüm bağımlılıktan *bir anda* sıyrılmayı 'düşlemiyoruz'. Proleterya diktatörlüğünün görevlerinin kavranamamasına dayanan bu anarşist düşler marksizme ta-

mamen yabancıdır ve işin aslında, bunlar sosyalist devrimi insanların farklı olacakları bir zamana ertelemekten başka bir şey yapmazlar. Hayır, biz sosyalist devrimi bugünkü insanlarla, bağımlılıktan, denetimden 'gözetmenler ve muhasebeciler'den vazgeçemeyecek olan bu insanlarla birlikte istiyoruz.

"Bununla birlikte, söz konusu bağımlılık, tüm sömürülenlerin ve emeğiyle geçinenlerin silahlı öncüsüne, yani proleterya bağımlılık şeklinde olmalıdır. Devlet görevlilerinin özgül 'idare ve kontrol' işlevlerinin ortalama kent sakinlerinin yetenekleri dahilinde olup pekala 'işçi ücretleri' karşılığında yerine getirilebilecek olan 'gözetmen ve muhasebeciler'e özgül basit işlevlerle değiştirilmesine hemen şimdi, bugünden yarına başlanabilir ve başlanmalıdır.

"Kapitalizm tarafından halihazırda yaratılmış olanı temel alarak, işçi olarak kendi deneyimimize yaslanarak, silahlı işçilerin devlet iktidarı tarafından desteklenen sıkı, çelik bir disiplin kurarak, geniş ölçekli üretimi işçiler olarak biz örgütleyeceğiz. Devlet görevlilerinin rolünü, sorumlu, görevden alınabilir, mütevazı bir ücret karşılığı çalışan ve salt bizim yönergelerimizin basit uygulayıcıları olan 'denetmen ve muhasebeciler'in rolüne indirgeyeceğiz (kuşkusuz her türden ve her düzeydeki teknisyenin yardımıyla). Bu, *bizim* proleter görevimizdir ; proleter devrimini yaparken işe kendisiyle *başlayabileceğimize* ve başlamamız gereken şey budur. Böyle bir başlangıcın bizzat kendisi, geniş ölçekli üretim temelinde, tüm bürokrasinin tedrici olarak 'sönümlenmesine', tedrici olarak bir düzenin -turnak içinde olmayan ve ücretli kölelikle hiçbir benzerlik taşımayan bir düzenin- yaratılmasına yol açacaktır: içinde kontrol ve muhasebe işlevlerinin giderek basitleştiği, karşılık olarak bunların herkes tarafından yapılabilir duruma geleceği, dolayısıyla bir alışkanlık halini alacağı ve nihayet toplumun özel bir kesiminin özel işlevleri olmaktan çıkacağı bir düzen."²⁰

Kapitalizmden komünizme geçiş

Lenin'in kaleme aldığı yazılarda, kendisinden önce gelen Marks'ın yazılarında olduğu gibi, geleceğin sosyalist toplumuna ilişkin çok az değiniye rastlanır. Marks ve Lenin ütopyik sosyalistler değildi; onlar,

sosyalizmin ancak insanlığın pratik mücadelesiyle başarılabilceğine inanmışlardı. O başarılmadan önce sosyalizmin özgül nitelikleri üzerine önermeler geliştirmek dogmatik ve anlamsız bir şey olurdu. Ancak, her ikiş de, sosyalizm için kapitalizme karşı verilen sınıf mücadelesi süreci konusunda son derece net fikirlere sahiptiler:

"Kapitalizmden komünizme geçiş sırasında baskı *bala* bir gerekliliktir; ancak, bu, artık sömürülen çoğunluğun sömürücü azınlık üzerindeki baskısıdır. Özel bir aygıt, bir baskı aracı olan 'devlet' hala bir gerekliliktir; fakat bu bir geçiş devletidir. Söz konusu olan artık kelimenin gerçek anlamında bir devlet değildir; sömürücüler azınlığının *dünün* ücretli köleler çoğunluğu tarafından baskı altında tutulması, karşılaştırmalı olarak, son derece kolay, basit ve doğal bir görevdir ve kölelerin, serflerin, ücretli işçilerin kalkışmalarının bastırılması sırasında görülenden çok daha kan-sız, insanlığa maliyeti çok daha düşük düzeyde olacaktır. Bu, demokrasinin halkın ezici çoğunluğunu içine alacak biçimde genişlemesi, baskı için *özel bir aygıt* duyulan ihtiyacın ortadan kalkmaya başlaması ile de uygunluk içindedir. Sömürücüler, doğal olarak, bu görevi yerine getirecek yüksek düzeyde karmaşık bir aygıt olmaksızın halkı baskı altında tutmaya yetenekli olamazlar; oysa, *balk*, çok basit bir 'aygıt'la, hemen hemen 'aygıt' olmayan bir aygıtla, özel bir araç olmaksızın, *slablı balkın basit bir örgütüyle* (ileride değineceğimiz gibi İşçi ve Asker Sovyetleri gibi bir örgüt) dahi, sömürücülerini baskı altına alabilir.⁽²¹⁾

"Halkın büyük çoğunluğu için demokrasi, halkı sömürenlerin ve ezenlerin zor yoluyla baskı altında tutulması, yani demokrasinin dışında tutulması -kapitalizmden komünizme geçiş sırasında demokrasinin uğradığı değişiklik budur.

"Ancak komünist toplumda, kapitalistlerin direnişi bütünüyle ezildiği, kapitalistler ortadan kalktığı, artık sınıfların olmadığı (yani toplumun üyeleri arasında toplumsal üretim araçlarıyla ilişkileri açısından bir ayrım kalmadığı) zaman, ancak bundan sonra "devletin varlığı sona erer" ve "özgürlükten söz etmek mümkün *bale gelir*".⁽²²⁾

"Son olarak, baskı altında tutulması gereken *hiç kimse* (bir sınıf, halkın kendisine karşı sistematik bir mücadelenin verildiği belli

bir bölüntüsü anlamında 'hiç kimse') olmadığı için, yalnızca komünizm devleti tamamen gereksiz kılar. Bizler ütopyacı değiliz ve *tek tek bireylerin aşırılıklarının* muhtemel ve kaçınılmaz olduğunu, ya da *bu tür aşırılıkları* durdurmaya ihtiyaç olacağını asla inkar etmiyoruz. Bununla birlikte, ilk olarak, bunun için hiç-bir özel aygıt, özel bir baskı aracına ihtiyaç olmadığını belirtmek gerekir; bu tür aşırılıkların durdurulması işi, uygar bir halk topluluğunun modern toplumda bile görülecek bir itiş kakaşa son verme, ya da bir kadına yönelik saldırının önüne geçme gibi müdahaleleri kadar basit ve gönüllü olarak silahlı halkın kendisi tarafından yerine getirilecektir. İkinci olarak, toplumsal ilişkilerdeki kuralların ihlali olarak karşımıza çıkan aşırılıkların toplumsal nedeninin insanların sömürsünden, onların doyurulmuş isteklerinden ve yoksulluklarından kaynaklandığını biliyoruz. Bu temel nedenin ortadan kaldırılmasıyla birlikte, aşırılıklar kaçınılmaz olarak 'sönümlenme'ye başlayacaktır. Bunun hangi hızda ve ne tür bir süreç içinde gerçekleşeceğini bilmiyoruz; ancak bunların sönümlenerek ortadan kalkacaklarını kesinlikle biliyoruz. Bunların sönümlenip ortadan kalkmasıyla birlikte devlet de *sönümlenecek ve ortadan kalkacaktır*."⁽²³⁾

Lenin için, ekonomik düzeyde kapitalizmden komünizme geçiş sorunu ayrıca siyasi bir sorundu. Geçiş döneminde geçmişin ve geleceğin -kapitalizmin ve komünizmin- öğeleri arasındaki kombinasyonun ne olabileceğini kestirmeye çalışan Lenin, bu konuda da sonuna kadar pratik ve gerçekçi bir tutumu benimsemişti. Devrimin hemen sonrasındaki toplumda eski ile yeniye ait öğelerin bir kombinasyonu söz konusu olacaktır:

"Üretim araçları, artık bireylerin özel mülkiyeti durumunda değildir. Üretim araçları toplumun tümüne aittir. Toplumun toplumsal olarak gerekli çalışmanın belli bir bölümünü gerçekleştiren her üyesi, toplumdan, belli bir çalışmayı gerçekleştirmiş olduğunu gösteren bir belge alır. Sahip olduğu bu belgeyle, kamu mağazalarında sergilenen tüketim mallarından çalışmasına karşılık düşen miktarda ürün alır. Dolayısıyla, her çalışan, kamusal fona giden emek miktarı düşüldükten sonra, toplumdan topluma

verdiği kadarını almış olur.

"Eşitlik' açıkça en yüksek derecede hüküm sürer."⁽²⁴⁾

Bununla birlikte, söz konusu olan gerçek bir eşitlik değildir:

"Marks şunu söyler: Burada 'eşit hak'ka kesinlikle sahibiz; fakat bu, hala, her hak gibi bir 'burjuva hak'tur ve kendi içinde eşitsizliği içerir. Her hak, eşit bir ölçünün farklı insanlara, gerçekte birbirine benzemeyen ve birbirine eşit olmayan insanlara uygulanmasıdır. 'Eşit hak'ın eşitliğin ve adaletin bir ihlali anlamına gelmesinin nedeni de budur. Pratik olarak, bir diğeri kadar toplumsal emek harcanmış olan her kişi, (yukarıda sözü edilen kesintilerden sonra) toplumsal üründen eşit bir pay alır.

"Ne var ki, insanlar birbirleriyle aynı değildir: Biri güçlü, diğeri zayıftır; biri evli, diğeri değildir; biri diğerinden daha çok çocuğa sahiptir vb. Marks, bundan hareketle şu çıkarılamaya ulaşır:

"Eşit emek tüketimi ve bu yüzden toplumsal tüketim fonundan eşit bir pay alınması ile, gerçekte bir kişi diğerinden daha çok alacak, biri diğerinden daha zengin olacaktır vb. Bütün bu eksikliklerden kaçınılabilmesi için, hak eşit değil, eşitsiz olmak zorundadır. Dolayısıyla, komünizmin ilk aşaması henüz adaleti ve eşitliği sağlayabilecek durumda değildir: Zenginlikte farklılıklar, adil olmayan farklılıklar varlıklarını hala sürdüreceklendir, ancak insanın insan tarafından sömürülmesi olanaksız hale gelmiş olacaktır."⁽²⁵⁾

"Böylece, komünist toplumun (genellikle sosyalizm olarak adlandırılan) ilk aşamasında, 'burjuva hak' tamamen değil, ancak kısmen ve o ana kadar ulaşılmış ekonomik devrim nispetinde, yani yalnızca üretim araçları açısından ortadan kaldırılır. 'Burjuva hak', onları (üretim araçlarını -çn.) bireylerin özel mülkiyeti olarak kabul eder. Sosyalizm ise onları ortak mülkiyet durumuna dönüştürür. 'Burjuva hak', bu ölçüde -ve yalnızca bu ölçüde- ortadan kalkar.

"Ne var ki, onun diğer yanı düşünülürken, 'burjuva hak' varlığını korur; ürünlerin bölüşümünün düzenlenmesi kapasitesinde (belirleyici faktör) ve emeğin toplumun üyeleri arasındaki bölüşümünde varlığını sürdürür. Sosyalist ilke, 'çalışmaya eklemek de

yok' ilkesi, *halihazırda* gerçekleşmiş durumdadır; diğer sosyalist ilke, 'Eşit emeğe eşit ürün' ilkesi de *halihazırda* gerçekleşmiştir. Ancak bu henüz komünizm değildir ve, eşit olmayan bireylere eşit (gerçekten eşit) miktarda emek karşılığı olarak eşit miktarda ürün veren 'burjuva hak'ki henüz ortadan kaldırmaz."⁽²⁶⁾

'Burjuva hak' varlığını sürdürdüğü ölçüde,

"Üretim araçları üzerindeki ortak mülkiyeti emniyet altına alırken emeğin ve ürünlerin bölüşümündeki eşitliğin koruyuculuğunu yapan devlete olan ihtiyaç hala devam eder.

"Devlet, kapitalistler ve herhangi bir sınıf artık var olmadığı, dolaşısıyla, *baskı altına alınacak bir sınıf* söz konusu olmadığı ölçüde, sönmüştür. Bununla birlikte, fiili eşitsizliği olumlayan 'burjuva hak'ın korunması hala söz konusu olduğu için, devlet henüz tamamen sönmüştür. Devletin tamamen sönmülebileceği için tam bir komünizmin varlığı zorunludur."⁽²⁷⁾

İşçiler, yetenekleri, kendi ihtiyaçları, ailelerinin ihtiyaçları vb. açısından birbirlerinden farklı olmakla beraber, her işçinin bir biçim altında topluma verdiği eşit miktarda emeğin bir başka biçim altında geri alınabilmesi için, bir hususta *mutlak biçimde eşit* olmak zorundadırlar: Bu, üretim araçları üzerindeki mülkiyettir. Üretimin büyümesi, topluma ait -yani bütün işçiler tarafından ortaklaşa mülk edinilen- üretim araçları miktarının artması, ürünlerin bölüşümündeki eşit hakların altını giderek oyacaktır. Bu ise, karşılık olarak, insanlar arasındaki eşitliği giderek artıracaktır. Böylece, geçiş döneminin burjuva hakkı, kendi reddini kendi içinde taşıyor olacaktır.

Geçiş dönemindeki burjuva hak, her işçinin topluma verdiği emeğe göre toplumdan tüketim aracı almasına dayanırken, üretim araçları açısından toplumsal eşitlik esasına dayanır ve bu yüzden de kendi kendisini sönmüştür."⁽²⁸⁾

Marks ve Lenin'e göre, proleterya diktatörlüğü ve üretim araçları üzerinde özel mülkiyetin ortadan kaldırılması, barbar bir sınıftan toplumdaki miras alınmış olan burjuva hukukunun ve burjuva devletin üstesinden gelinmesi için yeterli değildir. Üretici güçlerin gelişim

sürecinin bütün bir dönemi, ayrıca en önemli üretici gücün -çalışan insanların- entellektüel ve moral dönüşümü, insanlığın gerçek özgürlüğe ulaşabilmesi için zorunludur.

Proleterya diktatörlüğü dönemi, en çetin sınıf mücadelelerinden birinin yaşandığı uzun bir dönem olacaktır; proleterya, ekonomik, kültürel, siyasi cephelerde geçmişi temsil eden güçlere karşı, en başta da kitlelerin bilincine çöreklenmiş kapitalist geleneklere ve alışkanlıklara karşı mücadele etmek zorunda kalacaktır.

Siyasi iktidarın proleterya tarafından ele geçirilmesi, yalnızca, gerçek komünizmin başarılması açısından zorunlu olan ekonomik inşa ve kültürel devrim yolunda atılmış bir ilk adımdır.

Sonuç

Tarih boyunca, egemen sınıflar, ezilen sınıflara, devlet karşısında biçare durumda olduklarını kabul ettirebilmek için, devleti yüce, her şeye kadir bir güç olarak tanımlayarak onun etrafında bir efsane yaratmışlardır. Lenin'in görevi, devletin üzerindeki bu mistik örtüyü kaldırıp onun sınıf niteliğini gözler önüne sermekti.

Lenin'in teoisi ile pratiği arasındaki dinamik ilişki, onun 30 Kasım 1917'de kaleme aldığı *Devlet ve Devrim*'in kenar notlarından birinde çok açık bir biçimde görülür:

"Broşürün ikinci bölümünün (1905 ve 1907 Rus Devrimleri Deneyimi) yazılması, muhtemlen uzun bir süre ertelenmek zorunda kalacak. 'Devrim deneyimi' nin çözümlenmesi, onun hakkında yazı yazmaktan daha keyifli ve daha yararlı."⁽²⁹⁾

Lenin, kendi çalışmasına, devrimin fiili deneyimi ve onun ihtiyaçları ışığı altında 'Marks'ın gerçek devlet öğretisi'nin yeniden canlandırılmasını sağlamak gibi mütevazı bir amaç atfediyordu; gerçekte ise, Marks'ın düşüncelerine yeni bir yoğunluk ve dolayısıyla yeni bir gelişme kazandırdı. Lenin'in *Devlet ve Devrim*'deki bütün bir öğretisi, her şeyden önce, kitlelerin yaratıcı potansiyeline duyduğu tam bir güvene dayanır -onun tüm çalışma ve mücadelesinin temasını oluşturan bir güven. 1906'da yazdığı bir makaleden bir pasaj aktarmak gerekirse:

"Daha geniş, daha zengin, daha dikkatlice düşünülmüş, daha yön-

temli, daha sistematik, daha yürekli, daha canlı tarih yapımı tarafından ayırt edilen şey tam da devrimci dönemlerdir, kavrayıştan yoksun, Kadetçi, reformist ilerleme dönemleri değil. Ama liberaller gerçeği ters yüz ediyorlar! Önemli olan muhteşem bir tarih yapımı olarak yuturuyorlar. Ezilen ya da haksızlığa uğramış kitlelerin eylemsizliğini, bürokratların ve burjuvaların çalışmasındaki 'sistem'in zaferi olarak görüyorlar."⁽³⁰⁾

Yine:

"Devrimci kasırga dönemlerinde, halkın, özellikle proleteryanın, fakat ayrıca köylülerin örgütlenme yetenekleri, sakin (bitkin at) olarak isimlendirilen tarihsel ilerleme dönemlerinde olduğundan milyon kere daha güçlü, tam ve üretken bir biçimde açığa çıkar."⁽³¹⁾

Devlet ve Devrim, karşılıklı bir ilişki içinde, 1917 yılındaki mücadelelerden etkilenmiş ve onları etkilemiştir. Lenin'in bu çalışması teori ve pratiğin kusursuz bir sentezidir. Çalışmanın gerek kalış noktası, gerekse nihai amacı devrimci pratiktir -bağlayıcı halka ise devrimci teoridir. Teori, buna karşılık, doğrudan pratikle bütünleşir.

Devlet ve Devrim, bilimsel temkinlilik ile eyleme yönelik gerçek bir iradenin dikkate değer bir kombinasyonunu sunar. Bu çalışma, Lenin'in yazılarının doruk noktasıdır -ve bir vasiyetname olarak nitelendirilebilir. İlk muzaffer proleter devriminin rehberi olmuştur ve gelecekteki devrimci mücadelelerde öneminin daha da artacağı kuşkusuzdur. Bu başyapıt, bir başka açıdan da tarihsel bir öneme sahiptir: Stalinist devlet kapitalizmine ve diğer yerlerde aşırı bürokratik rejimlerin gelişmesine varan bürokratik yozlaşmaya karşı bu eserin ruhuna başvurmak adeta kaçınılmaz bir zorunluluktur.

18

Proleterya İktidarı Kullanabilir

İşçi İktidarı'nın Önündeki Engeller

Lenin, *Devlet ve Devrim*'in tamamlayıcısı sayabileceğimiz *Bolşevikler İktidarı Koruyabilirler mi?* başlıklı önemli bir broşür daha yazdı. Broşür Eylül sonlarıyla 1 Ekim tarihleri arasında kaleme alınmıştı ve ezilmiş, baskı altında tutulmuş kitlelerin iktidarı ellerinde tutamayacak kadar cahil olduklarını, devlet aygıtının basit insanların çekip çeviremeyecekleri kadar karmaşık bir aygıt olduğunu ileri süreren geleneksel tezlerin yanlışlığını ortaya koymak broşürün temel amacını oluşturuyordu.

Devlet ve Devrim bu sorunu genel ifadelerle değerlendirirken, bu ikinci broşür doğrudan doğruya Ekim 1917'de Rusya'da iktidarın gaspedilmesi konusunu ele alıyordu. Proleteryanın iktidarı ele geçirmesi fikrine karşı ileri sürülen argümanlardan biri,

“Proleteryanın ‘teknik olarak devlet aygıtını elinde tutamayacağı’ argümanıdır. Bu, ayrıca muzaffer proleteryanın karşısına dikilecek en ciddi ve en zor görevlerden birisine işaret ettiği için, çok büyük bir dikkatle ele alınmayı gerektiriyor. Bu görevlerin çok çetin olacaklarına kuşku yok; ancak, kendisini sosyalist olarak adlandıran bizler bu güçlüğü yalnızca söz konusu görevlerden yan çizmek için işaret ediyor olsaydık bizi burjuva uşaklarından

ayırt eden farklar pratikte sıfıra inerdi. Proleter devriminin görevlerinin çetinliği, proleteryanın yandaşlarını bu görevlerin yerine getirilmesinin araçlarını daha yakından ve daha somut olarak ele alıp değerlendirmeye yöneltmelidir.”⁽¹⁾

Karşılaşılan güçlükler görevden kaçmanın bir gerekçesi değil, aşılması gereken engellerdi.

Proleteryanın yüksek memurlar katmanının yanısıra kapitalistlerin direnişiyle de karşılaşacağı bir gerçektir ve “bu direnişin kırılması bir zorunluluk” olacaktır:

“Sorun nüfusun emekçi birlikleri, sendikalar, tüketici örgütleri ve Sovyetler tarafından denetim altına alınacak ve her bir üyesi çepeçevre *kuşatılacak* küçük bir azınlığın, kelimenin tam anlamıyla bir avuç insanın direnişinin kırılmasından ibaret olduğuna göre, bunu başarabiliriz. Bu insanların kimler olduklarını, isim isim biliyoruz. Yapmamız gereken yegane şey yöneticilerle, yönetim kurullarının üyeleriyle, hissedarlarla vb. ile amansız bir mücadeleye girişmektir. Bunlar birkaç yüz kişiden ibaret, tüm Rusya'daki sayıları olsa olsa birkaç bindir. Sovyetlere, emekçi birliklerine vb. sahip proleterya devleti bunlardan her birinin başına on hatta yüz denetmen atayabilecek güçte olacaktır; dolayısıyla, ‘direnişi kırmak’ bir yana, (kapitalistler üzerinde) *işçi kontrolü* sayesinde bunların direnişini olanaksız hale getirmek bile mümkün olabilir.

“Kapitalistlerin mülkünün kamulaştırılması mesele bile olmayacaktır; asıl sorun işçi kontrolünün ülke genelinde ve tüm kapitalistlerle bunların multitemel yandaşlarını içine alacak biçimde tesis edilmesidir. Örgütlenme unsurunu, plana dayalı hakça bir bölüşüm unsurunu içermediği sürece, kamulaştırma tek başına hiçbir sonuç getirmez. Kamulaştırma yerine, kolayca adil bir vergilendirme yöntemine başvurabiliriz -kuşkusuz herhangi bir kimse- nin vergi kaçırmasına, gerçeği gizlemesine ve yasalardan sakınmasına hiçbir fırsat vermeden. Bu fırsat ancak *işçi devleti*ndeki işçi kontrolü tarafından ortadan *kaldırılabilir*. Yalnızca kapitalistleri ‘terörize’ etmekle, yani proleterya devletinin sınırsız gücünü onlara hissettirmekle ve onları proleterya devletine karşı aktif direniş fikrinden vazgeçirmekle yetinmemeliyiz. Ayrıca, da-

ha tehlikeli ve zararlı olacağı kuşkusuz olan *pasif* direnişi de kirmalyız. Her türden direnişi kırmakla da yetinmemeliyiz. Ayrıca, *kapitalistleri* yeni devlet örgütü çerçevesi içinde *çalışmaya da zorlamalıyız*. Kapitalistleri 'ortadan kaldırmak' da yeterli değildir; (istenmeyen ve islah olmaz görünen 'direnişçiler'i ortadan kaldırdıktan sonra) onları *yeni devletin bizzatına* sokmamız da gerekir. Bu, kapitalistlerin yanısıra, burjuva aydınların üst katmanları, devlet memurları vb. için de geçerlidir... 'Çalışmaya eklemek de yok' -bu, İşçi Vekilleri Sovyeti'nin egemen güç durumuna geldiği zaman başvurabileceği ve başvuracağı temel, birinci ve en önemli kuraldır."❧

Proleterya devlet aygıtını işletebilir

Lenin'in tartıştığı bir başka argüman, proleteryanın devlet aygıtını harekete geçirme yeteneğini gösteremeyeceği iddiası idi. Lenin bu iddiaya şu şekilde karşılık verir:

"1905 Devrimi'nden bu yana, Rusya, 150.000.000 insana karşı sonu gelmez bir şiddete başvuran, bu insanları sınırsız bir biçimde istismar eden, nüfusun ezici çoğunluğunu insanlıkdışı bir yaşam mücadelesine ve yarı-açlığa mahkum eden 130.000 toprak sahibi tarafından yönetiliyor. Buna rağmen, bize, Bolşevik Partisi'nin 240.000 üyesinin Rusya'yı yönetemeyeceği, zenginlere karşı yoksulların çıkarlarını gözetir biçimde yönetemeyeceği söyleniyor. Bu 240.000 insan, şimdiden yetişkin nüfusun en az bir milyonunun oyuyla destekleniyor; örneğin, geçen Ağustos'ta Petrograd Şehir Meclisi için yapılan seçimlerin de gösterdiği gibi, parti üyelerinin sayısıyla Avrupa'nın ve Rusya'nın deneyimi temelinde kurulmuş olan parti arasındaki oran kesinlikle bu. Dolayısıyla, her ayın yirmisinde alınan dolgun bir ücret uğruna değil, yüksek idealler uğruna sosyalist devlete sadakatle bağlı *bir milyon* insandan oluşan bir 'devlet aygıtı'na şimdiden sahip durumdayız.

"Buna ek olarak, kendi devlet aygıtımızı bir anda, bir hamlede on misli büyütüp genişletebileceğimiz bir 'sihirli yöntem'e, kapitalist devletin bugüne kadar hiç sahip olmadığı ya da olmadığı bir yönetime sahip bulunuyoruz. Bu sihirli yöntem, emekçi halkı, yoksul insanları her günlük devlet yönetiminin içine çekmektedir.

Bu sihirli yöntemi hayata geçirmenin ve onun yanlışsız bir biçimde işletmenin ne kadar kolay olacağını açıklayabilmek için, mümkün olan en basit ve en çarpıcı örneği verelim.

"Devlet, belli bir aileyi zorla bir daireden tahliye edip diğerine yerleştirebilir. Bu, kapitalist devlette sık sık olur ve bizim proleter ya da sosyalist devletimizde de olacaktır.

"Kapitalist devlet, evin geçimini sağlayan bireyini yitirmiş olup ev kirasını ödeyemez duruma düşmüş bir işçi ailesini o evden çıkarır. İcra memuru bir bölük polis ya da zabıtayla gelir. Bir işçi mahallesinde tahliyenin gerçekleştirilebilmesi için eksiksiz bir Kazak müfrezesine ihtiyaç vardır. Neden? Çünkü, icra memuru ve zabıta, çok güçlü bir askeri koruma olmaksızın, tahliye için o mahalleye gitmeyi reddeder. Bunlar, zorla tahliye sırasında yaşanan tablonun o eve komşu oturanlar arasında, çaresizliğin son sınırlarına itilmiş binlerce insan arasında öfke yarattığını, kapitalistlere ve kapitalist devlete karşı nefret uyandırdığını, bu işe girişmekle kendi yaşamlarını riske sokuyor olduklarını bilirler. Böylece, daha büyük bir askeri güce ihtiyaç duyulur; büyük bir şehre çeşitli alayların sevk edilmesi gereği doğar. Bu sırada askerlerin bölgenin biraz uzağında tutulmalarına dikkat edilir; aksi taktirde, askerlerin kent yoksullarının yaşamına tanık olup sosyalizm 'hastalığı'na yakalanmaları tehlikesi söz konusu olacaktır.

"Proleter devlet, çok yoksul bir aileyi zor yoluyla bir zenginin evine yerleştirmek zorunda kalacaktır. Bizim (söz konusu yerleştirme işini yapacak-çn.)işçi milisi bölüğümüzün 15 kişiden oluştuğunu varsayalım ve bundan ikisi denizci, ikisi asker, (biri partimizin üyesi veya sempatanı olan) ikisi sınıf bilinçli işçi, biri aydın, sekizi yoksul emekçi sınıflardan gelen insanlar olsun, ve bu sekiz insandan en az beşi kadın, ev hizmetçisi, vasıfsız işçi konumunda bulunsun. Bölük zengin adamın evine gelecek, bir teftişte bulunacak ve evin ikisi kadın ikisi erkek dört kişi tarafından kullanılan beş odadan oluştuğunu keşfedecektir."-Bu kış biraz zahmete katlanıp evin yalnızca iki odasını kullanacaksınız, yurttaşlar, ve diğer odaları şu an izbe bodrumlarda yaşayan iki ailenin yerleşimine hazır hale getireceksiniz. İnşaat mühendislerinin yardımıyla (siz, bayım, siz de bir mühendissiniz, değil mi?) herkese iyi bir barınak hazırlayacağız, o zamana kadar evde biraz

sıkıyarak yaşamak zorunda kalacaksınız. Telefonunuzdan on aile yararlanacak. Bu, alış-veriş vb. işler sırasında zaman yitirilmemesini ve yüz çalışma saati tasarrufla bulunulmasını sağlayacak. Ailenizde, hafif işleri yerine getirebilecek iki çalışmayan insan var: biri 55 yaşında bir bayan, diğeri 14 yaşında bir erkek olan iki yurttaş. Bu ikisi, günde üç saat çalışmakla yükümlü olacaklar, yapacakları şey ise on ailenin gereksindiği erzakların bölüşümünü düzenlemek ve bunun için gerekli hesapları tutmak olacak. Bölüşümümüz içindeki öğrenci yurttaş şimdi bu devlet emrini iki nüsha halinde yazacak ve siz bu emri samimi bir biçimde yerine getireceğinizi beyan etmek üzere belgenin altına imzalama nazikliğini göstereceksiniz."

Bu, kanımca, eski burjuva devlet aygıtı ve devlet idaresi ile yeni sosyalist devlet aygıtı ve devlet idaresi arasındaki ayrımı ortaya koyuyor.

"Bizler Ütopacılar değiliz. Vasıfsız bir işçinin ya da bir ahçunun hemen bugünden yarına devlet idaresindeki bir işe ayak uyduramayacağını biliyoruz. Bu açıdan, Kadetlerle, Breshkovskaya ve Tsereteli ile hemfikiriz. Bununla birlikte, biz, yalnızca zenginlerin ya da zengin ailelerden seçilmiş resmi devlet görevlilerinin devleti idare edebilecekleri, hergünkü olağan idari çalışmayı ancak bunların gerçekleştirebilecekleri önyargısından derhal kopulmasını istediğimiz için bu baylardan ayrılıyoruz. Biz, devlet idaresinde çalışma eğitiminin sınıf bilinçli işçi ve askerler tarafından yerine getirilebileceğini, bu eğitimin hemen başlayabileceğini, yani, bu çalışma için tüm emekçi halkın, tüm yoksulların eğitimine derhal başlanması gerektiğini öne sürüyoruz."⁶⁾

Proleteryanın potansiyel yetenekleri

Lenin'in ezilen kitlelerin potansiyel gücüne ve inisiyatifine olan güveni sınırsızdı. Bununla birlikte, bolşevikler gerçekçi insanlardı ve işçilerin de yanlış yapabileceklerini biliyorlardı.

"Bu yeni aygıtın, ilk adımlarını atarken yanlışlar yapmaktan kaçınamayacağını söylemek gereksiz... Halk, pratik sayesinde kendini yönetmeyi ve yanlışlardan sakınmayı öğrenebilir, bundan başka bir yol olabilir mi? Halkın derhal gerçek öz yönetimi

geliştirmesinden başka bir yol var mı? Şu an temel sorun, devleti ancak özel görevlilerin -sahip oldukları toplumsal konumu bütünüyle sermayeye borçlu olan özel görevlilerin- idare edebileceği yolundaki önyargılı burjuva-seçkinci bakış açısının terk edilmesidir... Bugünkü temel sorun, ezilen emekçilerin kendi güçlerine olan güvenlerini artırmak, onlara, ekmeğin, her türden yiyeceğin, süt, giysi ve barınağın, vb. bölüşümünü, *yoksulların çıkarlarına* uygun olarak en sıkı biçimde düzenleyip örgütleyebileceklerini ve bunu yapmak durumunda olduklarını pratikte kanıtlamaktır. Bu yapılmadıkça, Rusya çökmekten ve bir enkaz yığını haline gelmekten kurtulamaz. Oysa, idari işleri proleterlerin ve yarı-proleterlerin ellerine teslim etmek için içten, yürekli, kapsamlı bir harekete girişmek halk arasında öylesine muazzam bir devrimci heyecan yaratacak, sıkıntılarla başetme konusunda halkın gücünü öylesine kat kat artıracaktır ki, bizim dar kafalı, eski, bürokratik güçlerimize olanaksız gibi görünen şey, kapitalistler, soylular, bürokratlar için ve cezalandırılma korkusu yüzünden değil, *kendileri için çalışmaya* başlayacak milyonlarca insan için olanaklı duruma gelecektir."⁶⁾

"Durum istisnai ölçüde karmaşık olduğu için' bolşeviklerin iktidarı ellerinde tutamayacaklarını ileri süren bir (başka) itiraz daha var... Şu bilge adamlara bakın! Eğer 'durum istisnai ölçüde karmaşık' olmasaydı, belki de bunlar devrimi kabullenmeye istekli olurlardı.

"Hiçbir zaman böyle devrimler olmaz ve bu türden bir devrimin özlemiyle yanıp tutuşmak, bir burjuva entellektüelin gerici çığlıklarından başka bir anlama gelmez. Bir devrim pek karmaşık görünmeyen bir durumda başlamış olsa bile, devrimin gelişiminin kendisi *her zaman istisnai ölçüde* karmaşık bir durum yaratır. Bir devrim, gerçek, köklü bir 'halk devrimi', Marks'ın ifadelelerini kullanırsak, eskinin ölümünü ve yeni bir toplumsal düzenin doğuşunu ifade eden, on milyonlarca insanın yaşam tarzında ortaya çıkan olağanüstü karmaşık, sancılı bir süreçtir... Bu itiraza ilişkin olarak söylenebilecek hiçbir şey yok, çünkü ekonomik, siyasi ya da başka bir anlam taşımıyor. Devrimin gerilim ve korku içine ittiği insanların özlemlerinden başka bir şey içermiyor...

"Temmuz Günleri'nden kısa bir süre önce zengince bir mühen-

disle konuşmuştum. Bu mühendis, bir zamanlar sosyal demokrat hareket içinde yer almış bir devrimci, hatta Bolşevik Parti'nin bir üyesi idi. Şimdi ise, yaşanan karışıklık ve işçilerin direngenliği karşısında korku ve öfke doluydu. "Keşke en azından Alman işçileri gibi olsalardı" dedi (yurtdışında yaşamış eğitilmiş bir insandı), "Elbette ki toplumsal bir devrimin genel olarak kaçınılmaz olduğunu biliyorum; ama burada, savaşın işçilerin düzeyini çok düşürmüş olduğu böyle bir zamanda, söz konusu olan bir devrim değil, derin bir uçurum."

"Eğer tarih onun istasyona giren bir Alman ekspres treni misali barışçıl, sakin, düz ve kesin bir tarzda gerçekleşmesine izin verseyse, mühendisimiz devrimi kabullenmeye gönüllü olacaktır. Yani, sakin, vakur kondüktör vagonun kapısını açacak ve şöyle seslenecekti: "Toplumsal Devrim İstasyonu! Alle Aussteigen! (Herkes in sin!)" Bu durumda, mühendisimizin, konumunun değişmesine, Tit Titic'lerin idaresi altında çalışan bir mühendis olmaktan çıkıp işçi örgütlerine bağlı bir mühendis haline gelmesine herhangi bir itirazı olmayacaktı. Sözüünü ettiğimiz bu insan, grevlere tanık olmuş bir insan. Dolayısıyla, en sıradan grevin en barışçıl zamanlarında bile ne kadar güçlü bir hürs ve öfke fırtınasına yol açtığını bilir. Yine, bu insan, sınıf mücadelesinin uçsuz bucaksız bir ülkenin bütün emekçilerini uyandırmış olduğu, savaş ve sömürünün yüz yıllarca toprak sahiplerinin eziyeti altında yaşamış, on yıllarca kapitalistlerin ve çarlık memurlarının soygunculuğuna ve eziyetine maruz kalmış milyonlarca insanı neredeyse mutlak bir umutsuzluğa sürüklemiş olduğu bir zamanda bu hürs ve öfke fırtınasının milyonlarca kat daha güçlü esceğinin kuşkusuz bilincindedir. Bütün bunları yalnızca 'teorik olarak' anlar, buna bağlılığı yalnızca sözdedir ve gerçekte yalnızca bu 'istisnai ölçüde karmaşık durum'un korku ve paniğini yaşamaktadır."⁽⁵⁾

Lenin için, devrim, kitlelerin, bütün yerleşik normlara meydan okuyarak kendi bağımsız eylemleriyle tarih sahnesine çıktıkları bir dramdır. O, John Reed'in çok iyi tanımladığı gibi, herkesin bilmek, öğrenmek ve karar vermek istediği bir zamandır:

"Her şehirde, kasabaların pek çoğunda, cephe boyunca, her siya-

si grup kendi gazetesine -bazan birden çok gazeteye- sahipti. Yüzlerce örgüt tarafından dağıtılan yüz binlerce bildiri kışlalara, köylere, fabrikalara, caddelere akıyordu. Yıllar boyu engellenmiş eğitime duyulan açlık, devrimle birlikte çılgın bir patlamaya döndü. İlk altı ay boyunca, yalnızca Smolny Enstitüsü'nden her gün kamyonlar, katarlar dolusu kitap ve yayın dışarıya taşındı, toprak kitaba doydu. Rusya, bu yazılı materyali, suya hasret kızgın toprak misali, sınırsız bir hararetle emdi. Bunlar masal kitapları, gerçeklerin tahrif edildiği tarih kitapları, insanı körelten bayağı romanlar değil, toplumsal ve ekonomik teorilerin verildiği yayınlar, felsefe kitapları, Tolstoy, Gogol ve Gorki'nin eserleriydi... Tiyatrolarda, sirklerde, okul binalarında, kulüplerde, Sovyetlerin toplantı salonlarında, sendika merkezlerinde, kışlalarda düzenlenen konferanslar, tartışmalar, konuşmalar... Cephedekisiperlerde, köylerde, fabrikalarda toplantılar... Sosyal demokratları, sosyalist devrimcileri, anarşistleri, söyleyecek bir şeyi olan herkesi dinlemek üzere Putilovski Zavod'tan (Putilov Fabrikası) dışarı akan kırk bin insanın yarattığı görülmeye değer muhteşem tablo! Bir ay boyunca, Petrograd'ın ve Rusya'nın her caddesi, konuşmacıların ve dinleyenlerin doldurduğu bir halk tribünüydü. Her trende, her tramvayda, her yerde kendiliğinden canlı tartışmalar yaşanıyordu."⁽⁶⁾

Kitlelerin zekası cesaretleriyle birlikte yükselişe geçmişti; güçlü bir eylemlilik bunların sıcak kanlılığına eşlik ediyordu. Reed şöyle yazıyor: "Devrim ne onların bekledikleri gibi, ne de entellektüellerin arzu ettikleri şekilde gerçekleşti. Sert, güçlü, formüllere metelik vermeyen, aşırı duygusallığı küçümseyen; yani gerçek bir devrimdi".⁽⁷⁾

Maksim Gorki

Hiç kimse, yıllarca özlemini duyduğu devrimin bayraktarlığını yaparak aydınların bir sembolü durumuna gelmiş, uzun yıllar Lenin'in yakın dostu olmuş ve sonra gerçekleşen devrimi kabullenememiş olan Maksim Gorki'nin varlığına kayıtsız kalamazdı. Gorki, 1917'de, Lenin'in bizim burada sözüünü ettiğimiz eserinde karşı çıktığı her fikri temsil eder duruma gelmişti. Gorki, yaşanan şeyi toplumsal bir devrim olarak değil, 'sen de soyguncuları soy!' çağrısıyla patlak ve-

ren bir 'zoolojik anarşizm' olarak gördü. 20 Nisan'da, *Novaya Jizn*'de şunları yazdı:

Siyaset, yapraklarında zehirli bir düşmanlığı, kötümser kuşkuları, arsız yalanları, iftirayı, hastalıklı, çarpık arzuları ve bireye saygısızlığı barındıran bir ısırgan otunun içinde huşu ve kolaylıkla boy attığı topraktır. İnsanda kötü olarak nitelendirilebileceğiniz her şey, kesinlikle siyasi mücadele dediğimiz toprakta özel bir canlılık ve bereketle serpilip boy atar.⁽⁹⁾

6 Mayıs'ta, Gorki, aldığı ve içinde yazılanları olumladığı bir mektuptan bölümler aktarıyordu:

Cep düşkünü, pis ellerin sosyalizmin büyük ve kutsal bayrağını kavradığını görmek hiç kimseyi korkutmuyor mu...? Gözünü mülkiyet hırsı bürümüş köylülük, toprağı aldıktan sonra, Zelyabov ve Breshkovskaya bayrağını parçalayıp ayaklarına tozluk yapıp geldiği yere gidecek... Askerler 'tüm dünya için barış' pankartını gönüllü olarak taşıyorlar; ama, barışı, uluslararası demokrasi adına değil, kendi bencil çıkarları adına, kendi hayatını koruma ve kişisel zenginliğe kavuşma beklentisi adına arzuyorlar.⁽⁹⁾

Aşağıda söyledikleri, Temmuz Günleri'ne karşı bir tepkiydi:

4 Temmuz günü Petrograd'ı ele geçiren iğrenç çılgınlığın sergilediği görüntü yaşantının sonuna kadar aklımdan hiç çıkmayacak. Arkası tüfek ve makineli tüfeklerle, 'devrimci ordu'nun her cinsten üyesiyle dolu bir kamyonun çıldırması bir domuz gibi birden bire boy göstermesi...⁽¹⁰⁾

Gorki, 'Leninistlerin rolü' ile ilgili olarak şöyle söyleyebilecekti:

"Taşdıkları isimler ne olursa olsun, geçmişte Rusya'ya yaptıkları hizmetler ne kadar önemli olursa olsun, kitlelerin karanlık içgüdülerini kışkırtan insanlardan nefret ediyör, tiksiniyorum."⁽¹¹⁾

Bolşeviklerin giriştiği ayaklanma hazırlığı, Gorki'de bu duygu-

ların uyanmasına yol açmıştı:

Kalabalığın, yaşamın darmadağın oluşu, yalanlar ve siyasetin pisliği tarafından kışkırtılmış karanlık içgüdüleri, bizleri öfke, nefret ve kin duygularıyla zehirleyerek, ortalığı alev ve dumana boğacak; insanlar, kendi hayvansı budalalıklarını bastırmaktan aciz bir şekilde, birbirlerini öldürecekler.⁽¹²⁾

'Karanlık kitleler'e yönelik bu aristokratik aşağılama, yirmi yılla yakın süre devrimci hareketin içinde yer almış bir 'fırtına kuşu'naa-it!

Lenin'in *Bolşevikler İktidarı Korumayı Bilirler mi?* başlığını taşıyan broşürü, kendi döneminin Gorki'lerine verilmiş bir yanıtı. Broşür, devrimci iyimserliğin, örgütlü proleteryanın ve kişilikleri yüzyıllarca örselendikten sonra şimdi ayağa kalkıp savaşa girişen milyonların cesaretine, insancılığına ve yaratıcı yeteneklerine duyulan güvenin yoğun ve dengeli bir ifadesiydi.

19

Lenin ayaklanma çağrısı yapıyor

Sanayideki yıkımın artması, köylü savaşının yayılması, ulusal hareketin yakıcı boyutlara erişmesi, ordunun dağılması ile birlikte, Geçici Hükümet giderek hiçbir şey yapamaz duruma geldi; bolşeviklerin nüfusunun kitlesel güç kazanmasıyla birlikte devlet iktidarı sorununu kaçınılmaz olarak ve giderek artan oranda merkezi ve acil bir sorun durumuna geldi.

Bolşevikler iki büyük şehrin -Petrograd ve Moskova- Sovyetin de kontrolü ele geçirir geçirmez, Lenin şunu söyledi: "Gün, artık bizim günümüz." Ancak, Lenin'in partiyi ve özellikle de parti liderliğini devlet iktidarını ele geçirmeye ihtiyaç olduğu fikrine ikna etmesi, doğrusu hiç de kolay olmadı.

Nisan, Haziran ve Temmuz aylarında, Lenin'in rolü sabırsız kitleleri kontrol etmekte. işçi sınıfının öncüsünü ve askerleri, sınıfın daha geri durumdaki bölüntülerine kendilerine yetişme şansı tanımayacak kadar hızlı bir şekilde ileri gitmekten alıkoymak zorundaydı. Diğer bir deyişle, gaz pedalına basmak durumundaydı.

Ağustos ayında, Lenin yeni aşamaya teorik olarak hazırlandı; Eylül ayı ortalarından itibaren, doğrudan devlet iktidarını ele geçirmenin acil gerekliliğini giderek daha güçlü biçimde vurguladı.

Bolşevik Parti Askeri Örgütü özellikle temkinli ve tutucuydu. Örgütün Haziran ve Temmuz aylarında Lenin'in solunda bir tavrı benimsemiş ve Temmuz günlerinde bunun acısını çekmiş olan li-

derleri, Eylül ve Ekim aylarında, bu kez, Geçici Hükümet'e karşı saldırıya geçmeden önce çok kapsamlı bir hazırlık yapmanın mutlak bir zorunluluk olduğu fikrinde ısrar ediyorlardı.⁽¹⁾

Nevski, o yıllara dönüp baktığında, bu durumla ilgili olarak şunları anımsıyor: "Bazı yoldaşlar, o sıralar bizim (Askeri Örgüt'ün liderlerinin) aşırı temkinli davrandığımızı düşünüyorlardı... Ne var ki, yaşadığımız deneyimler (özellikle Temmuz Günleri deneyimi), tam bir hazırlıktan yoksunluğun ve daha güçlü durumda olmayışın ne demek olduğunu bize öğretmişti."⁽²⁾ Kuşkusuz, iktidarı almayı hedefleyen herhangi bir hamle sırasında Askeri Örgüt çok kritik bir role sahip olacaktı.

Lenin, partinin üst düzey liderlerini -Merkez Komite üyelerini- ikna etmekte daha çok zorlandı. Nisan Günleri geri gelmiş gibiydi -Lenin Merkez Komitesi içinde yine yalnız kalmıştı. Komite yine aşırı pasif, menşevik ve sosyalist devrimci liderlere karşı tavrında aşırı tavizkar, Geçici Hükümet'e karşı aşırı yumuşak bir görüntü çiziyordu. Kabul etmek gerekir ki, bir yandan Lenin'in acımasız eleştirileri, diğer yandan tabandaki işçilerden gelen basınç, Nisan'da Merkez Komitesi üyelerinin izledikleri rotayı esaslı biçimde değiştirmeye zorlanmıştı. Ancak, tutuculuk ve uzlaşma yoluyla koşullara uyarlanma isteği, yapılan hatanın itiraf edilmesiyle bir anda ortadan kalkmaz. Nitekim, Lenin, tekrar tekrar yoldaşlarının bu zaaflarının üstesinden gelmek zorunda kaldı.

Ayaklanma, çok yüksek düzeyde bir cesareti gerektiriyordu; bu nedene, liderliğin sahip olduğu aşırı tutuculuk Nisan'da olanı da aşan bir boyuta erişmiş görünüyordu. Dolayısıyla, Lenin'in, Ekim Devrimi'nden birkaç gün önce, kendisini daha önce işbirliği içinde bulunduğu en yakın iki yoldaşının -Zinovyev ve Kamanev- partiden uzaklaştırılmasını istemek zorunda hissetmesi bir rastlantı değildi.

Lenin, Nisan'da, çarpıcı bir biçimde partinin solunda olduğunu düşündüğü işçilerin yarattığı basınçtan faydalanmıştı. Şimdi ise, proleteryanın ileri keskinleri daha temkinli bir tutum içindeydi. Bu kadar uzun süre bekleyiş içinde kalınmış olması, Petrograd proleteryası içinde bir moral bozukluğuna yol açmıştı. Öylesine ki, işçiler bolşeviklere bile güvensizlik duymaya başladılar. Belki lafı bırakıp işe koyulma konusunda onlar da yeterince hazır değillerdi? Lenin, Eylül ve Ekim'de partiyi yeniden silahlandırırken, uzlaşmacı bol-

şevikler üzerinde kitlesel bir basınç yaratılması konusunda bir hayli zorlandı. Bununla birlikte, savaş işareti bir kez verildikten sonra, bekleme halindeki kitlelerin kaygıları bir anda kayboldu.

Bolşevikler iktidarı almalıdır

Bu, Lenin'in 12-14 Eylül tarihleri arasında kalan bir günde kaleme aldığı bir mektubun başlığıydı. Merkez Komitesi ile bolşeviklerin Petrograd ve Moskova Komiteleri için yazılmış olan bu mektup, Lenin'in başvurduğu, partinin alt organları aracılığıyla Merkez Komitesi üzerinde bir basınç yaratma yöntemini gösteren bir örnektir. "Bu iki başkentin her ikisinde İşçi ve Asker Vekilleri Sovyetleri'nde çoğunluğu ele geçirmiş olan bolşevikler, iktidarı kendi ellerine alabilirler ve *almalıdır*lar."

Bolşevikler iktidarı ele geçirebilirlerdi,

"çünkü, önde gelen bu iki kentteki devrimci unsurların aktif çoğunluğu, halkı peşinden sürükleyebilecek, hasımlarının direnişinin üstesinden gelebilecek, onları yıkabilecek, iktidarı ele alıp muhafaza edebilecek kadar büyüktür. Bolşevikler, hemen demokratik barış önerisinde bulunarak, Kerenski tarafından ezilmiş ve parçalanmış demokratik kurumları ve özgürlükleri tesis ederek, *hiç kimsenin yıkamayacağı bir hükümet kuracaklar*."⁽³⁾

Bu, Lenin bu mektubunda ayaklanmanın teknik yönlerine değinmemiş olsa da (ki mektuptan birkaç gün sonra bunu yapacaktı), acil olarak yerine getirilmesi gereken bir görevdi:

"Sözcüklerin dar anlamında, burada bizi ilgilendiren şey ne ayaklanmanın '*günü*', ne de '*anı*'dır. Buna karar verecek olan, yalnızca, *işçi ve askerlerle, kitlelerle ilişki içinde* bulunanların oybirliğidir.

"Bugünkü mesele, partimizin Demokratik Konferans'ta aslında fiili olarak *kendi* kongresini de yapıyor olmasıdır ve bu kongre (istesin ya da istemesin) *devrimin yazgısına* karar vermek *zorundadır*.

"Sorun, görevin ne olduğunu partiye açıkça göstermektir. Şimdiki görev, Petrograd ve Moskova'da (ve onun kapsadığı bölge için-

de) silahlı bir ayaklanmanın düzenlenmesi, hükümetin devrile- rek iktidarın ele geçirilmesi olmalıdır."⁽⁴⁾

Bundan bir ya da iki gün sonra, Lenin 'Marksizm ve Ayaklanma' konusuyla ilgili olarak, Merkez Komitesi'ne bir başka mektup yazdı. Söz konusu mektupta, Eylül ayı ortalarında geçerli durumda Temmuz Günleri'ndeki durum karşılaştırılıyordu. Lenin'in amacı, Temmuz'da değneği bir yöne aşırı derecede bükmüş olan, şimdi ise olayların akışını değiştirme konusunda aşırı tutucu ve ürkek bir tutum sergileyen bolşevik liderliğin eylemsizliğinin üstesinden gelebilmek idi.

Lenin, Temmuz'da iktidarı almamakla bolşeviklerin doğru biçimde davranmış olduklarını, ancak şimdi durumun farklı olduğunu ileri sürüyordu:

"3-4 Temmuz günlerinde bir ayaklanmaya girişmek yanlış olurdu; iktidarı ne fiziksel olarak, ne de siyasi olarak elde tutabilirdik. Her ne kadar Petrograd zaman zaman bizim elimize geçmiş durumda idiye de, iktidarı siyasi olarak elimizde tutamazdık, çünkü o sıralar işçi ve askerlerimiz Petrograd için *savaşmaya ve ölmeye* hazır değillerdi. *Hem* Kerenski'lere, hem de Tsereteli'lere ve Chernov'lara yönelik bu '*sınırsız öfke*' ya da derin nefret, o günlerde mevcut değildi. Bolşeviklere karşı girişilen ve menşeviklerle sosyalist devrimcilerin de içinde yer aldıkları zulüm, henüz halkımızı gerektiğince yağurmamıştı.

"3-4 Temmuz günlerinde iktidarı siyasi olarak elde tutamazdık; çünkü, *Kornilov ayaklanmasından önce*, ordu ve taşra eyaletleri Petrograd'a karşı yürüyebilirlerdi ve yürüteceklerdi de."⁽⁵⁾

Ne var ki, hem temkinli, hem de yürekli ve atılgan olmak gerekiyordu. İktidarın ele geçirilebilmesi için, ayaklanmanın teknik boyutu ciddi olarak ele alınmak zorundaydı:

"Başarılı olunabilmesi için, ayaklanma bir komploya ve bir partiye değil, öncü sınıfa dayanmalıdır. Birinci nokta budur. Ayaklanma, *balık devrimci kalkışmasına* dayanmalıdır. Bu, ikinci noktadır. Ayaklanma, gelişen devrim sürecinin *dönüm noktasını* teş-

kil eden halkın öncü kesimlerinin eylemliliğinin doruğa çıktığı zamana, *tereddütlü ve duraksamaların düşmanın ve devrimin zayıf, yarı-gönüllü ve kararsız yandaşlarının saflarında en güçlü olduğu zamana dayanmalıdır. Bu da üçüncü noktadır... Bu koşullar mevcut hale geldiklerinde, ayaklanmayı bir sanat olarak kullanmayı reddetmek, marksizme ve devrime ihanet etmek demektir.*"⁽⁶⁾

Silahlı ayaklanmanın, genel kitle hareketiyle bağlantılı olması zorunlu olan devrimin zirvesi olduğu bir kez kavrandığında, şimdi dikkate alınması gereken şey onun özgül teknik boyutudur. Bu ise, ciddi bir çalışma ve uygulamayı gerektirir. Lenin, doğrudan eylem konusunda bazı teknik önerilerde bulunur:

"Bir saniye bile yitirmeksizin, isyancı müfrezelerin *genelkurmayı* oluşturmalı, elimizdeki güçlerin gerekli yerlere dağıtımını gerçekleştirmeli, güvenilir alayları en önemli noktalara sevk etmeli, Aleksandrinski Tiyatrosu'nu kuşatmalı, Peter ve Pol kalelerini işgal etmeli, genelkurmay ve hükümet üyelerini tutuklamalı, subay Kadetlerin ve Vahşi Tümen'in* karşısına, düşmanı kentten stratejik önemdeki noktalara yaklaştırmaktansa ölmeyi tercih edecek kararlılıktaki müfrezelerimizi göndermeliyiz. Silahlı işçileri mobilize etmeli, onları nihai ve acımasız bir savaşa girişmeye çağırmalı, telgraf ve telefon santrallerini eşanlı olarak ele geçirmeli, kendi ayaklanma kurmayımızı merkezi telefon santraline yerleştirmeli ve telefon aracılığıyla onun tüm fabrikalarla, tüm alaylarla, silahlı savaşının tüm noktalarıyla, vb. bağlantı kurmasını sağlamalıyız.

"Kuşkusuz, bütün bunlar, yalnızca, *ayaklanma bir sanat olarak kabul edilmediği sürece* bugünkü durumda marksizme ve

devrime sadık kalmanın olanaksız olduğu gerçeğini ifade etmek üzere verilmiş örneklerden ibarettir."⁽⁷⁾

Aleksandrinski Tiyatrosu'nun kuşatılmasına duyulan ihtiyaç dikkat çekilmesi oldukça anlamlıdır. Demokratik Konferans, 14-19 Eylül tarihleri arasında adı geçen tiyatrodan toplanmıştı. Lenin, açıkça, iktidarın doğrudan ele geçirilmesini amaçlıyordu! Bu öneriyle, çok muhtemel olarak, bolşevik liderlerin özgül bir tekniğin benimsemesine ikna edilmesinden çok, bunların ayaklanma sorununa yönelik tutumlarını köklü biçimde değiştirmeye zorlanması amaçlanmıştı; niyet, değneğin bir yönde bükülmesiyle, liderliği sarsmak ve onu içinde bulunduğu pasiflikten, uyusukluktan, Geçici Hükümet'le iyi geçinme arzusundan uzaklaştırmaktı.*

Merkez Komitesi Lenin'in mektuplarına nasıl bir tepki gösterdi? Lenin, Komite içinde hiçbir destek görmedi. Buharin, 1921'de, karakteristik bir mübalağa ile, olayı şu şekilde anlatır:

"(Lenin'den gelen) mektup olağanüstü dayatmacı bir dille kaleme alınmıştı ve bizi her türden ceza ile tehdit ediyordu. Hepimizin nutku tutulmuştu. Henüz hiçkimse sorunu böylesine keskin ve haşin bir biçimde ortaya koymamıştı... Başlangıçta hepimiz şaşkınlığa düştük. Bunun ardından, sorun üzerinde bir süre konuştuktan sonra, bir karara vardık. Belki de, parti tarihimizde, Merkez Komitesi'nin Lenin'den gelen bir mektubu yırtıp atmaya tam bir oybirliğiyle karar verdiği yegane olay buydu... Petersburg ve Moskova'da iktidarı ele geçirmeyi başaracağımıza kesin bir biçimde inanmakla birlikte, taşra eyaletlerinde iktidarı henüz ele alamayacağımızı, iktidarı alıp Demokratik Konferansı dağıtmanın Rusya'nın geri kalan bölgelerinde durumumuzu pekiştirebilme-miz için yeterli olmayacağını düşünüyorduk."⁽⁸⁾

Merkez Komitesi'nin bazı üyeleri ayaklanma biçimine mutlak biçimde karşı çıktı; Troçki, Sverdlov ve Buharin gibi diğerleri De

* Stalin, iktidarın ele geçirilmesine yönelik yukarıda sözü edilen planın uygun bir plan olmadığını devrimden sonra Lenin'in kendisinin de kabul etmiş olduğunu söyler."⁽⁹⁾

* Vahşi Tümen: Birinci Dünya Savaşı sırasında Kuzey Kafkasya'nın dağ halkları arasından devşirilen gönüllülerden kurulu askeri tümen; Komilov, giriştiği darbe sırasında Petrograd'a doğru yürürken, bu tümeni ileri uçtaki saldırı birliği olarak kullanmaya çalışmıştı -ç

mokratik Konferans'ın toplandığı bir zamanın ayaklanma için en az uygun an olduğunu düşündüler; diğerleri ise yalnızca kararsızlık için-deydiler ve beklemeyi yeğlediler. Gerçekte, mektubun yırtıp atılması kararı oybirliği ile alınmadı; 6 oy bu yöndeydi, fakat 4 oy buna karşı kullanılmıştı ve 6 çekimser oy vardı.⁽¹⁰⁾

Merkez Komitesi tutanaklarında şunlar yazılacaktı:

"Yoldaş Kamanev, şu kararın benimsenmesini önerdi: Merkez Komitesi, Lenin'in mektuplarını değerlendirdikten sonra, mektuplarda yer verilen pratik önerileri reddeder, tüm örgütlere yalnızca Merkez Komitesi'nden gelen emirlere uyma çağrısında bulunur ve sokakta herhangi türden bir gösteriye girişilmesinin içinde bulunulan şu gün izin verilemez olduğunu bir kez daha belirtir. Eşanlı olarak, Merkez Komitesi, Lenin'den, mevcut durumun ve partinin izlediği siyasetin yeni bir değerlendirmesinin yapılmasına yönelik olarak mektuplarında değindiği sorunu ayrıntılı olarak ortaya koyan özel bir broşür hazırlamasını ister.

"Bu karar reddedilir.

"Sonuç olarak, şu karar benimsenir:

"Askeri Örgüt ile Petersburg Komitesi'ndeki çalışmadan sorumlu Merkez Komitesi üyelerine, kışla ve fabrikalardaki her türden gösterinin önlenmesi için gerekli önlemleri almaları emredilir."⁽¹¹⁾

Parti anayasacılığa uyarlanıyor

Daha önce belirttiğimiz gibi, Demokratik Konferans, sona ermesine yakın kendi üyeleri arasından daimi bir Cumhuriyet Meclisi, ya da ön-parlamento olarak isimlendirilebilecek bir organ atamıştı; bu meclis kurucu meclis toplanıncaya kadar ulusu temsil edecekti.

Söz konusu ön-parlamentoya karşı takınılacak tavrın ne olması gerektiği sorusu bolşevikler için can alıcı önemde bir taktik sorun haline geldi. Lenin, rejimin doğrudan yıkılması gündemde olmadığı sürece devrimcilerin parlamenter kurumlara katılması gerektiğini düşünüyordu. Böylece, parti içinde yürütülen ön-parlamentoya ilişkin tartışma ayaklanma tartışmasıyla ilişkilendirildi.

Başlangıçta, Lenin bolşeviklerin Demokratik Konferans'taki tavrını sert bir biçimde eleştirdi:

"Şimdi, bolşeviklerin yaptıkları hatalara geliyorum. Böyle bir an-

da kendilerini ironik alkış ve yaygaralara hasretmeleri bir hata idi... Bolşevikler, protesto olarak toplantıyı terk etmeliydiler ve halkın dikkatini ciddi sorunlardan başka yöne çekmek üzere konferansta oluşturulmuş tuzağa yakalanmamalıydılar. Bolşevikler, 'irtibat görevi' dolayısıyla, yani, saçma sapan konuşmaların sona erdiği ve oylamanın başlayacağı andan haberdar olup bunu telefonla bildirmek üzere, sahip oldukları 136 delegeden ikisini ya da üçünü toplantı salonunda bırakmalıydılar. Büyüyen devrim ateşini, önemsiz meseleler üzerine konuşulup zaman yitirilmesini sağlamak suretiyle söndürmek gibi belli bir amacı güden, halkı uyutmak gibi belli bir hedefe yönelik gözle görülür saçmalığın kendilerini meşgul halde tutmasına izin vermemeliydiler.

"Bolşevik delegasyonun yüzde doksan dokuzu fabrikalara ve kışlalara gitmeliydi; Rusya'nın dört bir yanından gelmiş... Sosyalist devrimcilerle menşeviklerin çürümüşlüğüne tüm boyutlarıyla görebilen delegeler için uygun olanı buydu. Kitlelere, yüzlerce ve binlerce toplantı ve konuşmaya daha yakın olacakları bu yerlerde, amacı açık seçik kornilovcu Kerenski'ye zaman kazandırmak ve 'devletin tepesinde birdirbir' oyununun yeni biçimlerini deneyebilmesi için onun işini kolaylaştırmak olan bu gülünç konferansın derslerini tartışmalıydılar... Bunun nasıl yaşandığını anlamak münakün -Kornilov ayaklanması sırasında tarih çok keskin bir dönüş yaptı. Parti, söz konusu bu dönüm noktasında, tarihin olağanüstü hızlı temposuna ayak uydurmakta başarısız kaldı. Parti, şu ana kadar geçen zaman içinde, yolundan saptırılıp içi boş konuşmaların yapıldığı bayağı bir toplantı salonunda tuzağa düşürülmesine izin verdi... Parlamentarizm kullanılmalıdır, özellikle de devrimci zamanlarda; ama değerli zamanı çürümüş bir şeyin temsilcileriyle tüketmek için değil, *çürümüş şeyin örneklerini kitleleri eğitmekte kullanmak için*."⁽¹²⁾

Ne var ki, bolşevik liderlik Lenin'in argümanlarına kulak asmadı ve Demokratik Konferans'a ve ön-parlamentoya karşı uzlaşmacı bir tavır takındı. 21 Eylül tarihli Merkez Komitesi tutanaklarında şunlar yazılıdır:

"Demokratik Konferans konusunda, konferanstan çekililmeme-

si, yalnızca parti üyelerimizin konferansın başkanlığından geri çağırılması kararlaştırılmıştır. Ön-parlamentoya ilişkin olarak, buna katılmaması yolunda bir karar 8'e karşı 9 oyla kabul edilmiştir. Ancak, leylite ve aylehte oyların hemen hemen birbirine eşit olması nedeniyle, nihai karar, Demokratik Konferans'taki grup içinden oluşturulmuş bir topluluğun hemen şimdi gerçekleştirdikleri bir parti toplantısına bırakılmıştır. Toplantıda biri yoldaş Troçki, diğeri yoldaş Rikov tarafından sunulacak iki raporun görüşülmesi planlanmıştır.

"Toplantıda, ön-parlamentoya katılım önerisi 50'ye karşı 77 oyla kabul edilmiştir, bu, ayrıca Merkez Komitesi tarafından da teyit edilen bir karardır."⁽¹³⁾

Sonraki gün, Lenin, 'Bir Gazetecinin Günlüğünden: Partimizin Hataları' başlığını taşıyan bir makale yazdı. Makalede, parlamenter kurumlara katılım ya da bunların boykot edilmesine ilişkin taktik kararların, nesnel sınıf ilişkilerinin, devrimin yükseliş veya alçalış durumunun, mücadelenin parlamento dışı ve parlamenter araçları arasındaki ilişkinin çözümlemesine dayanması gerektiğini gösterdi.

1905 Ekimi'nde, bolşevikler Bulugin Duması'nı boykot etmişlerdi. Bu doğru bir tavidir. "Çünkü, bu, toplumsal güçlerin kendi gelişim süreçleri içindeki konumlanışıyla uygunluk içindeydi. Eski bir düzenin yıkılmasını öngören bir sloganla devrimi olgunlaştırmayı sağlamıştı."⁽¹⁴⁾

1907'de, aşırı-sol bolşevikler yeniden Duma'nın boykot edilmesi çağrısında bulundular.⁽¹⁵⁾ Bu tür taktikler neden yanlış?

"Çünkü, onlar yalnızca boykot sloganının 'çekiciliğine' ve 'domuz ağıllının' (Duma kastediliyor -çn.) 3 Haziran'daki vahşi tepkisine yönelik tiksintiye dayanıyordu. Oysa, nesnel durum böyleydi ki, ... devrim bir çöküş durumu içindeydi ve hızla geriliyordu. Devrimin ileri atılımı açısından, parlamenter bir zemin (hatta 'domuz ağıllının içi'), parlamento dışı araçlar olan propaganda, ajitasyon ve örgütlenme olanakları hemen hemen hiç mevcut olmadığı ya da son derecede zayıf olduğu için, olağanüstü kritik bir siyasi öneme sahipti."⁽¹⁶⁾

Lenin, geçmişte kalmış bir deneyimden hareketle, içinde ya-

şarılan günün öncelikli sorununa geçti:

"Ön-parlamentoya katılım, sınıflar arasındaki nesnel ilişkilere, günün nesnel koşullarına uymayan yanlış bir taktiktir... Ön-parlamentoyu boykot etmeliyiz. Onu terk etmeli ve İşçi, Asker ve Köylü Vekilleri Sovyetleri'ne, sendikalara, genel olarak kitlelere gitmeliyiz. Onları mücadeleye çağırmalıyız. Onlara doğru ve açık bir slogan önermeliyiz: Kerenski'nin Bonapartist çetesini ve onun Tsereteli-Bulugin Duması'na karşılık gelen sahte ön-parlamentosunu dağıtın!"⁽¹⁷⁾

Lenin, ön-parlamentoya katılım fikrine sert bir biçimde karşı çıkan Troçki'yi övdü:

"Troçki boykottan yanaydı. Bravo, Yoklaş Troçki!

"Boykotçuluk Demokratik Konferans'taki bolşevik grupta yenilgiye uğradı.

"Yaşasın boykot!"⁽¹⁸⁾

Lenin şu şekilde sürdürdü:

"Partimizin en 'tepe'sinde ciddi duraksamaların olduğuna hiç kuşku yok; bunlar yıkıcı hale gelebilirler, çünkü mücadele geliyor; belli koşullar altında ve belli bir anda, duraksamalar amacın yıkımına yol açabilir... Partimizin 'parlamenter' liderlerinin yaptığı her şey doğru ve yerinde değil; bunlar daha büyük bir dikkatle izlenmeli, onlar üzerinde daha büyük bir işçi denetimi kurulmalı; parlamenter grupların yetkisi daha açık bir biçimde tanımlanmalı. "Partimizin yanlışlığı açıkça görülebilir durumda. Öncü sınıfın partisi hatalardan korkmamalı. Korkması gereken şey, bir hata üzerinde ısrar etmek, yersiz bir mahcubiyet duygusu yüzünden bir hatayı kabul edip düzeltmeyi reddetmek olmalı."⁽¹⁹⁾

Nihayet, 5 Ekim'de Merkez Komitesi Lenin'in iradesine boyun eğdi ve yalnızca bir üyesinin (Kamanev) muhalefet ettiği bir kararla toplandığı ilk gün ön-parlamentodan çekilme kararı aldı.⁽²⁰⁾ 7 Ekim günü, Troçki, ön-parlamentoda sonu şu sözlerle biten savaşkan bir bildiri okudu:

"Petrograd tehlikede. Devrim ve halk tehlikede. Hükümet bu tehlikeyi yoğunlaştırıyor ve hükümet partileri ona yardımcı oluyorlar. Halkı ve ülkeyi ancak yine halkın kendisi kurtarabilir. Halka sesleniyoruz: "Yaşasın acil, samimi, demokratik barış. Tüm iktidar Sovyetlere, tüm toprak halka. Yaşasın kurucu meclis."⁽²¹⁾

Bundan sonra, bolşevikler ayağa kalktılar ve 'Hepiniz Almanya'ya!' haykırışları ve protestoları arasında toplantı salonunu terk ettiler.

Bolşeviklerin ön-parlamentoyu terk etmelerinin onların kendilerini ayaklanma hedefine hasrettikleri anlamına geldiği, hem dostları hem de düşmanları açısından açıktı. Sukhanov şunları yazıyor:

"Onlar için, ön-parlamento dışında yalnızca bir tek yol vardı -ve bu da barikatlara giden yoldu. 'Seçim sandığı'ndan vazgeçmişlerdiyse, tüfeğe sarılacaklardı. Gerçekten, fiilen yaşanan şey de bu oldu."⁽²²⁾

Petrograd Sovyeti'nin bolşeviklerin ön-parlamentodan çekilmesiyle ilgili olarak 9 Ekim'de yayınladığı rapor şu haykırışla son buluyordu: "Yaşasın ülkede devrimci bir iktidar için doğrudan ve açık savaşım!"

Smilga'nın harekete geçmeye kışkırtılması

İktidarın ele geçirilmesine giden yolda derhal gerekli adımların atılmasına duyulan ihtiyacın yakıcılığı öylesine büyüktü ki, Lenin, Merkez Komitesi'ni ikna edebilmek için, gerektiğinde hileye başvurmak da dahil olmak üzere akla gelen her şeyi yaptı ve tasarladı. Bu tür koşullarda parti içindeki formaliteler önemini yitiriyordu. Bu durum, Lenin'in Finlandiya Ordu, Donanma ve İşçi Bölge Komitesi'nin genç başkanı I. T. Smilga'ya yolladığı 27 Eylül tarihli mektubunda kullandığı üsluba da açıklık getirir. Lenin şunları yazmıştı:

"Yaptığımız şey yalnızca kararlar almaktan ibaret. Zaman yitiriyoruz. 'Tarihler' kararlaştırıyoruz (20 Ekim, Sovyetler Kongresi -onu böylesine geç bir tarihe bırakmak, ona bel bağlamak gülmünç değil mi?). Bolşevikler, Kerenski'nin devrilmesi için kendi askeri

güçlerini hazırlamaya yönelik düzenli bir çalışma yürütmüyorlar."⁽²³⁾

Lenin, Smilga'dan harekete geçmesini istiyordu:

"Senin rolüne gelince. Bana öyle geliyor ki, tamamen kendi emrimiz altına alabileceğimiz Finlandiya'daki askerler ve Baltık donanmasıdır ve yalnızca bunlar ciddi bir askeri rol oynayabilirler. Sahip olduğun yüksek konumdan azami ölçüde yararlanman gerektiği karusundayım... Kerenski'nin devrilmesini sağlamak için, *bütün dikkatini* Finlandiya'daki askerlerin ve donanmanın askeri hazırlığına ver. Tamamen *güvenilir* olan askeri kişilerden kurulu *gizli* bir komite oluştur, onlarla meseleleri *ayrıntılı* olarak tartış, Petrograd içindeki ve yakınındaki askerlerin yeri ve kompozisyonu, askerlerin Finlandiya'dan Petrograd'a sevgi, donanmanın hareketi vb. konularla ilgili olarak en kritik bilgileri topla (ve *kişisel* olarak tetkik et)... Askerlerin Finlandiya'dan çıkmasına *hiçbir şekilde* izin vermememiz gerektiği çok açık. Daha iyi olan her şeyi yap, bir ayaklanma konusunda, daha sonra Sovyetler Kongresi'ne verilecek olan iktidarın ele geçirilmesi konusunda daha iyi kararlar al. Bugünkü gazetelerde, iki haftalık bir süre içinde karaya asker çıkarılması tehlikesinin *sıfıra indirileceğini* okudum. Hazırlık için çok az zamanın olduğu çok açık."⁽²⁴⁾

"Bana öyle geliyor ki, halkın zihnini gerektiğince hazırlayabilmemiz için derhal şu sloganın duyulmasını sağlamalıyız: Hemen şimdi, iktidar, onu Sovyetler Kongresi'ne teslim edecek olan Petrograd Sovyeti'ne geçmelidir. Neden savaşa ve Kerenski'nin 'kornilovgil hazırlıkları'na üç hafta daha katlanalım?"⁽²⁵⁾

Smilga, partinin aşırı sol kanadının bir üyesiydi; Temmuz'da bile mücadelenin sonuna kadar devam ettirilmesi isteğinde bulunmuştu. Şimdi ise, Lenin onunla bir tür gizli anlaşma içine giriyordu.

Kriz olgunlaşmıştır

Lenin, Smilga'ya yolladığı mektuptan iki gün sonra, 'Kriz Olgunlaşmıştır' başlığını taşıyan, Merkez Komitesi'ne karşı savaş ilanı anlamına gelen bir yazı hazırladı. Mümkün olan en büyük tesiri yaratabilmek için, söz konusu yazıyı yalnızca Merkez Komitesi üyelerine değil, fakat ayrıca partinin Petrograd Komitesi, Moskova Komitesi

üyeleri ile bu iki kentteki Sovyetlerin üyelerine de gönderdi:

"Ne yapmalı? Aussprechen was ist -olan' ne ise, gerçek ne ise onu söylemeliyiz; partimizin Merkez Komitesi'nde ve partimizin liderleri arasında Sovyetler Kongresi'ni *beklemek* yarlısı, iktidara hemen el konulmasına *karşı*, ayaklanmaya *karşı* bir eğilim ya da bu yönde bir düşünce olduğu gerçeğini itiraf etmeliyiz. Bu eğilim ya da düşüncenin *yenilgiye uğratılması* gerekiyor.

Aksi taktirde, bolşevikler, bir daha kurtulamayacakları bir utanç içine düşecek bir parti olarak *kendi kendilerini* yıkıma uğratmış olacaklar.

Böyle bir fırsatı kaçırmak ve Sovyetler Kongresi'ni 'beklemek' sınırsız bir budalalık ya da *tam bir ihanet* olacaktır... çünkü, bu, *her şeyin* haftalar ve hatta günler tarafından belirleneceği bir zamanda *haftalar* yitirmek anlamına gelecektir. Bu, 1-2 Kasım günlerinde iktidarı ele geçirmek artık olanaksız hale gelmiş olacağı için (bu hem siyasi hem de teknik olarak mümkün olmayacaktır, çünkü, çok budalaca 'kararlaştırılmış' ayaklanma günü Kazaklar harekete geçirilmiş olacaklar), korkak bir biçimde iktidarı *gert çevirmek* anlamına gelecektir. (Not: 'İktidarın alınması' konusunda bir karara varabilmek için Sovyetler Kongresi'ni 20 Ekim'de 'toplamak' bu, budala bir biçimde bir ayaklanmanın gününü 'saptamak' ile aynı anlama gelmiyor mu? İktidarı ele geçirmek bugün mümkün, ama 20-29 Ekim'de size böyle bir şans verilmeyecek.) "Sovyetler Kongresi için 'beklemek' budalalıktır, çünkü Kongre hiçbir şey kazandırmayacak, kazandıramayacak!"⁽²⁶⁾

Bundan sonra, iktidarı ele geçirmeye yönelik askeri bir hareket için bir plan öneriyordu:

"Bolşevikler açısından, ayaklanmanın başarısı güvence altına alınmış durumdadır: (eğer Sovyetler Kongresi için 'beklemez' isek) üç noktadan -Petrograd, Moskova ve Baltık donanmasından- *beklenmedik* bir saldırı gerçekleştirebiliriz... (Düşmanı hazırlıksız yakalamak için saldırının başlangıcının yapılacağı yer olarak bile düşünülebilecek olan) Moskova'da iktidarı alabilecek bir konumdayız."⁽²⁷⁾

Lenin, başvurduğu basıncın şiddetini artırabilmek için, parti liderlerini eleştirmenin de ötesine geçti. Bir protesto ifadesi olarak Merkez Komitesi'nden çekildi ve bunun nedenini şu şekilde açıkladı:

"Merkez Komitesi'nin Demokratik Konferans'ın başlangıcından bu yana bu tür bir siyaset izlenmesi için ileri sürdüğüm ısrarlı taleplerime *bir yanıt bile vermediği* gerçeğini dikkate alarak, (parti -çn.) merkez organının bolşeviklerin apaçık ortada olan hatalarına, utanç verici bir karar olan ön-parlamentoya katılma kararına, Sovyet Başkanlığı'na menşeviklerin alınmasını kabule, vs. vs. ilişkin değerlerimi makalelerimden çıkarıp atmış olduğunu düşünerek, istifamı sunuyorum -bunları, Merkez Komitesi'nin bu sorunu dikkate almaya bile niyetli olmadığını göstermek için yaptığı 'ince' bir ima, benden ağzımı kapamamı isteyen ve beni istifa etmeye çağıran ince bir ima olarak değerlendirmeye zorlanıyorum.

"Merkez Komitesi'nden istifa etmek zorunda bırakılıyorum ve, partinin sıradan üyeleri arasında ve Parti Kongresi'nde propaganda faaliyeti yürütmeye özgürlüğümü saklı tutarak, bu yazıyla istifamı sunuyorum."⁽²⁸⁾

Yazılı belgeler, bundan sonra olanlar konusunda bir bilgi vermiyor. Ancak, her halukarda, Lenin'in Merkez Komitesi'nden ayrılanı olduğunu biliyoruz.

Bundan birkaç gün sonra, 1 Ekim'de, Lenin Merkez Komitesi'ne, Moskova ve Petrograd Komiteleri'ne ve Petrograd ve Moskova Sovyetleri'nin bolşevik üyelerine bir başka mektup yolladı:

"Vakit yitirmek suçtur. Sovyetler Kongresi'ni beklemek çocuksu bir formalite oyunu, utanç verici bir formalite oyunu ve devrime karşı girişilmiş bir ihanettir."

"Moskova Sovyeti iktidarı kendi ellerine almalıydı:

"Moskova'da zafer güvence altındadır ve burada savaşa ihtiyaç yoktur. Petrograd bekleyebilir. Hükümet kendisini kurtarmak için

hiçbir şey yapamayacaktır ve teslim olacaktır."⁽²⁹⁾

Birkaç gün sonra, Lenin, *Petrograd Örgütleri Konferansı İçin Tezler ve Ayrıca Parti Kongresine Seçilmiş Delegeler İçin Bir Karar Taslağı ve Yönergeler* başlığını taşıyan bir metin hazırladı. Belge, parti liderliğini çok ateşli biçimde eleştiren bir üslupla kaleme alınmıştı:

"Partimizin üst kademelerindeki duraksamalara dikkat edilmeli; iktidar için mücadele etmek karşısında bir 'korku' yaşanıyor gibi, kararların, protestoların, kongrelerin bu mücadele yerine ikame edilmesi yönünde bir eğilim söz konusu... Bu görevin (iktidarın alınması için mücadele -çn.) Sovyetler Kongresi'ne bağlanmasında, onun bu kongreye tabi hale getirilmesinde ısrar edilmesi, (ayaklanma için -çn.) önceden bir tarih tespit edilerek, hükümetin askerlerini hazırlamasını kolaylaştırarak, kidelere üzerinde ancak ihtilalciler proleteryanın güç kullanmak suretiyle başarabileceği bir görevin Sovyetler Kongresi'nin alacağı bir 'karar' ile yerine getirilebileceği yolunda bir izlenim yaratarak onların zihnini bulandırarak, *ayaklanmayla alay etmekten başka bir anlama gelmez...* İşçi ve Asker Vekilleri Sovyeti, ancak bir ayaklanma organı, bir devrimci iktidar organı olarak gerçek bir anlam ifade eder. Bunun dışında, Sovyetler, kitleler arasında yalnızca soğukluk, kayıtsızlık ve yanlısına üretebilen anlamsız bir oyuncaktan başka bir şey değildir ve bunlar, alçıklı kararları ve protesto metinlerini durmaksızın yineleyip durdukları için, haklı olarak tepki görmektelerdir."⁽³⁰⁾

2 Ekim'de, Lenin Petrograd şehir konferansına bir mektup gönderdi ve -üs olarak Moskova'dan başlayacak- silahlı ayaklanma için hazırladığı planını yineledi:

"Moskova'daki yoldaşlarımıza çağrıda bulunmalı, onları Moskova'da iktidarı ele geçirmeye, Kerenski hükümetinin işine son verdiğini, derhal barış sağlayabilmek ve Rusya'yı bir komplodan kurtarabilmek için Moskova'daki İşçi Vekilleri Sovyeti'nin geçici hükümet olarak iktidarı kendi eline aldığı ilan etmeye ikna et-

meliyiz. Bırakın Moskova'daki yoldaşlar Moskova'da derhal bir ayaklanmaya girişilmesi sorununu öne çıkarıp bunu değerlendirsinler."⁽³¹⁾

Bu mektupları okurken, Lenin'in ısrarcılığı, onun çok acil ve yaşamsal addettiği temayı bıkmadan usanmadan öne çıkarması karşısında hayranlığa kapılmamak elde değil: Bolşevikler iktidarı almalıdır.

Bir izleyiciden öğütler

Mücadele alanından uzak olmak, yaşamını sürekli gizlenerek sürdürmek zorunda kalmak, kendi düşüncelerini ifade etme şansını çoğu zaman kararlar Petrograd'ta alındıktan sonra bulabilmek Lenin için çok üzücü ve yıpratıcı bir durum olmalıydı. 8 Ekim tarihini taşıyan 'Bir İzleyiciden Öğütler' başlıklı bir makalesinde, Kuzey Sovyetleri Kongresi'nde toplanan yoldaşlarına sesleniyor, Marks'ın 'ayaklanmanın bir sanat olduğu' yolundaki düşüncesini geliştiriyordu:

"Marks, bu sanatın başta gelen kuralları ile ilgili olarak şunları söylemişti:

"1. Ayaklanmayı asla bir oyuncak haline getirmeyin; fakat, ayaklanmanın ciddi bir biçimde gerçekleşmeye başladığının farkına varır varmaz ona sonuna kadar sahip çıkın.

"2. *En üstün güçlerinizi* belli bir anda belli bir noktada yoğunlaştırın; aksi taktirde, daha iyi hazırlanmış ve daha iyi örgütlenmiş olmanın avantajına sahip olan düşman, ihtilalcileri yıkıma uğratabilir.

"3. Ayaklanma bir kez başladığında, en yüksek düzeyde *kararlılık* hareket etmeli ve, kuşkusuz başarısızlığa uğramadan, saklına geçmelisiniz. "Savunma, silahlı her ayaklanma için ölüm anlamına gelir."

"4. Düşmanı şaşırtmaya çalışmalı, düşman güçlerin dağınık olduğu bir anda harekete geçmelisiniz.

"5. Bir kasabanın ele geçirilmesi sırasında olduğu gibi birkaç saatlik bde olsa, gündelik başarıların arayışı içinde olmalısınız ve her ne pahasına olursa olsun '*moral üstünlüğü*' elde tutmalısınız.

Marks, bütün devrimlerin silahlı ayaklanmaya ilişkin derslerini, devrim siyasetinin gelmiş geçmiş en büyük ustası Danton'un söz-

leriyle özetliyor: *de l'audace, de l'audace, encore de l'audace*'⁽³²⁾*

Lenin, bundan sonra iktidarın ele geçirilmesi için askeri bir planın taslağını hazırlamaya girişti. Yazdıklarına göre, ihtiyacı duyulan şey,

"Petrograd üzerine, mümkün olduğu kadar beklenmedik ve hızlı bir biçimde, içeriden ve dışarıdan, işçi sınıfı ordugahlarından, Finlandiya'dan, Reval ve Kronstadt'tan, donanmanın *bütünü*nden gelecek olan ve başarısızlığa düşmeden yaşama geçirilmesi gereken eşzamanlı bir saldırdır... Başta gelen üç kuvvetimiz -donanma, işçiler ve ordu birlikleri öylesine koordine edilmelidir ki, şu yerler başarısızlığa düşülmeden işgal edilmeli ve *ber ne pabasına olursa olsun* elde tutulmalıdır: (a) telefon santrali; (b) telgraf bürosu; (c) tren istasyonları; (d) ve tüm bunların başında köprüler.

"En kararlı unsurlar (elimizdeki 'şok kuvvetler' ve bahriyelilerin en iyilerinin yanısıra genç işçiler), bütün önemli noktaları işgal etmek ve bunların bütün önemli hareketlerde *yer almalarını* sağlamak için küçük müfrezeler haline getirilmeliler, örneğin: Petrograd'ın kuşatılması ve dışarıyla olan bağlantısının kesilmesi; şehrin bahriyelilerin, işçilerin ve askerlerin kombineli bir saldırısıyla ele geçirilmesi -ki bu da sanat ve üç misli cesaret gerektiren bir görevdir;düşman 'merkezleri'ne (subay okulları, telgraf bürosu, telefon santrali, vb.) saldırılması ve bunların teslim alınması amacıyla müfrezelerin tüfek ve bombalarla teçhizatlandırılmış en iyi işçilerden oluşturulması."

Mektup şu ifadeyle sona eriyordu: "Hern Rus, hem de dünya devriminin başarısı iki ya da üç günlük bir savaşıma bağlıdır."⁽³³⁾

Vyborg Bölge Komitesi üyelerinden Sveshnikov o günlere iliş

* Lenin'in burada aktardığı sözler, 1851 ve 1852 yıllarında New York Daily Tribune'de bölümler halinde yayınlanmış olan Almanya'da Devrim ve Karşı Devrim adlı eserdendir. Çalışma Marks'ın inzasını taşımakla birlikte, gerçekte Engels tarafından yazılmıştır.

kin olarak şunları anımsıyor:

"İlyiç, gizlendiği yerden yorulmak bilmeden sürekli yazıyor, Nadezhda Konstantinovna (Krupskaya) ise bu el yazmalarını Bölge Komitesi'nde bizlere okuyordu... Liderin çarpıcı sözleri gücümüzü bir kat daha artırırdu... Şu tablo sanki dün yaşanmış gibi zihnimde olanca canlılığıyla korunuyor: Bölge idare merkezinin odalarından birinde, daktilografların bulunduğu odada, Nadezhda Konstantinovna eğilmiş orijinal metinle çoğaltılan kopyaları dikkatli bir biçimde karşılaştırıyor, onun hemen yanında, ayakta duran Amca ile Gene kendilerine birer kopya verilmesini istiyorlar."

'Amca' ile 'Gene' bölgedeki iki liderin eskiden beri kullandıkları takma adlardı. Bölge işçilerinden Naumov şunları söylüyor: "Kısa bir süre önce Lenin'den Merkez Komitesi'ne iletilmesini istediği bir mektup aldık... Mektubu okuduğumuzda heyecandan soluğumuz kesildi. Öyle görünüyordu ki, Lenin uzun zaman önce ayaklanma sorununu Merkez Komitesi'nin önüne koymuştu. Onlarla bir münakaşaya giriştik. Üzerlerinde bir baskı kurnaya başladık."⁽³⁴⁾

Lenin'in gizli bir yaşam sürerken silahlı bir ayaklanma için ajitasyon yapmaya başlayarak Merkez Komitesi'nin otoritesini sarsacak kadar ileri gitmesi, proleterya ve parti içinde kendisine yönelik olağanüstü bir güven yaratırken Merkez Komitesi'ne kuşkuyla bakılmasına yol açıyordu. Fakat, Lenin, uzlaşmazlığının ve yaptığı şeylerin sorumluluğunu üstlenmekten kaçacak bir insan değildi.

Ne var ki, Kuzey Bölgesi Sovyetleri Kongresi, bolşeviklerin hakimiyeti altında olmasına karşın, Lenin'in çağrısını yerine getirmedi. 11 Ekim'de toplanan ve üç gün oturum halinde kaldıktan sonra dağılan Kongre, kendisini olağan, genel devrimci kararları kabul etmekle sınırlı tuttu.

Merkez Komitesi nihayet harekete geçiyor

10 Ekim günü, Merkez Komitesi'nin, Lenin'in silahlı ayaklanma sorununu doğrudan ileri sürdüğü -ve bu önerisini kabul ettirdiği- ünlü toplantısı gerçekleşti. Sukhanov şunları yazıyor:

"İşte tarihin garip, hoş şeylerinden biri daha! Bu önemli ve belirleyici toplantı Karpovka'da, benim kendi evimde -fakat benim

bilgim dışında gerçekleşti."

Menşevik Sukhanov'un eşi bir bolşevikti.

"Daha önceleri, geceleri çoğunlukla büroda, ya da Karpovka'ya sekiz verst uzaklıkta bulunan Smolni'de geçiriyordum. Bu kez, beni geceyi dışarıda geçirmeye iten neden farklıydı: Beni kandırmanın yollarını çok iyi bilen eşim, dostça ve aldırılmaz görünerek, işten sonra eve dönmek için onca yolu tepmeme gerek olmadığını söyledi ve geceyi büroda geçirmemi öğütledi. Evdeki bu önemli toplantıyı bölmemem için her önlem alınmıştı"⁽³⁵⁾

Merkez Komitesi'nin 21 üyesinden on biri (ve bir aday üye) toplantıda hazır bulunuyordu. Lenin, toplantıya sakalsız, gözlük takmış olarak geldi, başında ise bir peruk vardı. Bu, yeraltına geçtiği gündün beri katıldığı ilk toplantıydı. Sabah saat 3'e kadar devam eden toplantı on saat sürdü. Oturum, Sverdlov tarafından sunulan ve Lenin'in karar tasarısına zemin hazırlayan örgütün durumunu gösterir bir raporla başladı:

"Kuzey bölgesindeki askeri birliklerden gelen temsilciler, kuzey cephesinde amacının ne okluğu bilinmeyen bazı gelişmeler olduğunu, askerlerin bölgenin içine doğru kaydıklarını ileri sürüyorlar.

Minsk'ten, burada Kornilov-tipi bir komplonun hazırlanıp yapıldığını bildiren bir haber aldık. Oradaki garnizonun niteliği yüzünden, Minsk'in etrafı Kazak birlikleri tarafından sarılmış durumda bulunuyor. Komuta merkezleri ile Başkomutanlık arasında şüphe uyandıran konuşmalar yapılıyor. Osset ile belli bazı askeri birlikler içinde bolşeviklere karşı ajitasyon faaliyetleri yürütülüyor. Her şeye karşın, cephedeki genel hava bolşeviklerden yana, askerler Kerenski'ye karşı cephe almış bulunuyorlar."⁽³⁶⁾

Lenin derhal sert, atılğan bir tutum sergiledi:

"Eylül başından beri ayaklanma sorununa karşı belli bir kayıtsızlığın mevcut olması dikate değer. Bununla birlikte, Sovyetlerin ik-

tidarı alması sloganını ciddi olarak öne sürsek bile, bunun gerçekleşme şansı yok. Bu nedenle, dikkatler uzun zaman önce sorunun teknik boyutu üzerinde yoğunlaştırılmıydu. Bugün, çok önemli bir zaman kaybına uğramış olduğumuz açık biçimde görülmüyor.

"Her şeye karşın, sorun aciliyetini koruyor ve belirleyici an oldukça yakın. Uluslararası durum da insiyatifi ele almamızı gerektiriyor.

"Narva ve Peter'in (Petersburg -çn.) elden çıkarılması için yapılanlar, kesin bir eylemlilik içine girmemizi daha da zorunlu kılıyor.

"Siyasi durum da çarpıcı bir biçimde bu yönde gelişiyor.

"3-5 Temmuz günlerinde ayaklanma yolunda girişeceğimiz bir eylem başarısızlıkla sonuçlanırdı, çünkü o günlerde çoğunluk arkamızda değildi. O gündün bu güne çok uzun bir yol kat ettik.

Kitleler arasındaki çekimsellik ve kayıtsızlığı, onların konuşmalardan ve kararlar almaktan bıkmış olmasıyla açıklamak gerekir. Bugün çoğunluk bizim arkamızdadır. Siyasi açıdan, durum iktidarın el değiştirmesi için bütünüyle olgunlaşmış durumdadır.

Köylü hareketi de aynı doğrultuda ilerliyor, öyle ki, bu hareket ancak muazzam büyüklükte güçlerle bastırılabilir. Tüm toprakların (halka -çn.) devredilmesi köylülerin genel sloganı haline gelmiş bulunuyor. Dolayısıyla, siyasi koşullar olgunlaşmış durumda. Yapmak zorunda olduğumuz şey, sorunun teknik yanını müzakere etmemiz. Meselenin püf noktası budur.

"Durum bu olduğu halde, biz, savunma yanlılarının tutumunun sonucu, bir ayaklanma için sistematik bir hazırlığa girişilmesini siyasi bir suç işlemeye benzer bir şeymiş gibi görme eğilimi sergiliyoruz.

"Bizim yanımızda olmayacağı açık olan kurucu meclis için beklemenin bir anlamı yok; bu, görevimizi daha da güçleştirmek anlamına gelir. Bölge Kongresi ve Minsk'ten gelen öneri, belirleyici eylemliliğe girişmek için bir başlangıç noktası olarak kullanılma-

Bundan sonra, Lenin somut bir karar önerisinde bulundu:

"Silahlı bir ayaklanmanın kaçınılmazlığı ve bunun zamanının gelmiş olduğunu kabul eden Merkez Komitesi, bu düşüncenin bütün parti örgütlerine rehberlik etmesini, tüm pratik sorunlara ilişkin tüm tartışma ve çözümlere yaklaşırken (Kuzey Bölgesi Sovyetleri Kongresi, askerlerin Peter'den çekilmesi, Moskova ve Minsk'teki insanların eylemliliği, vb.) bu bakış açısından hareket edilmesini önerir."⁽³⁸⁾

Yapılan oylamada, 10 oy bu karar tasarısının lehine (9 Merkez Komitesi üyesi ve 1 üye aday), 2 oy (Zinovyev ve Kamanev) ise aleyhine verildi.

Zinovyev ve Kamanev'in muhalefeti

Toplantının hemen ardından, Zinovyev ve Kamanev, Merkez Komitesi'nin kararına karşı bir bildiri hazırladılar ve bu bildiri Petrograd Komitesi, Moskova Komitesi, Moskova Bölge Komitesi ve Fin Bölge Komitesi üyeleri arasında dağıttılar:

"Bugün silahlı bir ayaklanma önermenin yalnızca partimizin değil, fakat ayrıca Rus devrimi ile dünya devriminin geleceğini tehlikeye düşürmek anlamına geldiğinden hiç kuşku duymuyoruz...
"Kurucu mecliste partimizin şansı mükemmel boyutlarda..."

"Doğru taktiklerle, kurucu mecliste sandalyelerin üçte birini, hatta daha fazlasını kazanabiliriz..."

"Hiç kuşkusuz, kurucu meclis toplumsal güçler arasındaki gerçek ilişkiyi kendi başına değiştiremez. Ancak, kurucu meclis bu ilişkinin bugün olduğu gibi üstü örtülü kalmasını önleyecektir. Yaşantımızda derin kökler salmış Sovyetleri bir kenara itmek olmaz. Sovyetler, halihazırda bir dizi yerde fiili olarak iktidarın uygulayıcısı olmuştur.

"Kurucu meclis de, devrimci çalışmasında ancak Sovyetlere dayanabilir. Kurucu meclis artık Sovyetler: İşte devlet kurumunun kendisine doğru yol aldığımız birleşik yapısı..."

"Bizimle burjuvazi arasında üçüncü ve büyük bir kampın -küçük burjuvazinin olduğunu unutmadık ve unutmamalıyız. Bu kamp, Kornilov ayaklanması sırasında bizimle birlikte tavır aldı ve bize zaferi getirdi... Bugün bu kampın bize burjuvaziden çok daha yakın olduğunu tereddütsüz söyleyebiliriz... Atılacak dikkatsiz bir adım, devrimin bütün bir yazgısını hemen girişilecek bir ayaklanmanın yazgısına bağımı kulan iyi hesaplanmadan girişilmiş bir hareket, küçük burjuvaziye uzun bir zaman için Milyukov'un kollanına itmek için tek başına yeterli olacaktır.

"Şunlar söyleniyor: (1) Rusya'daki halkın büyük çoğunluğu halihazırda bizim yanımızdadır; (2) Uluslararası proleteryanın çoğunluğu bizden yanadır. Ne yazık ki bunlardan ne birincisi ne de ikincisi doğrudur ve sorun tam da budur.

"Rusya'da, işçilerin çoğunluğuna sahibiz ve askerlerin dikkate değer bir kısmı da bizim yanımızda. Ancak bütün geriye kalanlar kararsızlık ve tereddüt içinde. Hepimiz eminiz ki, örneğin, gelişmeler kurucu meclis seçimlerine kadar varırsa köylüler ağırlıklı olarak sosyalist devrimciler lehine oy kullanacaklar.

"Şimdi ikinci iddiaya geliyoruz -uluslararası proleteryanın çoğunluğunun bizi desteklediği iddiasına. Ne yazık ki bu doğru değil... Eğer bugün her şeyi riske eder ve bir yenilgiye uğrarsak, ayrıca, son derece ağır ilerleyen fakat hiç şüphesiz bir gelişme içinde olan uluslararası proleterya devrimine de ağır bir darbe vurmuş olacağız. Ancak, şimdilik tercih bize bağlı olduğuna göre, bugün kendimizi savunmacı bir konumla sınırlayabiliriz ve sınırlandırmalıyız... Kurucu mecliste bir muhalefet partisi olarak öylesine büyük bir güce sahip olacağız ki, ülkede genel oy hakkı ile birlikte, muhaliflerimiz her adımda bize boyun eğmeye zorlanacaklar, ya da, sol sosyalist devrimcilerle, partisiz köylülerle ve esas olarak bizim programımızı desteklemek zorunda olacak diğerleriyle birlikte bir yönetici blok oluşturacağız..."

"Bugün, tarih önünde, uluslararası proleteryanın, Rus devriminin ve Rus işçi sınıfının önünde silahlı ayaklanma kartını oynayarak bütün bir geleceği riske sokma hakkına sahip değiliz... İçinde bulunduğumuz şu gün, hepsi arasında en zararlı şey düşmanın gücünü olduğundan küçük, kendi gücümüzü ise olduğundan büyük görmektir. Hasımların gücü görüldüğünden daha büyük.

Anahtar öneme sahip yer Petrograd'tır ve proleterya partisinin düşmanları Petrograd'a büyük bir güç yığmış bulunuyor: *mükemmel* bir şekilde silahlandırılmış, *örgütlenmiş*, (sahip oldukları sınıfsal konum nedeniyle) savaşmaya arzulu ve nasıl savaşılacağını bilen 5.000 Yunker, ayrıca genelkurmay personeli, şok birlikleri, Kazaklar, garnizonun önemli bir bölümü, Peter [Petersburg] etrafına yelpaze gibi yerleştirilmiş ağır toplar. Şu halde, hasunlarımız, TSIK [Sovyetler Yürütme Komitesi]'nin de yardımıyla, cephedeki birlikleri de getirmek için çabalayacaklardır ve böyle yapacakları hemen hemen kesindir."

İşçiler ve askerler savaşkan bir ruh içinde değillerdi:

"Harekete geçilmesini savunanlar bile işçi kitleleri ve asker arasındaki ruh halinin -örneğin- 3 Temmuz öncesinde geçerli olan ruh halini hatırlatmaktan uzak olduğunu bildiriyorlar. Şayet kent yoksulu kitleler arasında sokak gösterilerinde güçlü bir militan ruh mevcut olsa idi, bunlar bir kez harekete geçtiklerinde partimizin nüfuzunun zayıf olduğu çok büyük ve önemli örgütleri (demiryolu sendikası, posta ve telgraf sendikası, vb.) de arkalarından sürükleyecekleri garanti edilebilirdi. Fakat, bu ruh hali fabrikalarda ve kışlalarda bile mevcut olmadığına göre, bu varmış gibi hesaplara girişmek kendi kendimizi kandırmak olur..."

"Bu koşullar altında, iktidarın proleterya partisinin ellerine geçmesi sorunun "ya şimdi, ya da hiçbir zaman!" anlayışıyla ele alınması ölümcül bir tarihsel hata olacaktır.

"Hayır! Proleterya partisi büyümeye devam edecek ve onun sahip olduğu program daha geniş bir biçimde kitlelere anlatılacaktır."⁽³⁹⁾

Lenin'in sert eleştirisi

Lenin'in duyduğu öfke sınırsızdı. En yakın yoldaşlarından ikisi, şimdi ayaklanmanın başlıca muhalifleri olarak boy gösteriyorlardı. 17 Ekim'de, '*Yoldaşlara Mektup*' başlığı altında uzun ve sert bir mektup yazdı:

"Devrimci partinin böylesine ciddi bir sorun karşısında bocalan-

masına hoşgörüle bakmaya hakkı olmadığına göre, kendi ilkelelerini parçalayıp rüzgarlara savuran bu iki yoldaş bazı kafa karışıklıklarına neden olabileceklerine göre, bunların iddialarını bir çözümlenmeye tabi tutmak, onların bocalama içine girdiklerini gözler önüne sermek ve ne denli utanç verici bir duruma düştiklerini göstermek bir zorunluluktur."⁽⁴⁰⁾

Zinovyev ve Kamanev şöyle söylemişlerdi: "Ne biz iktidarı ele geçirecek kadar güçlüyüz, ne de burjuvazi kurucu meclisin toplanmasını engelleyecek güçte." Lenin buna sert bir karşılık verdi:

(Bildiriye kaleme alan -çn.) yazarların şaşkınlığı ve bunların yaşadıkları korku, işçilere yönelik bir karamsarlık ve burjuvazinin durumuna yönelik bir iyimserlikte ifadesini buluyor. Şayet askeri okul öğrencileri ve Kazaklar kanlarının son damlasına kadar bolşeviklerle savaşacaklarını söylerlerse, buna bütünüyle inanılması gerekiyor; ancak, işçiler ve askerler yüzlerce toplantıda bolşeviklere olan güvenlerinin tam olduğunu, iktidarın Sovyetlerin eline geçmesini savunmaya hazır olduklarını tekrar tekrar söylerlerse, oy vermenin bir şey, savaşmanın başka bir şey olduğunu hatırlamanın 'tam zamanı' demektir.

Lenin, "Sovyetlerin kurucu meclisin toplanmasını ve her türden Kornilovgil komplonun durdurulmasını sağlamak için burjuvazinin şakağına dayanmış bir tabanca olması" gerektiğini ileri süren Zinovyev ve Kamanev'in bu iddialarına şu şekilde karşılık verdi:

"Bu, bizim mutsuz karamsarların ızlan birinin ipin ucunu ne kadar kaçırmış olduğunu gösteriyor: Şarjörü olmayan boş bir tabanca!... Oysa, bu şarjörü de olan bir tabanca olacaksa, bunun anlamı bir ayaklanma için teknik hazırlığın yapılmasından başka bir şey değildir; şarjörün tedarik edilmesi ve tabancanın mermilerle doldurulması gerekir -tek başına şarjör de yeterli olmayacaktır."⁽⁴¹⁾
"Her geçen gün büyütürüz. Kurucu meclise güçlü bir muhalefet olarak katılabiliriz; neden her şeyi riske sokalım?" diye yazıyorlardı. Lenin yine sert bir karşılık verdi:
"Bu iddia, kurucu meclisin toplanacağını 'okumuş', en yasal, en

sadık, en anayasacı yola güvenen bir dargörürlüğünün iddiasıdır. "Oysa, ne yazık ki, kurucu meclisin toplanmasını beklemek ne açlık ne de Petrograd'ın teslim alınması sorununu çözüyor. Saf lar, şaşkınlara, ya da yüreklerinin korkuyla dolmasına izin vermiş olanlar bu 'önemsiz ayrıntı'yı unutuyorlar. Açlık beklemeyecek. Köylü ayaklanması beklemedi. Savaş beklemeyecek. Ortadan kaybolan amiraller beklemediler.

"Biz bolşevikler kurucu meclisin açılacağına inandığımızı ilan etsek açlık beklemeyi kabul edecek mi? Ortadan kaybolan amiraller beklemeyi kabul edecekler mi? Maklakovlar, Rodziankolar lo-kavtları ve tahıl sevkiyatlarını sabote etmeyi durdurup İngiliz ve Alman emperyalistleriyle yaptıkları gizli anlaşmalara son verdiklerini *ilan etmeyi* kabul edecekler mi?

"Anayasal düşler'in ve parlamenter budalalığın şampiyonluğunu yapanların iddialarının gelip vardığı nokta budur. Yaşayan gerçeklik ortadan kaybolurken, geriye yalnızca kurucu meclisin toplanacağından söz eden bir *kağıt parçası* ile seçimlerin yapılması kalıyor."⁽⁴²⁾

Lenin, "Eğer Kornilovcular tekrar harekete geçselerdi, onlara günlerini gösterirdik. Ama niçin riski göze alıp harekete geçen biz olalım?" diye soran Zinovyev ve Kamanev'i şöyle yanıtlıyor:

"Tarifi kendisini yinelenmez; ancak, eğer ona *sırtımızı* dönersek ve birinci Kornilov ayaklanmasını düşünüp 'Keşke Kornilovcular yine başlasalar' dersek -bu ne mükemmel bir devrimci strateji olurdu- aynı durum yinelenir. Bu, işlerin olmasına bırakılması oyununa benzer bir tutum değil mi! Belki Kornilovcular uygun olmayan bir zamanda yeniden harekete geçecekler: Bu ne kadar 'ciddi' bir argüman! Proleter bir siyaset için ne kadar güçlü bir temel! "Peki ya ikinci hareketin Kornilovcuları bir ya da birkaç dersi öğrenmiş olarak gelirse? Eğer *harekete geçmeden önce* aklıktan ileri gelen isyanların başlamasını, cephenin dağılmasını, Petrograd'ın düşmesini bekliyorlarsa ne olacak? Bu durumda ne yapacağız?

"Burada, proleterya partisinin taktiğini Kornilovcuların eski hatalarından birini yinelenmeleri olasılığı üzerine inşa etmemiz öneri-

liyor... İşte size 'marksist' bir taktik! Bekleyin, açlar! Kerenski kurucu meclisi toplayacağına söz verdi."⁽⁴³⁾

"Herkes, kitlelerin onları sokağa dökcek bir ruh hali içinde olmadığını söylüyor. Karamsar olmayı haklı kılan işaretlerden birisi de, gerici basının, Kara Yüzler'e destek veren basının giderek yaygınlaşması olabilir" diyen Zinovyev ve Kamanev'e karşı, Lenin kitlelerin ruh haliyle ilgili olarak şunları söylüyordu:

"İçinde bulunduğumuz şu gün, yüreksiz insanların eklemeyi unuttukları en önemli şeylerden biri şu ki:

"'herkes', bunun gerilimli ve bekleyiş içinde olan bir ruh hali olduğunu söylüyor;

"'herkes', Sovyetlerden Sovyetlerin savunulması için bir çağrı geldiğinde işçilerin tek vücut olarak ileri atılacağı konusunda hemfikir durumda bulunuyor;

"'herkes', işçilerin kaçınılmaz olduğunu gördükleri 'son ve belirleyici savaş' konusunda kendi merkezi organlarının sergiledikleri kararsız tutumdan hoşnutsuz olduklarını düşünüyor;

"'herkes', en geniş kitlelerin umutsuzluğa çok yakın bir ruh hali içinde bulunduğu ve bunun da anarşizme gelişmesi için uygun bir ortam hazırladığı konusunda tam bir fikir birliği içinde;

"'herkes', otoriteleri etkilemek için girişilen tek tek grevlerin, gösterilerin, eylemlerin beyhudeliğinin halihazırda görülmüş ve bütünüyle kavranmış olduğu bir zamanda kısmi değil genel savaşın nasıl olacağı konusunda hala bir belirsizliğin yaşanıyor olması yüzünden sınıf bilinçli işçiler arasında *yalnızca* gösteri yapmak, *yalnızca* kısmi mücadeleler vermek konusunda belli bir isteksizliğin yaşandığının farkında; "

"*Bunun gibi.*

"Zinovyev ve Kamanev, kararlı bir parti çizgisinin, onun boyun eğmez kararlılığının ayrıca söz konusu ruh halini yaratan bir *faktör* olduğunu ve bunun en keskin devrimci anlarda özellikle geçerli olduğunu kuşkusuz 'tam yeri geldiği anda' unutuyorlar. Sorumluluk sahibi liderlerin kendi bocalamaları ve dün kadar savunduklarını bugün reddedişleriyle kitlelerin belli kesimlerinde en uygunsuz bocalamaları yarattıkları gerçeğini unutmak bazen

insanlar için 'pek münasip' oluyor.⁽⁴⁶⁾ Kitlelerin ruh halinden söz edenler, kendi kişisel yüreksizliklerinin sorumluluğunu kitlelere yıkmaya çalışanlar umutsuz bir durumdadırlar. Kitleler, bilinçli olarak kendileri açısından en uygun anı kollayanlar ve bilinçsiz olarak umutsuzluğa sürüklenmeye hazır olanlar olarak iki gruba ayrılabilirler; ancak ezilen, aç yığınlar yüreksiz *değillerdir*.⁽⁴⁶⁾

"Bir ayaklanma için ihtiyacı duyulan şey... bir yandan, sınıf bilinçli unsurların sonuna kadar savaşmak konusundaki bilinçli, dayanıklı, boyun eğmez kararlılığı, diğer yandan ise, eğer bolşevikler kendilerine belirleyici bir savaş içinde önderlik edemezlerse yarın önlemlerle artık hiçbir şeyin kurtarılamayacağını, hiçkimse'nin 'etki'lenemeyeceğini, açlığın anarşik bir biçimde her şeyi ezeceğini, her şeyi yıkacağını *bisseden* geniş kitlelerin umutsuz ruh halidir."⁽⁴⁶⁾

Zinovyev ve Kamanev, "Öte yandan, marksist parti ayaklanma sorununu askeri bir komplo düzeyine indirgeyemez" demişlerdi. Lenin, onları ayaklanmayı Blankicilikle özdeş hale getirmekle suçladı:

"Eğer belli bir sınıfın partisi tarafından örgütlenmemişse, eğer onu örgütleyenler genel olarak siyasi anı ve özel olarak da uluslararası durumu gerektiği gibi analiz etmemişlerse, eğer parti nesnel olaylarla kanıtlanmış bir şekilde halkın çoğunluğunun sempatisini kazanamamışsa, eğer devrimin gelişimi küçük burjuvazinin sınıflar arasında uzlaşmaya yönelik hayallerinin gerçek dışılığını pratik olarak kanıtlamamışsa, eğer devrimci mücadelenin 'yetki sahibi' oldukları genel kabul görmüş olan, ya da bunun böyle olduğunu pratik içinde göstermiş olan Sovyet tipi organlarının çoğunluğu kazanılmış değilse, eğer (savaş durumunda) hükümetin tüm halkın iradesine karşın çıkar kaygısıyla haksız bir savaşı uzatmakta olduğu anlayışı ordu içinde yeterince olgunlaşmamışsa, eğer ayaklanmanın sloganları ('Bütün iktidar Sovyetlere', 'Toprak köylülere', 'Savaşan tüm uluslara derhal demokratik bir barış önerilmesi ve tüm gizli anlaşmalarla gizli diplomasinin feshedilmesi', vb.) yaygın ve popüler hale gelmemişse, eğer öncü işçiler kitlelerin durumunun umutsuzluğundan ve kırsal kesimin desteğinden

toprak sahiplerine ve onların destekçisi olan hükümete karşı ciddi bir köylü hareketinin ya da ayaklanmasının varlığında ifadesini bulan bir destekten emin değillerse, eğer ülkenin ekonomik durumunu krizin barışçıl ve parlamenter araçlarla istenilen biçimde çözülebileceğine ilişkin ciddi umutların yaşamasına izin veriyorsa, askeri komplo Blankiciliktir.

"Sanırım bu söylenenler yeterli."⁽⁴⁷⁾

Yuzık ki, olaylar, Lenin'in Zinovyev ve Kamanev'e ilişkin olarak yazdığı şu sözleri doğruluyacaktı: "Şüpheler *ber zaman* 'kuşku' içindedirler ve bunları ancak yaşamın pratiği yanlışlayabilir."⁽⁴⁸⁾

Petrograd liderliği bocalıyor

15 Ekim'de, Petrograd Komitesi Bolşevik Parti'nin aktif liderleriyle birlikte bir toplantı yaptı. Tereddüt ve netlikten yoksunluk toplantının bütününe egemendi:

"Nevski: Askeri Örgüt'ün bir temsilcisi olarak, dikkatinizi yüz yüze kaldığımız bir dizi soruna çekmek istiyorum. Askeri Örgüt anızın sağa kaymaya başlamış bulunuyor. Ayırt etmemiz gereken iki sorun var: (1) temel ilkelere bağlı sorunlar ve (2) bu ilkelere pratik olarak gerçekleştirilmesine ilişkin sorunlar. Askeri Örgüt, Merkez Komitesi'nin (10 Ekim tarihli) kararıyla ilgili olarak, bu kararın bir dizi koşulu, yani, yoksul köylülerin de devrime katıldıkları gerçeğini dikkate almadığına işaret etti. Kırsal kesim, bize sirtını dönmek yerine bize gelmeye başladı. Pek çok yerden bolşeviklerin popüler hale gelmeye başladıkları yolunda haberler alıyoruz. Devrimdeki belirleyici faktör kuşkusuz işçi sınıfı... Fakat, burada köylü kitlelerinin ruhunu gözardı etmemeliyiz; aksi takdirde zafere erişemeyiz. Pek çok guberniada... köylüler bir ayaklanma halinde bize yiyecek vermeyeceklerini söylüyorlar. Kırsal kesimi hareketlendirmek için şimdiye kadar hiçbir şey yapılmadı. Burada, Petersburg'ta proleteryanın silahlı bir ayaklanması yapılabilir bir şey. Sovyetin çağrısı üzerine bütün bir garnizon hareketi geçecektir... Fakat ayaklanmayı Petersburg'la sınırlı tutamayız. Moskova ve taşra vilayetlerinin buna tepkisi ne olacak? Rusya'nın bir bütün olarak bizi destekleyeceği konusunda Merkez

Komitesi bizlere bir güvence verebiliyor mu? Hepimiz zamanın olgunlaşmış olduğunun farkındayız. Ama hazır durumda mıyız? Özgürlüğü güvence altına alacak çoğunluğa sahip miyiz? Rapor dan hazır olmadığımız açıkça anlaşılıyor, dolayısıyla sorun şu: Eğer harekete geçerse, kendimizi Rusya'nın geri kalan kısmından yalıtılmış halde bulacağız. Demiryollarındaki duruma ilişkin olarak elimizde herhangi bir veri yok. Ayrıca, Beşinci Ordu'nun üzerimize gönderilmeyeceğinden emin misiniz?... Ne Askeri Örgüt, ne de Merkez Komitesi bunun garantisini verebilir... Askeri Örgüt (bize göre) istediği an harekete geçecektir, ancak bunun ne işe yarayacağını sizlere söyleyemiyorum... Merkez Komitesi'nin ayaklanma sorununu böylesine yaşamsal bir aciliyet olarak öne çıkaran kararı kitlelerin hazırlığı sorununu da dikkate almalıydı. Petrograd Komitesi, taşra vilayetlerinin hazırlanmasının bir zorunluluk olduğu konusunda Merkez Komitesi'ne uyarıda bulunmalı...

"Kharitonov: Petrograd Komitesi, Merkez Komitesi, Bölge Komitesi ve Moskova bölgesi birleşik oturumu, genel bir çöşkusüzlüğü mevcut olduğunu gösterdi. 5.000 üyeli geniş bir örgüte sahip olduğumuz Krasnoe Selo'dan buraya [Petrograd] yalnızca 50 kadar insanın gelmesi bekleniyor; diğerleri kararsız bir şekilde Krasnoe Selo'da kalacak. Krasnoe Selo'da bir çöküntü havası yaşanıyor. Ayyaşlık yoldaşlarımıza bile sıçradı. Askeri açıdan bakıldığında, bahriyeliler oldukça kötü durumdadır. Bunların pek çoğu silahın nasıl tutulacağını bile bilmediği için cepheden geri gönderilmiş olan denizciler. Posta ve telgraf çalışanlarına gelince, örgütümüzde bunlardan 140-150 kadar üye var... Telgraf operatörlerinin çoğu Kadet ve bize karşı yakınlık duydukları pek söylenemez. Kritik bir anda telgraf bürosu ile diğer önemli noktaları geçirecek bir güce ulaşılması mümkün olabilir.

"Slutskaya (Vasilevski Ostrov bölgesinden gelen kadın temsilci): Bölgemizdeki askeri durumla ilgili olarak, fabrikalarda ve sanayi işletmelerinde askeri emirler verildiğini söyleyebilirim. Ayaklanmaya katılma konusunda kayda değer bir isteklilik görülüyor.

"Latsis (Vyborg bölgesi): Kitlelerin olaylara ilgisinin arttığını gözlüyoruz. Bölge komitelerine ek olarak, aşağıdan yukarı gelişen merkezi bir örgüte sahibiz... Kitleler bizi destekleyecekler.

"Kalinin (Lesnovski alt-bölgesi): Koşulları incelemeye karar verdik; şimdilik işler pek iyi kotarılmıyor. Ordu birlikleriyle ilişkiye geçme kararı aldık. Finlandiya'dan ve cepheden bolşeviklerin ayaklanmasını protesto eden telgraflar alıyoruz. Öte yandan, ordu örgütünü atlayıp cepheden gelen delegeler ve bunların talepleri, açıkça militanca bir ruhun varlığına işaret ediyor. Bu ise ordu komitelerinin bizim yanımızda olmadıklarını ve kitlelerin isteklerini temsil etmediklerini kanıtıyor. Bir Kızıl Muhafız grubumuz ve 84 tüfeğimiz var.

"Naumov (Vyborg bölgesi): Kitleler arasında dikkate değer bir hoşnutsuzluk var... Petrograd'ın tahliyesinden ve işçilerin ücretlerinin ödenip işlerinden çıkarılmalarından kaynaklanan bastırılmış bir öfkenin varlığı söz konusu.

"Menzhinskaya [birinci şehir bölgesinin kadın temsilcisi]: Silah durumuna gelince, durum bir hayli kötü. Komite içinde yalnızca 6, bir fabrikada 100, bir diğer fabrikada ise 20 tüfek var. İşçilerin ruh halini kestirmek ise güç.

"Pakhemov (ikinci şehir bölgesi): Ruhsal durum 3-5 Temmuz günleri arasında olandan daha iyi. Kızıl Muhafız teşkilatının örgütlülüğü iyi değil. 50 tüfek, 3.000 kurşunumuz var. 60 ila 80 arasında üyemiz [askeri] emirler alıyor.

"Raviç (Moskova bölgesi): Fabrikalarda bulanık bir duygu hakim. Kitleler Sovyetin çağrısı üzerine harekete geçecekler, ancak partimizin çağrısına çok az insan karşılık verecek. Kornilov ayaklanması günlerinde yaratılmış olan organlar varlıklarını oldukları gibi koruyorlar...

"Gessen (Narva bölgesi): Genelde ayaklanma isteği söz konusu değil. Nüfuz sahibi olduğumuz yerlerde canlı ve istekli bir ruh hali gözleniyor. Geri durumdaki kitleler arasında ise siyasete yönelik bir ilgisizlik mevcut. Bununla birlikte partimiz otoritesini yitirmiş değil... Birkaç yüz tüfeğimiz var, bununla birlikte bir toplanma bölgemiz yok ve askeri güçlerimiz dağınık bir durumda bulunuyor...

"Vinokurov (Neva bölgesi): Genel ruh hali bizden yana. Kitleler tetikte bekliyor. Kızıl Muhafız'a sahip değiliz.

"Obukhov fabrikasından bir yoldaş: Daha önce Obukhov fabrikası savunma yanlılarından yana tavır almıştı. Ancak bu durum şim-

di değişmiş bulunuyor. Kitlese toplantılarımıza 5-7.000 kadar insan katıldı... Kızıl Muhafız içinde 2.000 insanımız, 500 tüfeğimiz, 1 makineli tüfeğimiz 1 de zırlı aracımız var. Bir devrimci komite oluşturduk. Fabrikaların Petrograd Sovyeti'nin çağrısına uyacağından kuşku yok.

"Pervukhin (Okhtenski bölgesi): İşçiler arasında ayaklanma arzusu yok. Fabrikalarda Kara Yüzler boy göstermeye başladılar.

"Prokhorov (Petersburg bölgesi): Güçlü bir etkiye sahip olduğumuz yerlerde tetikte bir tavır sergileniyor -aksi taktirde kitleler ilgisiz... Genel olarak bölgede tam bir örgütsüzlük durumu yaşıyor. Ayaklanma çağrısı Sovyetten gelse bile belli fabrikalar (örneğin bizimki) bu çağrıya uymayacak.

"Akselrod (Rozhedstvenski bölgesi): İnsanlar tetikte. Karşı devrimin harekete geçmesi durumunda direniş göstereceğiz, ancak işçilerin bir ayaklanma çağrısına uyacaklarını sanmıyorum. Fabrikaların tahliyesi sırasında ücretleri ödendikten sonra işçilerin işlerinden çıkarılmış olmalarından kaynaklanan bir cesaretsizlik var. Anarşistlerin nüfuzu hissedilir biçimde artıyor.

"Porokhovski bölgesi: ...Kornilov olaylarından önce menşevikler ve sosyalist devrimciler hakim konumdalardı. Ancak, şimdilerde durum bizim lehimize... Eğer bir ayaklanma çağrısı gelirse, fabrikadaki komite kitlelere önderlik etmeye hazır durumda...

"Shlüsselburg bölgesi: Bölgemiz küçük bir bölge; toplam 200 üyemiz var. Ancak kitlelerin çoğunluğu bizimle gelecek. Bir Kızıl Muhafız grubu örgüledik, ancak buna yaygın bir katılım yok. İşçiler fabrikaların savunulması görevini üstlendiler. Sovyetin çağrıda bulunması halinde kitleler harekete geçecekler.

"Demiryolu seksiyonu: Geçici Hükümet'e karşı hissedilir bir memnuniyetsizlik var... Propagandamız Petersburg'la sınırlı. Şu sıralar Moskova ile bağlantı kurdük... Taşra vilayetlerine oralaradaki demiryolu işçileriyle bağlar kurmak için 13 yoldaşımızı gönderdik. Bunlardan bazıları geri döndüklerinde siyasi durumun pek iyi olmadığını söylediler...

"Sendikalar: Kitleler arasında saldırgan bir ruh halinin belirtilerine rastlanılmıyor. Karşı devrimin saldırıya geçmesi halinde bir direniş gösterilecek, ancak kitleler kendiliklerinden saldırıya geçmeyecekler. Kitleler Sovyetten gelen bir çağrıya karşılık verebi-

lirler.

"Rakhia (Fin bölgesi): Finlilerin hepsi ne kadar önce davranılırsa o kadar iyi olacağını düşünüyor...

"(Bunu genel ilkelere ilişkin bir tartışma izledi.)

"Kalinin; Merkez Komitesi'nin kararı, bugüne kadar alınan kararların en iyisidir. Karar, örgütümüzü siyasi eyleme yön vermeye davet ediyor. Silahlı bir ayaklanma ile karşı karşıya bulunuyoruz; şu an önümüzde dikilen engeller mevcut durumun pratik bir yanını oluşturuyor. Ayaklanma ne zaman başlayacak, bunu bilemiyoruz -fakat muhtemelen bir yıl içinde."⁴⁹

Burada, Temmuz Günleri'nin en ateşli liderlerinin -ki bunların başında Nevski gibi Askeri Örgüt liderleri geliyor- bu kez son derece temkinli davrandıklarını ilginç bir not olarak belirtmek gerekiyor. Petersburg Komitesi'nin 15 Ekim tarihli toplantısına katılmış 19 bölge temsilcisinden yalnızca 8 tanesi kitlelerin 'savaşkan' bir ruh hali içinde olduklarını ve hemen harekete geçmeye hazır olduklarını düşünüyordu. 6 temsilci mevcut ruh halinin belirsiz olduğunu söylerken, 5'i 'harekete geçme' konusunda bir isteksizlik olduğunu açık seçik ifade etti.

Birkaç gün kadar sonra, Lenin durumu kendileriyle tartışmak için Askeri Örgüt liderlerini bir toplantı için yanına çağırıldı. Podvoiski, bu toplantıyı anılarında şöyle anlatıyor:

"Antonov-Ovsenko, Petrograd garnizonunun durumunu değerlendirebilecek durumda olmadığını, ancak donanmanın ilk çağrıda harekete geçeceğinden emin olduğunu, bununla birlikte donanmanın Petrograd'a zamanında ulaşmasının pek muhtemel görünmediğini bildirdi. Nevski ve Podvoiski, garnizondaki askerlerin ayaklanma fikrine yakınlık duyduklarını, fakat, yine de, bu konuyu doğrudan ve kesin bir biçimde her askeri birliğin gündemine sokabilmek ve ayaklanmayı teknik olarak hazırlayabilmek için, ayaklanmanın on ya da on beş gün kadar geciktirilmesinin zorunlu olduğunu ifade ettiler; Temmuz ayında harekete geçmiş... kısmen dağıtılmış ve kısmen moral bozukluğuna uğramış birlikler ancak diğer birliklerin harekete geçeceğinden emin olmaları durumunda çağrıya uyacaklardı ve bu yüzden daha önce gerici bir

tutum almış birliklerin hazır olup olmadıklarının sınanması gerekiyordu. Podvoiski, ayrıca, Kerenski'nin ayaklanmanın başarısını engelleme kapasitesine sahip özel olarak oluşturulmuş birliklerle cephedeki gerici birliklere bel bağlayabileceğini belirtti.

"Helsingfors ve diğer yerlerdeki denizcilerin durumuyla ilgili olarak görüşlerini açıklayan Yoldaş Nevski, ayaklanmanın subayların karşı eylemine ve dolayısıyla bunların tutuklanmasına yol açacağı kesin olduğunu, bunların yerini alan denizcilerin gemileri maden ocaklarının bulunduğu bölgelerden geçirerek Petrograd'ta savaşa iştirak etmekte çok zorlanacaklarını, bu yüzden Petrograd'a doğru yola çıkacak donanmanın muazzam büyüklükte zorluklarla yüz yüze kalacağını söyledi.

"Genel olarak, herkes, ayaklanmanın birkaç hafta kadar ertelenmesi ve bu zamanın Petrograd, taşra vilayetleri ve cephedeki ayaklanmanın etkin bir hazırlığı için kullanılması gerektiği konusunda hemfikiridi...

"Bununla birlikte, bu öngörülerden üçbiri Vladimir İlyiç'i ikna etmeye veya onu tereddüte düşürmeye yetmedi."⁽⁵⁰⁾

Ayaklanmanın on gün öncesinde bile, Bolşevik Askeri Örgüt'ün liderleri hala sorun karşısında kaçamak yollar arıyorlardı.

Merkez Komitesi'nin tereddütleri devam ediyor

16 Ekim günü, yani ayaklanmadan dokuz gün önce, Merkez Komitesi hala gerginlik, tereddüt ve bocalama işaretleri veriyordu. Merkez Komitesi'nin (Merkez Komitesi üyelerinin yanısıra Petersburg Komitesi Yürütme Komisyonu, Askeri Örgüt, Petrograd Sovyeti, sendikalarındaki bolşevik liderler, fabrika komiteleri, Petrograd Bölge Komitesi ve demiryolu işçileri temsilcilerini de içine alan) genişletilmiş oturumunun tutanakları gerçekten şaşırtıcıdır. Doğrusu, böyle bir liderliğe sahip olduğu halde devrimin başarıya ulaşmış olması insanı şaşkınlığa düşürüyor:

"Petrograd Komitesi'nden Yoldaş Boky.... durum hakkında bölge bölge bilgiler veriyor:

"Vasilevski Adası: Militan bir ruh hali söz konusu değil; askeri hazırlıklar sürdürülüyor.

"Vyborg bölgesi: Aynı durum geçerli, fakat ayaklanmaya hazırla-

nyorlar; askeri bir kurul oluşturulmuş bulunuyor; eyleme geçilmesi halinde kitlelerin destek vereceği düşünülüyor. İnsiyatfin aşağıdan gelmesi gerektiğine inanılıyor.

"1. şehir bölgesi: Hakim ruh halinin ne olduğunu değerlendirmek güç...

"2. şehir bölgesi: Daha dinamik bir ruh hali söz konusu.

"Moskova bölgesi: Lakayt bir ruh hali; çağrının partiden değil de Sovyetten gelmesi halinde harekete geçecek.

"Narva bölgesi: Eylem konusunda arzulu değil, fakat partinin otoritesinde bir zayıflama da söz konusu değil...

"Neva bölgesi: Genel hava bizim lehimize olmak üzere çarpıcı bir değişiklik gösterdi. Herkes Sovyetin kararına uyacak.

"Okhten bölgesi: Durum iyi değil.

"Petersburg bölgesi: Bekleyiş içinde.

"Rozhedstvenski bölgesi: Harekete geçilip geçilmeyeceği burada da şüpheli...

"Porokhov bölgesi: Genel hava bizim lehimize geliyor.

"Schlüsselburg: Genel hava bizden yana.

"Askeri Büro'dan Yoldaş Krylenko, hakim ruh hali konusunda oldukça farklı bir değerlendirmeye sahip olduklarını bildiriyor. Alaylarda genel havaya ilişkin kişisel gözlemler tek tek her askerin bizden yana olduğunu gösteriyor, ancak bölgelerde faaliyet yürüten yoldaşlarımızdan gelen bilgiler farklı; ayaklanma konusunda bir gelişmenin kendilerini kesin biçimde açmaza düşüreceğini söylüyorlar: askerlerin geri çekilmesi. Büro, moral kaybına uğrandığına inanıyor. Büro'nun çoğunluğu gelişmeleri yoğunlaştırmak için pratik olarak bir şeyler yapmaya gerek olmadığını düşünürken, azınlık insiyatfin ele geçirilmesinin mümkün olduğuna inanıyor. Bölge Örgütü'nden Yoldaş Stefanov: Sestroretsk ve Kolpino'da askerler silahlanıyorlar, militan bir ruh hali var ve askerler ayaklanmaya hazırlanıyorlar. Kolpino'da anarşist bir hava gelişiyor. İşten çıkarmalar yüzünden Narva'da durum oldukça vahim. Halihazırda 3.000 kişi işten çıkarılmış durumda bulunuyor.

"Garnizyonlara gelince; karamsar bir ruh hali egemen, ancak (iki makineli tüfek alayında) bolşeviklerin etkisi bir hayli büyük. Novyi Peterhoff'taki alayda yürütülen çalışma büyük bir ivme kaybetti, alay örgütsüz bir durumda. Krasnoe Selo -176. Alay: bütünüyle

bolşevik, 172. Alay da kısmen böyle, fakat bunun dışında burada bir de süvari birliği var. Luga'da -ki burada 30.000 kişilik bir garnizon var- Sovyet savunmacı bir tutum içinde. Bolşeviklerden yana bir hava esiyor ve burada yakında seçimler yapılacak. Gdov'daki alay bolşeviklerin yanında.

"Yoldaş Boky, kendisine ulaşan bilgilere göre Krasnoe Selo'da durumun o kadar da iyi olmadığını söylüyor. Kronştad'ta moralin gerileniş olduğunu, yerel garnizonda, askeri anlamda, işe yarar pek bir şey olmadığını ekliyor.

"Petrograd Sovyeti'nden Yoldaş Volodarski: Genel izlenim, hiç kimsenin sokağa çıkmaya hazır olmadığı, ancak Sovyet'in çağrıda bulunması halinde herkesin bu çağrıya uyacağı yönünde.

"Yoldaş Raviç bunu doğruluyor ve bazılarının partinin çağrısına da uyulacağı görüşünde olduklarını ekliyor."

Sendikalardan Shmidt şunları bildiriyor:

"Genel hava etkin gösterilerin umulmaması gerektiğine işaret ediyor, bunun başta gelen nedeni işten çıkarılma korkusu... Yoldaş Şliapnikov, metal işçileri sendikasında bolşeviklerin egemen olduğunu, ancak bolşevik bir ayaklanmanın yaygın kabul görmediğini, hatta bu konudaki söylentilerin bir paniğe yol açtığını ekliyor... Fabrika komitelerinden... Yoldaş Skrypnik, her yerde pratik sonuçlar elde edilmesi yolunda bir özlem gözlendiğini, yalnızca karar alınmanın artık yeterli olmadığını ifade ediyor. Liderlerin yığınların ruhunu tam olarak yansıtmadığı hissediliyor; liderler daha tutucu; anarko-sendikalist etkinin giderek geliştiği gözleniyor, özellikle de Narva ve Moskova bölgelerinde."

Miliutin,

"kişisel olarak ilk yumruğu atmaya hazır olmadığımıza inandığını söylüyor. O'na göre, yakın gelecek açısından, yetkilileri görevden alarak onları tutuklayacak güce sahip değiliz... Yoldaş Shotman, Şehir Konferansı'nda, Petrograd Komitesi'nde ve *Voenka*'da (Bolşevik Askeri Örgüt) genel ruh halinin çok daha karamsar olduğunu söylüyor. Eyleme geçecek durumda olmadığımızı, kendimizi hazırlamamız gerektiğini örneklerle gösteriyor.

"Miliutin ve Shotman'a karşı çıkan Lenin, meselenin askeri güçler sorunu, askerlere karşı savaşmak sorunu olmadığına, söz konusu olan şeyin ordunun bir bölümünün diğerine karşı savaşımı olduğuna dikkati çekiyor. Burada söylencelerde bir karamsarlık bulmadığını ifade ediyor. Burjuvazinin büyük güçlere sahip olmadığını söylüyor. Gerçeğin bizim düşmandan daha üstün olduğumuzu gösterdiğini ileri sürüyor. Merkez Komitesi'nin harekete geçmesi için mümkün değil sorusuna tutarlı bir yanıt verilemeyeceğini söylüyor."

Bundan sonra, bazı liderler 10 Ekim kararının hemen eyleme geçilmesini öngören bir direktif değil, *genel bir uyarılma* olarak görülmesi gerektiğini ileri sürdüler:

"Yoldaş Kalinin, kararı, hemen yarın ayaklanmaya geçilmesini öneren bir karar olarak görmediğini, onu, meselenin siyaset alanından alınıp bir strateji düzeyine indirilmesi ve özgül bir eylemlilik içine girilmesi yolunda bir çağrı olarak yorumladığını söylüyor."

Sokolnikov ise şunları söylemişti:

"Karara gelince, onu harekete geçilmesi için verilmiş bir emir olarak yorumlamak için ortada hiçbir neden yok.

"Eğer gelişmeler bize belli bir zaman aralığı kazandırursa, elbette ki bundan yararlanacağız. Kongrenin daha erken bir tarihte toplanması mümkün. Eğer Kongre tüm iktidarın Sovyetlere geçmesi fikrini benimserse, bu durumda ne yapılması gerektiği sorusunu, kitlelere bir çağrıda bulunup bulunmayacağımız sorununu bir çözüme kavuşturmak zorunluluk haline gelecek..."

"Yoldaş Miliutin: Karar burada kendisine atfedilen anlamda kaleme alınmadı; karar, kendimizi bir ayaklanmaya hazır hale getirmemiz anlamına geliyor... Pratik, 3-5 Temmuz'da bir ayaklanma olmadığını, bugün de olmaması halinde bunun bizim sonumuz anlamına gelmeyeceğini bize gösterdi. Karar, örgütümüz içinde kalan ve onu ilgilendiren bir karar olarak görülmeli.

"Yoldaş Volodarski: Eğer karar bir emir anlamına geliyorsa, bu durumda emre halihazırda itaat edilmiş olduğunu söylemek

gerekir. Eğer ayaklanma sorunu hemen yarına ilişkin bir sorun olarak ortaya konuyorsa, lafı hiç dolandırmadan böyle bir şeyle bir ilişkimizin olmadığını söylememiz gerekir. Her gün her yerde konuşmalar yaptım, ancak belirtmem gerekir ki, kitleler çağrımızı şaşkınlıkla karşıladılar; bu hafta bir değişiklik yaşandı... Somut bir öneride bulunmak gerekirse: tekuik hazırlıkları devam ettirmek, sorunu Kongre'nin önüne getirmek, harekete geçme zamanının henüz gelmemiş olduğunu tespit etmek."

Bazı katılımcılar çok sert bir tutum takındılar:

"Yoldaş Diadia (Latsis): Kararın şimdiye kadar hayata geçirilmemiş olması içler acısı bir durum... Yiğunların ruhi haliyle ilgili olarak yapılan değerlendirmeleri düzeltmek için söz aldım. Kitleleri silahlara el koymaya iten sabırsızlık onların neler hissettiklerine işaret eden bir gösterge. Sahip olduğumuz strateji çok tuhaf. İnsanlar Yunkerlerden söz açtıklarında, ben bunların defterini dürebileceklerini anlatıyorum.

"Yoldaş Skrypnik: Eğer bugün yeterince güce sahip değilseniz, yarın bundan daha güçlü bir durumda olmayacağız; eğer iktidarı şimdi almazsak, ileride durum daha da kötü olacak... Harekete geçmemiz gereken böyle bir günde gereğinden çok konuşuyoruz. Kitleler bizden harekete geçmemizi istiyorlar, eğer onlara hiçbir şey vermezsek, onlar bunu bir suç olarak görecektir. İhtiyaç duyulan şey ayaklanmaya hazırlanmak ve bu yolda kitlelere çağrıda bulunmak.

"Krylenko: ... Burada tarif edilen ruh hali bizim kendi hatalarımızın sonucu olduğunu belirtiyor. Yoldaş Krylenko, ayaklanmayı kimin nasıl başlatacağı sorusunda V.I. [Lenin]'den farklı düşünüyor. Ayaklanmanın teknik ayrıntılarına gereğinden fazla değinmeye gerek olmadığını söylüyor ve öte yandan, ayaklanma için kesin bir tarih önerilmemesi gerektiğini belirtiyor. Ancak, askerlerin geri çekilmesi meselesinin çok kritik bir konu olduğunu, bunun bir savaşımı başlatabileceğini düşünüyor. O'na göre, askerlerin geri çekilmesinin bir zorunluluk olduğu Chermisov Konferansı'nda tartışılacak; buna bir yanıt verebilecek durumda olmayacağız, ancak, bir zorunluluk olsa

"bile bunun yapılamayacağını, çünkü generalere güven kalmadığını söylemeliyiz: Dolayısıyla, bize karşı saldırı halihazırda bir gerçeklik ve bundan yararlanılabilir. Ajitasyon faaliyeti zayıflatılmamalıdır ve bir başlangıç halihazırda mevcut olduğuna göre, ilkin kimin başlaması gerektiği konusunda tartışmanın bir anlamı yoktur."

Stalin, Krylenko'nun sözlerine açıklık getirdi:

"Petrograd Sovyeti, askerlerin geri çekilmesine onay vermeyi reddederek ayaklanmaya giden yola çıkmış bulunuyor. Kerenski'e karşı çıkmış olduğuna göre, donanma şimdiden isyan etmiş durumda. Yoldaş Rakhia kitlelerin bir ayaklanma için bilinçli bir hazırlık içinde olduklarını söylüyor. Eğer Petrograd proleteriyası silahlandırılmış olsa idi, Merkez Komitesi kararları ne olursa olsun proleterya şimdiden sokaklara dökülmüş olurdu. Herhangi bir karamsarlık belirtisi görülüyor. Bir karşı devrimci saldırıyı beklemeye gerek yok, çünkü böyle bir saldırı halihazırda zaten mevcut. Kitleler sloganları ve silahları bekliyor. Sokaklara dökülecekler, çünkü açlık onları bekliyor. Bizim selberberlik çağrımızda geç kalmış olduğumuz apaçık ortada, çünkü yaptığımız çağrınıza uygun hareket edip etmeyeceğimiz konusunda bir kuşku yaşanıyor. Bize düşen görev yeniden bir değerlendirmede bulunmak değil, çağrımızı daha güçlü bir şekilde ifade etmek."

Troçki toplantıda yoktu; Zinoviyev ile Kamanev yine ayaklanma fikrine karşı çıktılar.

Lenin aşağıdaki karar önerisini teklif etti:

"Toplantı, Merkez Komitesi kararını koşulsuz kabul eder ve onu tamamen destekler; tüm örgütleri, tüm işçileri ve askerleri silahlı bir ayaklanma için yoğun ve kapsamlı bir hazırlığa girişmeye, Merkez Komitesi tarafından bu amaçla oluşturulmuş merkezi desteklemeye çağırır ve Merkez Komitesi ile Sovyetlerin saldırı için en uygun zamanı ve en uygun araçları tespit edeceği konusunda tam bir güven içinde olduğunu belirtir.

"Yoldaş Lenin'in karar önerisi oylamaya sunulmuş ve şu sonuç

almıştır: 20 lehte, 2 aleyhte, 3 çekimser oy.”

Taşra vilayetlerinden gelen bolşeviklerin Petrograd'taki bolşeviklerin gerisinde olduğuna güvendiği çok açık olan Zinovyev ise şu karar önerisini sundu:

“Koşulları yoklama ve hazırlık için bir çalışma yürütülürken, Sovyetler Kongresi'nin bolşevik seksiyonu ile yapılacak bir konferans öncesi herhangi bir gösteriye kalkışılması kabul edilebilir bir öneri olmayacaktır.]

“Bu ılımlı ve kaçamak karar önerisi dikkate değer bir destek gördü: 6 lehte, 15 aleyhte ve 3 çekimser oy.”⁽⁵¹⁾

Büyük sürpriz

18 Ekim'de, Kamanev, Zinovyev ile birlikte partidışı bir yayın olan *Novaya Jizn*'de ayaklanma fikrini sert bir dille eleştiren bir makale yayınladı:

“Şimdiki anda ve toplumsal güçler arasındaki verili ilişkiler altında, Sovyetler Kongresi'nden bağımsız bir şekilde ve Kongre'ye sayılı gün kalmışken silahlı bir ayaklanmaya girişmenin proleterya ve devrim açısından ölümün olacağını düşünenler yalnızca benim ve Yoldaş Zinovyev'le sınırlı değil; bu alanda deneyim sahibi bir dizi yoldaş da bu şekilde düşünüyor... Marks'ın deyişiyle, ayaklanma bir sanattır. Bugünkü koşullarda yenilgiye mahkum olacak, parti, proleterya ve devrimin yazgısı açısından yıkım anlamına gelecek sonuçları beraberinde getirecek bir ayaklanma girişimine karşı çıkmanın görevimiz olduğuna inanmamızın nedeni de budur. Önümüzdeki günlerde bütün bunları bir ayaklanmayla riske atmak umutsuzca girişilmiş bir hareket anlamına gelecektir. Partimiz, bu türden umutsuz adımlar atmamasını gerektirecek kadar güçlü, muhteşem bir geleceğe sahiptir.”⁽⁵²⁾

Lenin öfkeden deliye dönmüştü. Aynı gün Merkez Komitesi'ne bir mektup yazdı ve bu iki hainin partiden ihraç edilmesini talep etti. Sonraki gün daha ayrıntılı bir mektup daha kaleme aldı:

“Kendisine saygısı olan hiçbir parti saflarında grev kırıclarının

ve greve katılmayanların varlığına tahammül gösteremez. Bu çok açık. Zinovyev ile Kamanev'in partidışı yayın organındaki ifadeleri üzerinde düşündükçe, bunların hareketinin kelimenin tam anlamında bir grev kırıcılığı olduğu daha da açık hale geliyor.”⁽⁵³⁾ “Bir işçi sendikasının Yürütme Komitesi, bir *aylık* bir düşünüp taşınma süresinden sonra, grevin kaçınılmaz olduğuna, bunun için koşulların olgunlaştığına, grev tarihinin işverenlerden saklı tutulması gerektiğine karar veriyor. Bundan sonra, Yürütme Komitesi'nin iki üyesi, bu karara karşı çıkıyorlar ve derdlerini anlatmak üzere *tabandaki işçilere* gidiyorlar ve yenilgiye uğruyorlar. Bunun üzerine, bu ikisi basında boy gösteriyorlar ve iftira anlamına gelen yalanlarla kapitalistlerin Yürütme Komitesi'nin kararından haberdar olmasını sağlıyorlar; böylece, grevi yarı yarıya tahrip ediyorlar, ya da düşmanın uyanmasını sağlayarak grevin daha elverişsiz koşullar sunacak bir başka zamana ertelenmesine neden oluyorlar. Bu, kelimenin tam anlamıyla bir grev kırıcılığıdır. “Buna verilebilecek bir tek karşılık olabilir ve olmalıdır: Merkez Komitesi hiç vakit yitirmeden bir karar almalıdır. “Zinovyev ve Kamanev'in partidışı basındaki ifadelerini terimin tam anlamında bir grev kırıcılığı olarak gören Merkez Komitesi bunları her ikisinin de partiden ihraç edilmesine karar vermiştir.” “Daha önce yakın yoldaşım olan bu insanlar hakkında böyle bir yazı yazmak benim için kolay bir şey değil. Ancak, bu konudaki herhangi bir duraksamayı bir suç olarak görmek durumundayım; en ileri gelen grev karşıtlarını cezalandırmayan bir devrimciler partisi yok olmakla karşı karşıya gelecektir.”⁽⁵⁴⁾

Resmi bolşevik gazetesinin yazı işleri sorumluları, “esas olarak hemfikir olmakla birlikte Yoldaş Lenin'in makalesindeki sert üslubu” eleştiren bir yazı yayınlayarak karışıklığa yeni bir boyut kazandırdılar. O sıralar yazı işleri sorumluları Stalin ile Sokolnikov idi. Merkez Komitesi tutanaklarında şunlar yazılmıştı: “Yoldaş Sokolnikov, gazetesinin yazı işleri sorumlularına ayrılan köşesinde Kamanev'in mektubuyla vs. ilgili olarak çıkan yazıya bir katkıda bulunmadığını ve bu bu yazıyı bir hata olarak gördüğünü ifade ediyor.”⁽⁵⁵⁾

Böylece, Zinovyev ile Kamanev'in 'grev kırıcılığı' na ilişkin belirsiz tutumun takınılmasından tek başına Stalin'in sorumlu olduğu açı-

ğa çıktı. Bütün bunlar ayaklanmadan yalnızca dört gün önce yaşanıyordu!

Kamanev 20 Ekim'de Merkez Komitesi'nden istifa ettiğini bildirir dilekçesini sunduğunda⁽⁵⁶⁾, "Tüm konumumuz çelişkili" diyen Stalin istifa dilekçesinin reddedilmesi lehine konuştu; bir başka deyişle, yaşanan karışıklığın ve bocalamanın savunusu işini kendi üstüne aldı. Kamanev'in istifası 3'e karşı 5 oyla kabul edildi. Stalin'in karşı çıktığı ve Kamanev ile Zinovyev'in Merkez Komitesi'nin siyasetine karşı mücadele etmelerini yasaklayan karar ise 6 oyla kabul edildi. Tutanaklarda şunlar yazılıydı: "Yoldaş Stalin yazı işleri sorumluluğundan ayrıldığını bildiriyor." Merkez Komitesi, zaten güç olan durumu daha da içinden çıkılmaz hale getirmemek için Stalin'in istifasını kabul etmeyi reddetti. Öte yandan, Komite, Lenin'in Zinovyev ile Kamanev'in partiden ihraç edilmesi talebini de kabul etmedi.

Lenin, ayaklanmanın öngününde dahi parti liderliğini istediği yönde adım atmaya zorlamak zorunda kaldı; Merkez Komitesi'nin siyasi cesaretine hala güven duymuyordu. 24 Ekim'de ayaklanmanın fiilen başladığı gün- şunları yazdı:

"Bu satırları 24 Ekim akşamı yazıyorum. Durum olağanüstü kritik. Ayaklanmayı geciktirmenin ölüm anlamına geleceği apaçık ortada... Tarih, bugün zaferi kazanabilecek (bugün zaferi kesin olarak kazanacak), yarın ise onu ve gerçekte her şeyi yitirme riskiyle karşılaşacak devrimcilerin işleri sürüncemeye bırakılmalarını bağışlamayacaktır... İktidarın ele geçirilmesi ayaklanmanın yapacağı bir iştir; onun siyasi amacı iktidar ele geçirildikten sonra net bir biçimde görülecektir... Hükümet sendeliyor. Her ne pahasına olursa olsun ona *son darbeyi indirmek* gerekir. Harekete geçmeyi geciktirmek ölüm demektir."⁽⁵⁷⁾

Ayaklanmanın teknik yönlerine ilişkin hatalar

Lenin'in stratejik kararının -iktidarın ele geçirilmesi için silahlı bir ayaklanmaya ihtiyaç olduğu öngörüsü- doğru olduğu pratik taraftan tamamen doğrulanırken, teknik önerileri, hazırladığı planların ayrıntıları son derece kusurluydu.

Gelin, devrimin Moskova'da başlatılması gerektiği tezini değerlendirilelim. Gelişmeler tersine gitmeye başladığında, Petrog-

rad'taki ayaklanmanın başarısından sonra dahi, Moskovalı bolşevikler ileri adım atmakta çok zorlandılar. Moskova ayaklanması çok uzun sürdü ve umulandan çok daha büyük kayıplara neden oldu. Gerçek şu ki, bolşeviklerin 25 Ekim'de Petrograd'ta elde ettikleri zaferden sonra, bolşeviklerin Moskova'da iktidarı ele alması sekiz gün gibi uzun bir süre içinde ve çok kanlı bir çatışmanın sonunda gerçekleşebildi... Çeşitli nedenlerden ötürü, Ekim'den önce Moskova'nın Bolşevizme kazanılması Petrograd için olduğundan daha güçtü. Moskova cepheden daha yalıtılmış durumdaydı; Petrograd'ın ihtilalci asker ve bahriyelilerine sahip değildi ve şehirde yaşanan yiyecek sıkıntısı Petrograd'ta olandan çok daha düşük bir düzeydeydi. Petrograd'ın dev büyüklükteki fabrikalarıyla karşılaştırıldığında, Moskova'daki fabrikalar daha küçüktü ve Moskova proleteryası bu küçük fabrikalara bölünmüştü.⁽⁵⁸⁾ Öte yandan, Moskova proleteryasının sınıf bilinci Petrograd proleteryasının düzeyinin gerisindeydi: Moskovalı işçilerin yüzde 40'ının köyde toprağı vardı, yüzde 22.8'i ise kendisine ait bir çiftliği bulunuyordu (Petrograd proleteryası için buna karşılık gelen rakamlar sırasıyla yüzde 16.5 ve 7.8 idi).⁽⁵⁹⁾ Bolşevizmin kitlesel bir parti haline geldiği yıllarda -1912-1914 Moskova Petersburg'un çok gerisinde kaldı. Daha önce işaret ettiğimiz gibi,⁽⁶⁰⁾ savaş boyunca Moskova'da işçilerin yüzde 9'undan daha az bir kısmı siyasi grevlere katılmıştı; oysa aynı rakam Petrograd için yüzde 75 idi.

Petrograd işçileri arasında hemen hiçbir nüfuzu olmayan sosyalist devrimciler, Ekim 1917'de bile Moskovalı işçiler arasında kitlesel bir desteğe sahiplerdi. Buna ek olarak, Petrograd'taki işçilerle askerler Şubat Devrimi'ni yaşamışlardı; oysa Moskova'dakiler bu zafer için savaşmak zorunda kalmamışlardı. Alayların cepheye sevk edilmesi tehdidi Petrograd garnizonundaki devrimci ruhu artırmıştı. Moskova garnizonu ise böyle bir basınçtan bağışıkta.

Nihayet, Petrograd'taki bolşevik liderlik Moskova'dakinden daha üstün durumdaydı. Bolşevizmin Lenin, Troçki, Lunacharski gibi isimlerin de aralarında olduğu en parlak liderleri Petrograd'taydı. Moskova'daki liderlik (Petrograd'ta olduğu gibi) bölünmüş durumdaydı. Nogin ve Rikov bocalarken Buharin Lenin ve Troçki ile aynı hattı izliyordu. Moskova'daki Devrimci Askeri Komite ancak 25 Ekim'de kurulabildi. Dolayısıyla, Lenin'in ayaklanmanın idaresi ko-

nusundaki teknik önerisi koşullara hiç de uygun düşmüyordu.

Başlangıçta Moskova'da bir darbe planlanmış olan Lenin, yukarıda gördüğümüz gibi, daha sonra bu planı bir kenara iterek ayaklanmanın Helsingfors'ta başlaması ve Petrograd'a karşı kuzeyden bir saldırı biçiminde gelişmesi gerektiğini öne sürdü. Ancak bu planın da uygulanabilirliği yoktu.

Lenin'in yöntemi esas olarak doğrudu. Ayaklanmaya bir sanat olarak gören yaklaşım tutarlı ve somut olmalıdır. Ne var ki, gizlenmek zorunda olan ve dolayısıyla durumun elverişliliğini saptama olanağından yoksun bulunan Lenin, hangi durumun daha elverişli olduğu konusunda doğru bir değerlendirme yapamadı. Stratejik karar üzerine vurgu yapma konusundaki hassasiyeti -altışık olduğu değneği bir yana bükme yöntemi- Lenin'in koşulları kavramasını güçleştirmiş olması da mümkün. Ana halka, yani stratejik seçim üzerinde yoğunlaşması ve mücadele alanının dışında olması dolayısıyla Lenin ciddi taktik hatalar yapması adeta kaçınılmazdı.

Lenin'in, ayaklanmanın hazırlığının ve hayata geçirilmesinin parti kanalları aracılığıyla ve parti adına yapılması ve ancak zafer kazanıldıktan sonra Sovyetler Kongresi tarafından onaylanması gerektiği düşüncesi, ayaklanmanın Moskova'da başlaması, ya da hükümet üyelerinin Devlet Konferansı sırasında tutuklanmaları konusundaki önerilerinden daha önemli bir hata idi.

Sovyetin meşruluğu

Bu konuda Lenin'in en önemli muhalifi, ayaklanma konusunda kendisi kadar ısrarlı bir tutum takınmış olan Troçki idi. Tarih, bu konuda Troçki'nin tamamen haklı olduğunu gösteriyor.

Merkez Komitesi'nin yanısıra bolşevik Petrograd Komitesi'nin raporlarında şu gözlem tekrar tekrar vurgulanıyordu: Çağrının Sovyetlerden gelmesi halinde askerler ve işçiler harekete geçecekler; çağrının parti tarafından yapılması halinde aynı şekilde davranacaklarını kesin olarak söylemek mümkün görünmüyor. Kitlelerin nabzını elinde tutmaya çalışan yerel parti liderlerinin, örgütçülerin ve ajitatörlerin sürekli olarak parti ile Sovyet arasında bir ayrım işaret etmiş olduklarına bakılırsa, ayaklanma çağrısının bu iki kurumun hangisi tarafından yapılacağı büyük bir önem arz ediyordu. Troçki şunları yazıyor:

"Parti Sovyetleri, Sovyetler işçileri, askerleri ve bir dereceye kadar köylüleri harekete geçirdi. Kitle içinde kazanılmış olan şey hızını yitirdi. Eğer bu idari aygıt dışı çarklardan oluşan bir sistem olarak düşünürsek -ki bu Lenin'in bir başka dönemde ve bir başka konuda başvurduğu bir karşılaştırmadır, parti çarkının muazzam büyüklükte bir diğer çarkı temsil eden kitlelerle -orta büyüklükteki Sovyet çarkını devre dışı bırakarak- doğrudan ilişkilendirmeyi amaçlayan sabırsız bir girişimin parti çarkının dışlarının kurulması gibi bir tehlikeyi beraberinde getirebileceğini ve sonuç itibarıyla büyük yığınları gerektiği ölçüde harekete geçirme konusunda güçlüklerle karşılaşılacağını kabul etmek gerekir."⁽⁶¹⁾

İktidarın ele geçirilmesi açısından zorunlu olan -siyasi, askeri ve teknik- çalışma, Sovyetlerin himayesi altında son hızla ilerleme kaydetti. Troçki, Ekim Devrimini için hazırlıkları yürütürken, Şubat Devrimi'nin yaratmış olduğu ikili iktidar sırasında kurulmuş örgütsel yapıdan mükemmel bir biçimde yararlandı.

Geçici Hükümet, kuruluşundan hemen sonra, Şubat Devrimi'ne katılmış ordu birliklerini silahsızlandırmayacağı ve Petrograd'tan uzaklaştırmayacağı vaadinde bulunmuştu. Nisan Haziran ve Temmuz aylarındaki önemli karışıklıklar, Kornilov darbesi ve onun tasfiyesi sürekli olarak Petrograd garnizonunun Petrograd Sovyeti'ne bağlanması konusunun gündeme gelmesine yol açmıştı. Ekim ayı başlarında, hükümet, Alman tehditini başkenti garnizon içindeki asisurlardan kurtarmak için mükemmel bir bahane olarak gördü.⁽⁶²⁾ 5 Ekim'de, Kerenski Petrograd Askeri Bölge Komutanı Polkovnikov'a askerlerin cepheye sevki için hazırlıklara başlanması emrini verdi.

6 Ekim'de, Petrograd Sovyeti'nin asker seksiyonu içinde karşı devrimci bir komploya ilişkin söylentiler tartışılmaya başlandı. Söylentilere göre, hükümet Petrograd'tan sıvışmanın hazırlıkları içindeydi ve devrimin kalbi olan başkenti yaklaşan Almanlara terk etmeyi amaçlıyordu. Troçki, aldığı önemli bir kararla derhal bu söylentiden yararlandı. Ön-parlamentoya sunulan bolşevik deklarasyonda, başkenti tehdit eden öldürücü tehlikenin çarpıcı bir tasvirini yaptı: Kerenski hükümeti Moskova'ya taşıyacak, askerleri Petrograd'tan çekecek, şehri Almanlara terk edecek ve böylece devrimi boğacaktı.⁽⁶³⁾

Kerenski'nin Petrograd'ı boşaltmak niyetinde olduğu iddiasını yalanlaması kitleleri ikna etmedi. John Reed'in belirttiği gibi:

"Güçsüz bir hükümet ile isyancı bir halk arasındaki ilişkilerle öyle bir zaman gelir ki, yöneticilerin her eylemi kitleleri öklendirir ve her bir eylemin reddi onların nefretini daha da artırır..."

"Petrograd'ın elden çıkarılması önerisi adeta bir kasırganın doğmasına yol açtı; Kerenski'nin kamuoyunun önünde böyle bir niyeti olmadığını açıklaması yuhalama ve gülüşmelerle karşılandı."⁽⁶⁴⁾

9 Ekim'de, Petrograd Sovyeti, Geçici Hükümet'in karşı devrimci komplosuna karşı direnişlerinde askerlere öncülük edecek bir Devrimci Askeri Komite kurdu. 13 Ekim'de Troçki bu komitenin başkanlığına getirildi. Komite, Kızıl Muhafız'ın yanısıra garnizonun da doğrudan liderliğini teşkil ediyordu. Komitenin görevi, başkent'in savunması açısından bir gereklilik olan garnizonun genişletilmesi işini gerçekleştirmek, kuzey cephesindeki askerlerle, Baltık donanması ve Fin garnizonu ile ilişki içinde kalmak, eldeki insan gücünü ve cephaneliği gerektiğince değerlendirmek, bir savunma planı oluşturmak ve sivil halk arasında disiplini sağlamak ve muhafaza etmek idi.

21 Ekim günü, Petrograd Sovyeti Polkovnikov'a karşı bir güç gösterisinde bulundu. *İzvestia*'da şunlar yazılıyordu:

"21 Ekim'de Devrimci Askeri Komite üyeleri bölge genelkurmaylığı binasına geldiler ve karar verme yetkisine sahip olarak genelkurmayın verdiği emirleri kontrol etmelerine izin verilmesini talep ettiler.

"Askerlerin komutanı Albay Polkovnikov, bu talebi kararlı bir şekilde reddetti.

"Bunun üzerine, Petrograd Sovyeti, alaylardan gelen temsilcilerin Smolni Enstitüsü'nü yapılacak bir toplantıda hazır bulunmaları çağrısında bulundu. Bu toplantıdan telefon aracılığıyla tüm askeri birliklere bir mesaj iletildi; mesajda, genelkurmayın Devrimci Askeri Komite'nin varlığını tanımayı reddettiği, bu şekilde davranmakla devrimci garnizonla ve Petrograd İşçi ve Asker Vekilleri Sovyeti ile olan bağlarını kopardığı, karşı devrimci güçle-

rin dolaysız bir aracı haline geldiği bildiriliyordu.

"Mesajda şunlar söyleniyordu: "Petrogradlı Askerler. Devrimci düzenin karşı devrimci saldırılara karşı korunması görevi, Devrimci Askeri Komite'nin liderliği altında, sizlere düşüyor. Garnizona yönelik olarak yayımlanmış olup altında Devrimci Askeri Komite'nin imzasını taşımayan hiçbir emir geçerli değildir. Bu günden itibaren Petrograd İşçi ve Asker Vekilleri Sovyeti'nin emirleri geçerli olacaktır. Daima uyanık olmak, oto-kontrolü ve sıkı bir disiplini sağlamak garnizondaki her subayın görevidir. Devrim tehlikededir. Yaşasın devrimci garnizon!"

"Askeri Bölge Komutanı, Merkez Komutanlık temsilcileriyle Askeri Bölge Kurmaylığı'na bağlı komiserlerin katılacakları ayrı bir toplantı yapılacağını duyurdu. Petrograd garnizonunun temsilcilerinden Smolni Enstitüsü'nden gelerek bu toplantıya katılmaları istendi. Asteğmen Dashkevich başkanlığındaki bir heyet bölge genelkurmay binasına geldi. Dashkevich, bundan böyle genelkurmayın yayınlacağı her emrin geçerlilik kazanabilmesi için Petrograd Sovyeti Devrimci Askeri Komitesi'nin de imzasını taşıması gerektiğini, kendisinin bu mesajı bölge genelkurmayına iletmekle görevlendirildiğini bildirdi. Asteğmen Dashkevich bundan daha fazla bir şey söylemeye yetkili olmadığını bildirdi ve beraberindeki heyetle birlikte binadan ayrıldı."⁽⁶⁵⁾

Alayların pek çoğu Devrimci Askeri Komite'nin emrine girdi; Kazaklar ise tarafsız kaldılar.

Şimdi ihtiyacı duyulan yegane şey, hükümeti devrime karşı açık bir provokasyon eylemine girmesi için kuşkırtmaktı; böylece savunmada kalma anlayışından vazgeçilmesini sağlamak mümkün olacak ve insiyatif Devrimci Askeri Komite'ye geçecekti.

Hükümeti tuzağa düşürmek kolay oldu: 24 Ekim günü, Albay Polkovnikov, Bolşevik Parti'nin matbaasını kapatması için bir bölük askeri matbaaya gönderdi. Devrimci Askeri Komite'nin buna gösterdiği tepki çok sert oldu; Komite'nin yayınladığı bildiride şunlar söyleniyordu:

"Askerler! İşçiler! Yurttaşlar!

"Halkın düşmanları gece boyunca saldırıya geçtiler. Genelkurmay-

daki Kornilovcular, askeri öğrencileri ve şok taburlarını kendilerine çekmeye çalışıyorlar. Oranienbaum askeri öğrencileri ve Tsarskoe Selo'daki şok birlikleri harekete geçmeyi reddettiler. Petrograd İşçi ve Asker Vekilleri Sovyeti'ne karşı haince bir darbe planlanıyor. *Rabochi put* ve *Soldat* gazeteleri kapatıldı ve matbaaları mühürlendi. Karşı devrimci komplocuların saldırı kampanyası, açılışının öngününde bulunan *Tüm Rusya Sovyetleri Kongresi'ne karşı, kurucu meclise ve halka karşı* yöneltiliyor. Petrograd İşçi ve Asker Vekilleri Sovyeti devrimi savunmak için dimdik ayaktadır. Devrimci Askeri Komite komplocuların saldırısına karşı direnişe önderlik ediyor. Bütün garnizon ve bütün Petrograd proleteryası halkın düşmanlarına öldürücü bir darbe indirmeye hazırdır.

"Devrimci Askeri Komite şunları emretmektedir:

"1. Sovyetin komiserleriyle birlikte bütün alay, bölük ve takım komiteleri, bütün devrimci örgütler sürekli oturum halinde olmalıdır ve tüm çabalarını komplocuların planları ve eylemleri hakkında bilgi edinmek üzerinde yoğunlaştırmalıdır.

"2. Komitenin izni olmadan bir tek asker bile birliğinden ayrılmayacaktır.

"3. Her birlikten iki, her bölge Sovyetinden beş temsilci derhal Smolni Enstitüsü'ne gönderilecektir.

"4. Komplocuların tüm eylemleri derhal Smolni Enstitüsü'ne bildirilecektir.

"5. Petrograd Sovyeti'nin bütün üyeleri ve Tüm Rusya Sovyetleri Kongresi'nin bütün delegeleri özel bir oturum için derhal Smolni Enstitüsü'nde toplanmaya çağırılırlar.

"Karşı devrim başını kaldırmıştır.

"Askerlerin, işçilerin ve köylülerin bütün kazanımları ve beklentileri büyük bir tehdit altındadır. Ancak devrimin güçleri düşmanın güçlerinden karşılaştırmayacak ölçüde üstündür.

"Halkın davası emin ellerdedir. Komplocular ezilecektir.

"Bocalama ya da kuşkuya yer yok. Dayanıklılık, sabır, azim, kararlılık. Yaşasın devrim!"⁽⁶⁶⁾

Troçki, bolşeviklerin matbaasının tekrar açılmasının ne kadar kolay bir şekilde halledildiğini şu şekilde anlatıyor:

"Bolşevik matbaada çalışan biri kız biri erkek iki işçi nefes nefese Smolni'ye koşular ve orada Podvoiski ve Troçki'yi buldular. Komitenin Yunkerlere karşı kendilerine bir muhafız bölüğü vermesi halinde işçilerin gazeteyi çıkarmaya hazır olduğunu söylediler. Çok geçmeden hükümetin saldırısına verilecek karşılığın biçimi bulundu. İşçilerin gazetesini savunmak üzere onlara derhal bir bölük asker yollanması için Litovski alayına emir verildi. Matbaadan gelen haberci işçiler 6. levazım taburuna da aynı emrin verilmesinde ısrar ettiler: Bunlar en yakında bulunan sadık dostlardı. Telefon aracılığıyla bu emir iki birliğe iletildi. Litovski alayından bir bölük ile levazım askerleri vakit yitirmeden matbaaya gittiler. Binanın kapısı üzerindeki mühür ve engeller söküldü, kalıplar döküldü ve basım faaliyeti yeniden başladı. Hükümet tarafından yayınlanması önlenmiş olan gazete, kendisi tutuklanma tehlikesiyle yüz yüze olan bir komiteye bağlı askerlerin koruması altında, birkaç saatlik bir gecikmeyle çıkarıldı. Bu, ayaklanma anlamına geliyordu. Olay işte bu şekilde gelişti."⁽⁶⁷⁾

Sonuç olarak, Sovyetlerin katılımının verdiği 'meşruluk' ayaklanmanın başarısında çok önemli bir rol oynadı. Troçki, olaydan yıllar sonra, bunu şu şekilde anlatır:

"Biz, Petrograd Sovyeti olarak, Kerenski'nin garnizonun üçte ikisini cepheye sevk edilmesini öngören emrini geçersiz saydığımız andan itibaren aslında fiili olarak silahlı ayaklanma aşamasına girmiştik...Petrograd garnizonunun sevkine karşı çıkıp, 16 Ekim'de Askeri Devrimci Komite'yi yaratarak, bütün ordu birliklerine ve kurumlarına kendi komiserlerimizi ve böylelikle sadece Petrograd bölgesi genel kurmayını değil, hükümeti de tecrit ettiğimiz andan itibaren, 25 Ekim ayaklanmasının sonucu en az dörtte üç oranında, belkide daha fazla belirlenmişti. Aslında, burada söz konusu olan şey, Devrimci Askeri Komite'nin liderliği ve iktidarın nihai yazgısını belirleyecek olan İkinci Sovyet Kongresi'nin savunulmasına hazırlık sloganı altında, silahlı bir ayaklanma idi - Petrograd alaylarının hükümete karşı kansız ama silahlı bir ayaklanması."⁽⁶⁸⁾

Devrimci Askeri Komite'nin ayaklanmayı planlayış şeklinin bir

sonucu olarak, iktidarın ele geçirilmesi ile 26 Ekim'de İkinci Sovyet Kongresi'nin açılışını birbiriyle çakıştırmak kısmen kolay oldu. Ayaklanma günü olan 25 Ekim'de hükümetin direnişinin Kışlık Sarayı'nın savunulmasına indirgenmiş olması, Troçki'nin nihai ayaklanmayı nedenli başarılı bir şekilde planlamış ve yaşama geçirmiş olduğunu gösterir. Sukhanov'un ayaklanmayı anlatırken söylediği gibi:

"bir direnişle karşılaşmadı. Sabah saat 2'den itibaren, istasyonlar, köprüler, aydınlatma tesisleri, telgraflar, telgraf bürosu, kışılardan gelen küçük kuvvetler tarafından kademe kademe ele geçirildi. Küçük askeri öğrenci grupları direnemediler, hatta direnmeyi düşünmediler bile. Genel olarak, şehrin siyasi açıdan önemli merkezlerindeki askeri operasyonlar bir nöbet değişimini andırıyordu. Askeri öğrencilerin güçsüz savunma gücü geri çekildi; bunun yerini muhafızların güçlendirilmiş savunma kuvvetleri aldı... Belirleyici nitelikteki askeri operasyonlar kansız gerçekleşti; kayıtlara geçmiş bir tek kayıp bile yoktu. Şehir tam bir sükunet içindeydi. Gerek şehir merkezi, gerekse dış mahalleler, o sessiz, soğuk sonbahar gecesi dışında neler olup bittiğinden habersiz, derin bir uykuya dalmıştı... Tedrici olarak gelişen operasyonlar öylesine rahat ve kolay bir biçimde yürütüldü ki, daha büyük güçlerin seferber edilmesine ihtiyaç duyulmadı. 200.000 kişilik garnizonun onda biri, belki bundan daha az bir bölümü harekete katıldı. İşçilerin ve denizcilerin varlığı dolayısıyla yalnızca gönüllü askerlerin kışılardan çıkmalarına izin verildi."⁽⁶⁹⁾

Sukhanov, 'titizlikle yaşama geçirilmiş Ekim ayaklanması' tanımlamasını kullanırken bütünüyle haklıydı.⁽⁷⁰⁾

Bir tarihçi şunları yazıyor: "Geleneksel devrim tablolarıyla karşılaştırıldığında Ekim (Devrimi -çn.) son derece istisnai bir görünüm arz ediyordu. O gün Petrograd caddelerinde ne büyük askeri birlikler, ne kitle gösterileri, ne de inip kalkan sopalar vardı -hatta halkta kayda değer bir heyecanlanma, yaşamını yitiren biri bile olmadı."⁽⁷¹⁾

Devrimi çok canlı bir biçimde tasvir eden Victor Serge ise şunları yazıyor:

"Devrim gerçekten de proleter bir tarzda -ve örgütlü bir biçimde-

yaşandı. Petrograd'ta başarıya böylesine kolay ve kesin bir biçimde ulaşmış olmasının nedeni de buydu... Akılcı bir koordinasyon, ayaklanmanın savaş sanatının kurallarına uyularak sevk ve idare edilen askeri bir hareket olarak mükemmel bir biçimde örgütlenişi burada açık biçimde gözlenir ve proleterya tarihinde sayısız çoklukta örneği görülen kendiliğinden gelişmiş ya da kötü örgütlenmiş hareketlerle çarpıcı bir tezatlık oluşturur."⁽⁷²⁾

Troçki'nin ayaklanmanın aciliyeti konusunda Lenin'le hemfikir olduğunu belirtmiştik. Ancak, ayaklanmanın yöntemi ve özellikle partinin ayaklanmayı kendi adına ve kendi sorumluluğu içinde gerçekleştirmesi fikri konusunda Lenin'den ayrılıyordu. Tarih, bu anlaşmazlıkta taraflardan hangisinin haklı olduğu konusunda kesin hükmünü verdi.

Troçki'nin tasarımı planın yaşama geçirilmesinde kesin bir gecikmeyi içeriyordu. Lenin ise böyle bir gecikmeden ürküntü duyuyordu. Lenin, dikkatini parti liderliği içinde ayaklanmaya doğrudan karşı çıkanların -Zinovyev, Kamanev, Noğın ve Rikov- tavri üzerinde yoğunlaştırmıştı. Herhangi bir gecikmenin kararsızlığa pirim vermek, bocalamalar yüzünden zaman yitirmek anlamına geleceğini düşünüyordu.

Troçki ise Ekim ayaklanmasının en önde gelen örgütleyicisiydi. Bu, ayaklanmanın tanıklarından aktaracağınız birkaç pasajda açık olarak görülür. Stalin, 6 Kasım 1918 tarihinde kaleme alınmış 'En Seçkin Parti Liderlerinin Rolü' olarak isimlendirilen bir makalede şunları söyler:

"Ayaklanmanın pratik örgütlenişi çalışmasının bütünü Petrograd Sovyeti Başkanı olan Troçki'nin doğrudan liderliği altında yürütüldü. Kesin olarak söylemek mümkün ki, parti, garnizondaki dengeğin bozularak ibrenin Sovyete kaymasını ve Devrimci Askeri Komite'nin çalışmasının yaşama geçirilmesindeki cesareti esas olarak ve herkesten önce yoldaş Troçki'ye borçludur."

* Petrograd'ın bütününde, can kaybı yalnızca Kışlık Sarayı'na karşı girişilen saldırı sırasında yaşandı; yaşamını yitiren beş kişinin hepsi ayaklanmacılardandı.

Lenin'in *Toplu Eserler*'indeki bir dipnotta şunlar okunur:

"Petrograd Sovyeti içinde çoğunluk bolşeviklere geçtikten sonra, Troçki Sovyetin başkanlığına seçildi ve bu konuma sahip olarak 25 Ekim ayaklanmasını örgütledi ve on önderlik etti."⁽⁷³⁾

Sukhanov ise şunları yazmıştır:

"Devrimci kurmaydaki görevinin dışında kendisini parçalarcasına Obukhovski fabrikasından Trubochny'ye, Putilov'dan Baltık'taki tesislere, binicilik okulundan kışlaya koşturup duran Troçki, sanki her yerde aynı anda konuşuyordu. Gerek yığınlar gerekse kurmay personel üzerinde kurduğu nüfuz kesin bir belirleyiciliğe sahipti. O günlerin en önemli şahsiyeti ve tarihin bu önemli sayfasının önde gelen kahramanı oydu."⁽⁷⁴⁾

Lenin, parti ve devrim

Bilinç ve planlama proleter devrimde merkezi bir öneme sahiptir. Bu yüzden, devrimci bir parti devrimin temel ve vazgeçilmez bir aracıdır. Bununla birlikte, tarihin yanıtlanması için önümüze çıkardığı bir soru var: Nasıl oldu da, Bolşevik Parti ve parti liderliği 1917'nin iki dönüm noktasında -Şubat Devrimi'nin sabahında ve Ekim Devrimi'nin öngününde- bütün bir davanın başarısını tehlikeye sokacak ölçüde mücadelenin iltiyaçlarının gerisinde kalabildi?

Bolşevik Parti muazzam avantajlara sahipti. Çarlık rejimine karşı verdiği çetin mücadele sırasında çelikleşmişti. Seçilmiş, eğitimden geçmiş, yoğunlaşmış kadroları kararlı ve özveriliydi. Liberallerden ve onların (menşeviklerden sosyalist Devrimcilere kadar uzanan) çanak yalayıcılarından bağımsız siyaseti ilkel bir siyasetti; silahlı bir ayaklanmanın örgütlenmesine aktif olarak katıldığı 1905 deneyimini bütünüyle özümsemişti; izlediği siyasetler sağlam, geniş bir teorik temele, uluslararası devrimci işçi hareketinin 1848-1871'deki ve daha sonraki dönemlerdeki pratiğinin dikkatli bir incelemesine dayanıyordu; parti liderliği yıllarca süren çetin ve kahramanca bir mücadele içinde seçilmiş ve sınanmış liderlerden oluşuyordu.

Ne var ki, bütün bunlara karşın parti liderliği hem Nisan'da, hem de Eylül-Ekim'de aşırı bir boçalama içine düştü. Bu durumu

nasıl açıklamak gerekir?

Her şeyden önce, en devrimci olanı da dahil olmak üzere, her parti kaçınılmaz olarak kendi tutuculuğunu yaratır -rutin faaliyet olmaksızın istikrar sağlanamaz. Kuşkusuz, devrimci bir örgütte insiyatif ve girişkenlik disiplinle birlikte el ele yürümelidir. Lenin'in defalarca yinelemiş olduğu gibi, her dönüm noktasında parti o güne kadar kullandığı yöntemlere, sloganlara ve eylemlere yapışıp kalma tehlikesiyle yüz yüze gelir; bu durum, şimdi gerekli olanların benimsenmesi önünde engeldir. Hem rutincilik hem de insiyatif en çok partinin en üst liderliği içinde yoğunlaşmış durumdadır.

Buna ek olarak, en devrimci parti bile kendisine yabancı toplumsal güçlerin basıncına maruz kalır. Toplumsal *status quonum* temel psikolojik dayanağı, ezilen sınıfların doğası gereği aşağılık, beceriksiz, cahil oldukları inancıdır; bu, egemen sınıfın, küçük burjuvazinin bir düşüncesidir ve toplumun diğer katmanlarına da nüfuz eder. Devrimci partiyi toplumda yaygın olan bu burjuva inanıştan yalıtılmak, burjuva ve küçük burjuva katmanlarla her türden bağı koparmak, partiyi bu yabancı etkilerden arındırmak, Lenin'in bütün yaşamı boyunca erişmek için çabaladığı bir hedefti. (Lenin'in bir parti üyesinin gazeteci olarak burjuva basında çalışmaması gerektiği fikrinde ısrar etmiş olmasının nedeni de buydu.)⁽⁷⁵⁾ Ne var ki, hiçbir parti kendisini küçük burjuva kültürel, entellektüel, siyasal çevreden bütünüyle başışık kılamaz.

Ezilenlerin yeteneklerine ilişkin burjuva inançsızlığın basıncının en güçlü biçimde hissedildiği dönüm noktası, devrimci partinin hazırlık, propaganda, ajitasyon ve örgütlenme çalışmasının ötesine geçip iktidarı ele geçirmek üzere silahlı ayaklanmaya girişmek zorunda kaldığı andır.

Devrimci bir parti, pratiğin kendi üyelerine sınıfsal güçlerin kapitalist sınıfa işçi sınıfı üstünde egemenlik kazandıran bir dengesizlik içinde konumlandıkları inancını aşıladığı bir tarihsel dönem içinde gelişir. İşçiler savaş alanının tek tek bazı bölümlerinde daha güçlü olabilirler, ancak bir bütün olarak hasımlarından daha güçsüz durumdadırlar. Eğer durum böyle olmasaydı, kapitalistlerin egemenliği bu denli uzun ve kalıcı olmazdı. Uzun yıllar boyunca bu gerçeği akılda tutarak sabırsızlığını kontrol etme başarısını gösteremeyen bir devrimci parti maceracılığa sürüklenir ve kendi yıkımını kendisi

hazırlar. Fakat, beklenen an -ki bu an devrim anlamına gelir, düşmanın daha güçlü olarak görme alışkanlığının zafere giden yolda en önemli engel haline gelmeye başladığı zaman gelir. Nitekim, Zinoviyev ile Kamanev 11 Ekim'de şöyle yazmışlardı: "Bu anda, en zararlı şey, düşmanın gücünü olduğundan daha az, kendi gücümüzü ise olduğundan büyük görmektir."

Partiyi keskin bir şekilde ayaklanmaya yönletme girişimine mani olan ciddi bir diğer engel, proleteryanın silahlı ayaklanmanın öngününde sahip olduğu ruh haliyle ilgilidir. Kitleler ilgisiz bir bekle-yiş içinde görünebilir, kendiliğinden eylem için hazır olmayabilir. Rusya'da, Nisan, Haziran, Temmuz aylarının ve Komilov olayının deneyimi, kitlelerin birbirinden yalıtık, koordine edilmemiş eylemlerin yararsız olduğu çıkarsamasına ulaşmalarını beraberinde getirmişti. İlk günlerin coşkun, ateşli ruh hali ve yığınların net bir devrimci liderlik tarafından yönlendirilmiş yorulmak bilmez mücadelesinden doğmuş olan özgüveni arasında bir fasıla, geçici bir sükunet vardı.

Lenin, gerek Nisan'da, gerekse Eylül-Ekim'de bolşeviklerin yeniden silahlandırılmasında tüm gerektirdiği tüm yeteneklere sahip yaşamsal bir rol oynadı.

Lenin'in olağanüstü dehası, her şeyden önce, onun proleteryanın muazzam potansiyeline olan mutlak inancından kaynaklanıyordu. Büyük bir heyecanla, kendisini ezilenlerin nefretiyle ve umutlarıyla özdeşleştirdi.

İkincisi, Lenin'in marksizmi ne kaderci, mekanik, ne de aşırı iradeci idi. O'nun marksizmi materyalist diyalektiğe ve 'kitleler kendi yeteneklerinin farkına ancak eylem aracılığıyla varabilirler' ilkesine dayanıyordu. Sınıfsal güçler arasındaki fiili güç dengesinin ciddi, gerçekçi bir değerlendirmesi bir zorunluluktur; bununla birlikte, devrimci partinin kendisinin belirsiz bir durumda, özellikle de devrim anında en belirleyici faktörlerden biri olduğu unutulmamalıdır. Partinin kararlılığı işçilere güven verecek, kararsızlık ise onları pasifliğe ve karamsar bir ruh haline itecektir.

Üçüncüsü, Lenin garip, anlaşılmaz bir sezgi gücüne sahipti. Büyük değişikliklerin yaşandığı, yalnızca düşman kampında değil fakat ayrıca bizim safımızda da bir dizi bilinmeyen faktörün ortaya çıktığı bir dönemde, durumun ayrıntılı bir çözümlemesi tek başına

yeterli olmayacaktır. Bu bağlamda, kitlelerin nabzını elinde tutmak konusunda sahip olduğu eşsiz yetenek Lenin'in en önemli hüneriydi.

Nihayet, yılları bulan çetin bir mücadele, her şeyden önce de 1905 deneyimi, Lenin'i 1917'deki savaş için eğitmiş ve yoğurmuştu. 1905'de, silahlı bir ayaklanmada parti ve sınıf açısından gerekli hareket yasalarını biçimlendirmiş ve geliştirmişti. Bir kitle hareketi ile planlı bir silahlı ayaklanma arasındaki karşılıklı ilişkileri, siyasi liderlik ile teknik planlama arasındaki gerekli dengeyi açık biçimde ortaya koymuştu.⁽⁷⁶⁾

1917 yılına gelindiğinde Lenin başkaldırıya hazır durumdaydı. Marks ve Engels'in durgun geçen 'olağan' yıllarda devrimci işçi hareketinin gelecekte alacağı biçimi kestirmek üzere geriye dönüp kalkış noktası olarak tekrar tekrar 1848 deneyimine bakmaları gibi, Lenin 1905'ten 1917'ye kadar geçen zaman içinde geriye doğru bir bakışla geçmiş deneyimi kendisine kalkış noktası olarak aldı. O dönemin kitlesel devrimci mücadelesi, bolşevizmin taktik ve stratejileri için formülasyonlar ve yeniden formülasyonlar geliştirirken ona kalkış noktası olarak hizmet etti.

Bir başka çalışmamda da yazdığım gibi:

"1905 Devrimi, yalnızca öncü partinin sınıfla olan ilişkisini değil, parti lideriyle parti arasındaki ilişkiyi de açığa çıkarmıştır. 1905'te, Lenin'in kendi fraksiyonu içindeki liderliği tartışma götürmeyecek kadar açıktı. Fakat bu onun sürekli düşünmesini, sürekli örgütlenme çabası içinde olmasını gerektiriyordu -bir bakıma, Lenin liderliğini her gün yeniden kabul ettirmek ve partiyi her gün yeniden fethetmek zorundaydı. 1905 deneyiminin tanıklığında.. Lenin'in yokluğunda Leninistlerin liderliği nasıl olurdu sorusundan hareketle çok öğretici bir metin kaleme almak mümkün. Eğer 1905 deneyimi bolşevikleri çelikleştirdi ise, bu Lenin için daha da geçerlidir. O'nun fikirleri, programı ve taktikleri o günler boyunca çok sıkı bir sınavdan geçmişler."⁽⁷⁷⁾

Lenin 1917'de partiyi yeniden silahlandırmayı, onu günün ihtiyaçlarına yanıt verebilir duruma getirmeyi başarabildi, çünkü kendisine yaslanabileceği muazzam büyüklükte bir sermayeye sahipti:

Parti saflarından, bolşevizmin bütün bir tarihi boyunca hazırlanıp yaratılmış büyük bir destek görüyordu. Lenin partinin kurucusuydu ve uzun, çetin mücadele dönemi boyunca onun liderliğini yaptı. Ekim'in zorlu deneyi, Lenin'in stratejisi ve onun parti ile sınıfa önderlik etme yeteneği açısından en büyük sınav oldu.

Lenin'in karakteri -işçi sınıfının gücüne olan inancı, dolaysız düşünmesi ve düşündüklerini yalın bir biçimde ifade etmesi- en öz- lü ifadesini zaferle sonuçlanan ayaklanmanın ertesinde toplanan Sovyetler Kongresi'nde yaptığı konuşmanın ilk cümlesinde bulur: "Şimdi sosyalist düzenin inşasına başlayacağız."⁽⁷⁸⁾

Kronoloji

Rusya'da yaşanmış olaylar Jülyen takvimi, Rusya dışında yaşanmış olanlar ise hem Jülyen hem de (Batı) Gregoryen takvimleri esas alınarak verilmiştir.

1914

19 Temmuz / 1 Ağustos: Dünya Savaşı başlıyor.

23 Temmuz / 4 Ağustos: Alman Sosyal Demokrat Partisi savaş kredileri lehine oy kullanıyor.

26 Temmuz / 8 Ağustos: Lenin Nowy Targ'da (Polonya) tutuklanıyor.

23 Ağustos / 5 Eylül: Lenin Bern'e (İsviçre) varıyor.

12 Ekim / 4 Kasım: Duma'daki bolşevik milletvekilleri tutuklanarak Sibirya'ya gönderiliyorlar.

24-26 Ağustos / 6-8 Eylül: Lenin, bolşeviklerin Bern'deki bir konferansında savaş karşısındaki tutuma ilişkin görüşlerini açıklıyor. Savaş konusundaki tezleri sosyal demokrat grubun bir kararı olarak benimseniyor.

1915

14 / 19 Şubat - 27 Şubat / 4 Mart: Bolşevik grupların Bern'deki yurtdışı konferansı.

13-15 Mart / 26-28 Mart: Bern'deki Uluslararası Sosyalist Kadınlar Konferansı.

22-24 Mart / 4-6 Nisan: Bern'deki Uluslararası Sosyalist Gençlik Konferansı.

23-26 Ağustos / 5-8 Eylül: Savaş karşıtı Zimmerwald Konferansı.

1916

Aralık 1915 - Haziran 1916: Lenin Emperyalizm: Kapitalizmin En Yüksek Aşaması adlı eseri üzerine çalışıyor.

11-17 Nisan / 24-30 Nisan: Savaş karşıtı Kienthal Konferansı.

16-17 Aralık / 29-30 Aralık: Rasputin'e suikast.

Aralık 1916 - Şubat 1917: Lenin Zürih Kütüphanesi'nde devlet karşısında marksist tutum üzerine çalışmalar yürütüyor; Marks ve Engels'ten aldığı notlarla kendi yorum ve çıkarsamaları Marksizm-de Devlet başlığı altında bir araya getiriliyor.

1917

9 Ocak: 'Kanlı Pazar'ın yıldönümü sokak gösterileri ve matbaacıların greviyle kutlanıyor.

14 Şubat: Sonuncu Devlet Duması toplanıyor.

23 Şubat: Uluslararası Kadınlar Günü devrimi başlatıyor.

24 Şubat: Petrograd'ta 200.000 işçi grevde.

25 Şubat: Petrograd'ta genel grev. Devrimciler kurşunlanıyor ve tutuklanıyor.

26 Şubat: Duma'nın çar tarafından dağıtılması. Milletvekilleri meclisi terk ediyor, fakat şehirden ayrılmamaya karar veriyorlar. Onbinlerce işçi sokağa çıkıyor.

27 Şubat: Muhafız alaylarının ayaklanması. İşçi Vekilleri Sovyeti'nin kuruluşu. Duma Geçici Komitesi'nin kurulması.

28 Şubat: Çarın bakanlarının tutuklanması. Schlüsselberg Cezaevi'nin ele geçirilmesi. İzyestiya'nın ilk sayısı, 'Sovyet'ten Haberler'.

1 Mart: Askerlere yönelik '1 No.lu Emir' in yayımlanması. Sovyetin asker seksiyonunun kuruluşu. Moskova Sovyeti'nin ilk oturumu.

2 Mart: Çar, Grandük Mikhail leyhine taçını ve tahtını terk ediyor. Duma Geçici Komitesi, Sovyet'in ve Adalet Bakanı Kerenski'nin desteğini alarak Geçici Hükümet'i kuruyor.

3 Mart: Grandük Mikhail tahttan çekiliyor. Geçici Hükümet radyo aracılığıyla devrini dünyaya duyuruyor.

5 Mart: Bolşevik Parti'nin merkezi yayın organı Pravda'nın ilk sayısı.

6 Mart: Geçici Hükümet siyasi tutuklular için af ilan ediyor.

7 Mart / 26 Mart: Lenin, Uzaktan Mektuplar'ı kaleme alıyor.

8 Mart: Çar Moghilyev'de tutuklanıyor.

14 Mart: Sovyet, 'tüm dünya halklarına' hitaben, ilhaksız ve tazminatsız barış ilan ediyor.

23 Mart: Devrim şehitleri için düzenlenen cenaze töreni.

29 Mart: Sovyetlerin Tüm Rusya Konferansı.

28 Mart - 4 Nisan: Bolşevik Parti Tüm Rusya Konferansı.

3 Nisan: Lenin, Zinovyev ve diğer Bolşevikler İsviçre'den Rusya'ya varıyorlar.

4 Nisan: Lenin'in proleter devrime ilişkin politikasının ana hatlarını açıkladığı Nisan Tezleri.

14-22 Nisan: Bolşevik Parti Petrograd Şehri Konferansı.

24-29 Nisan: Bolşeviklerin Yedinci (Nisan) Tüm Rusya Konferansı.

18 Nisan: Uluslararası sosyalist gün olan 1 Mayıs'ın kutlanması. Dışişleri Bakanı Milyukov'un Müttefik devletlere bir nota gönderme-

rek, eski koşullar temelinde zafere kadar savaş vaadetti.

20 Nisan: Milyukov'un notasını protesto eden silahlı gösteriler - 'Nisan Günleri'.

24 Nisan: Bolşevik Parti Tüm Rusya Konferansı'nın başlaması.

1 Mayıs: Petrograd Sovyeti bir koalisyon hükümetinin kurulması leyhine oy kullanılıyor.

2 Mayıs: Milyukov görevinden istifa ediyor.

4 Mayıs: Lenin'in politikalarını destekleyen Troçki Amerika'dan dönüyor. Petrograd'ta bir Tüm Rusya Köylü Vekilleri Kongresi toplanıyor.

5 Mayıs: Savaş Bakanı Kerenski ile bir koalisyon hükümeti oluşturuluyor.

17 Mayıs: Kronştad Sovyeti, kendisinin Kronştad'taki yegane yönetici güç olduğunu ilan ediyor.

25 Mayıs: Sosyalist Devrimci Parti Tüm Rusya Kongresi.

30 Mayıs: Fabrika ve işyeri komitelerinin birinci konferansı Petrograd'ta başlıyor.

3 Haziran: Birinci Tüm Rusya Sovyetleri Kongresi.

9 Haziran: Bolşevikler, Petrograd'ta hükümet karşıtı gösterilere son verilmesi çağrısında bulunuyor.

18 Haziran: Galiçiya'da Rus saldırısı başlıyor. Sovyet tarafından Petrograd'ta organize edilen kitle gösterileri Bolşevik yanlış gösteriler haline dnşiyor.

3-4 Temmuz: Petrograd'ta şiddetli hükümet karşıtı gösteriler.

5 Temmuz: Bolşevik liderlerin tutuklanması için emir yayımlanıyor.

7 Temmuz: Lenin saklanmaya başlıyor.

8 Temmuz: Prens Lvov görevinden ayrılıyor; Kerenski bir geçici

hükümetin başına geçiriliyor.

12 Temmuz: Geçici Hükümet cephede ölüm cezasını yeniden uygulamaya koyuyor.

16 Temmuz: General Kornilov, Rus Ordusu Genel Kurmay Başkanlığına atanıyor.

23 Temmuz: Troçki'nin Geçici Hükümet tarafından tutuklanması.

24 Temmuz: Kerenski yeni bir koalisyon hükümeti oluşturuyor.

26 Temmuz / 3 Ağustos: Bolşevik Parti Altıncı Kongresi.

12-15 Ağustos: Moskova'da Devlet Konferansı'nın toplanması ve genel protesto grevi.

20 Ağustos: Petrograd belediye seçimlerinde bolşeviklerin başarısı.

21 Ağustos: Riga'nın Almanlar tarafından işgali.

Ağustos - Eylül: Lenin Devlet Ve Devrim'i yazıyor.

27-30 Ağustos: General Kornilov öncülüğünde başarısız bir karşı devrimci darbe girişimi.

1 Eylül: Petrograd Sovyet'i Bolşevik bir önergeyi kabul ediyor.

4 Eylül: Troçki kefaletle salıveriliyor.

5 Eylül: Moskova Sovyet'i bolşevik bir önergeyi kabul ediyor.

9 Eylül: Petrograd Sovyeti liderleri bolşeviklerin safına geçiyor.

10-14 Eylül: Lenin, Yaklaşan Felaket ve Buna Karşı Mcarele'yi yazıyor.

15 Eylül: Parti Merkez Komitesi Lenin'in önde gelen bolşevik örgütlerde dağıtılan 'Bolşevikler İktidarı Almalıdır' ve 'Marksizm ve Ayaklanma' başlıklı mektuplarını tartışıyor.

14-21 Eylül: Petrograd'ta bir 'Demokratik Konferans' toplanıyor.

24 Eylül: Kerenski nc ve sonuncu koalisyon hkmetini

kuruyor. Bolşeviklerin Moskova belediye seçimlerinden başarıyla çıkmaları.

Eylül sonu - Ekim: Lenin, Bolşevikler İktidarı Koruyabilirler mi? adlı çalışmayı kaleme alıyor.

7 Ekim: Ön-parlamentonun açılışı; bolşeviklerin buna katılmayı reddetmeleri.

9 Ekim: Petrograd Sovyeti Devrimci Askeri Komitesi'nin kuruluşu.

10 Ekim: Bolşevik Parti Merkez Komitesi silahlı ayaklanma çağrısında bulunuyor.

13 Ekim: Petrograd Sovyeti'nin asker seksiyonu tüm askeri otoritenin genelkurmaydan alınıp Devrimci Askeri Komite'ye verilmesi leyhinde oy kullanıyor.

15 Ekim: Bolşeviklerin Petrograd Komitesi'nin genişletilmiş bir konferansı, katılanların çoğunluğunun isteksiz ve coşkusuz olduğu bir atmosfer içinde, ayaklanma önerisini tartışıyor.

16 Ekim: Merkez Komitesi, Petrograd Komitesi Yürütme Kurulu, Askeri Örgüt, Petrograd Sovyeti üyeleri, sendikalar, fabrika komiteleri, Petrograd Bölge Komitesi ve demiryolu işçilerinin genişletilmiş bir oturumunda ayaklanma kararı yeniden kabul ediliyor.

18 Ekim: Zinovyev ve Kamanev, yayımlanması için Gorki'nin gazetesine gönderdikleri mektupta ayaklanma kararına karşı çıkıyorlar.

19 Ekim: Lenin, Zinovyev ve Kamanev'in partiden uzaklaştırılmasını istiyor.

20 Ekim: Devrimci Askeri Komite ayaklanma için fiili hazırlıklara başlıyor.

22 Ekim: Petrograd'taki sovyet güçlerinin, büyük toplantılar görüntüsü altında gözden geçirilmesi

23 Ekim: Ayaklanmanın başarısının önündeki son önemli engel

olan Peter ve Paul kaleleri Petrograd Sovyeti'ne destek olacaklarını ilan ediyorlar.

24 Ekim: Geçici Hükümet, Devrimci Askeri Komite üyelerinin tutuklanması, Bolşevik gazetelerin faaliyetlerinin zorla bastırılması, Petrograd'ta bolşevik propagandasının etkisi altındaki askerlerin yerine rejime bağlı askerlerin geçirilmesi için emirler yayınıyor; Kerenski Cumhuriyet Meclisi'ndeki son konuşmasını yapıyor; Lenin, gece geç saatlerde Smolny'deki bolşevik genel kurmay merkezine geliyor.

25 Ekim: Ekim Devrimi (sabaha karşı saat 2'de) başlıyor. Devrimci Askeri Komite'ye bağlı askerler (öğlen saat 12'de) Cumhuriyet Meclisi'ni kapatıyorlar. Lenin gizlendiği karargahtan çıkıyor; Petrograd Sovyeti'nin bir oturumunda (öğleden sonra 3'de) Troçki'nin davetiyle kürsüye çıkıp bir konuşma yapıyor. Kışık Sarayı'na (Geçici Hükümet'in köşkü) karşı operasyon başlıyor (akşam 9'da); İkinci Tüm Rusya Sovyetleri Konferansı açılıyor (gece 11'de).

Notlar

Önsöz

1. L. Trotsky, *History of the Russian Revolution* (Rus Devrimi Tarihi), Londra 1934, s. 975

1. Bölüm:

Savaş

1. N. K. Krupskaya, *Memories of Lenin* (Lenin'le Anılar), Londra 1970, s. 240-41
2. O. H. Gankin ve H. H. Fisher, *The Bolsheviks and the World War: The Origins of the Third International* (Bolşevikler Ve Savaş: Üçüncü Enternasyonalin Kökeni), Stanford 1940, s. 59
3. C. E. Schorske, *German Social Democracy, 1905-1917: The Development of the Great Schism* (Alman Sosyal Demokrasisi, 1905-1917: Büyük Hizipçiliğin

Gelişmesi), Cambridge, Mass. 1955, s. 286

4. J. P. Nettl, *Rosa Luxemburg*, Londra 1966, cilt 2, s. 604
5. L. Trotsky, *My Life* (Hayatım), New York 1960, s. 236
6. S. F. Cohen, *Bukharin and the Bolshevik Revolution* (Bukharin ve Bolşevik Devrimi), Londra 1974, s. 22
7. Nettl, op.cit., cilt 2, s. 609
8. G. L. Shklovsky, *The Berne Conference 1915'* (1915 Bern Konferansı), *Proletarskaia revoliutsiia*, No. 5 (40), 1925. Gankin ve Fisher, op.cit., s. 143
9. V. I. Lenin, *Collected Works* (Toplu Eserler), Rusça dördüncü baskıdan çeviri (bundan sonraki referanslarda Eserler olarak geçecek), cilt 21, s. 347-8
10. a.g.e. s. 33-4

11. a.g.e. s. 276
12. a.g.e. s. 144
13. a.g.e. s. 315
14. a.g.e. s. 163
15. a.g.e. s. 278
16. a.g.e. cilt 22, s. 169
17. a.g.e. s. 176
18. a.g.e. s. 140
19. a.g.e. cilt 23, s. 77-9
20. a.g.e. s. 96
21. a.g.e. cilt 21, s. 40
22. V. I. Lenin, *Sochineniia*, 4. basım, cilt 11, s. 330
23. a.g.e. cilt 15, s. 173-6
24. Schorske, op.cit., s. 69
25. a.g.e. s. 72
26. a.g.e. s. 77-8
27. a.g.e. s. 199
28. a.g.e. s. 244-5
29. a.g.e. s. 245
30. a.g.e. s. 54
31. K. Kautsky, *The Road to Power* (İktidara Giden Yol), Chicago 1910, s. 95
32. Schorske, op.cit., s. 247
33. Lenin, *Works* (Eserler), cilt 21, s. 161
34. a.g.e. cilt 35, s. 165
35. a.g.e. s. 167-8
36. a.g.e. cilt 43, s. 613
37. a.g.e. cilt 21, s. 40-1
38. Trotsky, *My Life* (Hayatım), op.cit., s. 249
39. J. Braunthal, *History of the International*, 1914-1943 (Enternasyonal 'in Tarihi, 1914-1943), Londra 1967, cilt 2, s. 47-8
40. Gankin ve Fisher, op.cit., s. 332
41. a.g.e. s. 334
42. Braunthal, op.cit., cilt 2, s. 50
43. a.g.e. s. 51
44. a.g.e.
45. A. E. Senn, *The Russian Revolution in Switzerland, 1914-1917* (İsviçre 'de Rus Devrimi, 1914-1917), Madison 1971, s. 41
46. a.g.e. s. 41-2
47. a.g.e. s. 204-18
48. a.g.e. s. 83
49. Krupskaya, op.cit., s. 254
50. a.g.e. s. 260
51. Senn, op.cit., s. 45
52. a.g.e. s. 233
53. a.g.e. s. 32
54. Lenin, *Works* (Eserler), cilt 43, s. 448
55. a.g.e. s. 486
56. a.g.e. cilt 37, s. 624
57. a.g.e. cilt 36, s. 365
58. a.g.e. cilt 35, s. 236
59. a.g.e. cilt 37, s. 535
60. Krupskaya, op.cit., s. 268
61. a.g.e. s. 267
62. Lenin, *Works* (Eserler), cilt 43, s. 602
63. a.g.e. s. 609
64. Gankin ve Fisher, op.cit., s. 170
65. L. Trotsky, *The War and the International* (Savaş Ve Enternasyonal), Colombo 1971, s. 20-1
66. Lenin, *Works* (Eserler), cilt 21, s. 353
67. a.g.e. s. 216
68. a.g.e. cilt 30, s. 32
- 2. Bölüm:**
Boşevik Parti savaş sınavından geçiyor
1. L. Trotsky, *Stalin*, Londra 1947, s. 168
2. F. I. Kalinychev, *Gosudarstvennaia дума v Rossii: Sbornik dokumentakh i materialakh*, Moskova 1957, s. 595-6
3. Trotsky, *Stalin*, op.cit., s. 168
4. D. A. Baevsky, *Ocherki po istorii oktlabrskoi revoliutsii*, cilt 1, Moskova 1927, s. 379
5. A. G. Shliapnikov, *Kanun semnadtsatogo goda*, Moskova-Petrograd 1923, cilt 1, s. 29
6. *Sotsial-Demokrat*, no. 51, 29 Şubat 1916
7. *Revoliutsionnoe Byule*, no. 3, 1924, aktaran Baevsky, op.cit., s. 384
8. Gankin ve Fisher, op.cit., s. 151
9. T. Dan, J. Martow içinde, *Geschichte der russischen Sozialdemokratie*, Berlin 1926, s. 283
10. Lenin, *Works* (Eserler), cilt 21, s. 171
11. a.g.e. s. 172
12. *Sbornik Sotsial Demokrat*, no. 1, Ekim 1916, s. 57
13. Kamenev 'in 23 Nisan 1915 tarihli mektubu, aktarıldığı yer: 'On the Correspondence of the Russian Bureau of the CC with Abroad in the War Years (1914-1916)' (Savaş Yıllarında Merkez Komitesi 'nin Yurtdışı İle Yazışmaları), *Proletarskaia revoliutsiia*, no. 7-8 (102-3), 1930
14. Krupskaya, op.cit., s. 247
15. I. P. Khoniianko, 'In the Underground and in Emigration 1911-1917' (1911-1917 Arasında Yeraltı Faaliyetleri Ve Göç), *Proletarskaia revoliutsiia*, no. 4 (16), 1923
16. Gankin ve Fisher, op.cit., s. 148
17. Shliapnikov, op.cit., cilt 1, s. 10-11
18. R. G. Suny, *The Baku Commune, 1917-1918* (Bakü Komünü, 1917-1918), Princeton 1972, s. 59
19. Örneğin bkz. O. Chadev (ed.), *Bolsheviki v gody imperialisticheskoi*

- Voyny. 1914-Fevral 1917, Moskova 1939; ya da, N. P. Donii (ed.), Bolsheviki Ukrainy v period mezhdu pervoi i vtoroi burshuazno-demokraticheskimi revoliutsiiami, Kiev 1960, s. 554-650*
20. Trotsky, *History of the Russian Revolution* (Rus Devrimi Tarihi), op.cit., s. 56
21. A. Kiselev, 'In July 1914', *Proletarskaia revoliutsiia*, No.7 (30), 1924
22. Trotsky, *My Life* (Hayatım), op.cit., s. 233
23. *Sotsial-Demokrat*, 12, Aralık 1914
24. I. P. Leiberov ve O. I. Shkaratan, '1917' de Petrograd Sanayi İşçileri'nin Toplumsal Kompozisyonu' (Rusça), *Voprosy Istorii*, No.1, 1961
25. K. Sidorov, 'Emperyalist Savaş Yıllarında Rusya'da İşçi Hareketi' (Rusça), M. N. Pokrovsky (ed.), *Ocherki po istorii oktiabrskoi revoliutsii*, Moskova-Leningrad 1927, cilt 1 içinde, s. 261
26. a.g.e. s. 270
27. V. L. Meller ve A. M. Pankratova (ed.), *Rabochee dvizhenie v 1917 g.*, Moskova-Leningrad 1926, s. 16
28. a.g.e. s. 17, 20
29. Sidorov, Pokrovsky, op.cit., cilt 1 içinde, s.287
30. Leiberov ve Shkaratan, op.cit.
31. M. Cherniavsky (ed. ve çevirm.) *Prologue to Revolution. Notes of A. N. Iakhontov on the secret meetings of the Council of Ministers, 1915*, (Devrimin Başlangıcı. A. N. Iakhontov'un Bakanlar Kurulu'nun Gizli Toplantıları Üzerine Notları, 1915), New York 1967, s. 100-1
32. a.g.e. s. 233-4
33. a.g.e. s. 236-7
34. C. E. Vuillamy ve A. L. Hynes, *From the Red Archives*, Londra 1929, s. 62-3
35. a.g.e. s.66-7
36. a.g.e. s. 68
37. Cherniavsky, op.cit., s. 45
38. a.g.e. s. 48
39. A. E. Badaev, *Bolsheviki v gosudarstvennoi dume*, Leningrad 1939, s. 361
40. Cherniavsky, op.cit., s. 183
41. Kiselev, op.cit.
42. M. G. Fleer (ed.), *Peterburgskii Komitet bolshevikov v gody voyny 1914-17*, Leningrad 1927, s. 19-20
43. a.g.e. s. 19
44. *Sotsial-Demokrat*, No.41, 1 Mayıs 1915
45. *Partiia bolshevikov v gody mirovoi imperiialsticheskoi voyny 1914-17*, Moskova 1963, s.235
46. a.g.e. s. 232
47. I. P. Leiberov, 'Birinci Dünya Savaşı (1914-1916) Sırasında V. I. Lenin Ve Bolşeviklerin Petrograd Örgütü', (Rusça) *Voprosy Istorii KPSS*, No.6, 1960
48. Fleer, op.cit., s. 409
49. I. I. Mints, *Istoriia Velikogo Oktiabria*, Moskova 1967, cilt 1, s. 259
50. Fleer, op.cit., s. 91
51. a.g.e.
52. Petrograd Komitesi'nin Merkez omitesi'ne 31 Ekim 1916 Öncesi Gönderdiği Mektup, *Revoliutsionnoe dvizhenie v armii a na flote v gody pervoi mirovoi voyny 1914-1917*, Moskova 1961, s. 218-19
53. Shliapnikov, op.cit., cilt 1, s. 292
54. *Istoriia KPSS*, Moskova 1963; Baevsky, Pokrovsky, op.cit., cilt 1 içinde, s.458
55. Shliapnikov, op.cit., cilt 1, s. 54
56. Mints, op.cit., s. 319
57. *Revoliutsionnoe dvizhenie v armii a na flote v gody pervoi mirovoi voyny 1914-17*, op.cit., s. 435
58. Shliapnikov, op.cit., cilt 2, s. 49
59. M. Ia. Latsis, 'Moskova'da Yeraltı Faaliyeti (1914-1916)' (Rusça), *Proletarskaia revoliutsiia*, No. 10 (45), 1925
60. Antonov-Saratovskii, 'Emperyalist Savaş Yıllarında (1914-1916) Saratov ve Nasha Gazeta' (Rusça), *Proletarskaia revoliutsiia*, No. 4 (16), 1923
61. Shliapnikov, op.cit., Cilt 1, s. 152, 259
62. K. Pechak, '1909 ile 1915 Arası Dönemde Latvia Sosyal-Demokrasisi (Latvia Komünist Partisi)' (Rusça), *Proletarskaia revoliutsiia*, No. 12, 1922
63. Shliapnikov, op.cit., Cilt 1, s. 51
64. a.g.e. s. 74
65. a.g.e. s. 248
66. *Sbornik Sotsial Demokrata*, No. 2, s. 82

67. Fler, op.cit., s. 259
 68. M. Balabanov, *Ot 1905 k 1917 godu*, Moskova-Leningrad 1927, s. 411
 69. Fler, op.cit., s. 262
 70. G. Zinoviev ve V. I. Lenin, *'Socialism and War'* (Sosyalizm Ve Savaş) içinde, Lenin, *Works* (Eserler), cilt 21, s. 319
 71. L. Kochan, *Russia in Revolution, 1890-1918* (Devrimde Rusya, 1890-1918), Londra 1970, s. 183
 72. Mints, op.cit., cilt 1, s. 277-83
 73. *Partiya bolshevikov v gody mirovoi imperialisticheskoj voiny 1914-1917*, op.cit., s. 141
 74. Mints, op.cit.
 75. Shliapnikov, op.cit., cilt 1, s. 99-119 ve 128-36
 76. a.g.e.
 77. Mints, op.cit., s. 279
 78. a.g.e.
 79. Gankin ve Fisher, op.cit., s. 193
 80. S. O. Zagorsky, *State Control of Industry in Russia during the War* (Savaş Sırasında Rusya'da Sanayide Devlet Kontrolü), New Haven 1928, s. 165
 81. Lenin, *Works* (Eserler), cilt 21, s. 176

82. *Krasnaia Letopis*, No. 7, 1923

3. Bölüm:

Lenin ve ulusal sorun

1. *Verhandlungen des Gesamtparteitages der Sozialdemokratie in oesterreich*, Viyana, 1899, s. xiv
2. a.g.e. s. 15
3. a.g.e. s. 107
4. O. Bauer, *Die Nationalitätsfrage und die Sozialdemokratie*, Viyana 1907
5. R. Pipes, *The Formation of the Soviet Union* (Sovyetler Birliği'nin Kuruluşu), Harvard University Press 1954, s. 28
6. a.g.e.
7. Lenin, *Works* (Eserler), cilt 19, s. 532-3
8. *Przeglad Socjaldemokratyczny* (SDKPL'nin teorik yayın organı), 1908, No. 6
9. *Neue Zeit*, 1895-6, s. 466
10. Gankin ve Fisher, op.cit., s. 219-20
11. Lenin, *Works* (Eserler), cilt 24, s. 298
12. a.g.e. cilt 20, s. 412
13. a.g.e. s. 422-3
14. a.g.e. s. 413
15. a.g.e. cilt 22, s. 346

16. a.g.e. cilt 20, s. 427
17. a.g.e. cilt 22, s. 333
18. a.g.e. s. 355-7
19. a.g.e. cilt 23, s. 60
20. 'Savaş Yıllarında (1915-1916) MK Bürosu'nun Yurtdışı Örgütü İle Yazışmaları' (Rusça), *Proletarskata revoliutsiya*, No. 7-8 (102-3), 1930
21. Bkz. T. Cliff, *Lenin*, cilt 1, Londra 1975, s. 34-40
22. Lenin, *Works* (Eserler), cilt 31, s. 453

4. Bölüm:

Emperyalizm: Kapitalizmin en yüksek aşaması

1. Lenin, *Works* (Eserler), cilt 32, s. 266-7
2. a.g.e. s. 277
3. a.g.e. s. 298
4. a.g.e. s. 302
5. a.g.e. s. 281
6. a.g.e. s. 301
7. a.g.e. s. 194
8. a.g.e. s. 302
9. a.g.e. s. 295
10. L. G. Churchwood, *Towards the Understanding of Lenin's Imperialism*, Avusturya Siyaset Ve Tarih Dergisi, Mayıs 1959

5. Bölüm:

Çarlık rejiminin krizi ve çöküşü

1. Lenin, *Works* (Eserler), cilt 21, s. 213-14
2. Cherniavsky, op.cit., s. 2
3. a.g.e. s. 3
4. I. V. Gessen, *V dvukh vekakh: Arkhiv Russkoj Revoliutsii*, cilt 22, (Berlin 1937), s. 355
5. V. I. Gurko, *Features and Figures of the Past* (Geçmişin Özellikleri ve Kişilikleri) Stanford 1939, s. 546
6. Cherniavsky, op.cit., s. 147
7. a.g.e. s. 147-8
8. a.g.e. s. 148
9. a.g.e. s. 169
10. a.g.e. s. 241
11. a.g.e. s. 128
12. a.g.e. s. 141-2
13. a.g.e. s. 7
14. J. Buchanan, *My Mission to Russia* (Rusya'daki Elçiliğim), Londra 1923, cilt 1, s. 165
15. M. Paléologue, *An Ambassador's Memoirs* (Bir Büyükelçinin Anıları), Londra 1923-25, cilt 2, s. 14
16. Buchanan, op.cit., cilt 2, s. 3
17. Paléologue, op.cit., cilt 2, s. 166
18. Cherniavsky, op.cit., s. 245
19. R. K. Massie, *Nicholas and*

- Alexandra* (Nikolas Ve Aleksandra), Londra 1968, s. 367
20. Gurko, op.cit., s. 545
21. a.g.e. s. 551
22. a.g.e. s. 552-3
23. Buchanan, op.cit., cilt 2, s. 6
24. B. Pares (ed.), *Letters of the Tsaritsa to the Tsar, 1914-1916* (Çarıçe'den Çar'a Mektuplar, 1914-1916), Londra 1923, s. 297
25. A. Knox, *With the Russian Army, 1914-1917* (Rus Ordusuyla Birlikte, 1914-1917), New York 1921, s. 412
26. Massie, op.cit., s. 325
27. Pares, op.cit., s. 394-5
28. a.g.e. s. 398
29. a.g.e. s. 428
30. A. Kerensky, *The Crucifixion of Liberty* (Çarmıhtaki Özgürlük), New York 1934, s. 218
31. Buchanan, op.cit., cilt 2, s. 51
32. Trotsky, *History of the Russian Revolution* (Rus Devrimi Tarihi), op.cit., s. 82
33. Pares, op.cit., s. 86-7
34. a.g.e. s. 390
35. a.g.e. s. 221
36. a.g.e. s. 377
37. a.g.e. s. 382
38. a.g.e. s. 411
39. W. H. Chamberlin, *The Russian Revolution* (Rus Devrimi), New York 1935, cilt 1, s. 68
40. a.g.e. s. 73
41. Cherniavsky, op.cit., s. 154
42. a.g.e. s. 225
43. a.g.e. s. 88
44. a.g.e. s. 18
45. G. Katkov, *Russia 1917, The February Revolution* (Rusya 1917, Şubat Devrimi), Londra 1969, s. 257
46. A. Kerensky, *Russia and History's Turning Point* (Rusya Ve Tarihin Dönüm Noktası), New York 1965, s. 150
47. *Rodzianko's memoirs, Arkhiv Russkoï Revoliutsii*, cilt 17, s. 82, F. Golder (ed.), *Documents of Russian History* (Rus Tarihi Belgeleri) içinde, New York 1927, s. 82-121
48. Paléologue, op.cit., cilt 3, s. 157
49. Buchanan, op.cit., cilt 2, s. 141
50. R. P. Browder ve A. F. Kerensky, *The Russian Provisional Government 1917 - Documents* (1917 Rus Geçici Hükümeti - Belgeler), Stanford 1961 (bundan sonraki referanslarda B&K olarak geçecek), cilt 3, s. 1276
51. Kerensky, *Russia and History's Turning Point* (Rusya Ve Tarihin Dönüm Noktası), op.cit., s. 152
52. Lenin, *Works* (Eserler), cilt 23, s. 301
- 6. Bölüm: Şubat Devrimi'nden İkili İktidara**
1. B&K, cilt 1, s. 34
2. a.g.e. s. 34-5
3. a.g.e. s. 35-6
4. Chamberlin, op.cit., cilt 1, s. 77
5. B&K, cilt 1, s. 38-9
6. N. N. Sukhanov, *The Russian Revolution 1917. A Personal Record* (1917 Rus Devrimi. Kişisel Notlar), Londra 1955, s. 36
7. I. A. Aluf, 'Şubat Devrimi'nin Bazı Sorunları Üzerine' (Rusça), *Voprosy İstortii KPSS*, No 1, 1967
8. L. Trotsky, *History of the Russian Revolution* (Rus Devrimi Tarihi), op.cit., s. 122
9. Sukhanov, op.cit., s. 5
10. General E. K. Klimovich, *Padenie tsarskogo rezhima*, Leningrad 1927, cilt 1, s. 98
11. V. Kaiurov, 'Şubat Devrimi'nin Altı Günü' (Rusça), *Proletarskaia revoliutsia*, No. 1 (13), 1923
12. A. G. Shliapnikov, *Semnadsatyi god*, Moskova-Petrograd 1923, cilt 1, s. 86
13. B&K, cilt 1, s. 37-8
14. Trotsky, *History of the Russian Revolution* (Rus Devrimi Tarihi), op.cit., s. 171
15. Cherniavsky, op.cit., s. 199
16. Sukhanov, op.cit., s. 18
17. a.g.e. s. 54-5
18. a.g.e. s. 67
19. a.g.e. s. 77
20. V. V. Kutuzov (ed.), *Velikaia Oktiabrskaiia Sotsialisticheskaia Revoliutsia - Kbronika Sobytiï*, Moskova 1957, cilt 1, s. 219
21. Sukhanov, op.cit., s. 85-6
22. a.g.e. s. 308
23. a.g.e. s. 6-7
24. a.g.e. s. 8
25. a.g.e. s. 8-9, 12
26. a.g.e. s. 258
27. a.g.e. s. 105
28. a.g.e. s. 55-6
29. a.g.e. s. 119
30. a.g.e. s. 124-5
31. V. B. Stankevich, *Vospominaniia*, 1914-19 gg, Berlin 1920, s. 70-1
32. V. V. Shulgin, Dni, Belgrad

- 1925; Golder, op.cit., s. 263-4, 270
33. Sukhanov, op.cit., s. 330
34. Shliapnikov, *Semnadtsatyi god*, op.cit., cilt 1, s. 193-4
35. A. L. Sidorov et al (ed.), *Velikaia oktiabrskata sotsialisticheskata revollutsia: Dokumenty i materialy*, Moskova 1957, cilt 1, s. 283
36. M. Ferro, *The Russian Revolution of February 1917* (Rusya'da 1917 Şubat Devrimi), Londra 1972, s. 169
37. A. V. Lukashev, 'İkili İktidar Sırasında Bolşeviklerin Moskova İşçi Vekilleri Sovyeti'nde Devrimci Bir Siyaset İçin Verdikleri Mücadele' (Rusça), *Voprosy istorii KPSS*, No.8, 1967
38. Sukhanov, op.cit., s. 228
39. a.g.e. s. 346-7
40. a.g.e. s. 167
41. a.g.e. s. 327
42. Shliapnikov, *Semnadtsatyi god*, op.cit., cilt 2, s. 236
44. K. Marx ve F. Engels, *Selected Correspondance, 1846-1895* (Seçilmiş Mektuplar, 1846-1895), Londra 1941, s. 433-4
45. Lenin, *Works* (Eserler), cilt 24, s. 61-2

46. a.g.e. s. 62
47. a.g.e. s. 60
48. a.g.e. s. 61
49. a.g.e. s. 22

7. Bölüm: Lenin partiyi yeniden donatıyor

1. Kutuzov, op.cit., cilt 1, s. 5
2. Shliapnikov, *Semnadtsatyi god*, op.cit., cilt 2, s. 175
3. P. F. Kudelli (ed.), *Pervyi legalnyi Peterburgskii komitet bolshevikov v 1917 g.*, Moskova-Leningrad 1927, s. 16
4. Sukhanov, op.cit., s. 195
5. a.g.e. s. 107-8
6. Shliapnikov, *Semnadtsatyi god*, op.cit., cilt 1, s. 167-85
7. Kudelli, op.cit., s. 19
8. Shliapnikov, *Semnadtsatyi god*, op.cit., cilt 1, s. 240
9. a.g.e. s. 255
10. a.g.e. s. 209; Kudelli, op.cit., s. 11
11. *KPSS v borbe za pobedu sotsialisticheskoi revollutsii v period dvoevlastii 27 fevralia - 4 jula 1917 g. Sbornik dokumentov*, Moskova 1957, s. 171
12. a.g.e. s. 172
13. Kudelli, op.cit., s. 19-20
14. a.g.e. s. 27
15. D. A. Longley, *The Divisions in the Bolshevik*

Party in March 1917' (Mart 1917'de Bolşevik Parti içinde Ayrılıklar), *Soviet Studies*, Temmuz 1972.

16. Sidorov, op.cit., cilt 1, s. 3-4
17. Kudelli, op.cit., s. 11
18. Sidorov, op.cit., cilt 1, s. 106. L. Trotsky, *The Stalin School of Falsification* (Stalin Tahriyat Okulu), New York 1937, s. 240-1
19. Kudelli, op.cit., s. 24-6
20. Sukhanov, op.cit., s. 227
21. *Pravda*, 15 Mart. B&K, cilt 2, s. 868
22. Shliapnikov, *Semnadtsatyi god*, op.cit., cilt 2, s. 185
23. Sidorov, op.cit., cilt 1, s. 111
24. Kudelli, op.cit., s. 49-52
25. Sidorov, op.cit., cilt 1, s. 520
26. a.g.e. s. 528
27. a.g.e. s. 63
28. a.g.e. s. 463
29. a.g.e. s. 163
30. a.g.e. s. 532
31. R. G. Suny, *The Baku Comune, 1917-1918* (Bakü Komünü, 1917-1918), Princeton 1972, s. 72-5
32. Bu konferansın tüm raporları, uzun zaman sonra, yalnızca Troçki'nin *The Stalin School of*

Falsification (Stalin Tahriyat Okulu) adlı kitabına ek olarak yayınlanmış tutanaklar içinde yer aldı. Stalin'in ölümünden sonra, bunlar Rusya'da *Voprosy istorii KPSS*, 1962, No.5, s. 106-25; No.6, s. 130-152 içinde yayınlandı. Bunlar şu ikisi dışında birbiriyile tamamen örtüşür: (1) Troçki'nin çalışmasında olmayan materyali de içerirler; (2) Lenin'in *Nisan Tezleri*'ni konferansa sunduğu son günü kapsamazlar.

33. a.g.e.
34. Trotsky, *History of the Russian Revolution* (Rus Devrimi Tarihi), op.cit., s. 316
35. Lenin, *Works* (Eserler), cilt 21, s. 435
36. a.g.e. s. 403
37. a.g.e. s. 379
38. a.g.e. s. 380
39. a.g.e. s. 436
40. a.g.e. cilt 35, s. 309-10
41. a.g.e. s. 313
42. a.g.e. cilt 23, s. 304-5
43. a.g.e. s. 306-7
44. a.g.e. s. 307
45. a.g.e. s. 308
46. a.g.e. s. 310
47. a.g.e. s. 325-6
48. a.g.e. s. 323
49. a.g.e. s. 334

50. a.g.e. s. 337-8
51. a.g.e. s. 340-1
52. Krupskaya, op.cit., s. 287-8
53. *Leninski Sbornik*, cilt 2, s. 376-7
54. W. Hahlweg, *Lenins Rückkehr nach Russland 1917*, Leiden 1957, s. 13
55. a.g.e. s. 76-7
56. Senn, op.cit., s. 231
57. Aktarıldığı yer, Hahlweg, op.cit., s. 11-12
58. a.g.e. s. 11
59. a.g.e. s. 25
60. D. Lloyd George, *War Memoirs* (Savaş Anıları), Londra 1936, cilt 5, s. 2530
61. F. F. Raskolnikov, *Kronstadt i Pited v 1917 godu*, Moskova-Leningrad 1925, s. 54
62. Sukhanov, op.cit., s. 272-4
63. Sukhanov, op.cit., s. 280
64. Sukhanov, op.cit., s. 281-2
65. Sukhanov, op.cit., s. 286
66. Sukhanov, op.cit., s. 287
67. Sukhanov, op.cit., s. 287-8
68. Lenin, *Works* (Eserler), cilt 24, s. 21-4
69. Sukhanov, op.cit., s. 289
70. Lenin, *Works* (Eserler), cilt 21, s. 33
71. Cliff, op.cit., s. 205-6
72. Lenin, *Works* (Eserler), cilt 8, s. 314
73. a.g.e. cilt 24, s. 43
74. a.g.e. cilt 24, s. 44-6
75. a.g.e. cilt 24, s. 38
76. a.g.e. cilt 24, s. 50
77. 'Results and Prospects' (Sonuçlar Ve Olasılıklar), L. Trotsky, *The Permanent Revolution* (Sürekli Devrim) içinde, Londra 1962, s. 201, 203, 233-4
78. Sidorov, op.cit., cilt 2, s. 15-16
79. Sukhanov, op.cit., s. 225-6
80. a.g.e. s. 230
81. Trotsky, *History of the Russian Revolution* (Rus Devrimi Tarihi), op.cit., s. 326
82. Trotsky, Stalin, op.cit., s. 198
83. Kudelli, op.cit., s. 88
84. Sukhanov, op.cit., s. 288
85. B&K, cilt 3, s. 1210
86. Sedmaia (*Aprelskaiia*) *Vserossiiskaiia konferentsiia RSDRP (bolshevikov)* (bundan sonraki referanslarda **Sedmaia konferentsiia** olarak geçecek), Moskova 1958, s. 14-18
87. a.g.e. s. 37
88. Kudelli, op.cit., s. 99-100, 103
89. *Sedmaia konferentsiia*, op.cit., s. 80
90. a.g.e. s. 106
91. a.g.e. s. 91-2
92. a.g.e. s. 241-3
93. a.g.e. s. 177
94. a.g.e. s. 373
95. a.g.e. s. 195
96. a.g.e. s. 372
97. a.g.e. s. 228
98. a.g.e. s. 322
99. I. V. Stalin, *Na putiakh k Oktobriu*, Moskova 1924, s. viii
100. Trotsky, *History of the Russian Revolution* (Rus Devrimi Tarihi), op.cit., s. 343
101. Sukhanov, op.cit., s. 290
102. L. Trotsky, *Diary in Exile* (Sürgünde Günlük), Londra 1958, s. 53-4
103. *The Bolsheviks and the October Revolution. Minutes of the Central Committee of the Russian Social-Democratic Labour Party* (bolsheviks) August 1917-February 1918, Londra 1974 (bundan sonraki referanslarda **CC Minutes** olarak geçecek), s. 11
104. a.g.e. s. 49
105. *Shestoi sezid RSDRP* (bolshevikov), avgust 1917 goda: Protokoly, Moskova 1958 (bundan sonraki referanslarda *Shestoi sezid* olarak geçecek), s. 252
106. *Leninski sbornik*, cilt 4, s. 303
107. Lenin, *Sochineniia*, 1. basım, cilt 14, s. 488108. *Leninski sbornik*, cilt 4, s. 290

8. Bölüm: Lenin, parti ve proleterya

1. Lenin, *Works* (Eserler), cilt 24, s. 63-5
2. a.g.e. s. 65-6
3. a.g.e. s. 65
4. a.g.e. s. 59
5. a.g.e. s. 67
6. a.g.e. s. 80
7. a.g.e. s. 82-4
8. a.g.e. s. 75
9. a.g.e. cilt 13, s. 65
10. a.g.e. cilt 11, s. 34611. *Sedmaia konferentsiia*, op.cit., s. 355
12. Kutuzov, op.cit., cilt 2, s. 45
13. *KPSS v borba za pobedu sotsialisticheskoi revoliutsii v period dvoevlastii*, op.cit., s.62-3
14. Kutuzov, op.cit., cilt 2, s. 84
15. *Krasnaia Letopis*, No.1 (10), 1924, s. 47
16. Kutuzov, op.cit., cilt 2, s. 170
17. *Shestoi sezid*, op.cit., s.317-90
18. W. G. Rosenberg, *The Russian Municipal Duma Elections of 1917* (1917 Rus Belediye Meclisi Seçimleri), Soviet

- Studies, 1969
19. Lenin, *Works* (Eserler), cilt 24, s. 543
20. V. V. Anikeev, '1917 Mart ayından Aralığa Bolşevik Örgütler Hakkında Veriler' (Rusça), *Voprosy istorii KPSS*, No. 2 ve 3, 1958
21. Kutuzov, op.cit., cilt 2, s. 111, 185, 189, 194, 219
22. a.g.e.s. 225, 251, 256, 276, 301, 337, 358, 362, 383, 443-5, 462
23. a.g.e. cilt 3, s. 15, 95, 179, 482, 489, 497, 509, 516
24. Anikeev, *Voprosy istorii KPSS*, No. 2 1958, op.cit. içinde
25. a.g.e.
26. a.g.e.
27. K. T. Sverdlova, *Iakov Mikhailovich Sverdlov*, Moskova 1960, s. 252
28. a.g.e. s. 253
29. L. Trotsky, *On Lenin*, Londra 1970, s. 73-4
30. Trotsky, *History of the Russian Revolution* (Rus Devrimi Tarihi), op.cit., s. 1212
31. Shliapnikov, *Kamun semnadtsatogo goda*, Moskova-Petrograd, 1923, cilt 1, s. 248
32. B. Zaslavsky, *I. Sazonov ve Kb. Astrakhan, 'Pravda' 1917 goda*, Moskova 1962, s. 10
33. *Perepiska sekretariata TsK RSDRP (b) mestnymi partinyimi organizatsiiami: Sbornik dokumentov* (bundan sonraki referanslarda Perepiska sekretariata olarak geçecek), Moskova 1957, cilt 1
34. a.g.e. s. 50
35. Zaslavsky et al, op. cit., s. 545
36. Shestoi sezd, op.cit., s. 40
37. Kutuzov, op.cit., cilt 2, s. 107
38. a.g.e. s. 181
39. V. V. Anikeev, 'Ekim Devrimi ile İlgili Bazı Yeni Veriler' (Rusça), *Voprosy istorii KPSS*, No.9, 1963
40. *CC Minutes* (MK Tutanakları), op.cit., s. 77
41. Anikeev, *Voprosy istorii KPSS* içinde, No.2, 1958, op.cit.
42. Anikeev, *Voprosy istorii KPSS*, No.9, 1963, op.cit.
43. a.g.e.
44. Bkz. *Perepiska sekretariata*, op.cit., cilt 1
45. Shestoi sezd, op.cit., s.74-5
46. a.g.e. s. 20-1
47. a.g.e. s. 25
48. a.g.e. s. 40
49. a.g.e.
50. a.g.e. s. 37
51. a.g.e. s. 26-7; Stalin, *Works* (Eserler), cilt 3, s. 180-1
52. *CC Minutes* (MK Tutanakları), op.cit., s. 44-5
53. a.g.e. s. 272
54. J. Keep, 'October in the Provinces' (Taşra Şehirlerinde Ekim), R. Pipes (ed.), *Revolutionary Russia* (Devrimci Rusya), içinde, Cambridge (Mass.) 1967, s. 188-90
55. Colien, op.cit., s. 49-50
56. *CC Minutes* (MK Tutanakları), op.cit. çeşitli yerlerde
57. a.g.e. s. 85
58. a.g.e. s. 88-9
59. a.g.e. s. 109
60. L. Trotsky, *Stalin*, op.cit., s. 232
61. *CC Minutes* (MK Tutanakları), op.cit. s. 97
62. *Shestoi sezd*, op.cit., s. 36
63. *Sedmoi Sezd RSDRP (bolshevikov): Protokoly*, Moskova 1918, s. 20
64. Cliff, op.cit. s. 93
65. D. Lane, *The Roots of Russian Communism* (Rus Komünizminin Kökleri), Assen 1969, s. 12
66. Cliff, op.cit. s. 358
67. Mints, op.cit., s. 319
68. 'VKP (b)', *Bolsbaia Sovetskaia Entsiklopediia* içinde, 1930, cilt 11, s. 537
69. E. Smitten, *Sotsialnyi i natsionalnyi sostav VKP (b)*, Moskova-Leningrad 1928, s. 13
70. Kutuzov, op.cit. cilt 3, s. 183
71. *Shestoi sezd*, op.cit., s. 319-20
72. Trotsky, *History of the Russian Revolution* (Rus Devrimi Tarihi), op.cit., s. 808
73. Kutuzov, op.cit. cilt 3, s. 318
74. Bkz. Cliff, op.cit., s. 180-1
75. Lenin, *Works* (Eserler), cilt 43, s. 613
76. *Shestoi sezd*, op.cit., s. 295
77. a.g.e. s. 296-7
78. a.g.e. s. 298-300
79. a.g.e. s. 147-50
80. A. M. Pankratova, *Istoriia proletariata SSSR*, Moskova 1935, s. 168
81. *Krasnyi Arkhiv*, No. 64, 1934, s. 140
82. *Perepiska sekretariata*, op.cit., cilt 1, s. 287
83. Lenin, *Works* (Eserler), cilt 31, s. 26
84. a.g.e. s. 24-5
85. Cliff, op.cit., s. 255-6
86. Lenin, *Works* (Eserler), cilt 31, s. 68-9
87. a.g.e. s. 74
88. Cliff, op.cit., s. 257-8
89. Lenin, *Works* (Eserler), cilt 31, s. 58

90. a.g.e. cilt 33, s. 227

91. a.g.e. cilt 30, s. 60

92. a.g.e. s. 258

93. a.g.e. s. 262

94. a.g.e. cilt 27, s. 274

95. a.g.e. cilt 33, s. 302

96. a.g.e. cilt 31, s. 57

97. K. Radek, 'V.I. Lenin',
Dvadsat piat let RKP,
Tver 1923, s. 234

98. Lenin, *Works* (Eserler), cilt
31, s. 95-6

9. Bölüm: Lenin tempoyu düşürüyor

1. Lenin, *Works* (Eserler), cilt
24, s. 364

2. N. K. Krupskaya, *Lenin i
partiya*, Moskova 196

3. s. 1183. B&K, cilt 2, s. 1044-
5

4. a.g.e. s. 1046

5. a.g.e. s. 1098

6. a.g.e. cilt 3, s. 1238

7. W. S. Woytinsky, *Stormy
Passage* (Fırtınalı
Geçit), New York 1961,
s. 270-1

8. B&K, cilt 3, s. 1858

9. Trotsky, *History of the
Russian Revolution* (Rus
Devrimi Tarihi), op.cit.,
s. 353

10. Lenin, *Works* (Eserler), cilt
24, s. 184-5; Sidorov,
op.cit., cilt 2, s. 726

11. *Sedmaia konferentsia*,

op.cit., s. 204

12. A. Rabinowitch, *Prelude to
Revolution: The
Petrograd Bolsheviks
and the July Uprising*
(Devrimin Başlangıcı:
Petrograd Bolşevikleri Ve
Temmuz Ayaklanması),
Indiana 1968, s. 44-5

13. Lenin, *Works* (Eserler), cilt
24, s. 146

14. a.g.e. s. 211

15. a.g.e. s. 244-5

16. a.g.e. s. 223

17. a.g.e. cilt 32, s. 34

18. a.g.e. cilt 24, s. 211

19. Sukhanov, op.cit., s. 323

20. Kutuzov, op.cit., cilt 2, s.
408

21. O. H. Radkey, *The Agrar-
ian Foes of Bolshevism*
(Bolşevizmin Tarımsal
Düşmanları), New York,
1958, s. 243

22. Kutuzov, op.cit. cilt 2, s.
16

23. a.g.e. s. 163

24. Lenin, *Works* (Eserler), cilt
25, s. 129

25. Trotsky, *History of the
Russian Revolution* (Rus
Devrimi Tarihi), op.cit.,
s. 374.

26. B&K, cilt 3, s. 1257

27. a.g.e. s. 1269

28. a.g.e. s. 1282

29. a.g.e. s. 1283-4

30. a.g.e. cilt 2, s. 942

31. Sidorov, op.cit., cilt 3, s.

483-4

32. a.g.e. s. 485

33. a.g.e. s. 486

34. a.g.e.

35. Kudelli, op.cit., s. 136-45

36. a.g.e. s. 157

37. a.g.e. s. 158

38. B&K, cilt 3, s. 1312-13

39. a.g.e. s. 1314

40. Kudelli, op.cit., s. 156

41. Aktarıldığı yer
Rabinowitch, op.cit., s.
264

42. Kudelli, op.cit., s. 158-66

43. M. Ia, Latsis, 'Petrograd'ta
Temmuz Günleri: Bir
Ajitatörün Günlüğünden'
(Rusça), *Proletarkaa
revoliutsia*, No. 5 (17),
1923

44. Kudelli, op.cit., s. 158

45. *Prauda*, 10 Haziran,
Sidorov, op.cit., cilt 3, s.
498

46. Rabinowitch, op.cit., s. 79-
80

47. Latsis, *Proletarkaa
revoliutsia*, No. 5 (17),
1923, op.cit., ve Kudelli,
op.cit., s. 164

48. Kudelli, op.cit., s. 153-68

49. Lenin, *Works* (Eserler), cilt
25, s. 79

50. a.g.e. s. 80-1

51. Kudelli, op.cit., s. 157-8

52. a.g.e. s. 159-61

53. a.g.e. s. 163

54. Sidorov, op.cit., cilt 3, s.
518

55. Kudelli, op.cit., s. 178-84

56. Sukhanov, op.cit., s. 416-17

57. Trotsky, *History of the
Russian Revolution* (Rus
Devrimi Tarihi), op.cit.,
s. 463

58. Sidorov, op.cit., cilt 3, s.
541-51

59. Lenin, *Works* (Eserler), cilt
25, s. 109-10

60. a.g.e. s. 83

10. Bölüm: Lenin ve asker ayaklanmaları

1. Trotsky, *History of the
Russian Revolution* (Rus
Devrimi Tarihi), op.cit.,
s. 875

2. K. Marx ve F. Engels,
Correspondence
(Mektuplar), cilt 2, Paris
1931, s. 228

3. Shliapnikov, *Semnadtsatyi
god*, op.cit., cilt 2, s. 102

4. B&K, cilt 1, s. 51

5. Sukhanov, op.cit., s. 76

6. Aktarıldığı yer L. Trotsky,
*History of the Russian
Revolution* (Rus Devrimi
Tarihi), op.cit., s. 264

7. Stankevich, op.cit., s. 72

8. B&K, cilt 2, s. 860

9. a.g.e.

10. Radkey, op.cit., s. 343

11. B&K, cilt 2, s. 855-6

12. a.g.e. s. 845

13. a.g.e. s. 849-50

14. a.g.e. s. 848-9
15. Trotsky, *History of the Russian Revolution* (Rus Devrimi Tarihi), op.cit., s. 291
16. Sukhanov, op.cit., s. 114
17. A. Wildman, *The February Revolution in the Russian Army*' (Rus Ordusunda Şubat Devrimi), *Soviet Studies*, Temmuz 1970
18. Sukhanov, op.cit., s. 129
19. B&K, cilt 2, s. 851-2
20. a.g.e. s. 853
21. a.g.e. s. 882
22. a.g.e. s. 886
23. N. N. Golovine, *The Russian Army in the World War* (Dünya Savaşı'nda Rus Ordusu), New Haven 1931, s. 124-5
24. B&K, cilt 2, s. 925
25. a.g.e. s. 887
26. a.g.e. s. 959-61, 968-9
27. a.g.e. s. 991
28. a.g.e. s. 1009
29. a.g.e. s. 981
30. a.g.e. s. 996
31. a.g.e. s. 1000
32. a.g.e. s. 997-8
33. a.g.e. s. 985
34. a.g.e. s. 992-3
35. a.g.e. s. 995-6
36. a.g.e. s. 993
37. a.g.e. s. 996
38. a.g.e. s. 1003
39. a.g.e. s. 100
40. a.g.e. s. 1019
41. Lenin, *Works* (Eserler), cilt 24, s. 100-1
42. a.g.e. s. 165
43. a.g.e. s. 318
44. a.g.e. s. 268
45. Kutuzov, op.cit., cilt 2, s. 446
46. O. H. Radkey, *The Sickle Under the Hammer* (Çekiç Altındaki Orak), New York 1967, s. 278-9
47. Ferro, op.cit., s. 252
48. Sukhanov, op.cit., s. 534
49. Anikeev, *Voprosy istorii KPSS*, No. 2 ve 3 içinde, op. cit.
50. Stankevich, op.cit., s. 182-4, 186-90
51. Sidorov, op.cit., cilt 3, s. 329-89; Ferro, op.cit., s. 364
52. Shestoi sez'd, op.cit., s. 85
53. Sidorov, op.cit., cilt 3, s. 358
54. Shestoi sez'd, op.cit., s. 147
55. Lenin, *Works* (Eserler), cilt 25, s. 232
56. A. A. Brusilov, *Moi vospominaniia*, Moskova-Leningrad 1929, s.214
- Toplumunun Arzuları), Pipes, *Revolutionary Russia* (Devrimci Rusya), op.cit., içinde, s. 149
3. Aktarıldığı yer V, Chernov, *The Great Russian Revolution* (Büyük Rus Devrimi), New York 1966, s. 256
4. Aktarıldığı yer Lenin, *Works* (Eserler), cilt 24, s. 365
5. B&K, cilt 2, s. 582
6. K. G. Kotelnikov ve C. V. L. Meller, *Krestianskoe dvizhenie v 1917 godu*, Moskova-Leningrad 1927, Ek
7. M. Miliutin, *Agrarnaia revoliutsiia*, Moskova 1927, s. 172
8. B&K, cilt 2, s. 593
9. a.g.e. 576
10. a.g.e. 525
11. a.g.e. 527-8
12. Radkey, *The Agrarian Foes of Bolshevizm* (Bolşevizmin Tarımsal Düşmanları), op.cit., s. 253
13. a.g.e. s. 255
14. a.g.e. s. 448
15. B&K, cilt 2, s. 527
16. a.g.e. s. 583-4
17. Chernov, op.cit., s. 256-7
18. B&K, cilt 2, s. 584
19. a.g.e. s. 567-8
20. Kotelnikov ve Meller, op.cit., s. 420-1
21. Miliutin, op.cit., s. 182
22. Kotelnikov ve Meller, op.cit., s. 420-1
23. Chernov, op.cit., s. 262-3
24. Radkey, *The Agrarian Foes of Bolshevizm* (Bolşevizmin Tarımsal Düşmanları), op.cit., s. 246
25. a.g.e. s. 257-8
26. a.g.e. s. 438-9
27. a.g.e. s. 192
28. Lenin, *Works* (Eserler), cilt 9, s. 315
29. a.g.e. cilt 24, s. 167
30. a.g.e. s. 285
31. a.g.e. cilt 25, s. 227
32. a.g.e. cilt 24, s. 72
33. a.g.e. cilt 10, s. 411
34. a.g.e. s. 191
35. a.g.e. ilt 24, s. 168
36. a.g.e. s. 501-2
37. a.g.e. cilt 25, s. 122-5
38. a.g.e. cilt 24, s. 169
39. a.g.e. s. 502
40. a.g.e. cilt 25, s. 275-6
41. a.g.e. s. 276
42. a.g.e. cilt 26, s. 260-1
43. Delo Naroda, 17 Kasım 1917
44. Lenin, *Works* (Eserler), cilt 28, s.175
45. *Protokoll des Zweite Weltkongresses der Kommunistische Internationale*, Hamburg 1921, s. 318; Lenin, *Sochineniia*, cilt 25, s. 359. E. H. Carr, *The Bolshevik Revolution*

11. Bölüm: Köylülük ve devrim

1. Sukhanov, op.cit., s. 328-9
2. M. Ferro, *The Aspirations of Russian Society*' (Rus

(Bolşevik Devrimi),
Londra 1952, cilt 2, s.
166

46. Sukhanov, op.cit., s. 371
47. a.g.e. s. 371-2
48. a.g.e. s. 635
49. a.g.e. s. 201-2
50. a.g.e. s. 553
51. Bkz. Cliff, op.cit., s. 216-19
52. Lenin, *Works* (Eserler), cilt
25, s. 42
53. R. Luxemburg, *The Rus-
sian Revolution* (Rus
Devrimi), New York
1940, s. 18-21

12. Bölüm: Lenin ve İşçi kontrolü

1. P. Avrich, *'Russian Factory
Committees in 1917'*
(1917'de Rus Fabrika
Komiteleri), *Jahrbücher
für Geschichte
Osteuropas*, Haziran
1963, s. 161-2
2. Ferro, op.cit., s. 115
3. *Izvestia*, 6 Mart; B&K, cilt
2, s. 709
4. Ferro, op.cit., s. 181
5. Avrich, op.cit., s. 163
6. C. Goodey, *'Factory Com-
mittees and the Dictator-
ship of the Proletariat
1918'* (Fabrika
Komiteleri Ve Proleterya
Diktatörlüğü 1918),
Critique, No.3, 1974, s.
30

7. P. N. Amosov et al,
*Oktlabrskata
Revolutsia Fazavkomy*,
Moskova 19127, cilt 1, s.
27-8
8. Avrich, op.cit., s. 164
9. B&K, cilt 2, s. 719-20
10. Amosov, op.cit., cilt 1, s.
22-4
11. Lenin, *Works* (Eserler), cilt
24, s. 428
12. M. Dewar, *Labour Policy
in the USSR. 1917-1928*
(Sovyetler Birliği'nde
Çalışma Siyaseti, 1917-
1928), Londra 1956, s. 6
13. Amosov, op.cit., cilt 1, s.
83
14. a.g.e. s. 95
15. a.g.e. s. 108
16. a.g.e. s. 242
17. a.g.e. s. 243
18. Avrich, op.cit., s. 170-1
19. a.g.e. s. 175-6
20. J. Reed, *Ten Days that
Shook the World*
(Dünyayı Sarsan On
Gün), Londra 1961, s. 7
21. Zagorsky, op.cit., s. 191
22. M. Mitelman, 1917 god na
putilovskom zavoda,
Leningrad 1939, s. 141
23. Meller ve Pankratova,
op.cit., s. 286
24. Avrich, op.cit., s. 170
25. Zagorsky, op.cit., s. 192
26. B&K, cilt 2, s. 722
27. a.g.e. s. 723
28. a.g.e. s. 675

29. a.g.e. s. 741-2
30. Amosov, op.cit., cilt 2, s.
16-20
31. a.g.e. s. 20-28
32. a.g.e. s. 118-9
33. Avrich, op.cit., s. 171
34. Sidorov, op.cit., cilt 4, s.
358
35. a.g.e. s. 339-40
36. Meller ve Pankratova,
op.cit., s. 126-7
37. Chamberlin, op.cit., cilt 1,
s. 269-70
38. Meller ve Pankratova,
op.cit., s. 229-30;
Chamberlin, op.cit., cilt
1, s. 270
39. a.g.e. s. 271
40. P. Avrich, *The Russian
Anarchists* (Rus
Anarşistleri), Princeton
1967, s. 149
41. Lenin, *Works* (Eserler), cilt
24, s. 36-7
42. a.g.e. cilt 25, s. 371
43. a.g.e. s. 323
44. a.g.e. s. 323-4
45. a.g.e. s. 324
46. a.g.e. s. 327
47. a.g.e. s. 328-9
48. a.g.e. s. 331
49. a.g.e. s. 335
50. a.g.e. s. 338
51. a.g.e. s. 355-6
52. a.g.e. s. 348
53. a.g.e. s. 342
54. a.g.e. cilt 24, s. 425
55. a.g.e. cilt 25, s. 363-4
56. a.g.e. cilt 24, s. 515

57. a.g.e. s. 231
58. a.g.e. cilt 26, s. 120
59. A. Abolin, *The October
Revolution and the
Trade Unions* (Ekim
Devrimi Ve Sendikalar),
Moskova 1933, s. 13
60. Amosov, op.cit., cilt 1,
s.271
61. G. K. Ordzhonikidze,
Izbrannite Stati i Rech'i,
1911-1937, Moskova
1939, s. 124
62. Trotsky, *History of the
Russian Revolution* (Rus
Devrimi Tarihi), op.cit.,
s. 935
63. Amosov, op.cit., cilt 2, s.
158-60

13. Bölüm: Lenin ayaklanan azınlıkları destekliyor

1. Lenin, *Works* (Eserler), cilt
25, s. 225
2. Pipes, *The Formation of the
Soviet Union* (Sovyetler
Birliği'nin Kuruluşu),
op.cit., s. 3-4
3. B&K, cilt 1, s. 341-2
4. a.g.e. s. 349-50
5. a.g.e. s. 340
6. a.g.e. s. 341
7. a.g.e. s. 354-5
8. a.g.e. s. 357-8
9. a.g.e. s. 370
10. a.g.e.
11. a.g.e. s. 371

12. a.g.e. s. 371-2
13. a.g.e. s. 375-6
14. a.g.e. s. 381-2
15. a.g.e. s. 383
16. a.g.e. s. 388
17. a.g.e. s. 387
18. Radkey, *The Agrarian Foes of Bolshevizm* (Bolşevizmin Tarımsal Düşmanları), op.cit., s. 274-5
19. B&K, cilt 1, s. 389-90
20. a.g.e. s. 394-6
21. a.g.e. s. 396-7
22. a.g.e. s. 398
23. Trotsky, *History of the Russian Revolution* (Rus Devrimi Tarihi), op.cit., s. 895
24. B&K, cilt 3, s. 1500
25. a.g.e. s. 1500-1
26. a.g.e. s. 1480
27. a.g.e. cilt 1, s. 319
28. Lenin, *Works* (Eserler), cilt 25, s. 91-2
29. a.g.e. cilt 24, s. 302
30. Sedmaia konferentsia, op.cit., s. 213
31. a.g.e. s. 219
32. Lenin, *Works* (Eserler), cilt 24, s. 297-8
33. Sedmaia konferentsia, op.cit., s. 227
34. Lenin, *Works* (Eserler), cilt 36, s. 175-6

14. Bölüm: Temmuz Günleri

1. Rabinowitch, op.cit., s. 146-8
2. Bir yanda Lenin, diğer yanda Bolşevik Askeri Örgüt, Petersburg Komitesi'nin bazı önder üyeleri ile kışla ve fabrikalardaki bazı öncü Bolşevikler arasındaki çekişmelerin şaşkınlık verici öyküsünün canlı anlatımı için bkz. Alexander Rabinowitch, op.cit.
3. Lenin, *Works* (Eserler), cilt 25, s. 83
4. a.g.e. s. 113-14
5. Rabinowitch, op.cit., s. 121
6. a.g.e. s. 121-2
7. Kudelli, op.cit., s. 185-99
8. a.g.e. s. 200-5; Rabinowitch, op.cit., s. 129
9. a.g.e. s. 131-4
10. Kudelli, op.cit., s. 244-5
11. Rabinowitch, op.cit., s. 137-8
12. Lenin, *Works* (Eserler), cilt 25, s. 210
13. Rabinowitch, op.cit., s. 184
14. Lenin, *Works* (Eserler), cilt 25, s. 313
15. Trotsky, *History of the Russian Revolution* (Rus Devrimi Tarihi), op.cit., s. 581-2
16. P. N. Miliukov, *Istoriia*

utoroi russkoi revoliutsii, Sofya 1921, cilt 1, s. 244

17. Trotsky, *History of the Russian Revolution* (Rus Devrimi Tarihi), op.cit., s. 576
18. Lenin, *Works* (Eserler), cilt 25, s. 312
19. B&K, cilt 3, s. 1354-5
20. Rabinowitch, op.cit., s. 215-16
21. Lenin, *Works* (Eserler), cilt 25, s. 312
22. a.g.e. cilt 29, s. 396
23. a.g.e. cilt 25, s. 170-1
24. a.g.e. s. 183
25. a.g.e. s. 215
26. a.g.e. s. 177
27. a.g.e. s. 186-7
28. a.g.e. s. 189-90
29. Trotsky, *History of the Russian Revolution* (Rus Devrimi Tarihi), op.cit., s. 800
30. A. M. Sovokin, 'RSDİP(b) Merkez Komitesi'nin Genişletilmiş Toplantısı, 13-14 Temmuz 1917' (Rusça), *Voprosy istorii KPSS*, No.4, 1959
31. Shestoi sezid, op.cit., s. 110-46

15. Bölüm: Gericiilik harekete geçiyor

1. B&K, cilt 3, s. 1358

2. Woytinsky, op.cit., s.306-7
3. Sukhanov, op.cit., s.486
4. Stalin, *Works* (Eserler), cilt 3, s. 112
5. B&K, cilt 2, s. 562-3
6. Golder, op.cit., s. 515
7. B&K, cilt 2, s. 982
8. a.g.e. cilt 3, s. 1404
9. a.g.e. s. 1409
10. Lenin, *Works* (Eserler), cilt 25, s. 237-8
11. B&K, cilt 3, s. 1437-8
12. Trotsky, *History of the Russian Revolution* (Rus Devrimi Tarihi), op.cit., s. 625
13. Rabinowitch, op.cit., s. 221-2
14. a.g.e. s. 223
15. F. Engels, 'Introduction to K. Marx's *The Civil War in France*' (K. Marx'ın Fransa'da İç Savaş'ına Giriş), *Marx-Engels, Selected Works* (Seçilmiş Eserler), Moskova 1962 içinde, cilt 1, s. 475
16. B&K, cilt 2, s. 556
17. Trotsky, *History of the Russian Revolution* (Rus Devrimi Tarihi), op.cit., s. 75
18. Lenin, *Works* (Eserler), cilt 25, s. 181-2
19. I. Deutscher, *The Prophet Armed*, Londra 1954, s. 274
20. Shestoi sezid, op.cit., s. 33
21. a.g.e. s. 270

22. Sukhanov, op.cit., s. 471-2
23. *Izvestiia*, 16 Temmuz;
Rabinowitch, op.cit., s. 220
24. Suny, op.cit., s. 106
25. Kudelli, op.cit., s. 210-16
26. Sidorov, op.cit., cilt 4, s. 162-3
27. Kudelli, op.cit., s. 210;
Rabinowitch, op.cit., s. 219
28. Kutuzov, op.cit., cilt 3, s. 182
29. Latsis, *Proletarskaya revolyutsiya*, No.((17)), 1923, op.cit.
30. Sidorov, op.cit., cilt 5, s. 58-9
31. a.g.e. s. 112
32. a.g.e. s. 187
33. *Shestoi sezid*, op.cit., s. 330
34. Trotsky, *History of the Russian Revolution* (Rus Devrimi Tarihi), op.cit., s. 757-8
35. a.g.e. s. 760-1
36. Kutuzov, op.cit., cilt 3, s. 16
37. a.g.e. s. 44
38. a.g.e.
39. a.g.e. s. 155
40. a.g.e. s. 207
41. a.g.e. s. 44
42. a.g.e. s. 71
43. a.g.e. s. 29
44. a.g.e. s. 127
45. a.g.e. s. 79
46. a.g.e. s. 248
47. Sukhanov, op.cit., s. 497
48. Kutuzov, op.cit., cilt 3, s. 107
49. a.g.e.
50. a.g.e. s. 112
51. a.g.e. s. 107
52. a.g.e. s. 85
53. a.g.e. s. 252
54. a.g.e. s. 309
55. a.g.e. s. 226
56. Lenin, *Works* (Eserler), cilt 25, s. 257-8
57. a.g.e. s. 220
58. a.g.e.
59. a.g.e. s. 221
60. a.g.e.
61. a.g.e. s. 222
62. Golder, op.cit., s. 489-90
63. Trotsky, *History of the Russian Revolution* (Rus Devrimi Tarihi), op.cit., s. 659
64. a.g.e. s. 670
65. B&K, cilt 3, s. 1474
66. a.g.e. s. 1475-7
67. a.g.e. s. 1479-80
68. a.g.e. s. 1480-1
69. a.g.e. s. 1488
70. a.g.e. s. 1497
71. a.g.e. s. 1501-2
72. a.g.e. s. 1504-5
73. a.g.e. s. 1505
74. Trotsky, *History of the Russian Revolution* (Rus Devrimi Tarihi), op.cit., s. 314
75. B&K, cilt 3, s. 1511, 1514
76. a.g.e. s. 1514
77. Lenin, *Works* (Eserler), cilt 25, s. 314
- 16. Bölüm:**
Kornilov Darbesi
1. Trotsky, *History of the Russian Revolution* (Rus Devrimi Tarihi), op.cit., s. 694
2. Reed, op.cit., s. 22-3
3. a.g.e. s. 7
4. Trotsky, *History of the Russian Revolution* (Rus Devrimi Tarihi), op.cit., s. 704-5
5. B&K, cilt 3, s. 1604
6. Sukhanov, op.cit., s. 503
7. a.g.e. s. 509
8. B&K, cilt 3, s. 1572-3
9. a.g.e. s. 1573
10. a.g.e. s. 1673-4
11. Chamberlin, op.cit., cilt 1, s. 213
12. Lenin, *Works* (Eserler), cilt 25, s. 285
13. a.g.e. s. 285-9
14. Sidorov, op.cit., cilt 5, s. 476-7
15. a.g.e. s. 572
16. Trotsky, *History of the Russian Revolution* (Rus Devrimi Tarihi), op.cit., s. 724
17. Sukhanov, op.cit., s. 504
18. a.g.e. s. 505
19. a.g.e. s. 506
20. a.g.e. s. 507-8
21. Amosov, op.cit., cilt 2, s. 48
22. Trotsky, *History of the Russian Revolution* (Rus Devrimi Tarihi), op.cit., s. 736
23. a.g.e. s. 744-5
24. a.g.e. s. 746-7
25. Miliukov, op.cit., cilt 2, s. 263
26. Lenin, *Works* (Eserler), cilt 25, s. 306
27. a.g.e. s. 306-8
28. a.g.e. s. 368
29. a.g.e. s. 370
30. *CC Minutes* (MK Tutanakları), op.cit., s. 54
31. Lenin, *Works* (Eserler), cilt 26, s. 49
32. B&K, cilt 3, s. 1614
33. *Izvestiia*, 19 Eylül; Golder, op.cit., s. 582
34. Trotsky, *History of the Russian Revolution* (Rus Devrimi Tarihi), op.cit., s. 829
35. B&K, cilt 3, s. 1615
36. a.g.e. s. 1649
37. a.g.e. s. 1650-1
38. Stankevich, op.cit., s. 122
39. Woytinsky, op.cit., s. 355, 357
40. B&K, cilt 3, s. 1634-5
41. a.g.e. s. 1620-1
42. a.g.e. s. 1634-5
43. Golder, op.cit., s. 547
44. Chamberlin, op.cit., cilt 1, s. 278-9
45. Radkey, *The Agrarian Foes of Bolshevizm* (Bolşevizmin Tarımsal Düşmanları), op.cit., s. 429-30
46. Trotsky, *History of the*

- Russian Revolution* (Rus Devrimi Tarihi), op.cit., s. 783-4
47. Sukhanov, op.cit., s. 523

17. Bölüm: Devlet Ve Devrim

1. Lenin, *Works* (Eserler), cilt 35, s. 286
2. a.g.e. cilt 36, s. 454
3. a.g.e. cilt 25, s. 385
4. Marx ve Engels, *Selected Correspondence* (Seçilmiş Mektuplar), Londra 1941, s. 57
5. I. A. Neuberg, *Armed Insurrection* (Silahlı Ayaklanma), Londra 1970, s. 31
6. K. Kautsky, *The Labour Revolution* (İşçi Devrimi), Londra 1925, s. 53-4
7. I. A. Neuberg, op.cit., s. 32
8. a.g.e. s. 37-8
9. Lenin, *Works* (Eserler), cilt 25, s. 386
10. a.g.e. s. 387
11. a.g.e. cilt 28, s. 243
12. a.g.e. s. 325
13. a.g.e. cilt 25, s. 388
14. a.g.e. s. 406
15. a.g.e. s. 404
16. a.g.e. s. 412
17. a.g.e. s. 418-19
18. a.g.e. s. 419-20
19. a.g.e. s. 423
20. a.g.e. s. 425-6

21. a.g.e. s. 463
22. a.g.e. s. 462
23. a.g.e. s. 464
24. a.g.e. s. 465
25. a.g.e. s. 465-6
26. a.g.e. s. 467
27. a.g.e. s. 467-8
28. T. Cliff, *State Capitalism in Russia* (Rusya'da Devlet Kapitalizmi), Londra 1974, s. 132-3
29. Lenin, *Works* (Eserler), cilt 25, s. 492
30. a.g.e. cilt 10, s. 253-4
31. a.g.e. s. 259

18. Bölüm: Proleterya İktidarı kullanabilir

1. Lenin, *Works* (Eserler), cilt 26, s. 101
2. a.g.e. s. 107-9
3. a.g.e. s. 111-13
4. a.g.e. s. 111-15
5. a.g.e. s. 118-20
6. Reed, op.cit., s. 12
7. Lenin, *Works* (Eserler), cilt 26, s. 109
8. M. Gorky, *Untimely Thoughts: Essays on Revolution, Culture and the Bolsheviks 1917-1918* (Zamansız Düşünceler: Devrim, Kültür ve Bolşevikler Üzerine Yazılar, 1917-1918), New York 1968, s. 7

9. a.g.e. s. 32-3
10. a.g.e. s. 72
11. a.g.e. s. 75
12. a.g.e. s. 83

19. Bölüm: Lenin ayaklanma çağrısı yapıyor

1. Nevsky'nin Petersburg Komitesi'nin 15 Ekim tarihli toplantısında Askeri Örgüt adına sunduğu rapor için, bu kitapta 17. Bölüm; Kudelli, op.cit., s. 310-12; ya da, Krylenko'nun Merkez Komitesi'ne sunduğu 16 Ekim Tarihli Rapor, *CC Minutes* (MK Tutanakları), op.cit., s. 98.
2. V. I. Nevsky, 'Ekim: Anılardan Kısa Notlar' (Rusça), *Katorga i ssylka*, No.11-12 (96-97) 1932, s. 36
3. Lenin, *Works* (Eserler), cilt 26, s. 19
4. a.g.e. s. 20
5. a.g.e. s. 24
6. a.g.e. s. 22-3
7. a.g.e. s. 27
8. I. V. Stalin, *Sochineniya*, cilt 4, Moskova 1947, s. 317-18
9. N. Bukharin, 'Yoldaş Bukharin'in 1921 Yılındaki Bir Kutlama

- Gecesinde Yaptığı Konuşmadan' (Rusça), *Proletarskaia revoliutsiia*, No.10, 1922
10. *CC Minutes* (MK Tutanakları), op.cit., s. 58
 11. a.g.e.
 12. Lenin, *Works* (Eserler), cilt 26, s. 46-8, 50
 13. *CC Minutes* (MK Tutanakları), op.cit., s. 67
 14. Lenin, *Works* (Eserler), cilt 26, s. 54
 15. Bkz. Cliff, *Lenin*, cilt 1, op.cit., s. 281-5
 16. Lenin, *Works* (Eserler), cilt 26, s. 55
 17. a.g.e. s. 56-7
 18. a.g.e. s. 57
 19. a.g.e. s. 58
 20. *CC Minutes* (MK Tutanakları), op.cit., s. 78
 21. B&K, cilt 3, s. 1729
 22. Sukhanov, op.cit., s. 541
 23. Lenin, *Works* (Eserler), cilt 26, s. 69
 24. a.g.e. s. 70
 25. a.g.e. s. 72
 26. a.g.e. s. 82-3
 27. a.g.e. s. 83
 28. a.g.e. s. 84
 29. a.g.e. s. 141
 30. a.g.e. s. 143-4
 31. a.g.e. s. 146
 32. a.g.e. s. 180
 33. a.g.e. s. 180-1
 34. Trotsky, *History of the Russian Revolution* (Rus Devrimi Tarihi), op.cit.,

- s. 987-8
35. Sukhanov, op.cit., s. 556
36. *CC Minutes* (MK Tutanakları), op.cit., s. 86
37. a.g.e. s. 86-7
38. a.g.e. s. 88
39. a.g.e. s. 90-5
40. Lenin, *Works* (Eserler), cilt 36, s. 196
41. a.g.e. s. 199-200
42. a.g.e. s. 202-3
43. a.g.e. s. 203
44. a.g.e. s. 209
45. a.g.e. s. 212
46. a.g.e. s. 210
47. a.g.e. s. 212-13
48. a.g.e. s. 207
49. Kudelli, op.cit., s. 310-16; J. Bunyan ve H. H. Fisher, *The Bolshevik Revolution, 1917-1918: Documents and Materials* (Bolşevik Devrimi 1917-1918: Belgeler ve Dökümanlar), Stanford 1924, s. 69-74
50. N. I. Podvoisky, *Krasnaya gvardiya v Oktiabrskite dni*, Moskova -Leningrad 1927, s. 16-17; R. V. Daniels, *Russia*, New Jersey 1964, s. 107-8
51. *CC Minutes* (MK Tutanakları), op.cit., s. 95-109
52. a.g.e. s. 121-2
53. Lenin, *Works* (Eserler), cilt 26, s. 223
54. a.g.e. s. 226-7
55. *CC Minutes* (MK Tutanakları), op.cit., s. 112
56. a.g.e.
57. Lenin, *Works* (Eserler), cilt 26, s. 234-5
58. G. S. Ignatev, *Oktyabr 1917 goda v Moskve*, Moskova 1964, s. 4
59. P. V. Volubuev, *Proletariat i burzhuaziya Rossii v 1917 godu*, Moskova 1964, s. 25-6
60. Bkz. s. 28
61. Trotsky, *History of the Russian Revolution* (Rus Devrimi Tarihi), op.cit., s. 1130
62. Woytinsky, op.cit., s. 366-8
63. B&K, cilt 3, s. 1728-30
64. Reed, op.cit., s. 36
65. B&K, cilt 3, s. 1770
66. Daniels, op.cit., s. 121-2
67. Trotsky, *History of the Russian Revolution* (Rus Devrimi Tarihi), op.cit., s. 1054-5
68. L. Trotsky, *Lessons of October* (Ekim Dersleri), New York 1937, s. 83
69. Sukhanov, op.cit., s. 620-1
70. a.g.e. s. 47
71. M. Libman, *The Russian Revolution* (Rus Devrimi), Londra 1972, s. 68-9
72. V. Serge, *Year One of the Russian Revolution* (Rus Devrimi nin Bir Yılı), Londra 1972, s. 68-9
73. Lenin, *Sochineniya*, Birinci Basım, cilt 14, s. 482
74. Sukhanov, op.cit., s. 578
75. Cliff, *Lenin*, cilt 1, s. 350
76. a.g.e. Ch. 9
77. a.g.e. s. 234
78. Reed, op.cit., s. 104-5